

MILIK NEGARA
TIDAK DIPERDAGANGKAN

KAMUS BAHASA SIMALUNGUN - INDONESIA

Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara
Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa
Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan
2016

MILIK NEGARA

KAMUS
BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA
Edisi Kedua

Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan
Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa
Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara
2016

TIM REDAKSI
KAMUS
BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA
Edisi Kedua

Penanggung Jawab
Tengku Syarfina
Kepala Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara

Penyunting Penyelia
Amrin Saragih

Wakil Penyunting Penyelia
Amran Purba

Ketua Tim Penyusun
Zufri Hidayat

Anggota Tim Penyusun
Anharuddin Hutasuhut, Chairani Nasution,
Sri Asrianti, Juliana

PENYUMBANG DAN PENGUMPUL DATA

KAMUS

BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA

Edisi Kedua

Penyumbang Data

Nekman Saragih, Japiten Sumbayak,
Jan Derita Wilson Sinaga, Jaweslin Saragih,
Sahdinson Saragih, Jamel Sinaga,
J. Sihaloho, Kalkedon Purba,
Dearson Damanik, Masrul Purba,
Dina Ria Saragih, Jasirman Sinaga

Pengumpul Data

Anharuddin Hutasuhut, Zufri Hidayat,
Chairani Nasution, Sri Asrianti,
Juliana, Nurelide

KATA PENGANTAR
KEPALA BALAI BAHASA
PROVINSI SUMATERA UTARA

Edisi Kedua

Provinsi Sumatera Utara memiliki beragam bahasa daerah, antara lain bahasa Melayu, Simalungun, Karo, Toba, Angkola/Mandailing, dan Nias. Semua bahasa daerah tersebut masih dituturkan oleh masyarakat pendukungnya.

Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara sebagai Unit Pelaksana Teknis (UPT) Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa di Provinsi Sumatera Utara memiliki tupoksi melakukan penelitian, pembinaan, pengembangan, dan pelestarian di bidang kebahasaan dan kesastraan yang bertujuan untuk meningkatkan mutu penggunaan bahasa Indonesia serta mendorong pertumbuhan dan peningkatan apresiasi masyarakat terhadap sastra Indonesia dan bahasa daerah, khususnya di wilayah Sumatera Utara. Berkaitan dengan itu, penyusunan kamus bahasa daerah merupakan salah satu kegiatan kebahasaan yang bertujuan untuk melestarikan bahasa dan budaya serta nilai-nilai moral yang terkandung di dalamnya.

Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara mengucapkan terima kasih yang setulusnya kepada semua pihak yang telah membantu penyelesaian penyusunan Kamus Bahasa Simalungun–Indonesia. Semoga segala jerih payah itu menjadi amal ibadah kita semua. Amin.

Medan, 2016

Dr. T. Syarfina, M.Hum.

PRAKATA

Edisi Kedua

Puji syukur tim penyusun ucapkan ke hadirat Allah SWT yang telah memberikan rahmat dan karunia sehingga tim dapat menyelesaikan penyusunan Kamus Simalungun—Indonesia Edisi Kedua ini.

Bahasa daerah merupakan kekayaan budaya yang perlu dilestarikan. Oleh karena itu, penyusunan dan pemutakhiran kamus bahasa daerah perlu dilakukan agar bahasa daerah tetap lestari dan tidak tergerus arus modernisasi.

Pada tahun 1985 Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa (sekarang Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa) telah menyusun Kamus Simalungun—Indonesia, tetapi masih perlu dilakukan pemutakhiran. Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara selaku UPT Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa telah melakukan pemutakhiran kamus tersebut selama tiga tahun, yakni 2011—2013. Pemutakhiran kamus dimaksud berupa perbaikan dan penyempurnaan definisi, contoh penggunaan lema, tata bahasa, pemberian label lema dan sublema, serta penambahan lema dan sublema.

Dari seluruh lema yang terkumpul dalam kamus ini, baru sebagian yang dapat diberi label asal kata karena keterbatasan waktu. Selain itu, ada beberapa lema yang dimuat pada edisi pertama, tetapi tidak dimuat lagi dalam edisi kedua karena setelah diverifikasi lema-lema tersebut tidak dikenal.

Ucapan terima kasih kami sampaikan kepada Prof. Amrin Saragih, M.A., Ph.D. (mantan Kepala Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara) dan Dr. T. Syarfina, M.Hum. (Kepala Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara) yang telah memercayakan tugas ini kepada kami. Kami juga mengucapkan terima kasih kepada para narasumber yang telah meluangkan waktu dengan penuh kesabaran dalam memberikan informasi yang dibutuhkan. Demikian juga kepada semua peserta Lokakarya Kamus

Simalungun—Indonesia yang dilaksanakan di Medan pada tanggal 29 Juli 2013, kami ucapkan terima kasih.

Seperti peribahasa ”bunga yang harum juga ada durinya” untuk mengungkapkan makna tiada pekerjaan yang sempurna. Kamus ini juga belum sempurna. Akhirnya, semua kekurangan atau pun kesalahan yang terdapat dalam kamus ini akan menjadi tanggung jawab tim. Oleh karena itu, semua kritik dan saran yang bersifat konstruktif terhadap kamus ini akan kami sambut dengan senang hati.

Medan, 2016

Tim Penyusun

PENGUMPUL DATA

KAMUS

BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA

Edisi Pertama

Zubeirsyah M. Hasyim
Zainal Abidin
Nurhayati Lubis
Bahren Umar Siregar
Farida Dahlan
T. Ayub Sulaiman
Zulkifli Safii

PRAKATA

Edisi Pertama

Kamus Simalungun—Indonesia ini disusun berdasarkan hasil penelitian yang dilaksanakan oleh suatu tim yang ditunjuk oleh Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa di Jakarta dengan surat penunjukan tahun 1981.

Dalam melaksanakan penelitian ini, tim telah mengumpulkan dan mencatat sebanyak lebih kurang 5.500 kartu per kata. Lama mengerjakannya adalah sepuluh bulan, yaitu sejak bulan Januari 1981 sampai dengan Oktober 1981. Sistem yang digunakan ialah pencatatan teks korpus disertai wawancara dengan para manusia sumber, dan dilaksanakan lebih kurang selama lima bulan sejak Januari sampai dengan Mei 1981. Pengolahan data itu dilakukan selama empat bulan, yaitu sejak Juni sampai dengan September 1981. Dengan demikian, jelas bahwa waktu yang dipergunakan untuk menyusun kamus Simalungun—Indonesia ini memang terlalu singkat sehingga sudah tentu pula hasilnya mempunyai kelemahan dan kekurangan-kekeurangan.

Kepada Prof. Dr. P.W.J. Nababan, selaku Pemimpin Proyek Pengembangan Bahasa dan Sastra Indonesia dan Daerah, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Jakarta, yang telah memercayakan kepada tim penyusun kamus Simalungun—Indonesia ini, sejak mulai mengerjakannya sampai tersusunnya kamus ini, dengan ini kami mengucapkan terima kasih. Di samping itu, tidak lupa pula kami mengucapkan terima kasih kepada para narasumber, yang dengan sabar dan tidak jemu-jemu melayani pertanyaan-pertanyaan kami. Demikian juga kepada semua pihak, baik perseorangan maupun kelompok dan instansi yang telah membantu kami dalam menyusun kamus ini, kami ucapkan terima kasih pula.

Akhirnya semua kelemahan, kekurangan, ataupun kesalahan yang terdapat dalam kamus ini akan menjadi tanggung jawab tim. Oleh sebab itu, semua tegur sapa, kritik, dan saran yang bersifat konstruktif terhadap kamus ini sangat diharapkan dan akan kami sambut dengan senang hati.

Medan, Januari 1982

Tim Penyusun

DAFTAR ISI

Tim Redaksi Edisi Kedua -----	iii
Penyumbang dan Pengumpul Data Edisi Kedua -----	iv
Kata Pengantar Edisi Kedua -----	v
Prakata Edisi Kedua -----	vi
Pengumpul Data Edisi Pertama -----	viii
Prakata Edisi Pertama -----	ix
Daftar Isi -----	xi
Petunjuk Pemakaian Kamus -----	xiii
A -----	1
B -----	18
D -----	38
E -----	54
G -----	57
H -----	75
I -----	102
J -----	108
K -----	118
L -----	121
M -----	142
N -----	158
O -----	163
P -----	169
R -----	188
S -----	202
T -----	233
U -----	256
W -----	263
Y -----	264
Pustaka Acuan -----	265

Petunjuk Pemakaian Kamus

1. Abjad

Abjad yang digunakan di dalam Kamus Bahasa Simalungun—Indonesia ini adalah abjad latin sebagaimana yang digunakan dalam bahasa Indonesia, yaitu A, B, D, E, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S, T, U, W, dan Y.

2. Ejaan

Ejaan yang digunakan dalam kamus ini adalah sebagai berikut.

2.1 Vokal

Huruf	Fonem	Contoh	Arti
a	/a/	abab	'abu'
e	/e/	eas	'lalai'
	/E/	eta	'ayo'
i	/i/	iba	'lebih'
o	/o/	dos	'sama'
	/O/	dotok	'bunyi'
u	/u/	ugah	'luka'

2.2 Konsonan

Huruf	Fonem	Contoh	Arti
b	/b/	ban	'tetap'
d	/d/	deber	'lempar'
g	/g/	gaor	'kacau'
h	/h/	hata	'kata'
j	/j/	jajan	'banyak'
k	/k/	kaha	'kakak'
l	/l/	lapit	'alas'
m	/m/	mosap	'basah'
n	/n/	niombah	'anak'
p	/p/	pindo	'minta'
r	/r/	rosuh	'suka'
s	/s/	suli	'tunas'
t	/t/	tonggor	'lihat'
w	/w/	weiweian	'pemintal tali'
y	/y/	ya	'bara'

2.3 Tanda Baca

2.3.1 Tanda Hubung (-)

a. Tanda hubung digunakan untuk menyambung unsur-unsur kata ulang.

Contoh: **doding-doding** 'nyanyian'

b. Tanda hubung digunakan di depan kata bilangan yang menunjukkan tingkat atau urutan.

Contoh: ke-2, ke-3

2.3.2 Huruf Miring

Huruf miring digunakan untuk menuliskan label kelas kata, label kiasan dan peribahasa, serta contoh pemakaian lema atau sublema dalam kalimat.

- a. Label kelas kata: *a* (adjektiva), *adv* (adverbia), *n* (nomina), *num* (numeralia), *v* (verba), *pron* (pronomina), dan *p* (partikel).
- b. Label kiasan dan peribahasa: *ki* (kiasan) dan *pb* (peribahasa).
- c. Contoh pemakaian lema atau sublema dalam kalimat:
dadap *v* raba; **1** jamah: *ulang dadap ulog ai* jangan jamah ular itu; **2** terka; duga

2.3.3 Garis Bawah

Garis bawah digunakan untuk menandai lema atau sublema yang terdapat dalam contoh kalimat.

Contoh:

ajak *v* tunggang; naik;

mangajak *v* menunggang: *amang mangajak kuda*
ayah menunggang kuda;

mangajaki *v* menunggangi

2.3.4 Kurung Siku ([...])

Kurung siku digunakan untuk menandai pelafalan lema.

Contoh:

alehon [alɛhɔn] *v* peluk

2.3.5 Cetak Tebal

Cetak tebal digunakan untuk menandai lema, sublema, gabungan kata, polisemi, dan kata yang dirujuk.

Contoh:

a. lema: **bada** *v* tengkar

b. sublema: **marbada** *v* bertengkar

c. gabungan kata: **bapa** *n* bapak

bapa anggi adik laki-laki ayah

bapa tongah saudara laki-laki ayah yang di tengah

d. Kata yang dirujuk: **lua** → **luah**

2.3.6 Titik Koma (;)

a. Titik koma digunakan untuk memisahkan bentuk-bentuk kata yang bermakna sama atau hampir sama (sinonim) yang terdapat pada penjelasan makna.

Contoh:

ambulu *n* bulu; rambut

b. Titik koma digunakan sebagai penanda akhir penjelasan makna sebuah sublema yang masih belum merupakan bentuk akhir derivasi.

Contoh:

atas *n* atas; bagian (tempat) yang lebih tinggi: *i*

atas *lamari* di atas lemari;

padatas *v* menaruh di atas;

paratas *n* 1 bagian paling atas; 2 orang atas

- c. Titik koma digunakan sebagai penanda akhir penjelasan makna polisemi (kata yang bermakna lebih dari satu).

Contoh:

bajan, mabajan *a* jelek; 1 buruk; 2 jahat: *halak*

bajan orang jahat

2.3.7 Titik Dua (:)

Titik dua digunakan sebagai pengganti kata *misalnya* di akhir kata deskripsi dan sebelum contoh pemakaian lema dan sublema dalam kalimat.

Contoh:

bala *n* musibah: *nagori ai hona* bala kampung itu kena bencana

2.3.8 Tika Atas atau Superskrip

Tika atas atau superskrip (¹..., ²...) digunakan untuk menandai bentuk homonim yang homograf dan homofon (diletakkan di depan lema yang memiliki bentuk homonim, setengah spasi ke atas).

Contoh:

¹**baya** *n* bara; benda yang terbakar dan masih berapi

²**baya** *n* panggilan antar perempuan yang sebaya atau kepada yang lebih muda

2.3.9 Angka Arab

Angka Arab bercetak tebal (1, 2, 3, ...) dipakai untuk menandai bentuk polisem (yaitu arti kesatu, kedua, dan seterusnya).

Contoh:

lisat [lisat] *v* 1 jepit: *ia* lisat *i labah* dia terjepit di pintu; 2 himpit; 3 lidas

3. Label dan Singkatan Kata

<i>a</i>	adjektiva
<i>adv</i>	adverbia
<i>Bdr</i>	Bandar
<i>kas</i>	kasar
<i>ki</i>	kiasan
<i>kp</i>	kependekan
<i>Kr</i>	Karo
<i>Mly</i>	Melayu
<i>n</i>	nomina
<i>num</i>	numeralia

<i>p</i>	partikel
<i>pb</i>	peribahasa
<i>pron</i>	pronomina
<i>Ry</i>	Raya
<i>Sp</i>	Sipispis
<i>Tb</i>	Toba
<i>v</i>	verba

4. Bentuk Susunan Kamus

Kata dasar (lema) dan kata turunan (sublema) Kamus Bahasa Simalungun—Indonesia ini disusun sebagai berikut.

1. Kata dasar
2. Kata berimbuhan
3. Kata ulang
4. Gabungan kata

Contoh:

- a. *tortor* merupakan kata dasar dan *tortor sombah*, *manortor*, *manortorhon*, *panortor*, *panortoran*, dan *tartortorhon* merupakan bentuk derivasinya, jadi susunannya adalah sebagai berikut:

tortor

manortor

manortorhon

panortoran

tartortorhon

tortor sombah

- b. *dalan* merupakan kata dasar sedangkan *mandalanhon*, *mandalani*, *mardalan*, *pardalan*, *pardalanan*, *mardalan-dalan* merupakan bentuk derivasinya, jadi susunannya adalah sebagai berikut:

dalan

mandalanhon

mandalani

mardalan

pardalan

pardalanan

mardalan-dalan

5. Lafal

- a. Kamus ini dilengkapi dengan cara membaca yang ditulis dengan menggunakan lambang fonetis yang diletakkan di samping lema.

Contoh:

amang [amaŋ] *n* ayah

eta [ɛta] *p* ayo

olo [ɔɔ] *p* ya

- b. Pada umumnya bunyi /e/ dalam bahasa Simalungun adalah /E/ (taling), tetapi dituliskan dengan vokal “e”.
- c. Hampir semua lafal /o/ dalam bahasa Simalungun adalah /O/, ditulis “o”, seperti: *oak* ‘suara’, *boli* ‘beli’, *oto* ‘bodoh’.
- d. Hampir semua lafal konsonan rangkap mengikuti lafal konsonan akhir yang mengikutinya.

Contoh:

ambirang [abbiranj] *n* sejenis ulat: *ambirang* *mamangani* *pusukni lompah* ulat ambirang memakani pucuk sayur

ampar [appar] *v* berserak: *ampar* *haganup ugasta* barang-barang kita berserak semua

andigan [addigan] *pron* kapan: *andigan* *do ahu marhasil* kapankah aku akan berhasil

angka [akka] terka: *angka* *lobei* coba terka

anjak [ajjaʔ] *v* pijak: *anjak* *ma gelah hubang in* pijak saja lumpur itu

A

- a** [a] *n* huruf pertama dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)
- abab** [abab] *n* 1 abu (hasil pembakaran): *abab ni rih* abu lalang; 2 debu;
marabab *v* berdebu: *marabab jabu ai* rumah itu berdebu
- abal** [abal] *n* jalan setapak (yang dilalui oleh manusia): *mardalan ia hum abal* dia berjalan dari jalan setapak;
abalan *n* jalan setapak (yang dilalui binatang di hutan); *abalan ni rusa* jalan yang biasa dilalui rusa
- abalabal** [abalabal] *n* tempat garam yang terbuat dari bambu
- abang** [abang] *n* abang;
marabang *v* 1 berabang; 2 berabang (memanggil abang)
- abara** [abara] *n* bahu
- abing** [abing] *v* pangku;
abingan *n* pangkuan;
abinghon *v* pangkukan;
iabing *v* dipangku;
iabinghon *v* dipangkukan;
mangabing *v* memangku: *halak ai mangabing anggi* orang itu memangku adik;
mangabinghon *v* memangkukan;
pangabingan *v* cara memangku;
parabing *n* memangku; orang yang memangku;
parabingan *n* tempat memangku
- abir** [abir] *n* harapan: *abir ni uhur* harapan hati
- abis** [abis] *v* ambil;
mangabisi *v* mengambil: *mangabisi gambiri ia i juma* dia mengambil kemiri di ladang
- abit** [abit] *n* kain: *buat abit ai!* pakai kain dulu!
- abu** [abu] *n* abu
- abuan** [abuan] *n* abu dapur: *adong abuan i tataring* ada abu di dapur
- abuk-abuk** [abu'abu'] *n* debu: *bahat do abukakbuk i pardalanan* banyak debu di jalan
- abul** [abul] *a* tanggung: *abul ganjang ni hayu* kayu itu tanggung panjangnya
- abur** [abur] *v* berserak: *omei ai abur* padi itu berserak;
isabur *v* diserak;
maraburan *v* berserakan;
saburhon *v* serakkan
abur-abur *v* berserakan: *abur-abur bulung ai* daun itu berserakan;
- acar** [acar] *n* acar
- adad** [adad] *v* memilih bibit: *adad omei bahen bonih tahun rah* bibit padi dipilih untuk benih tahun ini
- adang** [adang] *v* hambat: *adang mardalan ia* menghambat jalan itu
- adangan** [adangan] *n* waktu (yang sudah ditentukan): *lape das adangan ni* belum sampai waktunya
- adap** [majadap], **mangadap** *v* menghadap: *mangadap hu lobei ni partongah* kamu menghadap kearah depan
- adar** [adar] *adv* 1 tepat pada waktunya: *adar ni halak mangan* sudah waktunya orang-orang makan; 2 musim
- adat** [adat] *n* adat: *lang iboto adat anak ai* anak itu tidak tahu adat
- adatuwa** [adatuwa] *adv* moga-moga
- aday** [aday] *pron* itu

adei [adey] *v* pertimbangkan:
adeihon parsoalan ai pertimbangkan persoalan ini

adon [adɔn] *pron* ini

adong [adɔŋ] *v* 1 ada: *adong do duitmu ase mamboli buku on* apakah ada uangmu untuk membeli buku itu; 2 punya;

adonghon *v* adakan;

iadonghon *v* diadakan;

mangadonghon *v* mengadakan;

marnadong berada; 1 *v* ada (di); 2 *a* berpunya; kaya;

paradongi *n* keberadaan;

sinadongan *n* harta yang dimiliki

taradonghon *v* teradakan;

adop [adɔp] *n* susu: *anggi inum adop* adik minum susu

adou [adɔw], **madouadou** *v* jalan-jalan: *madouadou inang hu Berastagi* ibu pergi ke Berastagi

adoyup [adɔyup] *n* nama sejenis tumbuhan: *adoyup i roban bapa bapa* menebang kayu adoyup

adu [adu], **mangadu** *v* 1 mendakwa; 2 *n* lomba

adu aduan [aduaduan] *n* pemberitahuan

adum [adum], **mangadum** *v* mengaku silap: *mangadum halak ai* dia mengaku silap

aduri [adduri] *n* nira (pohon nyiru besar)

aek [aɛk] *n* air

aer [aɛr] *v* campur: *aer kopi pangkon dadih* campur kopi dengan susu

agab-agab [agabagab] *n* berahi

¹**agad** [agad] *v* sadap: *agad lobei bagod ai* sadap aren itu

iagad *v* disadap;

maragad *v* menyadap: *margadad bagod* menyadap enau;

pangagad *v* cara menyadap;

paragad *n* penyadap

²**agad** [agad] *v* pikir; kira ;duga

agad-agad [agadagad] *n* pahat; alat (perkakas): *huboli sada agad-agad* saya membeli satu buah pahat

agadi [agadi] *n* alat menyadap: *mambahen agadi si tukang bosi* si tukang besi membuat alat untuk menyadap

agak [agaʔ] *adv* kira-kira: *agak pitu halak* kira-kira ada tujuh orang;

agakni *adv* mungkin: *agakni abang roh sadari on* mungkin abang tiba hari ini

agam [agam] *n* 1 jantan: *dayok agam* ayam jantan 2 bibit: *agam ni omei* ini bibit padi; **agam-agam** *n* persediaan: *agam-agam panganon domma bois* persediaan makanan telah habis

agan [agan] *n* pikir: *agan lobe baru boli sabah ai* pikir dahulu, baru beli sawah itu;

iagan *v* dipikir

age [aɛ] *p* biar *age ma au laho mi* biarlah aku yang pergi

agembit [agembit] *p* walaupun: *agembit laho ia* walaupun ia pergi

agena [agembit] *p* biar: *agena hata ni roha mu* biar bagaimanapun itu kata hati mu

agendo [agendo] *adv* sekurang-kurangnya: *agendo adong lima ribu rupei* sekurang-kurangnya lima ribu rupiah

ageni [ageni] *p* biarlah: *ageni saotik* biarlah sedikit

agepe [agepɛ] *p* meskipun: *agepe roh udan, roh ia* meskipun hujan turun, dia datang

agih [agih] *adv* agaknya: agih ni ia maila agaknya dia malu

agil [agil] *v* bertindak;
paagil *v* bertindih: buei urat paagil banyaknya urat bertindih

agoan [agowan] *n* kehilangan: anak ni dayoh agoan anak ayam kehilangan induknya

agong [agɔŋ] *n* 1 arang: mamboli agong inang i tiga ibu membeli arang di pasar; 2 mendapat malu: ulang gouskon agong ni i pakkon ni inang ipardom, pb jangan membuat malu ibu

agoragon [agɔragɔn] *a* terkenal: partiga-tiga na agoragon pedagang yang terkenal

agu [agu] *v* campur: agu kopi pangkon gula campur kopi dengan gula

ah [ah] *p* ah: dakdanak ai mangkkatahon ah bani inangni anak itu mengatakan ah, pada ibunya

aha [aha] *pron* apa; apakah: aha ma iboan ham hunjai? apakah yang kamu bawa dari sana?

ahap [ahap] *n* 1 rasa: hurang sodap ahap hu menurut saya, rasanya kurang enak; 2 perasaan batin
marhasap *v* merasa: lang Simalungun anggo marhasap Simalungun bukan suku simalungun kalau tidak bisa (sanubari) Simalungun
pangahap *n* perasaan: pangahap hu rahanan sonon ibaen menurut saya, lebih baik dibuat seperti ini

ahar [ahar] *v* habiskan: ahar indahan ai! habiskan nasi itu

ahir [ahir] *a* parah: ahir naborit do danak parah penyakit anak itu

ahu [ahu] *pron* aku: ahu mamasa buku saya membaca buku;

ahut [ahut] *v* membersihkan: si butet ahut bagas ai si Bute membersihkan rumah

ai [ai] *pron* itu: gogoh do lotusan dolok Sibayak ai letusan gunung Sibayak itu sangat dahsyat

ai lo [aylɔ] *p* aduh: ai lo borit naheihu hona batu aduh, sakit kakiku kena batu

aik [tarɪʔ] *v* tarik: aik tali lembu ai! tarik tali lembu itu!

ailli [ayli] *n* babi hutan: ailli mamangani jagul i juma babi hutan memakani jagung di kebun

aima [ayma] *p* 1 ialah: pancasila aima falsafah ni bangso Indonesia pancasila ialah falsafah bangsa Indonesia ; 2 *v* sama maknanya dengan: Desember aima bulan pasampuluh dua Desember sama dengan bulan kedua belas

ain [ayn] *v* angkat: ain karosi ai angkat kursi itu!

aing [ayŋ] *v* mengaduh: ia aing ia mengaduh

ajak [ajaʔ] *v* 1 tunggang: ajak mahuda in, ulang mabiar ho tunggangilah kuda itu, jangan takut; 2 naik;
mangajak *v* menunggang: amang mangajak kuda ayah menunggang kuda;
mangajaki *v* 1 menunggangi; 2 menaiki

ajal [ajal] *n* ajal: lape ajal marpantang matei belum ajal berpantang mati

ajang [ajaj] *n* kepunyaan: ajang ni ise buku ai kepunyaan siapa buku ini?

¹ajar [ajar] *n* nasehat: tangar ajar ni inang dengar nasihat ibu!;

²ajar [ajar] *v* ajar;
mangajar *v* mengajar;

- mangajari** *v* mengajari;
mangajarhon *v* mengajarkan;
marlajar *v* 1 belajar: *ahu marlajar halani sihol pistar* saya belajar agar pintar; 2 berlatih: *sidea marlajar mandoding* mereka berlatih menyanyi;
pangajar *n* pengajar;
pangajaran *n* pengajaran;
parlajar *n* pelajar;
parlajaran (siparlajari) *n* pelajaran: *ia domma manamathon parlajaran ni* ia sudah menamatkan pelajarannya;
tarajari *v* terajari
- ajat** [ajat] *a* gatal: *tangan ni adek ajat halani batang buruk* tangan adik gatal kena ulat bulu
- aji** [aji] *n* racun: *si ucok matei inum aji* si Ucok mati minum racun
- ajibeot** [ajibeɔt] *n* ilmu sihir (yang membuat mulut miring)
- ajiturtur** [ajiturtur] *n* ilmu yang membuat tubuh gatal-gatal
- ajimat** [ajimat] *n* ajimat: *datu mambahen ajimat* datu membuat ajimat
- ajuk** [aju²] *v* jaja; jajakan: *ajukhon kueh ai* jajakan kue itu
- akah-akah** [akahakah] *a* canggung: *anak boru ai akahakah tumong gadis itu* canggung sekali
- akal** [akal] *n* pikiran: *magou akal hu* akal pikiranku hilang
- akim** [akim] *a* yakin: *au akim ia laho roh* aku yakin dia akan datang
- aku** [aku], **mangaku** *v* mengaku: *panangko ai mangaku salahni* pencuri itu mengakui kesalahannya;
mangahu *v* mengaku: *ia mangahu salah* ia mengaku salah;
- mangahui** *v* mengakui: *panangko ai mangahui salahni* pencuri itu mengakui kesalahannya;
pangahuon *n* pengakuan
- alad** [alad] *n* tujuan: *huja alad mu* kemana tujuanmu?
- alah** [alah] *v* kalah: *ia alah judi* dia kalah bermain judi
- alai** [alayⁱ] *v* usir;
mangalai *v* mengusir: *ia mangalai aili hun jumani* dia mengusir babi hutan dari ladangnya
- alal** [alal] *n* suara: *alal adek jenges* suara adek merdu
- alaman** → **laman**
- alamat** [alamat] *n* tanda: *aha alamat lembu ai* apa tandanya lembu itu?
- alaman** [alaman] *n* halaman: *si Ani manapu halaman* si Ani menyapu halaman
- ¹**alang** [alang] *v* tanggung: *ulang alang hanami horja*: jangan tanggung kalau bekerja
- ²**alang** [alang] *a* tanggung (karena belum biasa mengerjakannya): *ulang pala alang laho marsahap* jangan tanggung untuk berbicara
- alani** [alani] *p* karena
- alal-alap** [alalalap] *n* sangkutan; gantungan: *alalalap pakean* gantungan baju
- alat** [alat], **alat-alat** *n* tanda-tanda: *alat-alat birong dong bai gurung ni* tanda-tanda hitam ada dibadannya;
alatan *n* tandanya: *aha altan ia panangko* apa tandanya dia pencuri
- albag** [albag] *v* pukul: *ulang albag huting ai* jangan pukul kucing itu!
- albak** [alba²] *v* kelupas;

- mangalbak** *v* mengelubas
mangalbak bohi halak ai wajah orang itu mengelupas
- albas** [albas] *adv* jatuh tiba-tiba:
anggi ni albas adiknya jatuh tiba-tiba
- albug** [albug] *v* telan: *albug lobei aubat* telan obatnya
- aldak** [alda?] *a* letih;
mangaldakkon *v* meletihkan:
pardalanan on mangaldakkon hami perjalanan ini meletihkan kami
- aldom** [aldom] *v* tutup: *aludom ibah ai* tutup pintu itu
- ale** [aɛ] *p* hei: *ale hasonaman tengarma hami mandoding hei, kawan* dengarlah kami menyanyi
- alehon** [alɛhɔn] *v* peluk:
maralehon sidea halani marsihol mereka berpelukan karena rindu
- alging** [algij] *n* seraut: *buat masa alging bulu i* ambilah seraut bambo itu
- algup** [algup] *n* sesuap: *algup indah*an sesuap nasi
- aliali** [aliali] *n* kalung (kalung berisikan obat untuk bayi laki-laki)
- alih** [alih] *v* 1 berubah: *domma alih uhurni* telah berubah hatinya; 2 *v* meminjam: *alih pensel si Butet* si Butet meminjam pensil
- alikan** [alikan] *n* kepunyaan: *alikan adek buku on* buku ini kepunyaan adek
- alilingei** [alilijɛy] *n* ikat pinggang yang terbuat dari tembaga: *mamakei alilingei si abang* abang memakai ikat pinggang
- ¹alim** [alim] *v* salin: *surat on i alim pakon dawat* surat ini disalin dengan tinta;
ialimko *v* disalin
- ²alim** [alim] *n* nama sejenis pohon: *laklak ni alim i bahen pustaha* kulit pohon alim itu buat pustaha;
- alimi** [alimi] *v* simpan: *i pematang raya bahat i tubuhhon koperasi alimi pinjom* di Pematang Raya banyak didirikan koperasi simpan pinjam;
- alimian** *v* simpanan;
- ipaalimihon** *v* disimpan
- aling** [alij] *n* perintah: *anggo pulisi menangkap halak, memahei surot aling* kalau polisi menangkap orang harus memakai surat perintah
- alingit** [alijit] *n* nama sejenis pohon: *tanom lobei alingit ai ase tubuh* tanam dulu pohon alingit itu supaya tumbuh
- alir** [alir] *v* alir;
- aliri** *v* alirkan: *aliri bah ai hu sabah ase tubuh omei* alirkan air itu ke sawah biar tumbuh padinya
- manjalir** *n* mengalir
- alis** [alis] *v* 1 raut: *alis lobei pensel ai ase runsing ujungni* raut pensil itu supaya runcing ujungnya; 2 halus (dihaluskan dengan menggunakan alat): *alis lobei kayu ai* haluskan kayu itu
- alit** [alit] *n* lilit; gulung: *alit tali on* gulung tali ini;
- mangalit** *v* melilit; menggulung;
- mangaliti** *v* melilit: *andor mangliti hayu banggal ai* tanaman andor meliliti kayu besar itu
- allokkon** [allokkɔn] *v* buang: *allokkon hayu ai* buang kayu itu;
- mangallokkon** *v* membuang: *anggi angallokkon batu* adik membuang batu;

pangallokkon *n* pembuang;
orang
yang membuang: *ise*
pangallokkon sappah ai siapa
pembuang sampah itu;
tarallokkon *v* terbuang

¹**alo** [alɔ] *p* ya (menyatakan
setuju);
alohon *p* iyakan;
ialohon *p* diiyakan;
mangalohon *p* mengiyakan

²**alo** [alɔ] *n* lawan;
mangalo *v* melawan;
maralo *v* berlawanan;
sipangalo *n* pelawan;

aloalo [alɔalɔ] *v* sambut;
ialoalo *v* disambut;
mangaloalo *v* menyambut

alog [alɔg] *n* batas: *on ma alog ni*
ini batasnya

alogo-alogo [alɔgoalogo] *n*
penyakit sesak napas yang
disebabkan karena udara dingin

alogo [alɔgɔ] *n* angin

alokon [alɔkɔn] *n* keinginan tidak
sampai: *ulang tangis ma ho*
halani alokon kau jangan
menangis karena keingin yang
tidak sampai

aloling [alɔlin] *n* suara: *aloling ni*
tartenggar hanjon suaranya
terdengar dari sini

alop [alɔp] *v* ambil: *salah alop*
salah ambil;
mangalop *v* mengambil:
amang mangalop hayu i juma
bapak mengambil kayu di
kebun

alpak [alpaʔ] *v* potong: *alpak hayu*
on ptong kayu ini

altang [altaj], **maltang** *a* berat

altung [altuj], **maltungaltung** *v*
terjurai-jurai

alub [alub] *n* muka: *mardaraoh*
alub si Ani muka si Ani
berdarah

alud [alud] *v* memijit: *alud*
gurungku pijit punggungku;
aludi *v* pijati;
ialud *v* dipijat;
ialudhon *v* dipijatkan;
mangalud *v* memijat;
paralud *n* pemijat

alug [alug] *n* keinginan tidak
sampai

aluk [aluʔ] *v* menjilat bibir: *tingki*
aluk ia huidah aku melihatnya
ketika menjilat bibir

¹**alumalum** [alumalum] *n* nama
penyakit: *alum-alum boni*
tonton sakit alumalum di dada;

²**alumalum** [alumalum] *n* nama
tumbuhan untuk obat: *dong*
alum-alum i juma nima?
adakah tumbuhan alum-alum di
ladang kalian?

alur [alur] *n* pihak: *alur ni lang*
adong nasapanriahan tidak ada
yang sehati dipihaknya

alus [alus] *a* 1 halus: *sira na alus*
garam yang halus; 2 lembut:
alus do tilam ai tilam itu
lembut

alut [alut] *v* urut;
ialut *v* diurut;
mangalut *v* mengurut

amak [amaʔ] *n* tikar: *amparhon*
amak in bentangkan tikar itu;
maramak *v* bertikar

amang [amay] *n* ayah: *amang*
nonoi hanami niombahmon
ayah lihat kami anak-anakmu;
maramang *v* berayah;
amang-amang *v* suami;
maramang-amang *v* bersuami

ambah [abbah] *n* 1 tambah *dua*
ambah sada sama dengan tolu
dua ditambah satu sama dengan
tiga; 2 *v* menjadi lebih banyak:
domma ibere bahat mangindo
ambah pe tong sudah diberi
banyak masih meminta lebih
banyak lagi

ambang [abbay] *n* sedia: ambang
hepeng mu sediakan uangmu

ambarita [abbarita] *n* jari manis:
tintin bai ambarita mu cincin di
jari manismu

ambasang [abbasay] *n* buah
bacang: *magatol ho na gotahni*
ambasang gatal kena getah
buah bacang

ambat [abbat] *v* hambat: *ulang*
ambat ahu laho podas hu misir
jangan hambat aku, aku mau
cepat pergi

ambei [abbey] *v* 1 rendam: ambei
boras on rendam beras ini; 2
melenggang (tidak membawa
apa-apa): ambei ia roh
hunjuma dia tidak membawa
apa-apa dari ladang

ambia [abbiya] *pron* panggilan
untuk anak lelaki yang sebaya
atau lebih muda: *ombus lobei*
apui ai, ambia hembus dulu
api itu, polan

ambil [abbil] *a* iba: ambil *uhurhu*
mangindah inang mahorja iba
hatiku melihat ibu bekerja

ambilan [abbilan] *n* khotbah:
ambilan *sadari on* kotbah hari
ini

aming [abbij], **maming** *v*
menggelambir

ambirambir [abbir abbir] *n* umbai
(seperti umbai pada hiou)

ambirang [abbiray] *n* sejenis ulat:
ambirang mamangani *pusukni*
lompah ulat ambirang
memakani pucuk sayur

ambis [abbis] *v* habis: ambis
haganupan, aha petang na
tading semuanya habis tidak
ada yang tertinggal;
pangambis *n* penghabisan
(paling ujung)

¹**ambit** [abbit] *p* jika, kiranya:
ambit ma namin jenges ahu
jika saja aku cantik

²**ambit** [abbit] *v* gendong: ambit
gelah niombahmu ai gendong
di depan saja anakmu;

mangambit *v* menggendong

ambok [abbok] *v* hilang: ambok
duithu i tongoh dalam hilang
uangku di tengah jalan

ambolas [abbolas] *n* hujan batu:
halani ambolas maseda
baganup suan suanan karena
hujan batu rusak semua
tanaman

ambom [abbom] *n* pantat: ambom
ni baggal pantatnya besar

amboru [abboru] *n* saudara
perempuan (kakak dan adik
perempuan ayah): amboru na
jenges bibi yang cantik

ambotik [abboti] *n* pepaya: *dua*
kibul ambotik dua buah pepaya;
songon parbuahni ambotik
seperti pepaya berbuah, *pb*
menambah kesusahan orang
lain

ambul [abbul] *n* saudara
perempuan (dari pihak ayah):
ambul lang adong be saudara
perempuan ayah tidak ada lagi

ambulu [abbulu] *n* bulu: ambulu ni
tanganni alus-alus bulu di
tangannya halus-halus;
mangambului *v* mencabuti
bulu (ayam dsb) yg telah
dipotong: *eda mangambului*
dayok kakak mencabuti bulu
ayam;

marambulu *v* berbulu

ambung [ambuy] *v* buang: ambung
boras i baen adek beras
terbuang oleh adek;

ambunghon *v* buangkan;

iambunghon *v* dibuangkan;

mangambunghon *v* melempar-

pagombung *v* pelempar

ambur [ambur] *v* 1 jatuh; 2
berserakan; 3 menetes

amburu [abburu] *n* saudara laki-laki ayah: *amburu ai loho* saudara laki-laki ayah sudah pergi

amis [amis] *v* kupas (dengan tipis): *amis anas ai* kupas tipis nenas itu

¹**ampa** [appa] *p* 1 dan: *haduan ahu ampa ia misir hu Jakarta* aku dan dia pergi ke Jakarta lusa; 2 *adv* juga: *sadari on hanami ampa hu juma* kami pergi ke ladang juga hari ini

²**ampa** [appa] *adv* juga

ampan [appan] *n* kain lampin; kain bedung: *domma iambang ho ampan ni niombahmu?* sudah kau sediakan kain bedung anakmu?

ampangampangan [appan appayan] *n* kulit kambing: *ampang-ampangan bai do ibaen gondang* kulit kambing dapat dijadikan gendang

ampar [appar] *v* 1 berserak: *ampar haganup ugasta* barang-barang kita berserak semua; 2 bentang;

amparhon *v* bentangkan;

iamparhon *v* dibentangkan;

mangamparhon *v* mengamparkan;

pangampar *v* cara menghampar

amparan [apparan] *n* tikar: *buat hujon amparan ai* bawa tikar itu kesini

ampe [appɛy], **mangampe** *v* tunggang, menunggang: *mangampe huda hami sadarion* menunggang kuda kami hari ini

ampiarawas [appiyarawas] *n* sejenis kayu: *ampirawas i baen ompung tungkoni* kayu ampirawas dibuat tongkat

ampilaos [appilaos] *n* hujan: *ampilos nabodari* hujan lebat seharian

ampin → **ampan**

ampipira [ampipira] *n* sejenis kayu: *ampipira ibaen soban* kayu ampira dibuat kayu bakar

¹**ampir** [appir] *adv* hampir: *ampir ahu madabuh* aku hampir jatuh

²**ampir** [appir], **mangampir** *a* kram; kebas: *mangampir nahei au kakiku kebas*

ampis [ampis] *n* tepi: *ampis ni lombang* tepi jurang

ampit [appit] *v* sepak: *ampit bola ai das hu atas* sepak bola itu sampai ke atas

ampod [appod] *v* sambung: *ampodhon ni tali hail* sambungkan tali pancing ini

ampodui [appoduy] *n* tikus bambu: *bahat ampodui i juma namai* banyak tikus bambu diladang kami

ampoldang [appolday] *n* bangsa: *ampoldang Jepang lopak-lopak haganupan* bangsa jepang semua berkulit putih

ampong [appɔŋ] *v* putus angangan: *ampog mangidah pertahou mu nahurong jeges* putus harapanku melihat tingkahmu yang tidak baik

ampor [appɔr] *v* menuang air sedikit-sedikit: *ampor hutangan hu ase hususi* tuangkan air ketanganku sedikit-sedikit biar ku cuci

ampordang [apporday] *n* kepodang

ampu [appu] *v* pangku: *ampu ni ombah on* pangku adikmu;

ampuhon *v* pangkukan;

iampuhon *v* dipangkukan;

mangampu *v* memangku;

pangampu *v* cara memangku

parampu *n* alat memangku

ampud [appud] *v* menghabiskan: *on ma ampud ni* inilah yang penghabisan

ampuk [appu²] *n* sejenis burung: *anggo do diampuk pangan ho* pernahkah kamu makan burung ampuk

ampul [appul] *v* saphi: *baru onam umurni domma ampul baru* enam bulan umurnya sudah disapih;

iampul *v* disapih;

mangampul *v* menyaphi

ampul-ampul [appulappul] *n* kupu-kupu: *ampul-ampul ai sogob bani bunga* kupu-kupu itu hinggap di bunga

ampun [ampun] *n* ampun: *ampun lang mananko be ahu ampun* bu, aku tidak mencuri lagi

anak [ana²] *n* anak laki-laki: *anak ni sada do hansa* anak laki-lakinya cuma satu

anas [anas] *n* nenas: *gok do anas i huta nami* banyak nenas di kampung kami;

anason *n* penyakit yang disebabkan makan nenas

andal [addal] *n* pantat beruk yang gundul: *andal ni bodat maos seng marbulu on* pantat beruk itu sudah hilang bulunya

andalotung [addalotun] *n* sejenis tumbuhan: *itondaiho do andalotung na songon on* tahukah kamu tumbuhan andalotung?

andalu [addalu] *n* alu: *andalu ai ibahen humbani hayu* alu itu dibuat dari kayu

¹**andar** [addar] *n* tangga: *andar ni jabu* tangga rumah;

marandar *v* bertangga

²**andar** [addar] *a* miring: *bonani mangga andar halani masursur tanohni* pohon mangga itu miring karena tanahnya longsor;

andatang [addatay] *n* sejenis tumbuh-tumbuhan: *andatang ipatuduh hubangku* tumbuhan andatang diperlihatkan padaku

andehit [addehit] *n* sejenis kayu: *andehit buei ni isuan* kayu andehit banyak ditanam

andigan [addigan] *pron* kapan: *andigan do ahu marhasil* kapankah aku akan berhasil; **atap andigan** kapan-kapan; **age andigan** kapan saja

andilou [addilow] *n* sejenis kayu: *andilou iboan inang hu huta* kayu andilou dibawa ibu ke kampung

andin [addin] *pron* itulah: *andin ma imang hu* itu suaminya

andodot [addodot] *n* sejenis serangga penyengat: *bihong naidoit andodot ai* bengkak digigit andodot

andohar [addohar] *adv* mudah-mudahan: *andohar ma boi hita mandapot gogoh* mudah-mudahan kita mendapatkan kekuatan

andolog [addolog] *n* sejenis kayu: *andolog buei i harangan* kayu andolog banyak di hutan

andon [addon] *pron* ini: *buat ma demban andon* ambillah sirih ini

andor [andor] *n* tali dari tumbuhan: *andor baen pengikatni soban min* ini tali untuk mengikat kayu bakarmu

andorasi [addorasi] *n* sejenis kayu: *andorasi na tenger hayu* pohon andorasi keras kayunya

andori [addori] *n* tampah: *ise na mambayu andori ai?* siapa yang menganyam tampah itu?

andudur [addudur] *n* pohon palem: *andudur isuan bapa i lobei ni bagas* pohon palem ditanam bapa di depan rumah

andugur [addugur] *n* sejenis kayu: andugur adong i pudi bagas nami kayu andugur ada di belakang rumah kami

anduh [adduh] *n* anak tiri: piga anduh na idapothon ho? berapa anak tiri mu?

anduhur [adduhur] *n* percutut

andui [adduy] *v* ratap: andui boi mambaenn tangis tangis yang meratap membuat hat sedih

andung [adduy] *v* rasa: andung lobei maborit atap lang coba dulu sakit atau tidak

andupar [addupar] *n* sejenis kayu: andupar boi ibaen tiang jabu kayu andupar dapat dijadikan tiang rumah

anduri [adduri] *n* tampah: ise mamboli anduri ai? siapa yang membeli tampah itu

andurman [addurman] *n* sejenis burung: i tembak amang andurman natuari burung burung andurman ditembak bapak semalam

aneane [aneane] *n* anak bungsu: payah do mantubuhkon aneane susah sekali melahirkan anak bungsu

ang [aj] *v* mengangakan mulut: ang hupamasuk galuh ngangakan mulut supaya masuk pisangnya

angas [ajas] *v* dikeringkan (dengan bara api): angas indahan ai anggo domma gurgur kalau sudah mendidih nasi itu keringkan dengan bara api

anget [ajet] *a* pelan: anget marsahap, ase ulang puho ompungmu pelan berbicara agar tidak bangun nenekmu

angga [ajga] *p* kalau: angga banyak hu hai lang bangku sombong kalau aku kaya aku tidak akan sombong

anggala [ajgala] *n* jerami

anggap [ajgap] *v* anggap: anggap ma au borumu kandung anggaplah aku anak perempuan kandungmu

anggapan [ajgapan] *n* anggapan: anggapan hu ho na galak, hape bag aku pikir kau orang yang cerewet, ternyata tidak

anggara [ajgara] *n* hari ketiga dalam kelender simalungun: anggara halak simalungun nama hari orang simalungun

anggarba [ajgarba] *n* daun pandan yang berdaun lebar dan panjang sebagai bahan pembuat: anggarba boi ibayu mambaen amak daun anggarba untuk membuat tikar

anggi [ajgi] *n* adik: anggi mambuat tolur ni dayok adik mengambil telur ayam; **maranggi** *v* mempunyai adik; **nasianggi** *n* adik ipar;

angging [ajging] *v* cuci rambut; keramas: angging ma domma kotor jambulanmu keramaslah, sudah kotor rambutmu

anggir [ajgir] *n* sesuatu yang dipakai untuk keramas (jeruk purut, bunga-bunga dll): anggir ibuat utei keramaslah pakai buah jeruk

anggo [ajgo] *p* jika: anggo maborit ulu pangan tambar ai kalau sakit kepala makanlah obat itu

anggogoh [ajgogoh] *n* sejenis burung: anggogoh habang ai burung anggogoh itu terbang

anggoh [ajgoh] *v* cium (tentang bau-bauan): anggoh lobei kamar nima ai, bau lang ongga isapu cium dulu kamar kalian itu, baunya seperti tak pernah disapu;

manganggoh *v* mencium: huting na manganggoh na laho sipanganonmi kucing selalu mencium apa yang akan dimakan

anggola → **anggala**

angguk [anggu[?]], **mangangguk** *v*
menangis: angguk *dansa*
horjani tiap ari menangis saja
kerjanya tiap hari

anggur [anggur] *n* anggur: *boli*
bangku anggur *ai* belikan aku
anggur itu

anggurisa [anygurisa] *n* sejenis
burung enggang: anggurisa
taboh daini burung anggurisa
enak rasanya

angin [ajin] *a* tekun: angin *ia*
marlajar dia belajar dengan
tekun

angir [anjir] *n* tahi anak bayi: angir
lape marbau tahi anak bayi
belum berbau

angka [akka] terka: angka *lobei*
coba terka

angkar [akkar] *adv* 1 kurang
masak: *iandahan na* angkar
nasinya kurang masak; 2
kurang tidur: angkar *ma au*
nabodari aku kurang tidur
semalam

angkat [akkat] *v* angkat; 1
naikkan: angkat *tangan* angkat
tangan; 2 ambil; bawa: *ulang*
pala maila-ila, angkat *ma gela*
sudahlah jangan malu-malu,
angkat saja;

iangkat *v* diangkat;

mangangkat *v* mengangkat;

tarangkat *v* terangkat

angkihi [anjkihi] *n* sejenis rumput:
i pangan horbo angkihi *on*
rumput angkihi dimakan
kerbau

angkip [akkip] *n* jepitan janggut:
bakku lobei angkip *ai* pinjam
dulu jepitan janggut itu

angkirbung [akkirbur] *n* sejenis
tumbuhan: *ija i* *buat ho*
angkirbung *dimana* kau ambil
daun angkirbung itu

angkis [akkis] *v* habis: angkis
omei ai i pangan dayok
habislah padi itu dimakan ayam

angkit [akkit] *v* ambil: angkit
hayu ai ambil kayu itu

angkolir [anjkolir] *n* sejenis
burung: *manangkap* angkolir
hanami i harangan kami
menangkap burung angkolir di
hutan

angkora [anjkorā] *v* panggil:
halak na indilo angkora
seorang yang diharap
kedatangannya

angkulu → **angkula**

angkulu [akkulu] *n* 1 tubuh
(keseluruhan bagian tubuh):
angkulu *ni inang galek tumang*
badan ibu lemas sekali; 2 diri
sendiri; *marhasadon* angkulu
ampa pikiran, pb sesuai
perkataan dengan perbuatan;
marangkulu, **marangkula** *v*
bertubuh: angkula *ni anggi*
ullopak adik mempunyai tubuh
lebih putih

angkup [akkup] *n* sebelah
menyebelah: angkup *juma*
nami sebelah menyebelah
lading kami

angkut [anjkut] *v* angkut: angkut
ma omei ai angkut dulu
padi itu

angsa [ajsa] *n* angsa: *mamalihara*
angsa *hanami* kami
memelihara angsa

anjah [anjah] *pron* dari mana:
anjah *hani ma* dari mana
kamu?; 2 *ki* mengukur jalan:
anjah *dansa horjani tiap ari*
mengukur jalan kerjanya setiap
hari

¹**anjaha** [anjaha] *adv* sambil: *ia*
ma juguk i lapou anjaha
mangisop dia duduk di warung
sambil merokok

anjaha . antaldon

²**anjaha** [anjaha] *p* dengan: *ia marsahap anjaha ni ompung ia berbicara dengan nenek*

anjai [anjai] *adv* akan (untuk menyatakan sesuatu yang tidak diharapkan): *ibotoh seng anjai udan dia mengetahui bahwa tidak akan hujan*

anjak [ajja⁷] *v* pijak: *tentara ni jopang ai anjak parsabahan tentara jepang itu melintasi persawahan;*

manganjaki *v* memijak; melewati: *kereta api ai manganjaki parsabaan kereta api itu melintasi pesawahan*

anjaj [ajjal] *v* mati (ungkapan kasar): *anjaj ho, hurang ajar mati kau, kurang ajar*

anjang [ajjay] *a* angkuh: *halak na anjang orang yang angkuh*

anjei [anjey] *v* tangkis: *anjei gelah, ase ulang hona tangkislah biar jangan kena!*

anjing [anjij] *n* anjing: *anjing manggan holi-holi anjing makan tulang-tulang*

anjis [anjis] *v* lari kencang: *anjis ia halani mabiar ia berlari kencang karena takut;*

manganjis *v* berlari kencang

anju [anju] *v* bujuk: *anju ma anggimu bujuklah adikmu;*

ianju *v* dibujuk;

manganju *v* membujuk;

panganju *n* pembujuk

¹**anjuk** [anju²], **taranjuk** *a* berlebih: *anjuk sobanni sada hayu kayu bakarnya lebih satu*

²**anjuk** [anju²] *n* tanjung

anjung [anjuy] *v* jolok: *anjung jabu ai jolok jambu itu*

anjur [anjur] *v* lewat: *anjur haganupan lewatlah semuanya*

anrip-anrip [arriparrip] *n* kelelawar (yang masih kecil)

ansiansi [assiyansi] *n* sejenis rumput: *ansiansi tambar ni dakdanak rumput asiansi untuk obat anak-anak*

ansilum [assilum] *n* sejenis pohon buah: *mananom ansilum amang i juma ayah menanam pohon ansilum di ladang*

ansimun [assimun] *n* mentimun: *sadia hargani ansimun ai sakilo berapa harga mentimun sekilo*

ansisi [assisi] *a* sembarang: *ulang ansisi marhata-hata jangan sembarang berkata kata*

ansisibang [assisibay] *n* lipan: *bahat do ansisibang i pudu banyak sekali lipan di belakang*

ansoanso [assoanso] *v* 1 menganggur: *halak ai ansoanso orang itu menganggur;* 2 melarat: *ia ansonanso dia hidupnya melarat*

ansog [assog] *n* sejenis binatang

ansubah [assubah] *n* tempat air yang terbuat dari bambu dua ruas: *amang mambahen ansubah ayah membuat tempat air*

ansuh [assuh] *v* tampung (menampung air dimasukkan ke dalam ansubah);

maransuh *v* menampung

ansul [assul] *v* tersentuh: *ansul nahei ni bani butu kakinya tersentuh batu*

antah [attah] *adv* belum tentu

antak [atta²] *n* agak; kira-kira: *antak songon nai ma kira-kira begitulah*

antal [attal] *n* rasa: *sonang antal uhur ni senang rasa hatinya*

antaldon [attaldon] *n* sejenis keladi hutan: *ulang jolom antaldon ai jangan pegang antaldom itu*

antalis [attalis] *n* siku: *maborit antalis* *anggi* siku adikku sakit
antan [attan] *v* timbang: *antan boras on* timbanglah beras itu
antaran [attaran] *n* ketika: *antaran musim udan* ketika musim hujan
antarsa [attarsa] *n* sejenis pohon: *antarsa dairi masiah* pohon antarsa rasanya pedas
antarsih [attarsih] *n* sejenis burung: *ajang nise antarsih ai* milik siapakah burung antarsih itu
antigan → **andigan**
antigau [attigaw] *p* bilamana
antik [atti?] *n* sejenis tumbuhan daunnya berasa asam: *mombuat antik i juma si Taing si Taing* mengambil tumbuhan antik di ladang
antikan [attikan] *n* harta: *bahat antikan halak ai* orang itu banyak harta
antil [attil] *adv* kurang (tidak cukup)
anting [attij] *n* sejenis kelelawar: *adong do anting i harangan* adakah kelelawar di hutan
antinganou [attijanow] *n* serangga busuk: *ulang jolom antinganou marbau holi tanganmu* serangga itu jangan dipegang serangga itu, tanganmu nanti bau
antinganting [attijattij] *n* kerabu; **maranting-anting** *v* berkerabu
antipa [attipa] *n* kura-kura: *tolur antipa ipangan halak do* telur penyu dimakan orang
antirha [attirha] *n* sejenis ubi kayu besar: *jual ma antirha ai hu tiga* jual ubi kayu itu ke pekan
antoh [attoh] *adv* belum tentu

antong [attɔŋ] *pron* jika begitu: *antong sonai hatamu dear ma* jika begitu ucapanmu, baiklah
antorkis [attorkis] *n* keladi hutan: *antorkis sipanjononi babi* keladi hutan adalah makanan babi
antuk [attu?] *v* tersentuh
anturang [atturaj] *n* mamak perempuan: *i ja anturang ai* di mana mamak perempuan itu
anturgok [atturgɔ?] *a* tegak: *anturgok ho lobei* tegakkan kepalamu
antus [attus] *v* ceritakan: *antus turilukian ai boni* ceritakan kejadian itu padanya
aong [aɔŋ] *v* ada: *aong apei i bagas* ada tikar di rumahku
aor [aɔr] *v* keluyuran: *mangaor anggi ai* anak itu keluyuran
apa [appa] *p* dan
apap [apap] *v* panjat: *apap lobei hayu ai panjat* panjat dulu pohon itu
apas [apas] *a* sombong: *apas halak ai* orang itu sombong; **mangapas** *v* remeh
apei [apeɣ] *n* tikar: *amparhon lobei apei in* bentangkan dulu tikarnya;
marapei *v* bertikar
¹**apil** [apil] *n* pagar yang tidak dapat ditembus peluru dibuat dari ruyung atau kayu-kayu bulat yang disusun untuk benteng (kubu pertahanan)
²**apil** [apil] *v* hafal: *apil parlarajan ai!* hafal pelajaran itu!;
iapil *v* dihapal
apilan *n* hafalan
mangapil *v* menghafal;
mangapilhon *v* menghafalkan;
pangapilan *v* penghafalan;
apit [apit] *v* jepit;
marapit *v* menjepit;

tarapit *v* terjepit: tarapit *halak ai* orang itu terjepit
 apoh [apɔh], apohapoh *v* hibur;
 mangapoh *v* menghibur
 apokat [pɔkat] *n* avokad
 apui [apuy] *n* api: *songon apui milasmu* seperti api panas badanmu;
 marapui *v* berapi;
 marapui-apui *a ki* bersemangat sekali
 apung [apuy] *a* kebal
¹apus [apus] *n* sapu
²apus [apus] *v* hapus; usap;
 mangapus *v* menghapus: *ia mangapus lukani sambil mangingat nasib ni na sial* ia menghapus lukanya sambil mengingat nasibnya yang sial;
 mangapushon *v* mengusapkan
 ara [ara] *n* pohon ara
 arah [arah] *n* peraturan
 arah-arah [araharah],
 mangarahkon *v* ajak, mengajak
 arang [aray] *n* arang: arang ni hayu arang kayu
 arap [arap] *v* harap: arap uhurhu ho roh saya berharap engkau datang;
 mangarap *v* mengharap;
 mangarapkon *v* mengharapakan;
 tararap *v* terharap
¹aras [aras] *a* 1 dangkal: aras ni bah airnya dangkal; 2 bodoh: aras ni uhur bodoh
²aras [aras] *n* arus: aras ni bah arus sungai
 arbah [arbah] *a* basah: arbah bajuni bajunya basah;
 mangarbah *v* membasahi;
 tarbah *v* dibasahi
 arban [arbas] *n* lereng: arban dolog ai doldol pakon do juma nami lereng gunung itu dekat sekali dengan ladang kami

arbab [arbab] *n* sejenis kecapi: *danak ai maboli arbab* anak itu membeli arbab
¹arborg [arboɽ] *n* melintang: *adong hayu arborg i tonga dalam* ada kayu melintang di tengah jalan
²arborg [arboɽ] *v* bentang: *adong sabah arborg i arban dolog ai* ada sawah terbentang di lereng gunung itu
 ardah [ardah] *a* rapat;
 iardahkon *v* dirapatkan: *ulang songon on iardahkon antong arsik* jangan dirapatkan seperti ini, nanti rusak;
 mangardahkon *v* merapatkan
 ardak [ardaʔ] *v* asuh
 ardom [ardɔm] *v* makan beras: *manuk ai ardom* ayam itu makan beras
¹arepat [arepat] *a* lumpuh: arepat nahe ni lumpuh kakinya
²arepat [arepat] *n* tumpuan hati: *songon arepat na marhata-hata bani sisombahon* segenap kata-kata diutarakan dalam persembahan
 arga [arga] *n* harga;
 mararga *v* berharga
 arhat [arhat] *v* pegang: *ulang songon i arhat* jangan dipegang begitu
 ari [ari] *n* hari: *roh inang ari Minggu on* datang ibu hari Minggu ini;
 arian *n* siang hari: marangkat arian hanami kami berangkat siang;
 marari *v* berjaga-jaga pada siang hari;
 sadari *num* sehari
 ari-ari *n* setiap hari;
 arian [ariyan] *n* siang: arian borngin siang malam
 aribut [aribut] *n* ijuk: tali aribut tali ijuk

arid [arid] *v* meraut: *inang arid pinsil* ibu meraut pinsil

¹**arih** [arih] *v* mengikat hewan dekat dengan tempat tambatannya: *arih hambing ai* ikat kambing itu;

²**arih** [arih] *v* tambat: *arih tali ai* tambat tali itu;
arihan *n* tambatan
arihan uhur tambatan hati

³**arih** [arih], **arihkon** *v* ajak;
mangarihkon *v* mengajak
ariharih [ariharih] *a* mufakat;
marariharih *v* bermufakat: *sidea marariharih i jabu nami* mereka bermufakat di rumah kami

aring [arij] *n* bau aring: *aring sibuat ursa* bau aring disebabkan oleh rusa

arip-arip [ariparip] *n* kelelawar (yang masih kecil): *adong arip-arip bani hayu* ada kelelawar di pohon kayu

aris [aris] *n* bambu untuk membuat rumah: *halak ai mambahen jabu aris* orang itu membuat rumah bambu

ariskon [ariskon] *n* pertimbangan: *sonaha ariskon ni* bagaimana pertimbangannya

arjang [ajjan] *v* lari: *panangko ai mararjang hu* harangan pencuri itu berlari ke hutan

arjuk [ajju[?]] *v* jolok

arjuk [arju[?]], **arjukarjuk** *n* galah: *bapa mamboan arjuk arjuk* ayah membawa galah;
mangarjuk *v* menggalah;
pangarjuk *n* penggalah;
tararjuk *v* tergalah

arob [arɔb] *n* sejenis daun-daunan

aroh [arɔh] *n* keringkan

arot [arɔt], **marot** *a* tajam: *na arot ma pisou ai* pisau itu tajam

arsak [arsa[?]] *v* menimba: *arsak ni bah* menimba air

arsan [arsan] *n* resam

arsang [arsanj] *a* sombong: *arsang halak ai* orang itu sombong

¹**arsik** [arsi[?]] *n* ikan mas yang dimasak dengan bumbu khusus;

mangarsik *v* menggulai ikan mas (dengan bumbu khusus): *ompung mangarsik* nenek menggulai ikan mas

²**arsik** [arsi[?]] *v* siksa;

mangarsik *v* menyiksa: *ulang ham mangarsik baliang ai* jangan kalian siksa anjing itu;

marsik *v* tersiksa;

pangarsik *n* penyiksa;

arta [arta] *n* harta: *arta na bahat* harta yang banyak

arti [arti] *n* arti

artikan [attikan] *n* kepunyaan: *artikan nisei horbou ai* kepunyaan siapa kerbau itu

arto [artɔ] *n* sirih: *ajang nisei arto ae* milik siapa sirih jalar itu

aru [aru] *v* jaja; jajakan

aruk [aru[?]] *v* jolok;

aruk-aruk *n* penjolok: *arukaruk ai* penjolok itu

arun [arun], **marun** *n* demam: *marun si Ana* si Ana sakit demam

arung-arung [arujaruj] *n* seberau; sejenis rumput yang ditanam di pinggir sungai untuk menahan erosi

arus [arus], **arsan** *n* arti: *aha arus ni* apakah artinya?;

mangarusi *v* mengerti;

pangarusion *n* pengertian

asa [asa] *v* gosok

asah [asah] *v* gosok: *asah pisaou ai* gosoklah pisau itu;

asahan *n* batu pengasah: *asah pisaou pangkon asahan* asah pisau dengan batu pengasah

asak . atok

asak [asaʔ] 1 *a* lambat: au asak roh aku terlambat datang; 2 *v* padatkan: asak omei na irgoni ai padatkan padi di dalam goni itu

asakasak [asaʔasaʔ] *v* mengisi: amang asak asak ni bodil ayah mengisi bedil

¹**asal** [asal] *p* 1 kalau: hubere pe hubam duit asal bujur marhorja kau akan ku beri uang kalau rajin bekerja; 2 seandainya: asal porsaya ia seandainya dia percaya

²**asal** [asal] *n* asal (tentang daerah)
asap [asap] *n* asap: asap ni bodil asap bedil

asar [asar] *n* sarang: asar ni manuk-manuk sarang burung

asas [asas] *n* merpati: asas ni ise ai merpati siapa itu

ase [asɛ] *p* supaya: inang manapu jabu ase borsih ibu menyapu rumah supaya bersih

asei [asey] *n* sapu: inang mambahen ase ibu membuat sapu

asih [asih] *n* Aceh: halak asih orang Aceh

asik [asiʔ] *a* busuk: aha na asik ai apa yang berbau busuk itu?

asil [asil] *n* cukai: pemerintah mambuat asil pemerintah mengambil cukai

askei [askey] *n* pantun: askei ni halak melayu pantun milik orang melayu

asok [asoʔ] *a* lambat: asok mardalan berjalan lambat

aspal [aspal] *n* aspal

assuan [assuwan] *n* tembilang kayu (alat untuk menggali lubang bertangkai panjang)

asta [asta] *n* hasta: sada asta satu hasta

astu [astu] *v* bantu: astu inang ai bantu ibu itu

asu [asu] *n* anjing: asu miise ai anjing siapa ini

asup [asup] *v* sanggup: asup au mambahen jabu aku sanggup membuat rumah

atah [atah] *n* makanan mentah

atak [ataʔ] *adv* mungkin: atak inang misir hu tiga mamboli dadih mungkin ibu pergi ke pasar membeli susu

atap [atap] *adv* atau: inang atap amang ibu atau ayah

atar [atar] *a* wangi: minak atar minyak wangi

atar [attar] *n* ruang depan

atas [atas] *n* atas: i atas lamari di atas lemari;

padatas *v* menaruh di atas;

paratas *n* 1 bagian paling atas; 2 orang atas

atege [atɛgɛ] *pron* begitu: atege lobei begitu saja

atei [atɛy], **atei-atei** *n* hati: pangahap ni atei hu perasaan hatiku kurang sedap;

mardiateihon *v* memperhatikan;

mampardiateihon *v* memperhatikan: Jasmen

mampardiateihon niombah ni marguro-guro Jasmen

memperhatikan anaknya

bermain-main

atene [atɛnɛ] *pron* begitu: au hatakon atene aku katakan begitu

atiha [atiha] *n* tenung

atik [atiʔ] *Tb adv* mungkin

atikan [atikan] *n* kepunyaan: atikan niise sabah ai? kepunyaan siapa sawah itu?

atipatip [atipatip] *n* perangkap: begu ai masuk atipatip harimau itu masuk perangkap

atok [atoʔ] *a* sampai hati: atok ni ai bakku ia sampai hati benar dia

- atur** [atur] *v* atur;
aturan *n* aturan;
mangatur *v* mengatur;
maratur *v* beratur;
pangatur *n* pengatur;
paraturan *n* peraturan;
taratur *v* teratur;
- au** → **ahu**
- aucang** [awcang] *v* meraung: *begu aucang i harangan* harimau itu meraung di hutan
- aum** [aum] *v* mengaum: *aum ni begu* harimau mengaum
- aup** [aup] *v* timbul tenggelam: *hayu ni aup i bah banggal* kayu itu timbul tenggelam di sungai
- awak** [awaʔ] *n* pinggang: *awak ni dak danak* pinggang anak-anak
- awanawan** [awan awan] *n* bagian kepala anak kecil: *awanawan bain dakdagnak* awan awan ada di kepala
- awang-awang** [awaŋaway] *n* udara: *manuk-manuk ai i awangawang* burung itu ada di udara
- awas** [awas] *v* kibas: *awas hon abit ai* kibaskan kain itu
- awat** [awat] *n* pengembara: *halak awat* orang pengembara
- awei** [awɛy] *n* derita: *lang boi mambahen inang mangawei* tidak boleh membuat ibu menderita
- awal awal** [awalawal] *v* terayun: *halak ai awal awal* orang itu terayun ayun
- ai** [ay] *pron* itu
- ayak** [ayaʔ] *v* 1 kejar: *ayak hambing ai* kejar kambing itu; *n* 2 ingin: *ayak uhur* ingin memiliki sesuatu;
mangayak *v* mengejar: *parburu ayak ursa ai* pemburu mengejar rusa itu;
marsiyakan *v* berkejar-kejaran;
- pangayak** *n* pengejar;
tarayak *v* terkejar;
- ayakan** [ayakan] *n* guna: *aha ayakan ho tangis* apa guna kau menangis
- ayam** [ayam] *n* binatang liar yang dipelihara
- ayan** [ayan] *n* kaleng: *buat ayan minak lampu* ambil kaleng minyak lampu
- ayap** [ayap] *n* melayang
- ayapan** [ayapan] *n* hidangan: *ibere hubani ayapan tulang paman* disuguhkan hidangan
- ayat** [ayat] *n* surat; ayat: *mambassa ayat si tongat tongat* membaca surat itu
- ayob** [ayob] *v* angkat;
ayoban *n* tawanan
mangayob *v* mengangkat: *mangayop omei hun goni ia ia* mengangkat padi dengan goni;
pangayob *n* pengangkat;
- ayum** [ayum], **huyum** *n* pipi: *huyum adong i tubuh* pipi terletak di wajah
- ayup** [ayup] *v* hanyut: *halak ai ayup i bag banggal* orang itu hanyut di sungai besar

B

ba [ba] *n* induk surat ke 19 (dari surat sepuluh siah)

baba [baba] *n* mulut: *babah ni baliang* mulut anjing;
marbabah *v* bermulut;
sangkababah *v* 1 sesuap; 2 sepatah kata

babeng [babɛŋ] *n* hantu

babou [babow] *n* atas: *i babou ni hayu* di atas kayu

babui [babuy] *n* babi: *adong babui i harangan ai* ada babi di hutan itu

bada [bada] *Tb v* tengkar;
mambadai *v* membantah; menyanggah;
marbada *v* bertengkar
parbada *n* orang yang suka bertengkar;

badik [badik] *n* sejenis pisau

bador [badɔr] *a* malu: *ulang ham mambahen bador* jangan kau membuat malu;
padadorhon *v* mempermalukan;
tarbador *v* menjadi malu

badou [badow] *n* ikan gabus

baen → **bahen**

bagah-bagah [bagahbagah] *n* 1 janji; 2 persetujuan;
mambagah-bagahi *v* menjanjikan;
mambagah-bagahkon *v* menjanjikan;
marbagah-bagah *v* 1 berjanji; mengucapkan janji; 2 menyanggupi: *halak ai marbagah bagah hubanghu* orang itu berjanji padaku

¹**bagas** [bagas] *a* dalam; 1 jauh dari permukaan: *bagas tumang hondot ni juma ai* dalam sekali jurang ladangnya; 2 paham benar-benar; 3 bagian yang di dalam: *i bagas pikiron* di dalam pikiran;

pabagashon *v* memperdalam

²**bagas** [bagas] *n* rumah

bagei [bagey] *n* macam; 1 jenis; 2 rupa;

marbagei-bagei *v* bermacam-macam; berbagai-bagai: *bagei sipanganon* bermacam-macam makanan

bagi [bagi] *n* bagi: *bagi ma duit ai* bagilah uang itu;

marbagi *v* berbagi;

bagian [bagiyan] *n* bagian;

parbagianan *n* *ki* nasib (peruntungan)

bagod [bagɔd] *n* aren: *adong tubuh bagod i jae* pohon aren tumbuh di situ

marbagod *v* menyadap: *marbagod do amang pasikolahon ahu* ayah menyadap enau untuk menyekolahkan aku

¹**bah** [bah] *n* air;

mangarbahi *v* mengairi;

marbah *v* berair;

tarbahi *v* terairi;

bah *banggal* sungai;

bah *parigi* perigi; sumur;

bah *tubuh* mata air;

bah *udan* air hujan;

²**bah** [bah] *n* sungai; *marulu do bah, marindung do suhat, pb* ada hulu sungai ada induk keladi; (orang yang lebih dihormati);

bah *bolon* sungai besar

baha [baha] *n* tabiat: *baha ni songon inangni* tabiatnya seperti ibunya

bahah [bahah] *n* mulut

bahal [bahal] *n* jalan setapak yang biasa dilalui manusia sehingga rumput-rumput di jalan tersebut mati: *bahal ni halak* jalan biasa dilalui orang

bahang [bahang] *v* larang: *bahang lobe anak ai* larang dulu anak itu

bahapal [bahapal] *n* nama sungai: *Bahapal goran ni bah na marulu hun Dolok Simbolon*
Bahapal nama sungai yang hulunya ke Dolok Simbolon

bahar [bahar] *v* gali: *bahar tano ai* gali tanah itu

¹**bahat** [bahat] *a* banyak; *pabahatkon v* memperbanyak;

²**bahat** [bahat] *a* parah: *bahat do haborit danak ai* penyakit anak itu parah;
bahatan a lebih banyak;
bahat tu a terlampau banyak;
sabahat num sebanyak; sama banyak dengan

bahen [baɛn] *v* buat; lakukan: *aha na i bahen ni* apa yang telah diperbuatnya;
mambahen v membuat: *mambahen aha inang?* ibu membuat apa?;
pambahenan n perbuatan;
sibahen n pembuat;
sibahenon n sesuatu yang akan dibuat;
tarbahen v terbuat;

bahing [bahij] *v* putar: *bahing lobei lereng on* sepeda itu putar dulu arahnya

bahod [bahɔt] *a* tegap: *bahod tumang pamatang ni* tubuhnya sangat tegap

bahul [bahul] *n* perut anak: *borit bahul ni dakdanai ai* perut anak itu sakit

bahul-bahul [bahul bahul] *n* keranjang yang terbuat dari anyaman daun pandan

bahuta [bahuta] *a* mulia

bai [bay] *p* 1 untuk; 2 pada

baig [baig] *n* suara bedil: *tab, tub baig ni bodil* tab, tub suara bedil

baion [bayiɔn] *n* pandan

beir [bɛir] *n* suara petir: *bahat sora ni beir nantuari* suara petir terdengar kuat tadi malam

bais [bais] *n* suara lompatan

bait [bait] *v* bangkit: *bait ahu* aku bangkit

baja [baja] *n* waja: *boi baja* besi waja

bajak [bajaʔ] *a* kaya

bajalinggei [bajaliggɛ] *n* nama daerah: *au roh hun Bajalinggei* aku datang dari Bajalinggei

bajan [bajan], **mabajan** *a* 1 jelek (tentang wajah); 2 jahat (tentang watak): *halak bajan* orang jahat;
bajan tu a terlalu jelek
tarbajan a agak jelek;

bajang [bajan] *n* pasung

bajar [bajar] *n* kambing bandot;: *adong do bajar i juma* kambing jantan ada di ladang

bajar-bajar [bajarbajar] *n* pusar; poros: *anggo maborit bolok ra do mandarat bajarbajar ni bunga sihalani* agar tidak dakit perut letakkan bunga sihalani

bajaronggi [bajarɔŋgi] *n* semacam *dun seledri*: *bajaronggi tubuh i paya paya* daun bajaronggi tumbuh di payapaya

baji-baji [bajibaji] *n* pahat

bajo [bajo] *n* besan

bajoh [bajɔh] *n* bisul

¹**bajor** [bajoɾ] *a* miskin;
marbajoran n orang miskin: *sipanganon na ranggak gabe marbajoran* makanan itu disediakan untuk fakir miskin

²**bajor** [bajoɾ] *n* nama sejenis kayu

bajoraon [bajɔraɔn] *a* takut; ngeri

¹**baju** [baju] *n* baju: *si Japorman mamboli baju* si Japorman membeli baju;
mambajui v membajui;
marbaju v berbaju

²**baju** [baju] *v* anyam:
mambaju v menganyam: *mambaju baion inang gabe apei* ibu menganyam pandan menjadi tikar

bajukan . balos

bajukan [bajukan] *n* telur yang tidak bisa menjadi anak (busuk): *tolor ni dayok na bajukan marbau tumang* telur ayam yang busuk sangat bau

bajut [bajut] *n* tempat sirih

bak [baʔ] *n* air enau

bakal [bakal] *n* tembakau: *bulung-bulung na somal ibahen halak bahen bakal* daun-daun itu biasa digunakan orang untuk jadi tembakau

bakarasan [bakarasan] *a* sudah tua: *bakarasan anak boru ai anak perempuan itu sudah tua*

bangkuang [bakuway] *n* bengkuang

bala [bala] *n* musibah: *nagori ai hona bala* kampung itu kena bencana

bala-bala [balabala] *n* ulat padi: *balabala sipanganan omei bahat tumang i sabah* ulat pemakan padi sangat banyak di sawah

balaborngin [balaborŋin] *n* sejenis lebah

balameha [balameha] *n* bekas batas ladang

balang [balay] *n* belalang: *balang na gorsing* belalang yang kuning

balanga [balaya] *n* belanga; kualiti besar: *manloppah gulei ahu i balanga* saya memasak gulai di belanga;

sabalanga *num* sebelanga

balas [balas] *v* balas;

ibalas *v* dibalas;

mambalas *v* membalas;

marsibalas *v* saling membalas;

tarbalas *v* terbalas

balbal [balbal] *v* pukul: *balbal lobei baliang ai* pukul dulu anjing itu;

mambalbal *v* memukul;

mambalbali *v* memukuli;

marsibalbalan *v* saling memukul

pambalbal *n* orang yang memukul;

balding [baldin] *n* kijang

balei [balɛy] *n* balai: *balei ianan ni tamui ai* balai disesiakan untuk menerima tamu

balging [balgin] *a* bulat

balhap [balhap] *n* luka parah

bali [bali] *n* lunas: *anggo bali utang ni* sudah lunas hutangnya

baliang [baliyang] *n* anjing;

parbaliangan *n* tempat anjing mencari binatang buruan

balibison [balibison] *a* pengkar

baliga [baliga] *n* perkakas tenun

balik [balɪʔ] *v* balik;

mambalik *v* membalik;

tarbalik *v* terbalik

balikangin [balikayin] *n* sejenis kayu

balikulak [balikulaʔ] *v* pergi balik: *balikulak au leng hu rumah aku* pergi balik ke rumah

¹**baling** [balin] *a* bentuk yang tidak simetris

²**baling** [balin] *a* putar

balimbing [balibin] *n* belimbing

balinsah [balissah] *a* gelisah: *balinsah uhur ni* gelisah hatiku

balintang [balittay] *n* sejenis kayu untuk membuat dapur: *hayu andajup do somal ibahen balintang* kayu andajup biasa dibuat balintang

baliung [baliyuy] *n* sejenis kapak yang matanya dapat diputar

balobas [balobas] *n* belebas (penggaris): *adong do belebas ni si Ucok* ada belebas si Ucok

balog [balog] *n* batas: *balog ni juma* batas ladang;

marbalog *v* berbatas;

parbalogan *n* perbatasan

balos [balos] *v* jawab;

balosan *n* jawaban
mambalosi *v* menjawab: *lang balos niombah ai anak itu tidak menjawab;*
marsibalosan *v* saling jawab;
baltuk [baltu?] *n* tangga: *mambahen baltuk tulang i pudi paman membuat tangga di belakang*
balu [balu] *n* janda (ditinggalkan oleh suami atau istri karena salah seorang meninggal dunia);
mangkabaluhon, mabalu *v* menjanda; menduda
balua [baluwa] *n* kijang
baluam [baluwam] *n* sejenis pandan unatuk membuat tempat sirih: *inang mangalop baluam* ibu mengambil baluam
balubu [balubu] *n* jurang yang dalam: *ulang dohori balubu* jangan dekati jurang itu
balugup [balugup] *a* bodoh
baluhat [baluhat] *n* tempat air terbuat dari bambu: *mangalop bah pakon baluhat kaka kaka* mengambil air pakai baluhat
baluhur [baluhur] *n* sejenis pohon palem tetapi tidak berduri: *adong tubuh baluhur i balos juma* ada tumbuh pohon baluhur di batas ladang
baluju [baluju] *n* lutut: *maborit tumang baluju au* lututku sakit sekali
baluyut [baluyut] *n* tulang kering
balut [balut] *n* bungkus;
ibalut *v* dibungkus: *aha na ibalut ia;* apa yang sedang dibungkusnya
mambalut *v* membungkus: *mambalut lowoh inang* ibu membungkus sayur;
pambalut *n* pembungkus;
tarbalut *v* terbungkus

bambam [bambam] *a* penyakit biri biri: *bambam das payah itambari* penyakit biri-biri susah diobati
bamu [bamu] *n* pada tuan: *mamboli au lereng bamu ai* aku membeli sepeda pada tuan
ban [ban] *n* tetap: *banhon uhumu* tetapkan hatimu
banan [banan] *pron* ia (orang yang dibicarakan): *lape onnga banan juppa hotang marduri* dia belum pernah melihat rotan berduri
banban [babban] *n* sejenis tumbuhan untuk membuat atap
bandar [bandar] *n* nama kampung: *bandar goran ni sada huta i Pamatang Siantar* Bandar nama sebuah kampung di pematang Siantar
bandaran [bandaran] *n* orang yang menjadi bandar dalam judi: *bandaran maningon bahat duit* menjadi bandar harus banyak duit
bandat [baddat] *a* lambat: *bandat tumang dakdanak ai* anak-anak itu sangat lamban
bandir [baddir] *n* sejenis tumbuhan pakis: *poso-poso ni bandir i giling bahen tambar borit binongei* pakis muda digiling untuk obat sakit pinggang
bandul [baddul] *a* majal (tumpul)
baneibatu [banɛybatu] *n* sejenis rumput yang tumbuh di batu
baneipora [banɛypora] *n* sejenis kayu gabur tetapi sangat besar
bangak [baja?] *a* tidak sopan
bangal [bajal] *a* tidak terajar
bangar [bajar] *a* besar: *lobih banggar ni uluni seng marimbang etek ni angkulani* lebih besar kepalanya tidak berimbang dengan badannya yang kecil

bangbang . bapa

bangbang [baybay] *a* robek: *ma* bangbang bajuni bajunya robek

banggal [baggal] *a* besar: *hayu na* banggal kayu yang besar;

pabanggalhon *v*
membesarkan;

sibanggalan *v* paling besar
tarbanggal *a* agak besar;

banggir [banggir], **marbanggir** *a*
basi: marbanggir panganon *ai*
makanan itu basi

banggor [banggor] *a* demam:
banggor inang *ni* ibunya sakit

bangkang [bakkay] *v* tidak sampai
hati: bangkang *do au mangusir*
halaki ai aku tidak sampai hati
mengusir orang itu

bangkei [bakkɛy] *n* bangkai:
marbau tumang bangkei *i*
bangkai itu sangat bau

bangkin [bakkin] *pron* apalagi: *na*
marduit pe seng ra manolong,
bangkin *na ma sombuh ma*
yang banyak uangpun tidak
bisa menolong, apalagi orang
miskin

bangkir [bakkir] *n* belahan kayu
yang kecil

bangkis [bakkis] *n* zina;
marbangkis *v* berzina:
mardua halak marbangkis
orang berdosa kalau berzina

bangkit [bangkit] *v* angkat;
ipabangkit *v* diangkat:
ipabangkit *gabe raja* diangkat
menjadi raja

bangkou [bakkow] *v* berkeliling:
bangkou *do halak hunaul laho*
mangan orang-orang makan
duduk berkeliling;
iabangkouli *v* dikelilingi

¹**bangku** [baku] *n* kataku

²**bangku** [banju] *n* bangku

bangkudu [bakkudu] *n* buah
mengkudu

bangkuya [bakkuya] *n* sejenis
belalang

bangor [bayor] *n* cabang kayu
yang dibuat untuk mengambil
enau

bangsa [bajsa] *n* bangsa

bangua [bayua] *n* pantang: bangua
do mangan dayo sadari on

bani [bani] *p* pada: bani *sada*
panorang pada suatu ketika

banitan [banitan] *n* nama sejenis
kayu

banjar [bajjar] *v* bersama-sama
berladang

banrag [barrag] *v* tidak teratur

bansah [bassah] *v* lepas dari
bahaya

bansal [bassal] *v* pijak;
mambansal *v* memijak

banta [batta] *n* pada kita: *adong*
banta *omei lima goni* ada padi
lima goni pada kita

bantai [bantay] *n* gantang (alat
untuk mengukur)

bantei [bantɛy] *n* bakul: *tolu*
bantei *bahatni* banyaknya tiga
bakul

banus [banus] *n* luka kena goresan

baoh [bah] *n* bambu muda yang
dibelah tipis untuk membuat
tampah

¹**baor** [baor] *n* gagang jerat

²**baor** [baor], **mabaor** *v* hanyut;
mambaorhon *v* menghanyutkan;
tarbaorhon *v* terhanyutkan;
tidak sengaja dihanyutkan

bapa [bapa] *n* bapak: *ise goran ni*
bapa *mu?* siapa nama
ayahmu?;

habapaon *a* kebabakan;

marbapa *v* berbapak;

bapa anggi adik laki-laki ayah;

bapa tongah saudara laki-laki
ayah yang di tengah;

bapa tua abang dari ayah

bapbap [bapbap] *v* tampar: *ulang bapbap panangko ai* jangan tampar pencuri itu;
ibapbap *v* ditampar

bar [bar] *n* suara benda jatuh: *tartangihon sora bar i jae* terdengar suara benda jatuh di situ

barabara [barabara] *n* bahu: *i pokpok halak barabarana* bahunya dipukul orang

baradang [baraday] *n* lumbung: *bahat omei i baradang*

baragas [baragas] *n* babi hutan jantan

baragi [baragi] *n* sejenis burung: *bahat baragi i juma nami*

baragu [baragu] *n* sejenis batu

¹**barah** [barah] *p* mari: *barah lobei hujon mari kesini dulu*

²**barah** [bara] *a* dekat; hampir tiba (waktunya): *barah ma das idea roh* mereka datang sebentar lagi

³**barah** [barah] *adv* akan

barak [baraʔ] *n* badak

barang [barang], **barangbarang** *n* tempat keramat

barasbas [barabas] *a* ramah: *barabas halak ai*

barean [bareyan] *n* persembahan untuk mahluk halus: *barean sada dayok si lopah* satu ayam putih untuk persembahan

bareibe [bareybe] *adv* tampaknya: *bareibe songon na manggila* tampaknya seperti marah

barha [barha] *n* paduan warna hitam dan merah tua pada ayam

bariang [bariyay] *n* ikat erat-erat: *bariang lobei soban kayu api* itu ikat erat

baring-paring [bariybariy] *n* tulang: *baliang mangan baring-paring* ajing makan tulang

baringbing [baribbin] *n* jengger ayam

baringin [bariwin] *n* pohon beringin: *manroboh hayu baringin bapa i juma* ayah menebang pohon beringin di ladang

baringka [barikka] *n* ikat: *baringka soban ai* ikat kayu api itu

baris [baris] *v* baris; **marbaris** *v* berbaris: *marbaris dakdanak i sekolah*

barita [barita] *n* berita; **tarbarita** *v* terkenal

barna-barna [barna barna] *n* kulakasar (perabotan rumah)

baro [baro] *n* kudis; **baroon** *v* kudisan

barsang [barsay] *a* kasar: *timbahou barsang* tembakau yang kasar

barsi [barsi] *v* bersin: *ulang marborsi ijon* jangan bersin disini

baru [baru] *a* baru: *baru dope hiomu* sarungmu masih baru

baruang [baruway] *n* beruang: *nabirong rupana baruang ai* beruang itu berwarna hitam

barubei [barubeɣ] *n* nama kampung di Dolok Silau

barugu [barugu] *n* batu penindih yang ditenggelamkan ke dalam air agar benda tersebut tenggelam

baruh [baruh] *n* semacam tumbuhan untuk tali

barut [barut] *n* gondok; **baruton** *n* gondokan (penyakit gondok)

basa [basa] *v* baca: *basa lobei buku on* baca dulu buku in; **mambasa** *v* membaca; **mambasahon** *v* membacakan: *mambasahon surat bani ompung* membacakan surat untuk nenek;

pambasa *n* pembaca;
tarbasa *v* terbaca
basah [basah] *a* basah: basah
hiou hu kainku basah
basahan [basahan] *n* kain basahan
(kain yang digunakan sebagai
penutup tubuh saat mandi):
boban basahan bawa kain
basahanmu
basar [basar] *a* ramah: basar
tumang ia sonari ramah sekali
ia sekarang:
basaran *a* lebih ramah;
basartu *a* terlalu ramah;
habasaran *n* keramahan;
parbasar *n* peramah;
tarbasar *a* agak ramah;
basbas [basbas] *v* 1 libas;
hantam;
mambasbas *v* melibas;
pambasbas *n* pelibas; 2 *a* bulir
padi yang telah keluar semua
basebase [basebase] *n* barang
yang sudah lama tidak terpakai
basi [basi] *a* basi
basikah [basikkah] *n* tiang:
ponggol basikah bagas hanami
tiang rumah kami rubuh
basoh [basoh], **sibasoh** *n* dukun
beranak: *ise basoh na?* siapa
dukunnya?
basou [basow] *a* busuk: *domma*
basou *ambotik on* sudah busuk
pepaya ini
bastu [bastu] *v* bantu: bastu *ahu*
mahorja bantu aku bekerja
basuh [basuh] *v* 1 basuh; 2 cuci
basuh *boras on* beras ini cuci
batak [bata?] *n* suku batak: *halak*
batak *ahu* orang batak aku
batal [batal] *a* pembangkang:
batal *dakadanak ai* anak itu
pembangkang
batamagaluni [batamagaluni] *n*
nama tumbuhan

batang [batay] *n* peti mati:
batanghon *ma bagkei ai*
petikanlah mayat itu
batang [batay], **batangbatang** *n*
batang kayu: *tutung*
batangbatang *ai* bakar batang
kayu itu
batar [batar], **batarbatar** *n*
benteng: *mambahen*
batarbatar *hanami i juma* kami
membuat benteng di ladang
bataraguru [bataraguru] *n* nama
dewa
batarsiang [batarsiyay] *n* sejenis
tepung:
batik [bati?] *n* batik: *mahal batik*
hargani batik mahal harganya
batis [batis] *n* belah: batis *hayu ai*
belah kayu itu;
batisi *v* belahi;
mambatis *v* membelah;
parbatis *n* pembelah
¹**batokan** [batokan] *n* bingkai:
batokan *ni anduri* bingkai
tampah
²**batokan** [batokan] *n* lengan
batos [batos] *n* batas;
ibatos *v* dibatas;
mambatos *v* membatas: *ise*
mambatos *sabah on* siapa yang
membatas sawah ini
¹**batu** [batu] *n* batu: *poyon tubuh*
bani batu on rumput itu
tumbuh di batu;
marbatu *v* berbatu: *dalan ni*
marbatu jalan berbatu;
tarbatu *v* kena batu
²**batu** [batu] *n* biji: batu *ni untei*
biji jeruk;
marbatu *v* berbiji
batuan [batuwan] *n* timah:
mambahen parugas bani
batuan membuat perkakas
rumah tangga dari timah
batuk [batu?] *n* batuk;
marbatuk *v* berbatuk;

mambatukkon v membatuk-kan;
tarbatuk-batuk v terbatuk-batuk;
batur [batur] v atur: *batur dayok in bani pinggan* atur ayam itu kedalam piring
bau [bau] n bau: *bau bangkei* bau bangkai;
marbau v berbau;
sabau n sebau;
tarbau v agak bau
baubauan [baubauwan] n rempah rempah
bauk [bau[?]] n tembolok: *marisi omei bauk ni dayok* tembolok ayam berisi padi
baung [baʊŋ] n ikan baung: *tuhor baung i tiga* membeli ikan baung di pekan
¹**bawang** [bawaŋ] n bawang (sejenis umbi-umbian):
²**bawang** [bawaŋ] n rawa
¹**baya** [baya] n panggilan antar perempuan yang sebaya atau kepada yang lebih muda
²**baya** [baya] n bara
bayak [baya[?]] a kaya: *dob honsi bayak* sesudah kaya;
bayakan a lebih kaya;
bayaktu a terlalu kaya;
habayakon n kekayaan;
sabayak a sekaya;
tarbayak a agak kaya
bayam [bayam] n bayam
bayoh [bayoʰ] n bisul;
bayohon v berbisul; ada bisulnya
bayu [bayu] v anyam: *bayu apei ai* anyam dulu tikar itu;
mambayu v menganyam
bebet [bebet] a gugup: *ulang bebet au* jangan gugup kamu
begong [begɔŋ] a bodoh: *begong tumang dakdanak ai* anak itu bodoh sekali

¹**begu** [begu] n hantu; setan: *adong begu i harangan* ada hantu di hutan; *sipajuh begu* pemuja hantu;
marbegu v berhantu;
parbeguan n tempat yang didiami hantu;
begu-begu n berhala;
begu ganjang hantu panjang;
begu monggop hantu yang selalu mengincar mangsa;
begu salih-salihan hantu jadi-jadian
²**begu** [begu] n harimau
behek [behe[?]] n embik; tiruan bunyi kambing;
marbehek v mengembik
beheng [beheŋ] n hantu: *adong beheng i harangan* ada hantu di hutan
beibei [beybey] v menari memanggil roh
bejeg [bejeg] v hamil: *domma bejeg sonari* dia sudah hamil sekarang
beliang → **baliang**
belimbing [belimbij] n belimbing
bengek [bene[?]] n penyakit asma
benger [beneŋ] v bengis: *benger tumang tulang mu* pamanmu sangat bengis
beniat [beniyat] v gembung: *beniat boltok ni* perutnya gembung
bensut [bessut] v mau menangis: *bensut dakdanak ai* anak itu mau menangis;
parbensut n orang yang mudah menangis
benuh [benuh] v bunuh: *benuh aili ai* bunuh anjing hutan itu
beoh [beyoʰ] a liut (tentang pisau): *pisou na lomag beoh* *dob itagilhon* pisanya tidak tajam meliut dipotongkan
beot [beyɔt] n peot: *beot bibir ni hudon* bibir periuknya peot;
ipamambeot v dipuoti

berag [berag] *v* berserak-serak: berag ganuo boras ai beras itu berserak semua

berang [beray] *a* bengar

bere [berɛ] *v* beri;
mambere *v* memberi: mambere lereng abang hubani anggi na dob manamathon parlarannni abang memberi sepeda kepada adik yang telah menamatkan pelajarannya;
marsiberean *v* saling memberi;
pambere *n* pemberi;
tarbere *v* sudah diberi;
sibere-bere *n* pemberian

berean [berɛyan] *n* barang (makanan dan sebagainya) yang diberikan sebagai persembahan kepada roh halus

bersah [bɛssah] *n* percik: ulang barsah i bah jangan percikkan air itu

besan [bɛsan] *n* besan: domma roh besan hanami besan kami sudah datang;
marbesan *v* berbesan

besseng [bɛssɛŋ] *n* perut yang gembung karena masuk angin

biag [biag], **biagbiag** *a* perut besar: biag halak ai orang itu perutnya besar

biak [bia[?]] *n* tabiat: domma sonai biak ni sudah tabiatnya begitu

biar [biar], **mabiar** *a* takut: halani biar sidea, sahalak pe lang na pag karena mereka takut, seorang pun tidak berani bicara;
habiaran *n* ketakutan;
mabiartu *a* terlampau takut;
mambiar-biari *v* menakut-nakuti;
marsihabiaran *a* saling menyegani;
pambiar-biari *n* orang yang menakut-nakuti;
parbiar *n* penakut

bibir [bibir] *n* bibir: bibir na geger bibir yang merah;
bibir lombang tebing jurang

bidak [bidak] *n* bidak: bidak goran ni buah catur buah catur dinamai bidak

bidang [bidang] *n* pagar: bidang ni bagas pagar rumah

bidas [bidas] *v* hantam: bidas hayu on hantam kayu itu

biding [bidinj] *n* tepi: adong ma paes i biding bah banggal ada seekor kancil di tepi sungai besar:

mabiding *v* menepi;
mambidingi *v* menepi;
pabidingkon *v* menepikan

big [big] *n* suara pukulan

bigbig [bigbig] *n* pukul

¹**bigou** [bigouw] *n* tikar lebar, terbuat dari pandan (plastik dsb): bigou pandani tikar pandan

²**bigou** [bigouw], **marbigou** *n* buah-buahan yang mulai masak: adong galuh bigou i juma nami ada pisang mulai menguning di lading kami

biha [biha] *v* terbuka

bihbihi [bihbihi] *n* daging suir: ibihbihi daging ni hum bani holihlini daging disuir dari dari tulangnya

bija [bija] *n* sumpah;
mambija *v* menyumpah;
pabijahon *v* penyumpahan

bijak [bija[?]] *a* bijak: bijakan ma na matei asal ulang laho bani parjudi kebaikan akan mati, jangan pergi berjudi

bil [bil] *a* tajam

bilak [bila[?]] *a* terlihat terang

bilalang [bilalay] *n* empedal

¹**bilang** [bilay] *v* hitung;
bilang *v* periksa; hitungi

²**bilang** [bilay] *n* sesal;

- marbilang** *v* menyesal;
parbilangkon *v* penyesalan
- bilas** [bilas] *n* tahi mata
- bilbil** [bilbil] *v* menumbuk padi:
mambilbil *lobei ase manaksak*
 menumbuk padi dahulu supaya
 bisa memasak
- bilei** [biley] *a* hina
- bilang** [bilang] *v* luka parah:
bilang tumang ugahni lukanya
 sangat parah
- bilik** [bilif?] *n* bilik: *adong do bilik i
 lopou?* apakah ada bilik di
 warung?
- biluk** [bilu?] *n* kamar tidur; bilik
 tempat tidur
- biluluk** [bilulu?] *n* sejenis kayu
- binang** [binan] *v* tertutup: *binang
 hon labah ai* tutup pintu itu
- binanga** [binaya] *n* sungai
- binantang** [binattay] *n* binatang:
binantang *harangan* binatang
 hutan
- binar** [binar], **marbinar** *n*
 mengeluarkan banyak darah:
marbinar do luhani lukanya
 banyak mengeluarkan darah
- bindu** [bindu] *n* bab; bagian isi
 buku
- binenge** [binenge] *n* pinggang
- bingkarung** [bikkaruy] *n* jangkrik
 hutan
- bingkat** [bikkat] *n* berangkat:
domma bingkat ma bala ai
 tentara itu sudah berangkat
- bingkawan** [bikkawan] *n*
 cempedak
- bingke** [bikke] *n* bingkai
- bingking** [bikkij] *a* manjur:
bingking ni tambar obat yang
 manjur
- binjara** [bijjara] *n* perangkap:
bahen binjara bodat ai buat
 dahulu perangkap untuk
 monyet
- binjora** [bijjora] *n* jerat (untuk
 hewan liar)
- binjung** [bijjuj] *a* runcing:
binjung pisou on pisau itu
 runcing
- binongei** [binongey] *n* pinggang:
boritton binongei au aku sakit
 pinggang;
marbinongei *v* berpinggang
- ¹binsar** [bissar] *v* terbit;
habinsaran *n* tempat terbit
 matahari
- ²binsar** [bissar] *v* campur: *binsar
 dadih pakon kopi* campurlah
 kopi dengan susu
- binsil** [bissil] *n* bagian kemaluan
 perempuan
- binsot** [bissot] *n* burung kecil;
sabinsot *a* sangat kecil
- binsusur** [bissusur] *n* binatang
 sejenis biawak
- binatang** [bittay] *n* bintang:
maribu-ribu binatang na i langit
 beribu-ribu bintang di langit;
marbinatang *v* berbintang
- binatang marratur** [bittay
 marratur] *n* jenis kain adat
 simalungun
- binatar** [bittatar] *n* sejenis kayu
 untuk kayu bakar
- binatih** [bittih] *n* sepak;
mabintih *v* menyepak: *lumbu
 pe mabintih do* lembu juga bisa
 menyepak
- bitur** [bittur] *n* percik: *apui pe
 marbitur* api memercik
- bitutur** [bittutur] *n* binatang
 sejenis kangguru
- birah** [birah] *n* sejenis keladi
- birat** [birat], **marbirat** *n* banyak
 keluar darah dari luka
- biri-biri** [biribiri] *n* tahi mata (pada
 saat bangun tidur)
- biri-birion** [biribiriyon] *n* penyakit
 beri-beri

birikbirik [biri'bir[?]] *n* burung-burung yang biasa bergerombol

biring [biriŋ] *n* penyakit kulit

birong [birɔŋ] *n* hitam: *baju na birong* baju hitam;
birongan *adv* lebih hitam;
pabironghon *v* menghitung;
pambirong *n* penghitung

birsak [birs[?]] *n* percik

biruh [biruh] *n* sejenis tumbuhan berdaun lebar: *dear do biruh ganti saong laho hu tiga* daun biruh baik untuk payung pergi ke pekan

bisa [bisa] *n* bisa (racun): *domma matei bisa ni ulog* bisa ularnya sudah mati

bisang [bisay] *a* ribut; bising: *bisang tumang ho!* ribut sekali kau!

bisbis [bisbis] *n* burung kecil: *etek soramu tumang songon bisbis* kecil sekali suaramu seperti burung bisbis

biting [bitiŋ] *a* bising: *biting tumang songon baliang na darangon* bising sekali seperti anak anjing sedang bermain-main

bitis [bitis] *n* betis: *banggal bitis ni bitisnya* besar

¹**bituha** [bituha] *n* anak hewan berkaki empat yang baru lahir

²**bituha** [bituha] *n* perut;
mambituhai *v* membersihkan perut hewan dengan cara mengeluarkan isinya: *mambituha dengke inang* ibu membersihkan perut ikan

bius [bius] *n* bakul: *bius do namin gampil martuah* bakul menjadi bertuah

boa [boə], **paboa** *v* beri tahu (bertanya pada yang mandi apakah laki-laki atau perempuan);
paboahon *v* memberitahukan;

pamboa *n* pemberi tahu; pelapor;

tarpaboa *v* memberitahukan;

boa-boa *n* pemberitahuan

boan [boan] *v* bawa: *iboan bangkei hertanoman* mayat itu dibawa ke pekuburan;
boanon *n* sesuatu yang dibawa;
mamboan *v* membawa;
mamboanhon *v* membawakan;
marsiboan *v* saling membawa;
pamboan *n* pembawa;
tarboan *v* terbawa; *ia tarboan ni ugasan hasoman ni* terbawa olehnya barang temannya

boar [boar] *v* hanyut

bobah [bobah] *v* pimpin;
mambobahon *v* memimpin;
marbobah *v* berpimpin;
pambobahi *n* pemimpin

bobai [bobay] *v* bawa;
mambobai *v* membawa dengan tanpa memegang atau mengangkat yang dibawa: *au mambobai hasoman hu Raya* saya membawa teman ke Raya

bobak [boba[?]] *n* kulit binatang

boban [boban] *v* bawa

bobang [bobay] *v* banjir: *bobang bah Silou seng tarsaborangi* sungai Silou banjir tidak bisa disebarangi

bobar [bobar] *n* luka yang hampir sembuh tersentuh lagi

bobat [bobat] *n* bebat;
marbobat *v* berbebat

bobod [bobod] *n* peralatan rumah tangga untuk menangkap ikan: *manaon bobot amang i bah*

bobor [bobor] *a* sangat takut

boboru [boboru] *a* belia: *polo boboru bapa ni* bapaknya muda belia

bodak [boda[?]] *n* bedak;
marbodak *v* berbedak

bodari [bodari] *n* petang;

- bodat** [bɔdat] *n* beruk: *ulang songon bodat parlahoumu jangan seperti beruk kelakuanmu*
- bodil** [bɔdil] *n* senapan;
mambodil *v* menembak: *mambodil leto amang i harangan ayah menembak burung di hutan;*
mambodil *v* menembak;
marbodil *v* bersenapan;
marsibodilan *v* baku tembak;
parbodil *n* penembak;
tarbodil *v* tertembak
- bogang** [bɔgaj] *n* ilmu hipnotis: *bogang mambahen siap halak seng marhata bogang ilmu yang membuaat orang tidak bisa berkata-kata*
- bogar** [bɔgar] *n* buah-buahan: *adong bogar songon gadung, galuh ijuma ada buah pisang dan ubi di ladang*
- bogbog** [bɔgbɔg] *v* pukul; *bogbog aili ai pukul babi itu;*
mambogbog *v* memukul;
mambogbogi *v* memukuli;
marsibogbogan *v* berpukul-pukulan
- bogei** [bɔgey] *v* dengar;
mambogei *v* mendengar: *hanami manbogei sora ni babui kami mendengar suara babi;*
pambogei *n* pendengar
- boh** [bɔh] *n* mendengus: *boh sora ni lembu lembu mendengus*
- bohal** [bɔhal] *n* bekal: *ulang ham lupa mamboan bohal jangan kau lupa membawa bekal*
- bohi** [bɔhi] *n* muka: *bohi ni seng bolak mukanya tidak lebar;*
marbohi *v* bermuka
- bohok** [bɔhɔk] *a* patuh: *bohok anak ni boru anak perempuan itu patuh*
- boi** [bɔi] *adv* bisa: *boi do inang mambahen baju ibu bisa membuat baju;*
iboihon *v* membolehkan
- bois** [bɔis] *v* habis: *bois seng dong tading be habis, tidak ada yang tertinggal lagi;*
mamboishon *v* menghabiskan;
tarboishon *v* dapat dihabiskan
- boit** [bɔit] *a* sakit: *boit sahap dompah dakdanak selalu sakit ketika masih kecil*
- bojan** [bɔjan] *a* sama-sama: *horja bojan bekerja sama*
- bojei** [bɔjei] *a* jelas: *bojei na bintang bintang yang terang*
- bojing** [bɔjij] *v* larikan: *bojing boru ni ai larikan anak perempuannya*
- bojol** [bɔjɔl] *a* bebal: *bojol dakdanak ai anak ini sangat bebal*
- bojon** [bɔjɔn] *v* berikan kepadaku;
hujon *p* untukkan
- boku** [bɔku] *a* beku: *minak halambir pe ra do boku minyak kelapa juga bisa beku*
- bola** [bɔla] *n* bola;
marbola *v* bermain bola
- bolag** [bɔlag] *a* luas;
marsibolagan *v* tidak sama luas: *marsibolagan juma ni sidea ladang mereka tidak sama luas*
pabolaghon *v* meluaskan;
- bolah** [bɔlah] *Ry* belah: *bolah joring ai belah jengkol itu;*
mambolah *v* membelah
- bolajan** [bɔlajan] *n* ayam liar: *bolajan songon dayok rimba ayam liar seperti ayam rimba*
- bolajat** [bɔlajat] *n* mesiu
- bolang** [bɔlan] *n* belang: *si bolang birong si belang hitam*
- bolat** [bɔlat] *n* batas: *i bolat jabu batas rumah*

bolei [bɔɛy] *n* bekas cambukan:
adong so bolei bani lembu ai
ada bekas cambukan pada
lembu itu

bolgang [bɔlgan] *Ry v* rebus:
bolgang ai ulang igarami
rebusan itu jangan digarami;
mambolgang *v* merebus

boli [bɔli] *Ry v* beli;
mamboli *v* membeli: *mamboli*
dayok inang laho hu tiga ibu
pergi ke pasar membeli ayam;
mambolihon *v* membelikan:
tulang mambolihon anggi baju
na jenges tumang paman
membelikan adik baju yang
sangat cantik;
pamboli *n* pembeli;
pambolion *n* pembelian;
tarboli *v* terbeli

boliala [bɔliyala] *n* nama sejenis
padi: *boliala hurang sodapni*
daini beras jenis boliala
rasanya kurang enak dimakan

bolit [bɔlit] *v* belit: *bolit tali hon*
hu hayu ai! belit tali ini ke
kayu itu!

bolkih [bɔkkih] *n* kijang:
mambodil bolkih amang i
harangan ayah menembak
kijang di hutan

bolok [bɔɔk], **bolok-bolok** *v*
perbodoh;
ibolok-bolok *v* diperbodoh:
ibolok-bolok halak on
diperbodohi orang ini

bolon [bɔɔn] *Ry a* besar; luas:
bolon jabuni rumahnya besar

bolong [bɔɔŋ] *v* cat: *domma*
ibolong bagas ni rumah ini
sudah dicat

boltok [bɔltɔʔ] *Ry n* perut; *boltok*
na bangga perut yang besar;
marboltok *v* berperut;
boltokni nahei betis: *boltokni*
nahei songon omei betisnya
seperti perut padi;
boltokni omei padi bunting

bolu → **boru**

boluk [bɔluʔ] *n* kelelawar

bombam [bobbam] *v* memasak
dengan memendam ke dalam
abu panas

¹**bona** [bɔna] *Ry n* pangkal: *ulang*
bastu hata na so binotoh bona
ujungna jangan ikut bicara yg
tidak tahu pangkal ujungnya;
seng daoh bonani hubani
tutuhoni, *pb* sifat anak tak jauh
dari orang tua;
bonahon *n* pangkalan;
marbona *v* berpangkal

bona [bɔna] *n* pohon

bonam [bɔnam] *v* benam: *bonam*
batu ai i bah benam batu itu di
sungai

bonang [bɔnay] *Ry n* benang:
mamboli bonang bapa bani
inang ayah membeli benang
untuk ibu;
mambonang *v* membuat
benang

bonar [bɔnar] *Ry a* benar; *bonar*
hatani benar katanya;
habonaron *n* kebenaran:
habonaron do bona kebenaran
adalah segala-galanya

bonbon [bɔnbɔn] *n* lebah: *tolur*
bonboni telur lebah

bondar-bondar [bɔndarɔndar] *n*
pelimbahan

bondil [bɔndil] *v* beliak;
tarbondil *v* terbeliak: *tarbondil*
mata nami dompak lombu na
banggal tumang terbeliak mata
kami melihat lembu yang
sangat besar

¹**bondul** [bɔndul] *a* majal (tumpul):
bondul pisou on pisau ini
tumpul

²**bondul** [bɔndul] *n* bentuk;
sabondul *adv* sebetuk:
sabondul cincin sebetuk
cincin

bondut [bɔndut] *Ry v* telan;

- ibondut** *v* ditelan;
mambondut *v* menelan:
mambondut *ubat anggi ai* adik
 menelan obat itu;
tarbondut *v* tertelan
- bongah** [bɔŋah] *a* dingin
- bongal** [bɔŋal] *a* kecewa: bongal
uhurni hatinya kecewa
- bong-bong** [bɔŋbɔŋ], **bong-**
bongan *Ry n* bendungan;
 kolam: *marlange nami i*
bombongan kami berenang di
 bendungan;
mambombong *v* memben-
 dung;
tarbombong *v* terbendung
- bongei** [bɔŋey] *n* sejenis ulat yang
 kecil
- bonggam** [bɔŋgam] *a* bodoh
- bonggar** [bɔŋgar] *v* ungkit:
bonggar *lobei laho*
mangkat na borat ungkit
 dahulu jika mengangkat yang
 berat
- bongkala** [bɔŋkala] *n* monyet
- bongkat** [bɔŋkat] *v* masuk:
bongkat *horbo hu juma* kerbau
 masuk ke ladang
- bongoh** [bɔŋoh] *a* besar: bongoh
bitis ini besar betisnya
- bongsot** [bɔŋsot] *a* basah: bongsot
bajuni halani udan bajunya
 basah karena hujan
- bonguk-bonguk** [bɔŋu^hbɔŋu^h] *v*
 menangis: bonguk-bonguk *ia*
harani bongal ia menangis
 karena kecewa
- boni** → **bonih**
- boniaga** [bɔniaga] *a* berniaga:
halak ai boniaga sere orang itu
 berniaga emas
- boniara** [bɔniyara] *n* sejenis pakis
 yang sering tumbuh di
 pinggiran sungai
- bonih** [bɔnih] *Ry n* benih: bonih
suanon domma tubuh benih
 yang ditanam sudah tumbuh;
- pabonihkon** *n* membenihkan;
parbonih *n* pembenih
- boning** [bɔniŋ], **boning-boning** *n*
 sejenis binatang penyengat
- bonjang** [bɔŋjaŋ] *v* makan:
ibonjang *v* dimakan: *podas*
ibonjang *ubat ai!* cepat
 dimakan obat itu!;
mambonjang *v* memakan;
tarbonjang *v* termakan
- bonog** [bɔnɔŋ] *n* mendung
- bonoi** [bɔnɔy] *v* hilang: bonoi
horbo hu hilang kerbauku
- bonos** [bɔnɔs] *v* tidak peduli:
bonos *ahu pakon ia* aku tidak
 peduli kepadanya
- bonsala** [bɔssala] *n* burung murai
- bonsong** [bɔssɔŋ] *a* gembung:
bonsong *boltokni* perutnya
 gembung
- bontan** [bɔntan] *a* berat: bontan
tumang boras sada goni on
 beras satu goni sangat berat
- bontang** [bɔntaŋ] *n* perangkap
- bontar** [bɔntar] putih: bontar *rupa*
lombu ai warna lembu itu putih
- bonting** [bɔntiŋ] *n* ikat pinggang
- bontir** [bɔntir] *v* lempar: bontir
anjing pakon hayu lempar
 anjing dengan kayu
- bontuk** [bɔntuk] *a* bengkok: *hayu*
na bontuk kayu yang bengkok
- bop** [bɔp] *n* suatu tiruan bunyi:
bop *sorani hayu na dabuh* bop
 suara kayu yang jatuh
- bopbopan** [bɔpbɔpan] *n* landasan
 dari kayu
- boradang** [bɔraddaŋ] *n* tempat
 batang-barang di atas tungku
- ¹**boras** [bɔras] *Ry n* beras:
mamboli boras inang tolu goni
 ibu membeli beras tiga goni;
parborasan *n* tempat beras
 yang terbuat dari satu ruas
 bambu yang besar;

- boras tenger** *ki* beras yang diberikan pihak mertua kepada anak yang memasuki rumah baru supaya anak tersebut selamat menempati rumah baru
- ²**boras** [bɔras] *Ry n* buah;
marboras *v* berbuah: *parlobei marbunga ase marboras*, *pb* lebih dahulu berbunga baru berbuah, (semua ada aturannya);
- boraspati** [bɔraspati] *Ry n* cecak
- borat** [bɔrat] *Ry a* berat: *borat hayu ai kayu itu berat*;
borat uhur segan;
borat miut malas (pemalas);
borat angkula *ki* sedang hamil
- borgoh** [bɔgɔh] *Ry a* dingin;
borgohan *a* kedinginan;
maborgoh *v* mendingin;
paborgohkon *v* mendinginkan;
parborgoh *v* orang yang suka kedinginan
- borgok**[bɔgɔʔ] *Ry n* leher;
marborgok *v* berleher;
marborgokkon *v* harga diri: *botul do ho jolma na so marborgok* dasar manusia tidak punya harga diri
- borgo** [bɔgɔ] *a* dingin
- borhom** [bɔrhɔm] *v* berhalangan karena penyakit
- borin-borin** [bɔrinbɔrin] *a* takut: *borin-borin ahu halani adong begu* aku takut karena ada harimau
- borit** [bɔrit], **boritan** *Ry a* sakit: *boriton ia dop mulak hun tiga* karena sakit ia pulang dari pekan;
borit-boritan *v cak* sakit-sakitan;
marboriton *v* berpenyakit;
marborit-borit *v* bersakit-sakit;
borit batukkon sakit batuk yang sampai keluar dahak atau lendir;
- borit uhur** sakit hati;
paborit-borithon *v* menyakitkan
- borkos** [bɔrkɔs] *Ry n* ikat;
borkoshon *v* sesuatu yang akan diikat
mamborkos *v* mengikat kecil;
- borngin** [bɔɲgin] *n* malam;
marborngin *v* bermalam;
saborngin *n* semalam
- borong** [bɔɲɔŋ] *n* sejenis kacang-kacangan
- borongan** [bɔɲɔŋan] *n* pekerjaan borongan
- borong-borong** [bɔɲɔŋbɔɲɔŋ] *Ry n* kumbang: *ulang ham songon borong-borong seng ra sip* jangan kau seperti kumbang, tidak mau diam
- borsang** [bɔrsay] *a* sampah: *borsang ni omei*
- borsih** [bɔrsih] *Ry a* bersih: *bontar borsih boras ai* beras tu putih bersih;
haborsihon *n* kebersihan;
paborsihkon *v* membersihkan;
pamborsih *n* pembersih
- boru** [bɔru] *Ry n* anak perempuan: *boru ai mambahen kueh* anak perempuan itu membuat kue;
paboru 1 *n* pihak perempuan;
2 *v* menikahkan sambil memberangkatkan wanita ke rumah suaminya atau mertuanya
- borua** [bɔruwa] *n* perempuan: *borua ai inangni si Taing* perempuan itu ibu si Taing
- boru-boru** [bɔrɔbɔru] *n* betina: *huda boru-boru* kuda betina
- borsih** [borsih] *a* bersih; *borsih tumang jabu nai* rumah ini bersih sekali;
haborsihon *n* kebersihan;
mamborsihkon *v* membersihkan;
pamborsih *n* pembersih

bosar [bɔsar] *a* meriah: bosar dakdanak ai i bah meriah anak-anak itu di sungai

bosbos [bɔsbɔs] *v* makan: dayok ai bosbos omei i juma ayam itu makan padi di ladang

bosei [bɔsey] *a* banyak: bosei bodat i harangan banyak monyet di hutan

bosi [bɔsi] *n* besi

bosik [bɔsiʔ] *v* pukul: bosik huda on! pukul kuda ini!

bosol [bɔsɔl] *a* bengkok: hulit nidoit rado bosol kulit yang digigit dapat bengkok

bosur [bɔsur] *a* kenyang: ulang songon begu na bosur jangan seperti harimau yang kenyang

bosur [bɔsur] *Ry a* kenyang: ulang songon begu na bosur jangan seperti harimau kenyang;

bosuri *v* makan sampai kenyang;

bosuran *a* cukup kenyang;

bosurtu *a* terlalu kenyang;

tarbosur *a* agak kenyang

botah [bɔtah] *n* antah

botang [bɔtaj] *a* kuat: botang do hayu na i harangan ai kayu yang tumbuh di hutan sangat kuat

botar [bɔtar] *a* putih

botik [bɔtiʔ] *Ry n* perangkap binatang

botik → **ambotik**

botoh [bɔtɔh] *Ry v* tahu;

mambotoh *v* mengetahui: ganup do halak mambotoh duit semua orang mengetahui tentang uang;

marsibotohan *v* saling mengetahui;

pambotoh *n* orang yang mengetahui;

parbinotohan *n* pengetahuan;

tarbotoh *v* ketahuan;

si tahu surat *n* ahli agama

botokon [bɔtɔkɔn] *n* tangan: na borit botokan dakdanak ai tangan anak itu sakit

botol [bɔtɔl] *n* botol: sada botol minak lampu satu botol minyak lampu (minyak tanah)

botou [bɔtɔ] *Ry n* adik: botouhu roh hujon adikku datang ke sini

botu [bɔtu] *n* kutu busuk

botul [bɔtul] *Ry a* betul: botul do balos ni jawabannya betul;

mambotulhon *v*

membenarkan;

sabotulni *adv* sebenarnya;

botul-botul *a* betul-betul: lang hu boto do botul-botul danak ai saya betul-betul tidak kenal anak itu

buah [buwah] *Ry n* buah: buah ni ambotik buah pepaya

¹**bual** [buwal] *a* dusta: bual sahapni haganupon ucapannya semua dusta;

bualan *n* dusta;

marbual *v* berdusta; marbual do horjaamu berdusta saja pekerjaanmu;

²**bual** [buwal] *Ry v* berbicara;

marbualbual *v* bercakap-cakap: marbualbual hanami i lopou bercakap-cakap kami di kedai;

saparbualan *n* kawan bicara;

bual-bual *v* berdusta; berbohong: bual-bual halak ai orang itu berbohong

buang [buway] *v* buang: buang tompoh on! buang sampah ini!;

buangan *v* buangan (orang yang dibuang);

tarbuang *v* terbuang

buar-buar [buwarbuwar] *n* nama sejenis rotan

buat [buwat] *Ry v* ambil: buat jolo gadung bulung bangun ambil dulu daun ubi untukku;

buathon *v* ambilkan: buathon
bangku bah sotik ambilkan
sedikit air untukku;
mambuat *v* mengambil;
pambuat *n* pengambil;
buat-buat *a* suka mengambil
buaya [buwaya] *Ry n* buaya
bubu [bubu] *Ry n* bubu: *amang*
manjual bubu na baru nibuat
inang ayah menjual bubu yang
baru dibuat oleh ibu;
mabubu *v* menyerupai bubu;
marbubu *v* memasang bubu
bubung [bubuj] *v* naik: bubunghon
hayu nai ase marjomur hiou au
naikkan kayunya agar aku bisa
menjemur kain
buei [buey] *Ry* banyak; *a* 1 besar
jumlahnya; tidak sedikit; *2 num*
jumlah bilangan;
pabuei *v* perbanyak;
tarbuei *a* agak banyak
bugah-bugah [bugahbugah] *n*
pemberitahuan
buh [buh] *v* jatuh: buh hu toruh
jatuh ke bawah
buha [buha] *Ry v* buka;
mambuha *v* membuka: *anggi*
mambuha *labah ai* adik
membuka pintu itu;
pambuha *n* pembuka;
tarbuha *v* terbuka
buhak [buhak] *n* sejenis penyakit
kulit
buhar [buhar] *v* lari sekampung
dikejar musuh: buhar lang
martujuan lari sekampung
tanpa tujuan
buhit [buhit] *n* bukit: *pusuk buhit*
puncak bukit
buhu [buhu] *Ry n* ruas: buhu ni
tobu payah itagil buku tebu
sukar dipotong
buhu-buhu → **buhu**
buhul [buhul] *Ry n* janji: janji nami
nadua janji kami berdua

buhut [buhut] *a* banyak kerja:
buhut au sonari banyak
pekerjaan aku hari ini
bujang [bujaj] *n* vagina
bujuk [buju?] *n* sejenis ikan
bujung [bujuj] *n* perampok: *i*
tangkap polisi bujung ai
perampok itu ditangkap polisi
bujur [bujur] *Ry a* baik; benar;
tarbujur *a* agak baik
bujur-bujur [bujurbujur] *n*
semacam tali yang terbuat dari
kayu
bujut [bujut] *n* tupai
bukbak [bukbak] *v* debar: bukbak
uhur ni hati ini berdebar
buku-buku [bukbukukku] *n* kutil;
marbuku-buku *v* berkutil
bulan [bulan] *Ry n* bulan: *rondang*
bulan bulan purnama
bulang [bulaj] *Ry n* tudung (tutup
kepala perempuan ketika pesta
perkawinan);
mambulangkong *v* menudung-
kan
bulawang [bulawaj] *n* perjanjian:
bulawang ni *sede laho kawin*
mingon rup matei rup
mangoloh ketika menikah
mereka berjanji sehidup semati
bulbul [bulbul] *v* gigit: *bere bani*
ambotik ase ibulbul ni ombah
ni pepaya itu berikan kepada-
nya supaya digigitnya
buleile [bulɛylɛ] *n* belalai: buleile
ni *gajah* belalai gajah
buliga [buliga] *v* campur
bulih [bulih] *adv* boleh; di-
benarkan: *lang bulih songon*
parlahou mi kau tidak boleh
berkelakuan seperti itu;
ipabulih *v* dibolehkan;
pabulihkon *v* membolehkan
bulissah [bulissah] *Ry a* resah;
gelisah

bulugarung [bulugaruŋ] *n* alat penghisap rokok (candu)
buluh [buluh] *Ry n* bambu
bulung [buluŋ] *n* daun: *songon pardabuhi bulung torop, pb* seperti jatuhnya daun torop (lebih banyak bicara daripada bekerja)
bulur [bulur] *v* telan: *bulur tambar ni* minum obat ini
bulus [bulus] *n* lintas: *i bulus dakdanak ai dalanan jalan itu* dilintasi anak-anak
bulut [bulut] *v* terikat: *bulut manuk-manuk ai i bagas harangan* burung-burung itu terikat di dalam sangkar
bunbun [bubbun] *n* sejenis tumbuhan: *bunbun parsedahon tanoh* tumbuhan perusak tanah
bundong [buddoŋ] muram: *ulang bundom uhurmu* jangan muram hatimu
bunga [buŋa] *Ry n* bunga: *isuan anggi bunga on* ditanam adik bunga ini
bungaran [buŋaran] *adv* pertama dipakai: *bungaran bajungkon* bajuku ini pertama kali dipakai
bungbang [buŋbay] *a* sangsi: *ulang bungbang misir* jangan sangsi kalau mau pergi
bungbung [buŋbuŋ] *n* lubang besar: *bungubung bongbongan nami, halani udan nabodari* kolam kami berlubang besar karena hujan semalam
bungkar [bukkar] *n* bongkar: *bungkar hayu halani udan marambolas* terbongkar kayu karena hujan deras
bungkas [bukkas] *v* pindah: *bungkas sidea hu Palembang* mereka pindah ke Palembang;
pabungkashon *v* memindahkan
bungkil [bukkil] *Ry v* tungging;

ibungkili *v* ditunggingi;
ipabungkil *v* ditunggingkan;
mambungkil *v* menungging;
mambungkilhon *v* menunggingkan;
mambungkili *v* menunggingi: *pantang mambungkil bai na godang* pantang menungging terhadap orang yang lebih tua
bungkulan [buŋkulan] *n* bubung: *bungkulan ni bagas* bubungan rumah
bungkus [bukkus] *n* bungkus: *bungkus gulei on* bungkus daging ini;
ibungkus *v* dibungkus;
ibungkushon *v* dibungkuskan;
mambungkus *v* membungkus;
marbungkus *v* berbungkus
bunglei [buŋle] *n* sejenis tumbuhan: *bunglei adong i* harangan bunglei ada di hutan
buni [buni] *n* sembunyi: *buni i lopak ni labah* bersembunyi dibalik pintu;
bunihon *v* menyembunikan;
ipabuni *v* disembunikan
buniat [buniat] *v* gembung;
marbuniat *v* mengembung
bunsiak [bussia?] *n* anak rambut: *bunsiak ni bahat tumang* anak rambutnya banyak sekali
bunsit [bussit] *n* sejenis penyakit besar perut: *bunsit songon na kandungan* perutnya besar seperti orang hamil
buntu [buttu] *Ry n* bukit: *i buntu do ianan ni sidea* di bukit tempat mereka;
mambuntu *n* membukit;
marbuntu *v* berbukit;
parbuntuon *n* perbukitan
bunuh [bunuh] *Ry v* bunuh;
mamunuh *v* membunuh;
marsibunuhan *v* saling membunuhan;
pamunuh *n* pembunuh;
tarbunuh *v* terbunuh

bur . buyur

bur [bur] *n* suara jatuh ke dalam sungai

bura [bura] *Ry n* kutuk: *ulang bura ia* jangan kutuk dia;
iburai *v* dikutuk;

mambura *v* mengutuk;
bura-bura *n* sumpah serapah;
parbura-bura *n* pengutuk

buragan [buragan] *n* teras: *adong do i bahen buragan ni bagas nima* adakah teras rumah kita dibuat

buragas [buragas] *a* marah: *ulang buragas ho* jangan marahlah;
buragason *n* kemarahan

buran [buran] *n* beruk: *songon buran sorani* seperti suara beruk

burawan [burawan] *a* sangat takut: *burawan ia halani hupambiarbiari* dia sangat takut ketika ditakut-takuti

burbar [burbar] *a* tidak beratur: *tartangar burbar i rumah ni* terdengar bunyi ribut didalam rumah ini

burbur [bubbur] *n* bubur: *burbur ni dayok* bubur ayam

burih [burih], **burih** *v* cuci; basuh: *burih tanganmu laho mangan* cuci tanganmu sebelum makan

burihan [burihan] *n* nama satu kampung di Raya

buringan [buriyan] *n* lembing: *iboli bapa buringan i tiga* ayah membeli lembing di pekan

burnang [burnay] *a* bengkak: *burnang tangan ni dakdanak on* bengkak tangan anak ini

burnang [burnay] *Ry a* bengkak: *burnang tanganni* tangannya bengkak

burning → **burnang**

burta [butta] *v* diusir

burtaburta [buttabutta] *n* nama sejenis tumbuh-tumbuhan

buru [buru] *Ry v* buru;

mamburu *v* memburu;

marburu *v* berburu;

parburu *n* pemburu

buruk [buru?] *a* buruk: *buruk hiou ni* kain ini buruk

burus [burus] *a* tiris: *burus bah ni bagod* mengambil air enau

burut [burut] *a* busuk: *burut ni untei* jeruk ini busuk

busbas [busbas] *a* tidak kokoh: *domma busbas bagas ai* rumah itu sudah lapuk

busbusan [busbusan] *n* kentut: *busbusan dakdanak on* anak ini kentut

busir [busir] *n* tampang

busisa [busisa] *a* gelisah: *busisa do dakadanak naboritan ai borngin on* anak yang sakit itu gelisah malam ini

busung [busuy] *Ry a* busung;
mambusung *v* membusung

buta [buta] *a* bulat: *buta matani* matanya bulat

butah [butah] *v* butah (ucapan untuak mengusir babi)

butak [buta?] *Ry a* kotor: *butak bah ai* air itu kotor;

mambutaki *v* mengotori;

marbutak *v* berkotoran;

pambutakhon *n* pengotori;

sabutak *a* sama kotor dengan;

tarbutaki *v* terkotori;

butak-butak *n* kotoran

butar [buttar] *n* atap dari bambu

butarbutar [butarbutar] *n* tangkai

butet [butɛt] *n* panggilan untuk gadis kecil

butir [butir] *n* butir: *tolur tolu butir* tiga butir telur

butong [buton] *Ry a* bengkak;

mabutong *v* membengkak;

pabutonghon *v* menggem-bungkan

butuha [butuha] *n* usus

buyur [buyur] *Ry n* mayang padi

buyut [buyut] *n* tupai: *sapandai pandai ni buyut mallompat sahali ningon madabuh do se pandai pandai tupai melompat, sekali akan jatuh juga;*

D

¹da [da] *p* ya; setuju: *ulang misir-misir hu rumahni halak, da!* jangan pergi ke rumah orang lain jika tidak perlu, ya!

²da [da] *n* huruf kesembilan dalam aksara Simalungun (dari surat Sapuluh Siah)

dabu [dabu], **dabudabu** *n* pertimbangan;
dabudabuhon *v* pertimbangkan: *sibotoh dabudabuhon ma hata ompung ta ai!* Pertimbangkanlah kata nenek kita itu!

dabuh [dabuh], **madabuh** *Ry v* jatuh: *halani madabuh ponggol naheini* karena jatuh, kakinya patah;
hadabuhan *n* kejatuhan;
mandabuhkon *v* menjatuhkan;
mangkadabuh *v* berjatuhan;
marsidabuhan *v* jatuh-menjatuhkan;
pardabuhan *n* tempat jatuh;
tardabuh *v* terjatuhkan

dadadur [dadadur] *n* lantai dekat dapur (terdapat pada rumah bertangga): *hundul hanami i dadadur* kami duduk di lantai dekat dapur

dadang [dadang] *v* diang;
mardadang *v* berdiang: *mardadang ma anggo borgohan* berdianglah kalau kedinginan;
pandangan *n* tempat untuk berdiang

dadap [dadap] *v* raba: *ulang dadap ulog ai* jangan jamah ular itu;
mandadap *v* meraba: *ulang mandadap bai na golap* jangan meraba dalam gelap;
pardadap *n* peraba;
tardadap *v* teraba;

dadap-dadap *v* meraba-raba

dadih [dadih] *n* susu: *bahat do pitaminni dadih* susu banyak vitamin

¹dagang [dagang] *n* kebun

²dagang [dagang], **mardagang** *v* berusaha sendiri: *mardagang hu ianan ma daoh* berusaha sendiri pada tempat yang jauh

dagas [dagas] *n* bara api

dagei [dagey] *a* sedih: *dagei do pangahap meteian* sedih rasanya mengalami kemalaangan

dagil [dagil] *n* alat yang dipergunakan untuk membuang akar-akar pada ladang yang baru dibuka

daging [daging] *n* daging

dagor [dagor] *v* goyang: *dagor hayu ai idais logou* kayu itu bergoyang ditiup angin

¹dagos [dagos] 1 *v* memanaskan; 2 *n* api yang berbara banyak;
mandagos *v* *mandagos inang indahan nabodari* ibu memasak hidangan sehari-hari

²dagos [dagos] *a* sengsara: *oh, inang dagos ma au ase boritan boltok ni* oh, ibu sengsara aku karena penyakit perut ini;
madagoskon *v* menyengsarakan

dahal [dahal], **dahaldahal** *v* menangis keras hingga nafas tersendat-sendat: *ulang daha-dahal dassa horjamu, ho jangan* menangis saja kerjamu, ya

¹dahan [dahan], **dahan-dahan** *n* tangkai: *ulang iparseda dahan hayu ai* jangan dirusak tangkai pohon kayu itu!

²dahan [dahan] *v* masak; tanak: *ulang mandahan ihan sadari on!* jangan memasak ikan hari ini;

- mardahan** *v* memasak;
pardahanan *n* tempat memasak
- dahkam** [dakkam] *pron* sapaan kepada orang yang lebih tua dari pada kita tanpa membedakan jenis kelamin
- dahop** [dahɔp] *v* peluk; dekap: *dohop anggi min ase ulang madabuh* peluk adikmu agar tidak jatuh;
mandahop *v* memeluk;
mardahopan *v* berpelukan: *mardahopan sidea halani marsihol* mereka berpelukan karena rindu
- dahupa** [dahupa] *n* kemenyan: *datu na i samping rumah nami ai sering manutung dahupa* dukun yang di samping rumah kami itu sering membakar kemenyan
- dai** [dai] *Ry n* rasa: *dai lobei lompa on* rasai dulu sayur ini
- dais** [dais] *v* bersentuhan: *bulung ai dais halani iombus alogou* daun itu bersentuhan karena dihembus angin;
mandaiskon *v* menyentuhkan;
tardais *v* tersentuh
- dajal** [dajal] *a* bandal; keras kepala: *dajal dassa ho* engkau bandal sekali
- dajar** [dajar] *n* bunyi;
mardajar *v* berbunyi: *mardajar songon pardabuhni jolma* berbunyi seperti orang yang jatuh
- dakdak** [dakdak] *Ry v* kejar: *dakdak sampe dapot* kejar sampai dapat;
mardakdak *v* mengejar;
marsidakdakan *v* berkejaran
- dakdanak** [dakdanak] *Ry n* anak-anak: *pigama dakdanakni si dea?* sudah berapa anak mereka?
- dalahi** [dalahi] *Ry n* laki-laki: *piga hanima dalahi* berapa kalian laki-laki?
- dalan** [dalan] *n* jalan: *adong dua dalan, pilima salah sada* ada dua jalan, pilihlah salah satu;
dalanan *n* jalan yang harus dilewati;
mandalanhon *v* menjalankan;
mandalani *v* menjalani;
mardalan *v* berjalan;
pardalan *n* pejalan;
pardalanan *n* perjalanan;
mardalan-dalan *v* berjalan-jalan
- daldal** [daldal] *n* lebah; naning: *iharat daldal bibirku butong* bibirku bengkak digigit lebah
- dali** [dali] *Ry n* kacang
- dali-dali** [dali dali] *n* kacang panjang
- dalih** [dalih] *v* gencat; terhenti: *mase dalih bodil on?* mengapa gencat bedil ini?
- dalihan** [dalihan] *n* tungku: *padear lobei dalihan on!* baguskan dahulu tungku ini!
- dalima** [dalima] *n* delima: *isei na mandebar dalima na gargar ai?* Siapa yang melempar buah delima yang merah itu?
- dalit** [dalit] *v* menular: *dalit na borit bangku* penyakitnya menular padaku
- dalnai** [dalnai] *a* rendah: *dalnai dasar rumah ai* lantai rumah itu rendah
- dalnei** [dalnei] *a* tidak kuat: *dalnei dassa pardalanmu* tidak kuat rasanya jalanmu
- daloh** [dalɔh] *v* mengena ke hati: *daloh parsahapni bani atei hu* kata-katanya mengena ke hatiku
- daltu** [daltu] *v* ganggu: *ulang daltu parbualanni partua* jangan ganggu pembicaraan orang tua

dalul [dalul] *n* babi jantan

dalulat → **dalnat**

¹**damar** [damar] *Ry n* getah damar: *anggo hona bani baju gotahni damar payah tanggalan* jika getah damar terkena baju sulit menghilangkannya

²**damar** [damar] *v* memintal: *damar tali ijuk memintal tali ijuk*

damei [damey] *Ry n* damai; **hadameion** *v* kedamaian; **ipadamei** *v* didamaikan; **mandameihon** *v* mendamaikan; **mardamei** *v* berdamai

damir [damir] *a* lentur; **madamir** *v* melentur: *madamir hayu on anggo idogei kayu ini melentur jika dipijak*

damok [damoʔ] *Ry a* dangkal: *damok do bah ai sungai itu dangkal*

damol [damol] *a* sedikit manis: *damol dessa daini sedikit manis rasanya*

¹**damor** [damor], **madamor** *v* menderita: *madamor dakdanak ai hulipat halani marladung anak-anak itu menderita kupukul karena berbohong*

²**damor** [damor], **madamor** *v* pecah: *madamor galas ai halani madabuh gelas itu pecah karena jatuh*

damos [damos] *n* damar: *bahat hayu damos i harangan kayu damar banyak di hutan*

dampal [dappal] *n* rumput yang tebal: *i juma bahat dampal sinuat panganan lembu di ladang banyak rumput yang tebal untuk makanan lembu*

dampar [dappar] *a* tidak tepat: *dampar dessa parsahapanmu tidak tepat pembicaraanmu*

dampel [dappel] *a* tebal: *dampel do boyon i juma tebal rumput di ladang*

damuk [damuʔ] *a* busuk: *hayu ai domma damuk kayu itu sudah busuk*

danak [danaʔ] *a* masih kecil: *danak do ope boru tulangku, lang par paima au anak perempuanku masih kecil, tidak sabar aku menunggunya hingga besar*

dandan [dandan] *v* dandan: *dandan lobei jambulanni anggimu! dandani dahulu rambut adikmu!*

dandi [dandi], **mardandi** *v* merajuk; **pardandi** *n* perajuk

danei [daney] *n* nanah mayat: *jambek danei ai bau nanah mayat itu*

¹**dang** [day] *Tb adv* tidak; bukan

²**dang** [day] *n* sejenis tumbuhan untuk mewarnai mensiang

danga [daya] *a* habis: *domma danga dingis i juma sudah habis burung di sawah*

dangadanga [daya daya] *n* kayu lapuk: *buat lobei dangadanga ai! ambil dahulu kayu lapuk itu!*

dangak [dayaʔ] *n* tangis;

dangak-dangak [dayaʔdayaʔ] *n* menangis terus menerus: *dangakdangak dessa anakni ai anaknya menangis terus menerus*

dang-dang [day day] *v* bayar; **mandangdang** *v* membayar: *ise na mandangdang sonai banggal ni? siapa yang mau membayar utang yang banyak ini?*

danggor [dangor] *n* getar; **mardanggor** *v* bergetar: *mardangor tanah ibahen lalau tanah bergetar karena gempa bumi*

danggur [daygur] *v* lempar;
mandanggur *v* melempar;
marsidangguran *v* berlempar-lemparan;
pandanggur *n* pelempar;
tardanggur *v* terlempar

dangi [daji] *n* nanah;
mandangi *v* bernanah: *domma mandangi bai ugah ni nahei ni* sudah banyak nanah di luka kakinya

dangir [dayir] *a* basi;
madangir *v* membasi: *madangir gulei on gulai ini* sudah membasi

dangkah [dakkah] *n* dahan;
mandangkah *v* tumbuh dahan;
mardangkah *v* berdahan

dangor [dayor] *a* sepi: *dangor dassa pangahapku doboni misirni* perasaanku sepi setelah kepergiannya

dangsina [daysina] *n* selatan (arah mata angin)

dantur [dattur] *a* hancur;
mandantur *v* menjadi hancur: *mandantur ikan anggo lang ipanasak* ikan dapat hancur jika tidak dimasak

danur [danur] *a* luluh: *danur atei atei hu manangar hatamai* hancur hatiku mendengar katamu

dao [daɔ] *a* jauh

daoh [daɔh] *a* jauh: *lang daoh tubis humbani bonani* tidak jauh anak bambu itu dari batangnya;
ipadaohkon *v* dijauhkan;
mandaohu *n* terlalu jauh;
padaohkon *v* menjauhkan;
sadaoh *n* sejauh;
tardaoh *n* agak jauh;
undaoh *n* lebih jauh

daordaor [daɔrdaɔr] *v* mencari-cari: *daordaor inang bani niombahni* ibu mencari-cari anaknya

dapar [mardapar], **mardapar** *v* berdebar: *mardapar jantungku manangar mamasa ai* jantungku berdebar mendengar berita itu

dapardapar [dapardapar] *n* lapis, lapisan: *dapardapar ni iponni omas* lapisan giginya emas

dapot [dapɔt] *v* dapat;
hadpaton *adv* ditemukan;
mandapot *v* mendapat: *mandapot ihan tingki mangkail* mendapat ikan sewaktu memancing;
tardapot *v* terdapat

dara [dara] *n* sejenis permainan anak kecil dengan mempergunakan batu;
mardara *v* bermain dara: *mardara do korjani anak-anak anggo kaluar maen-maen* anak-anak selalu bermain dara saat keluar main-main

darag [darag] *v* hantar;
mandarag *v* ia *mandarag omei hu jabu* dia menghantar padi ke rumah

darak [darak], **mandarak** *v* 1 menjerit: *mandarak partangisni* tangisnya menjerit; 2 berderik (tiruan bunyi): *mardarak hayu ai laho marumbak* berderak kayu itu mau tumbang

daram [daram] *v* cari;
idaram *v* dicari: *lang idaram ho hanami* tidak usah kau cari kami;
mandaram *v* mencari

darang [darang] *n* sejenis penyakit kulit pada binatang: *baliangku merung halani darang* anjingku kurus karena kudis

darapati [darapati] *Ry* *n* merpati

daras [daras] *n* bunyi dedaunan kering yang tersentuh

¹**darat** [darat] *n* darat: *bolak do juma darat ni ma?* luaskah ladang darat kalian?

²**darat** [darat] *Ry n* luar; **mandarat** *v* keluar; **padaratkon** *v* mengeluarkan; **pardarat** *n* 1 keluar (tentang manusia); 2 dari luar (tentang manusia)

daroh [daroh] *n* darah: *bahat do pantan daroh ni* banyak darahnya keluar; **mardaroh** *v* berdarah

darsat [darsat] *a* 1 rendah: *darsat sopo ai bai tanoh* rendah rumah itu dari tanah; 2 hina: *darsat dassa palahoumu* hina kelakuanmu

darsei [darsey] *v* tergeletak: *darsei haganupan halani* loja semuanya tergeletak karena capek

das [das] *Ry v* sampai: *lang das hujai hanami* kami tidak sampai ke sana; **idashon** *v* disampaikan; **padashon** *n* tersampaikan

dasar → **dasor**

dasing [dasin] *n* timbangan

dasor [dasor] *Ry n* lantai: *dasor ni jabu nami papan* do lantai rumah kami papan; **mandasori** *v* melantai; memasang lantai; **mardasor** *v* berlantai

dassa [dassa] *Ry adv* saja

datang [datay] *v* datang

datas [datas] *n* atas: *udan ruh hun datas* hujan datang dari atas

datei [datey] *a* lamban: *datei do mardalan na gomuk* orang gemuk lambat berjalan

datob [datob] *n* bunyi letusan bedil

datok [datok] *n* salah satu gelar dalam kesultanan; datuk

datu [datu] *Ry n* dukun: *adong do datui huta nima?* adakah dukun di kampung kalian?

dauk [dau?] *n* lubang kayu yang menjadi sarang burung

daul [daul] *a* lain: *daul do parsahapanmu* lain saja pembicaraanmu

dawadawa [dawadawa] *Ry n* jerawat: *dawa-dawa biasani tubuh bani huyum* jerawat biasanya tumpah pada pipi; **dawa-dawaon** *v* jerawat; **mardawa-dawa** *v* berjerawat

dawan [dawan] *Ry n* cendawan: *dawan tubuh bani hayu* na masik cendawan tumbuh pada kayu yang sudah lapuk; **mardawan** *v* bercendawan

dayas [dayas] *v* tergelincir: *dayas halani halandit* kami tergelincir karena licin

dayat [dayat] *n* lumpur; becek: *domma gebe dayat dalam* on jalan ini sudah menjadi lumpur

dayok [dayok] *Ry n* ayam: *rosuh inang mangan dayok ni panggang*, ibu makan ayam yang dipanggang; *ulang songon dayok sabungan*, ki jangan sok jago spt ayam jago; **dayok boru** ayam betina; **dayok sabungan** ayam jantan

dayong [dayong] *v* layak: *dayong ikan in anjaini gorami!* layak ikan itu dan diberi garam

dayuk [dayuk] *a* lembek: *dayuk jambu ai halani butu* jambu itu lembek karena busuk

dear [dear] *Ry a* baik;

madear *a* baik: *madear do marsahap ampa na matua* baik-baik berbicara dengan orang tua;

pedear *v* perbaiki

deba [dɛba] *Ry n* sebagian: deba
dassa boi ibuat sebagian saja
yang boleh diambil

deber [dɛbɛr] *v* lempar;

deberhon *v* lemparkan:
deberhon *batu on hu dipar ai*,
anggo boi hubere bam duit
lemparkan batu ini ke seberang
sana, kalau bisa engkau kuberi
uang

dedeng → **doding**

dega-dega [dɛgadɛga], **mardega-
dega** *v* berlari-lari: mardega-
dega *huda i harangni* kuda
berlari-lari di kandangnya

dege [dɛgɛ] *Ry v* pijak;

mandege *v* memijak: *isei na*
mandege *nahei danak ai?*
Siapa yang memijak kaki anak
itu?

degol [dɛgɔl] *a* bengkok: degol *do*
do panulisanmu tulisanmu
bengkok;

ipadegol *v* dibengkokkan:
ipadegol *dalan ni bah ai hu*
kehen jalan air itu
dibengkokkan ke hilir

dehdeh [dɛhdɛh] *n* air liur

deisa [dɛysa] *n* mata angin: deisa
na uwaluh mata angin yang
delapan

¹**dejeb** [dɛjɛb] *a* tajam: *parang na*
dejeb *lang boi ipakai dakdanak*
parang yang tajam tidak boleh
dipakai anak-anak

²**dejeb** [dɛjɛb] *n* kilat: dejeb *lilap*
lahoroh udan kilat sambung
menyambung, hujan akan turun

dejeng [dɛjɛŋ] *a* panas hati;

mardejeng *v* berpanas hati:
mardenjeng *pangahap*
manangar hatami panas hati
mendengar perkataanmu

dejer [dɛjɛr], **mardejer** *v* keluar
air liur: mardejer *tijur*
manganggoh sipangananon na
enak keluar air liur mencium
bau makanan yang enak

dejet [dɛjɛt] *v* tergelincir: dejet
ahu bai hubang ai aku
tergelincir ke dalam lumpur itu

dekdek [dɛkdɛk], **mandekdek** *v*
mencair;

mandekdekhon *v* mencairkan;

padekdekhon *v* mencairkan

deke [dɛkkɛ] *n* ikan

dele, mandele → **mandolei**

deledele [dɛlɛdɛlɛ] *n* sejenis ruam
kulit yang biasanya menjadi
bisul

delima [delima] *n* buah delima

demban [dɛbban] *Ry n* sirih:
demban *boi do ijadihon*
mambahen tambar sirih dapat
dijadikan obat;

idembani *v* diberi (disuguhi)
sirih;

mardemban *v* menyirih;

mardembani *v* menyirih;

pardemban *n* penyirih

dempar [dɛmpar] *v* menyimpang:
anggo marcerita ulang dempar
kalau bercerita jangan
menyimpang

dendang [dɛnday] *n* sejenis
nyanyian

dengan [dɛŋan] *Ry a* gembira;

dengan-dengan *v* bergembira:
serma dengan-dengan mari
bergembira

dengang [dɛŋay] *a* hiruk pikuk:
lang tahan au manangar na
dengang aku tidak tahan
mendengar hiruk pikuk

dengar [dɛŋar] *v* ribut

dengar-dengar *n* ribut-ribut:
dengar-dengar *do tong hanima*
tiap bodari selalu ribut-ribut
tiap malam

dengardengar → **dengang**

dengat [dɛŋat] *a* bungkuk sedikit
ke belakang: *songon na* dengat
do pardalanni bungkuk sedikit
jalannya

dengek-dengek [dɛŋɛʔdɛŋɛʔ] *n*
bunyi suara pohon yang bergoyang dihembus angin: *ibahen dorasni logou dengek-dengek hayu na i bolakang ni rumah nami an* karena kencangnya angin, pohon di belakang rumah kami dengek-dengek (berbunyi-bunyi)

dengeng-dengeng [dɛŋɛŋdɛŋɛŋ] *n*
dengung suara kapal terbang; suara nyamuk: *ribut dassa hutangar dengeng-dengeng sorani rongit bodari on* bising sekali dengung suara nyamuk kudengar malam ini

denges-denges [dɛŋɛsdɛŋɛs] *v*
menghentak-hentak kaki: *Si Janaka dengesdenges nahei* si Janaka menghentak-hentakkan kaki

denget-denget [dɛŋɛtdɛŋɛt] *n*
rasa panas dan berdenyut-denyut di sekitar luka atau bisul

denggal [dɛŋgal], **mandenggali**
Ry v 1 pukul, memukul: *awas, hu denggal ho holi ho* awas kupukul kamu nanti; *2* tunjang, menunjangi (memukul dengan kaki): *ketuani seden, mandenggali dotong horjani* ketua mereka itu kerjanya hanya memukul

dengke [dɛkkɛ] *Tb n* ikan: *dengke jair do hassa ihan si enlakan* ikan mujahirlah ikan yg paling enak;

mardengke *v 1* mencari ikan; *2* beternak ikan;

pardengke *n 1* pencari ikan; *2* penangkap ikan; *3* pemelihara ikan

dengkut [dɛkkut] *a* bengkok

deor [dɛɔr] *a* kacau: *deor dassa panusunmu* kamu kacau menyusunnya

deos [dɛɔs] *v* oles: *deos otik lipstick* in bani bibirmu ase jenges otik

di dahon oleskan sedikit lipstick di bibirmu agar cantik sedikit dipandang

depang [dɛpaŋ] *n* suara yang dibuat-buat

depdep [dɛpdɛp] *v* mengantuk: *depdep mando pangahapku* aku merasa mengantuk sekali

¹**depek** [dɛpɛʔ] *n* bunyi ranting patah

²**depek** [dɛpɛʔ] *a* enak: *depek tumang daini timbahou on* enak sekali tembakau ini kurasa

depeng [dɛpɛŋ], **mardepeng** *a*
pening karena terkena pukulan: *mardepeng do na ipukul guru ai* pening sekali kena pukul guru itu

derder [dɛrdɛ], **maderder** *v*
meleleh: *maderder nanah humbani upahni* nanah meleleh dari lukanya

dereb [dɛrɛb], **mardereb** *a* tajam: *mardereb pakkawani, mabiar au* aku takut tatapan matanya sangat tajam

derek-derek [dɛrɛkdɛrɛk] *n*
derak: *podoman ai domma maseda anggo ipodomi derekderek* tempat tidur itu sudah rusak, kalau ditiduri berderak

dereng-dereng [dɛrɛŋdɛrɛŋ] *v*
berderang: *rattei ni baliang ai derengdereng anggo mardalan* berdering rantai anjing itu kalau berjalan

deres [dɛrɛs] *v* sadap;

manderes *n* menyadap: *manderes rambung dasa horja anggo ihut nami* pekerjaan kami dikampung hanya menyadap rambung

derset [dɛssɛt], **manderset** *v*
tidak bergerak: *manderset mando ai halani naborit* dia tidak bergerak lagi karena sakit

desa [dɛsə] *n* kampung: *anggo i desa lang pala iboli sayur kalau di kampung, sayur tidak usah dibeli*

deseng [dɛsɛŋ] *n* suara desing: *deseng sorani bah desing suara air*

deteng [dɛtɛŋ] *n* suara dencing: *magigi dassa au manangar deteng benci sekali aku mendengar suara dencing*

detep [dɛtɛp] *v* cubit: *detep pinggolni ase jora! cubit pinggangnya agar jera!*

detep-detep [dɛtɛpdɛtɛp] *v* jantung bergetar: *mase detepdetep darohku adong dora na masa bangku mengapa jantungku bergetar, mungkin ada kejadian terhadapku*

¹**deter** [dɛtɛr] *v* lempar; **deterhon** *v* lemparkan: *deterhon daoh, ase ulang taridah lemparkan jauh, agar tidak terlihat*

²**deter** [dɛtɛr], **mardeter** *v* berlari kencang: *mardeter sedea tikki tarjumpah manangko* mereka berlari kencang saat ketahuan mencuri

diah [diyah] *v* hentikan: *dilah i jan lerengmu!* hentikan sepedamu di sana!

diam [diyam] *v* diam: *diam, ulang marsahap!* diam, jangan berbicara!

dian [diyan] *v* jemur: *dian lobei, ase korah* jemur dahulu supaya kering

diatei [diatɛy] *v* beruntung: *diatei, langroh udang tikki mambuat omei* beruntung, hujan tidak turun saat memotong padi

diatei tupa [diatɛytupa] *n* terima kasih; rasa syukur

dibag [dibag] *v* pukul: *ulang dibag torus panakkoi* pukul terus pencuri itu

dibag → **dibal**

dibar [dibar] *v* debar; **dibaron** *n* debaran; **mandibarhon** *v* mendebarkan; **mardibar** *v* berdebar

didah [didah] *v* toleh; lihat: *didah ma mataniari domma gajang!* lihatlah matahari, sudah tinggi!;

ididah *v* dilihat;

mandidah *v* melihat

didas [didas] *v* bolak-balik

dideng [didɛŋ] *v* timang: *dideng lobei adek mini!* timang dahulu adikmu itu!

didi [didi] *v* baptis;

ididi *v* dibaptis: *ija ididi adek tai, inang?* di mana dibaptis adik kita ini, bu?

didihil [didihil] *Ry n* jari kelingking: *ugahan didihil ni anggi* luka jari kelingking adik

diha-diha [dihadiha] *n* sanak saudara: *roh do ganup dihadaha tikki pesta ai* sanak keluarga semua datang waktu pesta itu

dihar [dihar], **mandihar** *Ry n* pencak silat;

mandihari *v* berpencak silat;

pandihar *v* pemain pencak silat

dihil → **didihil**

dihir [dihir] *n* mimpi: *dihirhu, iayak ayak ulog* aku bermimpi dikejar-kejar ular

¹**dihut** [dihut] *Ry v* berlari-lari sambil melompat-lompat

²**dihut** [dihut] *Ry v* iring: *ia dihut hu juma manggeori tumang* dia ikut ke ladang hanya mengganggu;

dihuti *v* mengikut;

ihut-dihut *v* ikut-ikutan

mandihuti *v* mengikuti;
mandihutkon *v* mengikutkan;
padihutkon *v* diikuti;
pandihut *n* pengikut
dila [dila] *n* lidah
diladila [diladila] *n* kemaluan wanita; vagina
dilah [dilah] *Ry n* lidah: dilah *mandai sipanganon* lidah untuk merasai makanan;
dillahon *n* suka bergosip;
dilahon parende ki pandai menyanyi
dilam [dilam] *n* sejenis tumbuhan yang harum baunya
dilat [dilat] *Ry v* jilat: dilat *lobei igungmu, anggo boi hubere duit* jilat hidungmu, kalau dapat kuberikan uang;
mandilat *v* menjilat
dilo [dilɔ] *Ry v* panggil: dilo *amang ase mangan hita* panggil ayah supaya kita makan;
mandilo *v* memanggil: guru ai mandilo *anak sikola na hotop mangkasowi hasomanni* guru itu memanggil murid yang selalu mengganggu temannya;
marsidiloan *v* saling memanggil;
pandilo *n* pemanggil;
tardilo *v* terpanggil;
dilo-dilo *n* 1 panggilan; 2 undangan
dingat [dijət] *n* ingat;
dingati *v* mengingat; ingat (akan);
pardingat *n* ingatan;
pardingatan *n* peringatan;
tardingat *v* teringat: *inang tardingat* *bani anggi* ibu teringat pada adik
dingding [diɲɲi] *Ry n* dinding: dingding *ni jabu nami papan* dinding rumah kami papan;
mandingding *v* mendinding;
mandingdingi *v* mendindingi;

paddingding *n* pendinding;
paddingdingon *n* pendindingan;
tardingding *v* terdinding
dingis [diɲis] *n* burung pipit: *bahat dingis i juma manangani omei* banyak burung pipit di ladang memakani padi
dimpos [dippos] *v* tersimpan dengan sangat rapi: *ase ulang taridah omasmin, dimpos baen, da!* agar tidak kelihatan emas ini, simpan yang rapi, ya!
dios [diɔs] *v* cari: dios *torihi ase dapat!* cari dengan teliti agar dapat!
dipar [dipar] *Ry n* seberang: dipar *ham lobei ompung on* tolong seberangkan nenek dulu
dirgak [dirga²] *a* tegak;
padirgak *v* tegakkan; membuat jadi tegak;
padirgakon *v* akan ditegakkan
diri [diri] *n* diri
diring [dirij] *Ry n* dering; tiruan bunyi giring-giring;
mardiring *v* berdering: mardiring *sorani lonceng* berdering suara lonceng
diting → **deteng**
do [dɔ] *Ry p* lah; kah
dob [dɔb] *v* selesai: diring *solosai horja, mangan ma* selesai kita bekerja, mari kita makan;
idobhon *n* diselesaikan;
mandobhon *v* menyelesaikan;
namandobhon *n* penyelesaian;
tardobkon *v* terselesaikan
dobag [dɔbag], **madobag** *n* suara benda yang jatuh: madobag *durian nasogod* madobag suara durian jatuh tadi pagi
dobug [dɔbug] *v* memukul dengan tangan: dobug *gurung ni!* pukul dengan tangan punggungnya

dodas [dɔdas] *a* selalu: *dodas laho hu Pematangsiantar* aku sering pergi ke Pematangsiantar

doding [dɔdɔj] *n* lagu;

madoding *v* suka atau gemar menyanyi;

mandoding *v* menyanyi;

mandodingkon *v* menyanyikan;

mardoding *v* bernyanyi;

pandoding *n* orang yg menyanyi;

pardoding *n* penyanyi;

doding-doding *n* nyanyian

dogap [dɔgap] *v* hantam: *dogap torus!* hantam terus!

¹**dogdog** [dɔgdɔg] *Ry n* padi yang isinya kurang bagus (lapung)

²**dogdog** [dɔgdɔg] *Ry v* tarik; cabut: *dogdog ipon ni namaborit ai!* cabut saja gigi yang sakit itu!;

mandogdog *v* mencabut;

mandogdoghon *v* mencabutkan;

mandogdogi *v* mencabuti;

pandogdogi *n* pencabut;

tardogdogi *v* salah cabut

dogei [dɔgey] *Ry n* pijak: *ulang dogei omei in* jangan injak-injak padi itu;

idogei *v* dipijak;

mandogei *v* memijak;

mandogei hon *v* memijakkan;

padogei *n* 1 pemijak; 2 upacara anak kecil memijakkan kaki ke tanah untuk pertama kalinya;

tardogei *v* terpijak

dogil [dɔgil] *n* kikir: *dogil lobei bosi in!* kikir dahulu besi ini!

dogos [dɔgɔs] *v* lindas: *matei dayok idogos motor* ayam mati dilindas motor

dogus [dɔgus] *a* habis;

idogus *v* dihabiskan: *domma idogus dayok omei* padi sudah dihabiskan ayam

dohar [dɔhar] *n* rejeki: *dohar bahat niombah* rejeki anak itu banyak

doharling [dɔharliŋ] *a* sifat (suatu benda selalu pecah jika dipegang)

dohir [dɔhir] *a* kikir; pelit

dohor [dɔhor] *a* dekat;

idohori *v* didekati;

mandohor *v* mendekat;

mandohori *v* mendekati;

mardohoran *v* berdekatan;

padohorhon *v* mendekatkan diri;

sindohor *n* keluarga dekat

¹**dohot** [dɔhot] *n* bingkai: *dohot ni anduri* bingkai

²**dohot** [dɔhot] *p* dengan

doit [dɔit] *v* gigit: *ulang doit hayu on* jangan gigit kayu itu;

idiot *v* digigit;

mandoit *v* menggigit;

tardoti *v* tergigit

dokah [dɔkah] *a* lama: *ia mamboli sada buku na dob dokah isurah-surahonni* ia membeli sebuah buku yang sudah lama diinginkannya;

dokahtu *a* terlalu lama: *dokahtu sidea mulak hun juma* terlalu lama mereka pulang dari ladang;

madokahton *n* kelamaan;

padokahkon *v* melamakan;

sadokah *n* selama;

tardokah *a* agak lama;

dokah-dokah *a* berlama-lama: *dokah-dokah ase ibalosi* berlama-lama baru ada jawaban

dokdok [dɔkdɔk] *v* tarik: *dokdok do poyon i juma* cabutlah rumput-rumput di ladang;

idokdok *v* dicabut;

mandokdok *v* menarik; mencabut;

tardokdok *v* tercabut

dokik-dokik [dɔkidɔki?] *n* tangis memekik;

mandokik v memekik:
madokikdodik halani dokahtu tangis tangis memekik-mekik

doldol [dɔldɔ] *a* dekat sekali:
doldol do juma name ladang kami dekat sekali

dolei [dɔley], **mandolei** *a* putus asa:
ulang mandolei halani hamateian jangan berputus asa karena kematian

dolog [dɔɔg] *Ry n* gunung: *sidea manangkoki dolog singgalang mereka mendaki gunung singgalang;*
pardolog *n* 1 orang pegunungan;
2 tempat yang bergunung-gunung (terdiri atas gunung-gunung)

dolos [dɔɔs] v terpulang kepada:
tikki dolos ma ai jumpah terpulang kepada waktu ia ditemui

doluh [dɔɔs] *a* lembek;
madoluh v mulai lembek:
domma madoluh ma indahan nasi sudah mulai lembek

dolung [dɔɔɯ] v putar: *dolung ase podas* putar biar cepat

domdom [dɔmdɔm] v dendam:
domdom pattang bani namaragam dendam itu pantang di dalam agama

domma [dɔmma] *adv* sudah: *ia domma laho* dia sudah pergi

domok [dɔmɔʔ] *a* dangkal: *domok bah bangga ai* sungai itu dangkal; *Si Amir mangkail ihan i bah bangga na domok* Si Amir memancing ikan di sungai yang dangkal

dompok [dɔppak] *Ry n* sisi atau bidang sebelah depan;
mandompok v mengarah: *jabu ai mandompok tu hapoltakon* rumah itu menghadap ke timur;
pardompakan *n* wajah;

domu [dɔmu] *Ry v* temu;
ipadomu v menemui;

mardomu v bertemu: *dihirhu mardomu anak ni dayok* aku mimpi bertemu anak ayam;

padomuan *n* pertemuan;

tarpadomu v terjumpa

domuh-domuh [dɔmuhdɔmuh] *a* mendung: *au seng laho halani ari domuh-domuh* aku tidak jadi pergi karena hari mendung

don → **andon**

donah [dɔnah] v berhenti: *antigan amang donah horja?* kapan ayah berhenti bekerja?

dondang [dɔnday] *Ry n* dandang: *dondang na ibereni ompung i simpan jeges* dandang yang diberikan nenek disimpan baik-baik

dondon [dɔddɔn] v tekan: *dondon bani batu* tekan dengan batu

¹**dondong** [dɔndɔŋ] *n* buah kedondong

²**dondong** [dɔndɔŋ] *n* dengung;
mardondong v berdengung: *mardondong songon sorani borong-borong* berdengung seperti suara kumbang terbang

dongas [dɔɯas] *a* kuat dan bisung: *dongas parhatani* kuat-kuat (dan bisung) bicaranya

dongkap [dɔkkap] v terkam: *dongkap ma na lang taridah in!* tangkaplah yang tidak terlihat itu!

dongkei [dɔkkɛy] *n* daging: *mamboli dongkei inang hu tiga* ibu membeli daging ke pekan

dongkut [dɔkkut] *n* alat tiup untuk memanggil rusa saat berburu: *ipahata do dongkut anggo laho marburu* dibunyikan dongkut kalau hendak berburu;
mardongkut v meniupkan dongkut

¹**dongos** [dɔɯɔs], **mardongos** v berlari kencang: *na mardongos au mulak halani roh udan* pulang aku berlari kencang karena turun hujan

²**dongos** [dɔŋɔs] *n* dengus;
mardongos *v* berdengus:
mardongos *do parhabang do pidoras* burung terbang berdengus

dongot-dongot [dɔŋɔtdɔŋɔt] *a* menyengat menyengat (tentang sakit seperti bisul, sakit gigi: dongot-dongot *iponhu ni lang tar podom au ibaen* gigiku sakit sehingga tidak bisa tidur tadi malam

donok [dɔnɔʔ] *a* dekat: donok *mando dapat ma rumahni* tidak berapa jauh lagi aku akan tiba di rumahnya

donos [dɔnɔs] *a* lumat

dop [dɔp] *adv* sudah;
mardophon *v* berkesudahan berakhir dengan berakibat;
padophon *v* menyudahi

dopa [dɔpa] *n* depa

dopang [dɔpaŋ] *a* hingar-bingar

dopar [dɔpar] *v* tampar: dopar *anggo lang ra suruhan!* tampar kalau tidak mau disuruh!

dopir [dɔpir] *n* alat untuk menangkap ikan atau burung

dopok [dɔpɔʔ] *a* patah;
idopok *v* dipatahkan: idopok *halak do tobu laho mambuatsi* dipatahkan orang tebu itu dan dibawa

dopuk [dɔpuʔ] *n* suara benda yang pecah

¹**dorab** [dɔrab] *Ry v* 1 terkam; 2 tabrak;

dorabkon *v* terkaman;
mandorab *v* menerkam: dorap *gelah ulang mabiar* tabrak saja tidak usah takut;
pandorab *n* penerkam

²**dorab** [dɔrab] *Ry v* sentuh: ulang dorap *ni ambotik butaktanganmu* jangan sentuh pepaya ini kotor tanganmu;
mandorab *v* menyentuh;

tardorab *v* tersentuh: ulang mardalan bai nagolap ase ulang tardorap batu jangan berjalan dikegelapan supaya tidak tersandung batu

doraham [dɔraham] *n* uang emas atau perak zaman dahulu

dorak [dɔraʔ] *n* jerit;

dorakon *n* tangisan;
mandorak *v* menjerit: danak ai mandorak *panasukni duri* anak itu menjerit tertusuk duri;
dorak-dorak *n* tangis-tangis

doramani [dɔramani] *n* barang-barang paerhiasan pengantin

doran [dɔran] *n* bunyi piring yang jatuh;

mardoran *v* berbunyi piring jatuh: doran *i rumah halani madabuh piring* berbunyi piring di rumah karena jatuh

dorang [dɔray] *n* gendering

doras [dɔras] *Ry a* deras: udan doras *nabodari* hujan deras semalam

dordor [dɔrdɔr] *a* lemah: dordor *lang solo mangan* lemah karena tidak makan

¹**dorgak** [dɔrgaʔ] *v* tengadah

²**dorgak** [dɔrgaʔ] *v* teguk;
mandorgak *v* meneguk: halak ai mandorgak *bagot i gelas* orang itu meneguk tuak di gelas

dorhap [dɔrhap] *v* tumpah: dorhap *boras ai to tanoh* beras itu tumpah ke tanah

dorob [dɔrɔb] *v* tumbang: ahu mambogei hayu dorob *aku mendengar suara kayu tumbang;*
mardorob *v* bertumbangan: mardorob *sora ni hayu banggal* seperti suara kayu besar bertumbangan

doromani [dɔromani] *n* barang-barang perhiasan pengantin

dorong . dotor

dorong [dɔɾɔŋ] *n* bunyi suara nyamuk

dorop [dɔɾɔp] *a* selalu: *dorop laho hu Pematangsiantar* aku sering pergi ke Pematangsiantar

dorsa [dɔɾsa] *a* 1 buruk: *dorsa dassa parbahenanmu* buruk sekali tingkah lakumu; 2 kotor: *dorsa tangoran dakdanak ai* anak itu kotor sekali

doruh [dɔɾuh] *Ry n* raung; **mandoruh** *v* meraung; **mandoruh-doruh** *v* menjerit-jerit: *mandoruh-doruh halani maborit* menjerit-jerit karena kesakitan;

doruh-doruh *v* meraung

dorun [dɔɾun] *a* hina: *dorun tumang do au ibaen sidea* aku sangat hina dibuatnya;

doruni *v* dihina;

mandorun *v* menghina: *ulang mandorun amangmu* jangan menghina ayahmu;

pandorun *n* penghina;

tardorun *v* terhina;

dorun-dorun *n* penghinaan

dorong [dɔɾuŋ] *n* tiruan suara benda jatuh ke dalam lubang

dos [dɔs] *a* sama: *dos rupani sidea nadua, payah ibehon* wajah mereka sama, sulit dibedakan

dos-dos [dɔsdɔs] *Ry a* datar;

dos-doshon *n* dataran;

mandos-dos *v* mendatar;

mardos-dos *v* meratakan; *mandos-dos, songon*

simarunap-unap, pb rata seperti marunap-unap karena terbiasa berbuat jahat sehingga tidak tahu lagi untuk berbuat baik;

pados-doskon *n* proses, cara, perbuatan mendatarkan

dosa → **dousa**

dosak [dɔsaʔ] *v* kejut;

tardosak *v* terkejut: *tardosak dassa uhurku manangar* berita

ai aku merasa terkejut mendengar berita itu

dosak-dosak [dɔsaʔdɔsaʔ] *a* khawatir: *ulang pala dosak-dosak* tidak usah khawatir

dosih [dɔsih] *n* nama sejenis kayu

dosik [dɔsiʔ] *n* bunyi suara lidi yang ducambukkan

dosing [dosiŋ] *n* neraca; timbangan: *adong do dosing i lopou?* adakah timbangan di kedai?

dosong [dɔsɔŋ] *n* deru;

mandosong *v* menderu: *mandosong logou i tao* angin menderu di danau

dosuh [dɔsuh] *a* mahal

dotak [dɔtaʔ] *v* menokok kepala dengan sendi jari tengah yang dilipatkan: *hu dotak ulunin anggo mananggko* kutokok kepalamu jika mencuri

dotar [dɔtar], **mardotar** *v* gelegar, menggelegar: *mardotar mando tano halani darasni* menggelegar rasanya tanah karena kuatnya

dotei [dɔtɛy] *a* lapuk: *dotei tumang do bajuon* lapuk sekali baju ini

dotik [dɔtiʔ] *n* detik;

mardotik *v* berdetik: *mardotik sorani jam dinding* berdetik suara jam dinding

doting [dɔtiŋ] *n* denting;

mardoting *v* berdenting: *ise manipak kaleng ai? Mardoting sorani* siapa yang menyepak kaleng itu? berdenting suaranya

dotir [dɔtir] *n* petir

dotok [dɔtɔʔ] *n* bunyi petir yang berulang-ulang

dotong [dɔtɔŋ] *n* suara bambu kosong yang dijinjing

dotop → **dotap**

dotor [dɔtɔɾ] *n* pukot;

- mardotor** *v* memukat: mardotor nami ase dapot ihan kami memakai pukut supaya dapat ikan
- dotung** [dɔtʊŋ] *n* tempat tuak dari bambu
- dotur** [dɔtʊr] *n* suara kayu yang tumbang
- dousa** [dɔwsa] *Ry n* dosa: *o Tuhan sasapma haganup dousa* nami ya Tuhan, ampunilah segala dosa kami;
- mardousa** *v* berdosa: *ia mangahapkon mardousa hubani orang tuani* ia merasa berdosa kepada orang tuanya;
- dua** [duwa] *num* dua
- duda** [duda] *Ry n* tumbuk;
- manduda** *v* menumbuk: manduda omei hami kami menumbuk padi;
- pandudaan** *n* penumbukan
- dudang** [dudaj] *adv* satu sama lain: dudang marsahapi bicara satu sama lain
- duduk** [duduʔ] *v* duduk;
- hadudukan** *n* tempat: hadudukan ni uhur tempanya di hati
- dudur** [dudur], **madudur** *v* gugur: dudur do jambulanhu rambutku gugur;
- dugal** [dugal], **mandugal** *v* ereksi: *halak na impoten lang mandugal* orang yang impoten tidak pernah ereksi
- dugot** [dugɔt] *v* meneruskan: *ulang duham dugot mangidas* jangan kamu teruskan memintal
- dugur** [dugur] *Ry v* goyang: dugur bona ni uttei ai goyangkan pohon jeruk itu;
- mandugur** *v* menggoyang;
- pandugur** *n* penggoyang
- duhduh** [duhduh] *n* sejenis burung yang dapat dijadikan obat keseleo; burung bubut
- duhei** [duhɛy] *v* cungkil;
- manduhei** *v* mencungkil: manduhei duri ia hubani ni nakei dia mencungkil duri dari kakinya
- duhit** [duhit] *v* jungkit dan mengeluarkan: duhit duri bai jarum jungkit dan keluarkan duri dengan jarum
- ¹**duhut** [duhut] *Ry n* rerumputan: *bahat duhut i juma* banyak rumput di ladang
- ²**duhut** → **duhit**
- duit** [duit] *Ry n* uang;
- marduit** *v* beruang: *nabayak marduit* orang kaya berduit banyak
- dujung** [dujuŋ] *a* gentar: *seng dujung au do pakon hata mui* aku tidak gentar dengan kata-katamu
- dukduk** [dukduʔ] *v* memukul-mukul agar lembek: dukduk hawei baen tambar pukul-pukul hingga lembek batang keladi untuk obat
- duku** [duku] *Ry n* duku
- dulang** [dulaj] *n* pohon jarak
- dulas** [dulas] *a* besar dan tinggi
- duldul** [duldul] *v* kelihatan menonjol: duldul uluni ulog tukki mansamot kelihatan menonjol kepala ular saat aku mencangkul
- ¹**dulmit** [dulmit] *a* lantam: dulmit dassa anggimu adikmu lantam
- ²**dulmit** [dulmit] *Ry a* tidak dalam dan masih kelihatan: dulmit duri ai bai tanganni tidak terlalu dalam duri di tangannya itu
- dum** [dum] *v* makan beras
- duma** [duma] *n* sejenis tumbuhan yang dapat dimakan
- dumma** → **domma**
- dumpang** [duppay] *a* jatuh: dumpang hayu hu jabu nami pohon kayu itu jatuh ke rumah kami

dumpar [duppar] *v* tatap muka; *marhata* dumpar pakon buanni berkata bertatap muka dengan musuhnya

dumpas [duppas], **mandumpas** *v* mengamuk: mandumpas sidea halani lang ibere duit dia mengamuk karena tidak diberi uang

dumut [dumut] *n* kening; dahi

dunam [dunam] *v* diam tak berkata-kata;

tardunam *v* terdiam: *ulang ham* tardunam songion batu! jangan engkau terdiam seperti batu

dung [duj] *adv* sesudah: dung salosai horja, baru boi marguro sesudah selesai kerja baru boleh bermain

dungan [dujan] *v* diam tidak berkata: dungan lang tungkap be terdiam tidak berkata lagi

dungar [dujar] *v* mengetuk dengan kuat: dungar galah ase puho! ketuk dengan kuat agar terbangun!

dungdung [duyduj] *v* menggapai dengan posisi membungkuk: dungdung ho, buat demba min! bungkuklah engkau mengambil sirih itu!

dunggulan [duggulan] *Ry n* pondasi: dunggulan rumah maningon gogoh pondasi rumah haruslah kuat

dungil [dujil] *a* sumbing

¹**dungkap** [dukkap] *Ry v* tumpah; **madungkap** *v* tumpah: madungkap bah hubani golas air tumpah dari gelas;

mandungkaphon *v* menumpahkan;

tardungkap *v* tertumpah

²**dungkap** [dukkap] *v* menambal baju: dungkap jolo bajuku na maringat on tambal dahulu bajuku yang robek ini

dungkit → **duhei**

dungkol [dukkol] *n* perasaan dicungkil: dungkol hu ahap duri naheiku terasa duri mencungkil di kakiku

dungut [dujut] *n* daki

dunia [duniya] *Ry n* dunia

durdur [durdur], **mardurdur** *v* bertebaran: omei mardurdur i tano padi berserakan di tanah

durhap [durhap] *v* tumpah; **idurhaphon** *v* ditumpahkan; **tardurhap** *v* tertumpah

duri [duri] *n* duri

durian [duriyan] *n* durian: *ompung maboli durian hun tiga* nenek membeli durian ke pekan

dursat [dursat] *a* kotor: dursat bajuni bajunya kotor

duru [duru] *n* semak-semak

durub [durub] *n* dentum; **mardurub** *v* berdentum: mardurub sorani bodil berdentum suara bedil

¹**duruk** [duru?] *n* bunyi suara gong

²**duruk** [duru?] *v* tersungkur: duruk hu naporan tersungkur ke semak-semak

durum [durum] *v* tersungkur: durum hu naporan tersungkur ke semak-semak

durung [duruj] *Ry n* durung; tangguk (keranjang dari rotan untuk menangkap ikan);

mandurung *v* mendurung: *ia* mandurung ihan i bongbongan dia menangkap ikan di kolam

durup [durup] *n* bunyi suara buang air kecil

durus [durus], **madurus** *Ry v* tumpah: *lowoh* madurus i meja kuah sayur itu tumpah di meja; **mangkadurus** *v* bertumpahan;

dusun [dusun] *n* kampung: *anggo* dusun lang pala iboli sayur kalau di kampung, sayur tidak usah dibeli

dutub [dutub] *n* suara bedil:
tarbogei dutup hun daoh
terdengar suara bedil dari
kejauhan

duyung [duyuy] *v* goyang: *duyung*
ipponni halani mangkarat tobu
giginya goyang karena
menggigit tebu

E

- ea** [ɛya] *p* ya: *boan on da, ea* bawa ini, ya
- eab** [ɛyab] *n* bunyi yang keluar dari mulut karena kenyang
- eak** [ɛyaʔ] *p* ya: *eak tandinghu eleng-eleng i jabu* ya aku sendirian tinggal di rumah
- eal** [ɛyal] *a* lenggang
- eas** [ɛyas] *a* acuh: *eas ho bani* engkau acuh kepadaku
- eba** [ɛba], **eba-eba** *n* sisa, sisa-sisa
- ebang** [ɛbay] *v* melenggang: *mase ebang si dea* mengapa dia melenggang?
- ebas** [ɛbas] *a* agak kelihatan
- ebeng** [ɛbɛŋ] *v* pinta;
mangebeng *v* meminta: *ulang mangebeng duit hubani amang da, maila hita* jangan meminta uang pada ayah, ya malu kita
- eda** [ɛda] *pron* sebutan untuk saudara perempuan dari suami
- edak** [ɛdaʔ] *v* menganggur: *edak dassa horja* menganggur saja kerjanya
- edang** [ɛday] *v* berjalan ke sana ke mari tidak menentu: *edang do horjain* ke sana ke mari saja kerjanya
- edar** [ɛdar] *v* salah duga: *edar do pangahapmu ai* salah duga perasaanmu
- edek** [ɛdɛʔ] *v* meminta: *edek do tang* selalu meminta
- edeng-edeng** [ɛdɛŋɛdɛŋ] *n* lagu
- edep** [ɛdɛp] *Ry n* 1 kantuk; 2 keding;
parmedep *n* orang yang mengantuk
- edet** [ɛdɛp] *a* elastis: *edet gotah on* getah ini elastis
- eduk** [ɛduʔ] *a* bengkok tidak sampai patah;
- eduk** *v* dibengkokkan: *mase ieduk ho hayu on?* mengapa engkau bengkokkan kayu ini?
- edut** [ɛdut], **medut-edut** *v* berjuntai
- egab** [ɛgab] *v* kekenyangan: *egab ma use* sudah kekenyangan
- egal** [ɛgal] *v* melongok: *egal dalanni* melongok jalannya
- egas** [ɛgas] *v* gegas: *egas ma hita!* bergegaslah kita!
- egol** [ɛgɔl], **mangegol** *v* bergoyang seperti ekor anjing yang sedang berjalan: *halak ai mardalan mangegol* nahei orang itu berjalan mengegol
- eh** [ɛh] *p* ah: *eh, sedo es ai* ah, itu bukan es
- ehang** [ɛhay], **maehang-ehang** *v* kangkang, mengangkang-angkang
- ehe** [ɛhɛ] *cak v* sudahlah: *ehe dearan mulak* sudahlah, lebih baik pulang
- ehi** [ɛhi] *cak v* emoh: *ro do ho? Ehi, lang-lang bangku* datangkah engkau? emoh, aku tidak mau
- ehoe** → **ehi**
- ehor-ehor** [ɛhor ɛhor] *a* berklelok-kelok: *ehor-ehor bokasni kiok ai* bekas ular itu berkelok-kelok
- ei** [ɛy] *p* hai: *ei ulang sonai, itai!* hai, jangan begitu!
- ejek** [ɛjɛk] *n* kata basa-basi dalam percakapan
- ejek-ejek** [ɛjɛkɛjɛʔ], **mangejek-ejek** *a* ceria; riang
- ela** [ɛla] *a* malu;
maela *v* malu, bermalu
- elabelab** [ɛlabelab] *n* sejenis kayu yang telah dipotong tumbuh kembali
- elangelang** [ɛlayɛlay] *a* sendirian: *seng ma elangelang au i bagas* aku tidak sendirian di rumah

elek [ɛlɛʔ] *Ry n* bujuk;
ielek *v* dibujuk;
marsielekan *v* saling mem-
 bujuk;
mengelek *v* membujuk: *inang*
mangelek binuanni halani
tangis ibu membujuk anaknya
 yg menangis;
tarelek *v* terbujuk
lelel [ɛlɛl] *a* remeh: *lelel do hassa*
panonggomi dia memandang
 remeh
eleng [ɛlɛŋ], **meleng-eleng** *v* jual
 mahal: *ulang ho meleng-eleng*
 jangan engkau jual mahal
eles [ɛlɛs] *a* remeh: *eles daassa ho*
mangidah au engkau meng-
 anggap remeh terhadapku
elo [ɛlɔ] *v* mencaci; mencemooh;
mangelo *v* mencaci: *si Butet*
mangelo dakdanak ai si Butet
 mencaci anak-anak itu
embal [ɛmbal] *a* tidak menentu:
embal parsahapan percakapan
 yang tidak menentu
embar [ɛmbar] *a* tidak tepat:
embar do hatamu kata-katamu
 tidak tepat
embas [ɛmbas] *a* melenggang:
mase embas ho? mengapa
 engkau melenggang?
embung [ɛmbuŋ] *v* gantung,
 tergantung
eme [ɛmɛ] *n* padi
empang [ɛppaŋ] *a* timpang;
 pincang
emper [ɛppɛr] *Ry n* teras: *duruk*
sorani baliang hubogei i emper
 aku mendengar suara anjing
 menggonggong di teras
emur [ɛmur] *v* curi;
mangemur *v* mencuri
endel [ɛndɛl], **manendel** *Ry a*
 kepala batu (melawan kata atau
 nasihat orang): *na naposo*
mangendel orang tua anak
 remaja suka membantah orang
 tua

ender [ɛnder] *a* ragu-ragu
enel [ɛnɛl] *a* kecil: *halak na enel*
 orang yang kecil
eneng [ɛnɛŋ] *a* kecil: *enel do*
danakni anaknya kecil
enet [ɛnɛt] *n* bidikan (nyaris
 mengenai sasaran);
mangenet *v* membidik:
mangenet hona membidik
 nyaris kena
engkar [ɛŋkar] *Ry v* ingkar;
mangengkar *v* mengingkar
enong [ɛnɔŋ] *n* tiruan suara
 kucing
enseng [ɛssɛŋ] *a* tinggi;
mangenseng *v* meninggi:
domma mangenseng ma bulung
ni galut on daun pisang ini
 sudah meninggi
enser [ɛssɛr] *a* encer
entes [ɛttɛs] *v* jalan cepat: *mase*
ho entes? mengapa engkau
 berjalan cepat?
enus [ɛnus] *n* ijuk
eor [ɛyɔr] *v* berserakan: *eor dassa*
buhu-buhu on buku-buku ini
 berserakan
eos [ɛyɔs] *v* kena sedikit;
 tersentuh; tersinggung: *eos*
tanganni banghu tangannya
 tersentuh olehku
eot [ɛyɔt], **mareot** *a* 1 hampir
 rubuh: *eot rumah ai* rumah itu
 hampir rubuh; 2 bengkok
eper [ɛpɛr] *v* menggigil: *eper*
badanhu bandanku menggigil
epok-epok [ɛpɔʔɛpɔʔ] *n* sejenis
 kue yang dibungkus kecil-kecil
erap [ɛrap] *v* tabur; serak: *erap*
lobei bonih oh! tabur dahulu
 benih ini!
erdak [ɛrdaʔ] *v* ke sana ke mari;
 melanglang buana: *erdak*
horjamu tong ke sana ke mari
 saja kerjamu

erdang [ɛrdɔŋ], **merdang-erdang**
v raun (jalan-jalan tanpa tujuan
untuk mencari udara segar):
erdang do hansa horjani raun-
raun saja kerjanya

erdeng [ɛrdɛŋ] *a* pening: *erdeng*
hua ahap aku merasa pening

erdeng [ɛrdɛŋ], **pangerdeng** *n*
cara menari dengan gemulai
hingga menarik perhatian:
erdeng pangindungni botan ai
gemulai gadis itu menari

ersek-ersek [ɛsɛʔɛsɛʔ] *n* tampi;
mangersek-ersek v menampi:
mangersek-ersek boras
menampi-nampi beras

erung [ɛruŋ] *a* kurus: *nase nin*
erungmu? mengapa kamu
sangat kurus?

eser [ɛsɛr] v geser: *eser lobei*
buhu in! geser dahulu buku ini

eta [ɛta] *Ry p* ayo; kata seru untuk
mengajak atau memberikan
dorongan; *eta, hu tiga eda*
kakak, ayo kita pergi ke pasar

etek [ɛtɛʔ] *Ry a* kecil: *rumahni*
etek rumahnya kecil;
etekan *a* lebih kecil;
etektu *a* terlalu kecil;
haetekon *n* kekecilan;
maetek v mengecil; menjadi
kecil;
marsietekan *a* tidak sama
kecil;
taretek *a* agak kecil;
etek-etek *a* kecil-kecil

etel [ɛtɛl] *a* kecil: *etel bagas on*
rumah ini kecil

etem [ɛtɛm] *a* tekun dan cermat:
etem marhorja bekerja tekun
dan cermat

eteng [ɛtɛŋ] *a* kecil: *eteng ni*
buahni durian ai kecil sekali
buah durian ini

etet [ɛtɛt] *n* sejenis burung yang
memakan belalang

etong [ɛtoŋ] v hitung;

mangetong v menghitung
eter-eter [ɛtoɾ ɛtoɾ], **maretor-**
eter v beriringan: *maretor-eter*
itik ai hu parik itik-itik itu
beriringan ke parit

G

- ga** [ga] *Ry* *n* huruf ketujuh dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)
- gab** [gab] *n* tiruan bunyi pukulan tinju
- gabag** [gabag] *n* tengkorak
- gaba-gaba** [gabagaba] *n* gaba-gaba
- gabar** [gabar] *a* takut: *na gabar dassa ia songon dakdanak baru lahir* ia takut benar seperti anak-anak yang baru lahir
- gabe** [gabe] *Ry* *v* menjadi (diangkat, dipilih) sebagai: *bapa ibaen gabe gubernur ayah diangkat menjadi gubernur*
- gabei** [gabeɣ] *n* kelakuan: *dear tumang gabe i anak ni si Malin ai bagus benar kelakuan anak si Malin itu*
- gabgab** [gabgab] *a* makan: *babui gabgab sipangananni* babi memakan makanannya
- gabug** [gabug] *a* subur: *gabug tumang do demban ai subur benar sirih itu*
- gabug-gabug** [gabuggabug] *a* berlari kencang: *terpaksa gabug-gabug hani itangar kabar ai na sambor ai terpaksa lari kencang karena mendengar kabar yang buruk*
- gabor** [gabor] *a* lunak: *jagul polgang gabor tumang jagung rebus enak sekali*
- gadag-gadag** [gadaggadag] *a* cerewet: *ia tong gadag-gadag doppa dalam* ia selalu cerewet ketika berjalan
- gadal** [gadal] *v* berbaring: *si Amat gadal, torus tarpodom* si Amat berbaring, terus tertidur
- gadam** [gadam] *n* kusta: *halak ai hona gadam, tene?* orang itu kena kusta, ya?
- gadap** [gadap] *v* terlentang: *i tunjang ni, gadap si Ali ditunjangnya, si Ali terlentang*
- gadas** [gadas] *v* terlentang: *danak ai gadas ijuljul* halak anak itu terlentang ditolak orang
- gadei** [gadeɣ] *v* gadai: *rumah hu gadei bani si Borang* aku menggadai rumah kepada si Borang
- gadeol** [gadeɣɔl] *v* menggeliat: *gadeol ulog ai baen ibogbog ular iru menggeliat karena dipukul*
- gading** [gadiŋ] *n* gading
- gadubang** [gadubəŋ] *n* kelewang: *ganjang tumang gadubang si Amat* panjang benar kelewang si Amat
- gadu-gadu** [gadugadu] *Ry* *n* pematang sawah: *ulog mardalan i gadu-gadu* ular berjalan di pematang sawah
- gaduh** [gaduh] *adv* susah: *gaduh uhur ni amang* hati ayah susah
- gadul** [gadul] *a* berbelok-belok: *dalan laho tu jai gadul songon kiok bingbong* jalan menuju ke sana berbelok-belok seperti ular dipukul
- gadung** [gadunŋ] *Ry* *n* ubi: *ma ngorbat gadung inang i juma:* ibu mencabut ubi di lading; **gadung hayu** *n* ubi kayu; **gadung julur** *n* ubi jalar; *inang mangorbat gadung julur* ibu mencabut ubi jalar
- gaenggang** [gaɛŋŋaŋ] *n* sejenis kayu yang dapat dijadikan obat
- gaer-gaer** [gaɛr gaɛr] *n* garu
- gaga** [gaga] *a* lambat: *olos mangan in ulang gaga!* cepat makan itu jangan lambat-lambat

gagah [gagah] *v* suka naik: *gagah maho marhudain* suka sekali engkau menaiki kuda itu

gagan [gagan] *n* guna: *aha do gaganni hayu ai?* apa guna kayu itu?

gagap [gagap] *a* gugup: *si Badu gagap halani bahat do pikiranni* si Badu gugup karena banyak pikiran

gagar [gagar] *v* berkembangbiak: *ihan i bongbongan gagar ni podas tumang* ikan di bendungan cepat sekali berkembangbiak

gagat [gagat] *Ry v* mengunyah rumput;
manggagat *v* memakan rumput: *horbo manggagat i lapangan* kerbau memakan rumput dilapangan

gahgah [gahgah] *v* cincang;
margahgah *v* mencincang: *inang margahgah dongkei* ibu mencincang daging

gait *v* [gait] merepet: *ulang gait ho!* engkau jangan merepet!

gajag [gajag] *Ry v* menyala: *apui ai doma gajag* apinya sudah menyala; *ki* menyala (dalam hati): *gajag do lalap uhur ni mangidah halak ai* menyalanya dendamnya (dalam hati) kepada orang itu

gajah [gajag] *Ry n* gajah: *gading ni gajah dear ibaen suhu ni pisou* gading gajah ini bagus untuk gagang pisau

gajang [gajar] *a* panjang

gajap [gajap] *v* terletak: *tao Toba gajab i Sumatera Utara* danau Toba terletak di Sumatera Utara

gajar [gajar] *v* bocor: *bah i bagas kaleng gajar bois hudarat* air di dalam kaleng bocor habis keluar

gaji [gaji] *n* gaji

gajing [gajin] *n* nama sebuah kampung di Simalungun

gajom-gajom [gajomgajom] *a* gatal: *gajom-gajom nahei danak ai harona hiram* kaki anak itu gatal terkena keladi hutan

gajur [gajur] *a* lapar: *boltokni gajur* perutnya lapar

¹**galah** [galah] *n* tempat menjemur jagung yang belum dikupas

²**galah** [galah] *Ry n* permainan anak-anak dengan garis berbentuk petak-petak di tanah di mana pemain berusaha melewati garis yang telah ditentukan dengan berupaya untuk tidak tersentuh oleh kelompok yang sedang berjaga;
margalah *n* main galah

galak [gala²] *Ry a* mudah marah: *baliang galak mangayak panangko* anjing galak itu mengejar pencuri

galampar [galampar] *v* berserak: *buah nadop ipatoppu galampar ibahen si Ali* buah yang sudah ditumpuk berserakan dibuat si Ali

galang [galanj] *v* tidur: *inang galang* ibu tidur

galang [galanj], **galangan** *Ry n* sesaji;

manggalang *v* memberi sajian kepada roh: *ia manggalang hutoruni hayu baggal:* dia memberikan sajian di bawah pohon besar;

sigalangkon *n* benda yang disajikan

galanggang [galanjaj] *n* gelanggang: *hanami mambuat galanggang pandiharan* kami membuat gelanggang pencak-silat

galapang [galapɔŋ] *n* roda: *lereng galapangni dua* sepeda rodanya dua

galas [galas] *Ry n* gelas: *durhap bah i galas* tumpah air di gelas

gale [galɛ] *v* baring;

margale *v* berbaring

galedou [galɛdou] *a* bengkok: *hotang ai galedou* rotan itu bengkok

gale-gale [galɛgalɛ] *a* 1 lemas: *si Amat gale-gale halani sugmaga* si Amat lemas karena tidak makan; 2 lemah;

galegei [galɛgɛy] *a* menyusahkan: *anakni galegei inangni* anaknya menyusahkan ibunya

galek [galɛʔ] *Ry a* 1 lemah: *galek do akkulani halani nabaru boritan* lemah badannya karena baru sembuh dari sakit; 2 lemas: *hayuni ai galek songon pasukni dahu* kayu ini lemas seperti pucuk pakis

galgak [galgaʔ] *v* bacok; potong; **magalgak** *v* memotong: *si Butek magalgak hayu* si Butet memotong kayu

galgal [galgal] *v* menghadap ke atas: *ulang ho galgal langit* jangan engkau menghadap ke atas langit

galinggang [galinggɔŋ] *n* sejenis tumbuhan berdaun sirip majemuk dan daunnya sebagai obat kurap; ketepeng

galir [galir] *v* meleset: *hayu ai galir isihit* kayu itu melesat digergaji

galmok [galmɔʔ] *n* bongkahan tanah yg bulat

galot [galɔt] *Ry n* musang: *nabodari galot manangkap dayok* semalam musang menangkap ayam

galto [galto] *a* besar: *ihan galto i bah Sibayak* ikan besar di sungai Sibayak

galugur [galugur] *n* asam gelugur

galuh [galuh] *Ry n* pisang: *songon lambakni galuh, marsiaminan, pb* kehidupan saling bantu membantu, kasih mengasihi, tenggang rasa

galung [galuŋ] *n* pematang: *mananam gadung jalur galung i galung do ase* bahat buahnya menanam ubi jalar di pematang agar banyak buahnya

galunggang [galunggang] *n* belukar: *harangan galunggang* hutan belukar

galur [galur] *n* jalur: *sabah nadur galur ni ibae* sawah yang baik dibuatkan jalurnya

galut [galut] *Ry a* susah: *anak ai galut halani seng dong napot* anak itu sedih karena tidak ada yang menyukainya;

hagalutan *v* kesusahan

gamang [gamɔŋ] *Ry a* gamang: *Ia gamang i bahu ni bangunan* ia merasa gamang di atas bangunan

gambal [gambal] *n* gembok: *bagas ai gambal ni seng dong* rumah itu tidak ada gemboknya

gambir [gambir] *Ry n* gambir: *mangan demban gambir attup ni deba* makan sirih gambir ramuannya dibagi

gambiri [gambiri] *Ry n* kemiri: *dong do i jual ham inang gambiri?* adakah ibu menjual kemiri; *songon na martang tang gambiri, pb* orang yang bekerja dengan cermat

gamol [gamɔl] *v* remas;

igamol *v* diremas: *mambahan kue igamol lobei* membuat kue diremas dahulu

gamot [gamɔt] *n* pegawai

gampa [gappa] *adv* sebatang kara
gapang [gappan] *n* haram
(anak): *si Baron anak gapang
do i huta* si Baron anak haram
di kampung

gampil [gappil] *n* bakul

gampis [gappis] *a* tinggal sedikit:
*bah ikaleng gampis mando
tasing air dikaleng tinggal
sedikit*

gampit [gappit] *v* jepit;
targampit *v* terjepit: *tanganni
si Badu targampit tangan si
Badu terjepit*

gampual [gampuwal] *n* ikan
gampual

gan [gan] *adv* kabar angin

gana [gana] *n* patung

ganda [ganda] *Ry v* bertambah:
*panianami ganda taunon hasil
panennya bertambah tahun ini*

gandal [gandal] *a* cantik: *danak ai
gandal tumang anak itu cantik
sekali*

gandum [gandum] *Ry n* gandum:
*roti ai ibaen hubani gandum
kue itu dibuat dr tepung
gandum*

ganggang [gangay] *Ry a*
renggang: *parkawanonni doma
ganggang persahabatan mereka
renggang;*

ipaganggang *v* diregangkan;
maganggangi *v* merenggangi;
maganggangkon *v* mereng-
gangkan;
marganggang *v* merenggang;
parganggang *n* perenggang

ganggu [ganggu] *a* bimbang:
*ganggu uhurhui halani
parhatani bimbang hatiku ini
karena perkataannya*

ganjang [ganjay] *Ry a* panjang:
*ganjang jambulani anak
borunai anak gadis itu panjang*

ganjou [ganjow] *Ry n* kepinging

ganjou mardompak *n* salah
satu hiasan simalungun yang
bergambar kepinging berhadapan
hadapan

ganos [ganos] *a* geram: *si Ali
ganos mangidah si Ani si Ali
geram melihat si Ani*

gansih → **gantih**

ganpei [gappɛy] *n* udang galah

gantar [gattar] *n* perisai

gantih [ganti], **mangganti** *Ry v*
mengganti: *inang manggantih
pakean ni anakni* ibu meng-
ganti pakaian anaknya;

iganti *v* diganti;

marganti *v* berganti;

marganti-ganti *v* saling
berganti;

gantong → **gantung**

gantung [gattung] *v* gantung:
*gantung lobei baju on gantung
dahulu baju ini*

ganup [ganup], **haganup(an)** *Ry*
num semua; segala; sekalian

gaok-gaok [gaokgaok] *v* tegak:
ulang ho gaok-gaok i jae!
jangan engkau tegak di depan!

gaol [gaol] *n* pisang

gaor [gaor] *a* aduk;

manggaor *v* mengaduk: *ia
manggaor topung ia mengaduk
tepung*

gaot [gaot] *a* gugup: *danak ai gaot
halani mambogei sorani babui
anak itu gugup karena
mendengar suara babi*

gapa-gapa [gapagapa] *v*
telungkup dan terlentang
karena jatuh: *halak ai gapa-
gapa halani niu bagot* orang
itu terjatuh tertelungkup dan
terlentang karena minum tuak

gapang [gapang] *v* merangkak:
*anak ai gapang do ope
mardalan* anak itu masih
merangkak

gapas-gapas [gapasgapas] *v* meronta-ronta: *dayok isayat gapas-gapas laho matei* ayam yang dipotong meronta-ronta mau mati

gapgap [gapgap] *v* merepet: *ulang gapgap ho!* jangan engkau merepet!

gapo-gapo [gapɔ gapɔ] *v* gugup: *gapo-gapo au manorih halak ai* aku gugup melihat orang itu

gapu [gapu] *a* lumat: *karupuk ai gapu irojaki halak* kerupuk itu lumat dijak orang

gara [gara] *Ry v* nyala kecil: *pinurunnai mamukkah gara* api unggun itu mulai menyala

garak-garak [gara'gara?] *a* tidak menentu: *parhatani si Ali garak-garak tumang* pembicaraan si Ali tidak menentu

garam [garam] *n* garam

garama [garama] *Ry n* pemuda: *sabotulni garama 17 tahun hu atas do umurni* sebenarnya yang disebut pemuda umurnya 17 tahun ke atas

garang [garan] *Ry a* galak: *baliangni garang tumang* anjingnya galak sekali

gareja [garɛja] *Ry n* gereja: *laho ma ia hu gareja marminggu* ia pergi ke gereja setiap minggu

¹**gargar** [gargar] *Ry n* tempat ayam bertelur

²**gargar** [gargar] *Ry v* biak; **manggargari** *v* berkembang biak; berketurunan: *lombuni domma manggargari* lembunya sudah berkembang biak; **margargar** *v* berbiak; **panggargarhon** *n* pembiakan; **pargargar** *n* yang membiakkan

¹**gari** [gari] *n* borgol

²**gari** [gari] *Ry p* sedangkan: *gari hope lang sanggup apalagi au* sedangkan kamu tidak

sanggup, apalagi saya; *sonaha au boi manolong, gari au pe susah do* bagaimana aku dapat menolongmu, aku sendiri kekurangan

garigit [garigit] *Ry n* tempat air yg terbuat dr satu ruas bambu, memakai sumbat, dan diberi tali: *i huta garigit do amani bah* di kampung bambu untuk tempat air adalah hal umum

garingging [garinggin] *n* bambu tempat air

garis [garis] *n* garis

garjou [garjouw] *Ry v* ganggu;

garjouan *n* gangguan;

manggargjou *v* mengganggu: *ia manggargjou horjakku* dia mengganggu pekerjaanku;

panggargjou *n* pengganggu

garsei [garsey] *v* terlentang: *halak au nakkon garsei i jin* orang itu terlentang tadi di sana

garung [garuŋ] *n* cangkir

garut [garut] *v* garuk

gasgas [gasgas] *adv* berkali-kali: *jumani gasgas do taon on ladangnya* sudah berkali-kali dibuka tahun ini

gasing [gasiŋ] *Ry n* gasing;

margasing *v* berhasing;

pargasing *n* pemain gasing

gastong [gastɔŋ] *v* tegak

gatap [gatap] *n* daun sirih

gatar [gattar] *n* perisai

gatgat [gatgat] *Ry v* cincang;

manggatgat *v* mencincang: *magatga gulei inang* ibu memotong daging

gati [gati] *Ry adv* selalu 1 senantiasanya; selamanya; 2 sering; terus menerus; tidak pernah tidak: *ia gati sirom* dia selalu tersenyum;

gatip [gatip] *n* benang warna-warni yang dipintal

gawah [gawah] *a* merana: *anak ai gawah halani seng dong napot* anak itu merana karena tidak ada yang mau

gawang [gaway] *Ry v* rangkak; **manggawang** *v* merangkak: *ia manggawang i atas poyon* dia merangkak di atas rumput; **manggawangi** *v* merangkaki; **panggawang** *n* orang yang merangkak

gaya [gaya] *Ry n* waktu tertentu untuk sesuatu aktivitas: *domma gaya ni halak mangan* sudah waktu orang makan

gayak [gaya?] *a* lembek: *hayuni gayak songon nali kayunya* lembek seperti tali

gayang-gayang [gayanggayang] *Ry n* tempat penyimpanan ikan yg digantung dengan tali dan dapat naik turun

gayap [gayap] *v* tergelincir: *si Badu gayap i bah paridian* si Badu tergelincir di sungai pemandian

gayok [gayo?] *a* licin: *dalan hu bah ai gayok* jalan ke sungai itu licin

gayom-gayom [gayomgayom] *a* gatal: *Jamin gayom-gayom halani ratu Jamin gatal-gatal* karena kudis

gayung [gayun] *Ry n* gayung; **manggayung** *v* menggayung; **panggayung** *n* penimba

gayur [gayur] *a* lapar: *sadea gayur halani lang mangan* mereka lapar karena tidak makan

gebeg [gebeg] *a* bising: *suarani mobil ai gebeg halani seng dong saringanni* mobil itu bising karena tidak ada saringannya;

gebeg-gebeg [gebeggebeg] *a* ribut-ribut: *gebeg-gebeg ia marsahapi sadari sadari on* ribut-ribut dia bicara pada hari ini

geber-geber [gebergeber] *v* gemetar: *geber-geber songon bulung do iombusin logou* gemetar seperti daun yang dihembus angin

gedat [gedat] *Ry v* geliat; **margedat** *v* menggeliat: *margedat bokas ni kiok ai* menggeliat- geliat ular itu

gedeg [gedeg] *n* tiruan bunyi suara gendang

gedek-gedek [gedeggedeg] *n* tiruan suara air yang dituang dari ceret

geder-geder [gedergeder] *n* lender: *songon geder ni salak* seperti lender buah salak

gedol-gedol [gedolgedol] *a* bengkok-bengkok: *hayu ai gedol-gedol* seng gostang kayu itu bengkok-bengkok, tidak lurus

gedug [gedug] *Ry a* bengkok; **manggedugkon** *v* membengkokkan: *ia manggedugkon* senduk dia membengkokkan sendok;

pagedugkon *n* pembengkokan **geduk** [gedu?] *v* perbuatan tidak adil

gegek [gegek] *Ry n* kotek; **margegek** *v* berkotek: *margegek do indung dayok ai* induk ayam itu berkotek

gegu [gegu] *a* ragu: *sahap ai gegu do ope ahu* saya masih ragu akan pembicaraan itu

gehkon [gekkan] *a* nyaman: *lang ape sodap hu gehkon ai* belum nyaman perasaanku malam ini

gejek [gejek] *n* tiruan bunyi menindih

gejeng [gɛjɛŋ] *a* terlalu kenyang: gejeng dakdanak ai halani bahat mangani anak itu kekenyangan karena banyaknya makannya

gejer [gɛjɛr] *a* cepat: *pembohani ni ma gejer tu dalani* jalannya terlalu cepat

gejes [gɛjɛs] *v* tarik;

igejes *v* ditarik: *Ali domma madabuh igejes use* Ali sudah jatuh, ditarik lagi

¹**gelah** [gɛlah] *adv* inilah: *rahanan gelah on bakku* yang ini lebih baik untukku

²**gelah** [gɛlah] *Ry v* biarkan saja; **manggelah** *v* membiarkan: *polisi manggelah dakdanak kissah-kissah i dalam* polisi membiarkan saja anak-anak mengebut di jalan

geldou [gɛldɔw] *Ry a* bengkok; tidak lurus;

manggeldouhon *v* membengkokkan;

margeldou-geldou *a* bengkok-bengkok;

geldok [gɛldɔʔ] *a* bengkok

gelek [gɛlɛg] *v* pijak;

targelek *v* terpijak: *nahei ni si Ucok targelek si Birong* kaki si Ucok terpijak si Birong

geleng [gɛlɛŋ] *n* handalan: *laho pe ia marantau domma gelengni ihuta* kemanapun ia merantau handalannya sudah ada di kampung

gelog → **gelug**

gelok [gɛlɔʔ] *a* liku-liku;

margelog *v* dalam ai margelok songon kiok binogbog jalan itu berliku-liku seperti kena pukul

gelug [gɛlug] *Ry a* bengkok;

margelug *a* berbengkok-bengkok *panuhur margeluk, ki* tidak jujur

gembit [gɛmbit] *p* biarlah: gembit bani ai da biarlah itu untuknya

gemong [gɛmɔŋ] *Ry a* bulat: *guli ai gemong tumang* kelereng itu bulat benar;

hagemongon *n* bulatan;

manggemong *v* menjadi bulat;

manggemongkon *v* membulatkan;

gendeng [gɛndɛŋ] *n* kelamin wanita

¹**gendo** [gɛndo] *a* sekurang-kurangnya: *paling lang gendo sapuluh hari nari* sekurang-kurangnya sepuluh hari lagi

²**gendo** [gɛndo] *Ry n* bayar: gendo pala sonai bayarlah walaupun sedikit

genong [gɛnɔŋ] *a* bulat kecil: *lada ai genong tene* lada itu bulat kecil

genos [gɛnɔs] *a* gemuk sekali: *naboru na sada ai genos mando* anak perempuan yang satu itu gemuk sekali

gensang [gɛnsaŋ] *a* gelisah

gente [gɛntɛ] *n* jangkrik betina

genteng [gɛntɛŋ] *n* genteng

geol-geol [gɛyɔlgɛyɔl] *v* terpelanting: geol-geol songon kiok itampar terpelanting seperti ulat-ulat yang disentuh

geor [gɛyɔr] *Ry a* ribut: *haganupan jolma sambue geor* orang-orang sudah menjadi ribut

gepang [gɛpaŋ] *n* kue kepang

gepol [gɛpɔl] *a* gundul: *uluni gepol* kepalanya gundul

gepong [gɛpɔŋ] *a* bulat

gerda [gɛrda] *v* hambur, dibuang-buang;

igerdari *v* dibuang-buang: *ulang igerdari indahan!* Jangan dibuang-buang nasi

gereh [gɛrɛh] *Ry a* kelakar; gurau;

margereh *v* berkelakar; *ulang margereh ho ijin* jangan berkelakar di situ

pargereh *n* orang yang berkelakar
gerek → **geret**
geret [gɛrɛt] *Ry v* tarik; hela;
geretan *n* tarikan;
igeret *v* ditarik: *igerek hayu na i toruh idas hu atas kayu yang dibawah itu ditarik ke atas;*
manggerethon *v* menarik;
panggeret *n* orang yang menarik;
targeret *v* kena tarik;
gerger [gɛrɛr] *Ry a n* merah: *gerger bohini halani maila wajahnya merah karena malu: baju ni si butet ai gerger baju si butet itu merah;*
gergeran *a* lebih merah;
gergertu *a* terlalu merah;
hagergeron *n* kemerahan;
magerger *a* kemerahan;
manggerger *v* memerah;
manggergeri *v* memerah;
marsigergeran *n* tidak sama merah;
pagergerhon *v* memerahkan;
targerger *a* agak merah
gesa-gesa [gɛsagɛsa] *a* resah: *si Ahmad gesa-gesa halani bahat ni horjani si Ahmad resah karena banyak yang hendak dikerjakan*
gesek [gɛsɛʔ] *a* cakap
geseng [gɛsɛŋ] *Ry v* 1 putar; keliling;
margeseng *v* berputar: *songon na margeseng dassa pangahap perasaanku seperti berputar; 2 marah: laholaho geseng hamu marah saja pekerjaanmu; 3 berdebar: geseng na pusupuku jantungku berdebar-debar*
pargesengan *n* berputaran;
getek [gɛtɛʔ] *a* montok: *badanni pondok tapi getek tene badannya pendek, tetapi montok*
getget [gɛtɛt] *v* cincang;

mangetget *v* mencincang: *si Mamin mangetget daging ni horbou si Mamin mencincang daging kerbau*
geygek [gɛyɣɛʔ], **mageygek** *v* berkotek: *dayok anggo margeygek tandani laho martolur kalau ayam berkotek tandanya akan bertelur*
gial [gjal], **magial** *v* timbul birahi: *ulang magial ho mangidah danak boru ai jangan timbul birahimu melihat anak perempuan itu*
gibang [giban] *a* ribut: *gibang sesea ase dopma tongah borngin mereka ribut padahal sudah tengah malam*
gibig [gibig] *n* suara;
margibig *v* bersuara: *ulang gibig ho mardalan jangan bersuara kamu berjalan*
gidir [gadir], **magidir** *a* cengeng: *ulang magidir tu ho kamu sekalian jangan cengeng*
gigi [gigi], **magigi** *a* benci: *das magigi ahu mangidah ho aku benci sekali melihatmu*
gigian [gigian] *Ry n* sejenis penyakit yang membuat kaki gatal dan bengkak karena memijak lumpur atau kubangan
gigit [gigit] *v* gigit;
manggigit *v* menggigit: *si Badu manggigit jagul si Badu menggigit jagung*
gihgih [gihgih], **magihgih** *v* memukul-mukul: *magihgih pamotongni si Amin si Amin memukul-mukul badanya*
gijang [gijan] *Ry a* tinggi: *gijang uhur, ki tinggi hati;*
gijangan *a* lebih tinggi;
gijangtu *a* terlampau tinggi;
magijang *v* menjadi agak tinggi;
marsigijangan *a* tidak sama;
pagijang *v* tinggikan;

- pagijanghon** *v* meninggikan;
sagijang *a* setinggi: *sagijang ni dolog* setinggi gunung;
targijang *a* agak tinggi;
tarpagijang *v* dapat ditinggikan
- gijig** [gijig] *Ry v* lempar;
gijigan *v* lemparan: *gijiganni daoh* lemparannya jauh;
gijig-gijig *n* alat untuk melempar sesuatu;
magijig *v* jatuh terpelanting;
manggijighon *v* melemparkan;
manggijigi *v* melempari;
marsigijigan *v* saling melempar;
panggijig *n* pelempar;
targijig *v* terlempar
- gila** [gila], **manggila** *Ry v* marah: *ulang ho manggila!* jangan kamu marah!;
manggilai *v* memarahi: *ulang ho marosuh manggilai hasoman!* jangan kamu memarahi orang saja;
hagilaan *n* kegilaan;
marsigilaan *v* marah-memarahi;
pargila *n* pemarah
- gilang-gilang** [gilangilang] *n* daging bagian dalam ayam
- gilgil** [gilgil] *a* degil: *gilgil ho, ni as ease pe lang maruguhon* dasar degil, siapapun yang menasehati tidak ada yang dengar
- gilgilan** [gilgilan] *a* hendak lekas: *halak ai gilgilan mamboli sada baju i tiga* orang itu hendak lekas membeli baju di pekan
- giling** [giling] *v* giling;
manggiling *v* menggiling: *si Ani manggiling sambal* si Ani menggiling sambal;
panggilingan *n* penggilingan
- gilok** [gilɔʔ] *Ry n* ulat: *kasangmu dong gilok ni tene* kacangmu ada ulatnya;
- gilok-gilokkon** *n* ular mainan
- gilumbang** [gilumbay] *Ry n* gelombang; ombak: *bagal-bagal ni gilumbang laut ai* do besar-besar kali ombak laut itu;
margilumbang *v* berombak;
- gimbal-gimbal** [gimbal gimbal] *n* nama sejenis burung
- ginang** [ginay] *v* biarkan: *ginang ia lahou!* biarkan ia pergi!
- ginei** [ginɛy], **maginei** *a* benci: *tongon-tongon maginei ahu mangidah ho* aku benar-benar membencimu
- gingging** [gingin] *a* keras: *gingging tumang batu ai* keras sekali batu itu
- giniling** [giniliy] *n* sambal
- ginja** [gijja], **mangginja** *a* meluap-luap: *manginja mando pabanggal ni bah* air sungai itu meluap-luap benar
- ginong** [ginoy] *v* biarkan
- gintal** [gittal], **magintal** *a* terkejut: *songon magintal lon anakna modom* seperti anak-anak terkejut di waktu tidur
- gintil** [gittil] *adv* sedikit sekali: *gintil ibuei ho bani au* kamu aku memberi sedikit sekali
- gintolir** [gittolir] *n* tukang memeriksa pekerjaan; mandor
- gintung** [gittuy] *n* kembang kelapa; mayang
- ¹**gio** [giyɔ] *n* kepunyaanku: *gio baju kin* baju itu kepunyaanku
- ²**gio** [giyɔ] *Ry adv* ingin: *au gio sihol mangakkon rambutan* aku ingin sekali makan rambutan
- giok** [giyɔʔ] *n* ulat
- gipul** [gipul] *n* beruang
- gipo** [gipɔ] *a* hemat
- gira** → girah
- gira-gira** [giragira] *n* nama sejenis burung

- gimah** [gimah] *Ry a* cepat; cepat-cepat: *ho laho girah, huja?* kamu cepat-cepat, mau pergi kemana?;
magimah *n* agak cepat;
pagimah *v* dipercepat
- girik** [giri^ʔ] *n* alat untuk mengorek kuping
- giring-giring** [giri^ʔ giri^ʔ] *Ry n* lonceng;
margiring-giring *v* berlonceng
- girsang** [girsang] *n* nama salah satu marga di Simalungun
- girtip** [girtip] *adv* tidak kurang dan tidak lebih; pas: *pambereni ali girtip songon ni pangidoni si badu*
- gisang** [gisang], **magisang** *a* bengis: *ulang gisang tu diri, songon horbau na marah!* jangan engkau bengis seperti kerbau yang marah
- gisgis** [gisgis] *Ry v* mencangkul
- gisil** [gisil] *v* lindas;
targisil *v* terlindas: *anak ni dayok targisil motor anak ayam terlindas motor*
- giti** [giti] *n* burung perkutut
- gitik-gitik** [giti^ʔgiti^ʔ] *n* gelitik;
manggitik-gitik *v* menggelitik: *ho ulang marosuh manggitik-gitik hasoman!* kamu jangan suka menggelitik orang saja!
- giut** [giyut] *v* usik: *suba matongon giut ali ai!* cobalah usik si ali itu!
- goak** [gowa^ʔ] *n* dusta;
margoak *n* berdusta: *ulang ho margoak* jangan engkau berdusta!
- goar** [gowar] *v* aduk: *goar tepung in bahen kue* aduk tepung ini buat kue
- goar** → **goran**
- gobag** [gobag] *a* hingar: ribut: *gobag sedea, ase dopma tongah borngin* mereka hingar (ribut), padahal sudah tengah malam
- gobang** [gobang] *n* duit lama: *gobang seng laho be sonari* uang lama tidak berlaku sekarang ini.
- gobar** [gobar] *n* selimut: *buat gobar min anggo modom ma* pakai selimut kalau mau tidur
manggobari *v* menyelimuti;
margobar *v* berselimut
- gobgob** [gobgob] *n* bibit: *gobgob halambir ibahen loppak* bibit kelapa yang muda bisa dibuat sayur
- gobgoban** [gobgoban] *n* bibit talas: *ia ma do gobgoban ni hawei sisuanon* itu bibit talas yang akan ditanam
- gobir** [gobir] *ry a* cemas: *halak nak gobir seng pag mardalan borngin* orang akan cemas tidak berani jalan malam;
manghobirhon *v* mengkhawatirkan
- gobog** [gobog] *v* potong; *gobog hayu ai!* potong kayu itu!
- gobok-gobok** [gob^ʔgob^ʔ] *n* tiruan suara air yang dituang
- gobor** [gobor] *a* cemas: *gobor hanami paima handan* kami cemas menunggu kalian
- gobug** [gobug] *a* subur: *tanoh ni sawah hanami gobug tumang* sawah tanah kami subur sekali
- gocak** [goca^ʔ] *a* dusta: *anggo halak na gocak biasani do dapotan topar-topar* kalau orang yang berdusta biasanya mendapat tamparan
- gocal** [gocal] *v* pukul (biasanya dilakukan dengan gong);
igocal *v* dipukul: *boi ma igocal gung in halani imulai ma horja-horja* gong itu boleh dipukul karena pesta itu sudah dimulai

gocam [gɔcam] *n* nama sejenis binatang penyengat

goda [gɔda] *n* nama sejenis kain

godang [gɔday] *a* panjang: godang tumang hotang ni bobam ai panjang benar rotan yang dibawanya itu

godir-godir [gɔdirɔdir] *n* lendir; **margodir-godir** *v* berlendir: *nase margodir-godir hudon ai?* mengapa berlendir periuk ini?

gogoh [gɔgɔh] *ry a* kuat: *halak tua mi sung gogoh bo halani domma tua;*

gogohan *a* lebih kuat;

gogohtu *a* terlalu kuat;

hagogohan *n* kekuatan

magogoh *v* agak kuat;

margogoh *v* menguat;

pagogohkon *v* menguatkan;

sagogoh *a* sekuat;

targogoh *a* agak kuat;

tarpagogoh *v* dapat dikuatkan

gogor [gɔgɔr] *a* gempar: *halani parlohau ni gogor sahuta* karena kelakuannya gempar sekampung

goit [gɔit] *v* cubit;

manggoit *v* mencubit: *si Zulfan manggoit si Ani* si Zulfan mencubit si Ani

gojab [gɔjab] *a* deras: *passur ni tongah gojab seng songon passur na i pinggir ai* pancuran yang di tengah deras, bukan seperti pancuran yang di pinggir

gojog [gɔjɔb] **1** *a* marak: *ulang gojog apui in* jangan marakkan api itu; **2** *v* terbakar: *dopma gojog rumah sopouni si Musa* rumah si Musa sudah terbakar

gojog-gojog [gɔjɔggɔjɔg] *n* bunyi suara tiruan

gojong [gɔjɔŋ] *a* kenyang betul: *pangahap na gojong na seng sonang* perasaan kenyang betul tidak enak

gojor [gɔjɔr] *n* air masuk: *anggo rohma tong udan, gojor ma bah masuk hu bagas* kalau datang hujan, masuk air ke dalam

gojos [gɔjɔs] *v* tarik;

manggojos *v* menarik: *bahen malah songon manggojos hambing ni!* dibuat saja seperti menarik kambing

gok [gɔʔ] *Ry a* padat: *goni ai seng gok marisi boras* goni itu tidak penuh berisi beras;

gokan *a* lebih padat;

goktu *a* terlalu padat;

hagokon *n* kepenuhan;

manggoki *v* memadati;

pagokkon *v* memadatkan;

targok *a* agak penuh

golang [gɔlay] *Ry n* gelang: *tulang mambere golang omas bakhu nantuari* paman memeri gelang emas padaku semalam;

margolang *v* bergelang;

pargolongan *n* pergelasan;

golang-golang *n* gelang-gelang;

margolang-golang *v* bergelang-gelang;

pargolongan ni tangan pergelasan tangan

golap [gɔlap] *Ry a* gelap: *golap i bagas halani sanggolong suluh* gelap di rumah karena tidak ada lampu;

hagolapon *n* kegelapan;

ipagolapkon *v* digelapkan;

margolap-golap *v* bergelap-gelapan;

pagolapkon *v* menggelapkan

golas → **galas**

golat [gɔlat] *v* korek: *golat lobei bonani gadung ase boi na orbat!* korek dulu pangkal ubi agar dapat dicabut

golei [gɔley] *v* tergores: *golei tangai nai hona silon-silon min* tergores tanganku terkena kukumu

golek-golek [gɔləkɡɔləʔ] *v* tidur-tiduran: *be apei ai handian*
golek-golek kami semua tidur-tiduran di tikar itu

goli [ɡɔli] *n* nama sejenis burung

goling [ɡɔlin] *v* putar;

margoling *v* berputar: *motor ai margoling hu lombang* motor itu berguling ke jurang

goloh [ɡɔləh] *a* gigih: goloh tumang bani garama ai gigih sekali pemuda itu

golom [ɡɔləm], **manggolom** *v* 1 pegang: *ia sanggah golom bani hayu* ia sedang memegang kayu; 2 menutup: golom lobei babah botol in! tutup dulu mulut botol itu!

golongangari [ɡɔləŋaŋari] *n* sejenis cacing

golu [ɡɔlə], **manggolu** *n* hidup

goluh [ɡɔləh], **manggoluh** *Ry v* hidup; cara (keadaan, hal) hidup: *sadobah goluhni mabiar do halak bani* selama hidupnya semua orang takut kepadanya;

hagoluhan *v* kehidupan;

manggoluhi *v* hidup semua;

manggoluhkon *v* menghidupkan;

panggoluhkon *n* penghidupkan

goluk [ɡɔlək] *Sp a* golok

goluk [ɡɔlək] *Sp a* golok

golung [ɡɔləŋ] *n* gulung: *tali palastik golung paling dong godang ni 20 meter* tali plastik gulung panjangnya kira-kira 20 meter

golut [ɡɔlət] *v* merajuk: *si Situ golut halani otikon ibere bani duit* si Ali merajuk karena sedikit diberi uang

gomak [ɡɔmaʔ] *v* raba: *ia gomak nabudari i rumahni si Ani sanggah modom* dia merabat si

Ani ketika sedang tidur semalam

gomal [ɡɔmal] *v* diikat: *hayu mabolahi gomal ase ulang saud das hu ujung* kayu yang sudah dibelah diikat supaya tidak sampai ke ujung

gombit [ɡɔmbit] *v* ancam;

manggombit *v* mengancam: *ia manggombit torus tapi seng saud* ia mengancam terus tetapi tidak jadi

gombung [ɡɔmbuŋ] *Ry a* gembung: *boltok ni gombung tiap nabodari* perutnya kembang setiap malam

gombur [ɡɔmbur] *Ry a* keruh;

manggomburi *v* mengeruh;

manggomburkon *v* mengeruhkan;

panggomburi *n* pengeruh

gomgom [ɡɔŋɡɔm] *Ry n* lindung;

gomgoman *n* lindungan;

manggomgom *v* melindungi;

panggomgom *n* pelindung

gomit [ɡɔmit] *Ry n* kutu yang baru menetas;

sagomit *num* sedikit (tentang jumlah)

gomos [ɡɔmɔs] *a* kuat: *anggo mandilo ho gomos bahen ase itongarni* kalau kamu memanggil harus kuat, agar didengarnya

gompang [ɡɔppaŋ] *v* mengintai: *huting gompang ubar marmonor* kucing mengintai tikus yang bersembunyi

¹**gompar** [ɡɔppar] *v* biak;

manggompang *v* berkembangbiak; berketurunan

²**gompar** [ɡɔppar] *Ry a* gempar: gompar sidea, halani panangko gempar mereka karena ada pencuri;

manggomparkon *v* menggem-parkan;

pagomparkon *n* kegemparan

gomuk [gɔmu^ʔ] *a* gemuk: *si Taing gomuk tumang* si Taing gemuk sekali

gondit [gɔndit] *Ry n* ikat pinggang: *au mamboli gondit i tiga* aku membeli ikat pinggang di pekan;
margondit *v* berikat pinggang

gondol [gɔndɔl] *a* habis: *domma gondol aha nari harapanhon* sudah habis, apalagi yang diharapkan

goni [gɔni] *Ry v* rajuk;
margoni *v* merajuk: : *si Alai margoni halani otikon ibere bani duit* si Alai merajuk karena sedikit diberi uang;
pargoni *n* perajuk

gonjong [gɔŋjɔŋ] *a* kembang: *boltokni gonjong halani hударat tiap borngon* perutnya kembang karena masuk angin setiap malam

gonos [gɔnos] *a* geram: *ahu gonos dassa mangidahi halani dokkah malang pajuppah* aku geram betul melihatnya karena telah lama tidak berjumpa

gonta [gɔtta] *n* sejenis mainan anak-anak

gonting [gɔttɪŋ] *a* pinggul

gopa [gɔpa] *v* jatuh: *ia nantuari gopa ijulukkon si Aman* ia tadi malam jatuh karena ditolak si Aman

gopas [gɔpas] *n* sikap; tabiat: *domma bahat halak mambotok gopas si Mardan* sudah banyak orang yang tahu sikap si Mardan

gop-gop [gɔpɔp] *v* duduk atau berbaring sambil berselimutan

gopok [gɔpɔk] *a* pendek

gopong [gɔpɔŋ] *Ry a* 1 bulat: *donia on gopong do gan nini turi-turian ni guru nami dunia* ini bulat telur menurut cerita guru kami; 2 pendek bulat

gopos [gɔpɔs] *a* erat-erat: *anggo ho manggolomi, gopos bahen, ulang maluat* kalau kamu memegang, peganglah yang kuat agar tidak lepas

gopu [gɔpu] *a* lumat: *gopu tumang bulung ni gadung ai* lumat sekali daun ubi itu

gopuk [gɔpu^ʔ] *a* pendek

gora [gɔra] *v* usik;
manggorat *v* mengusir: *ia manggorat bodat i juman* ia mengusir monyet di ladangnya

goraha [gɔraha] *n* musuh: *laho roh ma goraha na masambor hu huta on* mau datang musuh yang buruk ke kampung ini

goran [gɔran] *Ry n* nama: *ise goranmu* siapa namamu;
manggorani *v* menamai;
manggora *n* bernama

gorang [gɔraŋ] *Ry v* goreng;
manggorang *v* menggoreng: *inang manggorang gadung jalar* ibu menggoreng ubi jalar;
panggorengan *n* penggorengan

gorang → **goreng**

gorap [gɔrap] *a* ramai: *dingis gorap roh hu jumanami* ramai burung pipit di kebun kami

gorasi pe p walaupun

gorat [gɔrat] *n* sejenis buah bacang: *buahni gorat parsongon asam* buah gorat asam seperti mangga

gorba [gɔrba] *n* gertak dengan suara: *baru hona gorba domma tarsonggot* baru kena gertak dengan suara sudah terkejut

gorbong [gɔrbɔŋ] *v* merenguk seperti ayam sakit: *mase gorbong, songon dayok na boritan?* mengapa merenguk seperti ayam yang sakit?

goreng → **gorang**

gorga [gɔrga] *Ry n* hiasan yang berupa dua atau tiga dimensi; (ukiran menggores menoreh, memahat, dsb);

igorga *Ry v* diberi gorga: *ulang pala igorga nadop dear* tidak usah diberi gorga lagi yang sudah bagus

gorgor [gɔrgor] *v* masak;

manggorgor *v* memasak: *pasang ma apui ase manggorgor indahan inang* pasang api, agar ibu memasak nasi

goringgoring [gɔringɔriŋ] *n* nama sejenis pohon

gorit [gɔrit] *n* garis

gorob [gɔrɔb] *n* suara gemuruh;

margorob *v* bergemuruh: *aha na margorob ai?* apa yang bergemuruh itu?

gorojob [gɔrɔjob] *n* derap; tiruan suara hentakan kaki;

margorojob *v* berderap: *pardalani sidea margorojob halani bahattui jalan mereka berderap-derap karena bahyaknya*

gorok-goro [gɔrɔ'gɔrɔ] *n* bunyi perut yang masuk angin: *gorok-gorok boltok hai* berbunyi gorok-gorok perutku

gorok-gorok [gɔrɔkgɔrɔ'] *n* sejenis lemang

goros [gɔris] *v* lari: *dompok hapoltakan gorosna hu idah* aku melihat larinya ke arah timur

gorsing [gɔrsiŋ] *Ry n* kuning: *omei sangat gorsing sodap tumang idahon* padi saat menguning sedap sekali dipandang

gosok [gɔsɔk] *n* gosok;

manggosok *v* menggosok

gosou [gɔsɔuw] *a* ribut: *halani dong na marbiggil gosou halak ai* karena ada yang bergaduh, ribut orang itu

gossipgolang [gɔssipgɔlan] *Ry n* kalajengking;

gostang [gɔstaj] *a* lurus: *buat lobei hayu gostang pala lima meter* ambil dulu kayu yang lurus kira-kira lima meter

gostang → **gostong**

gostong [gɔstɔŋ] *Ry a* lurus: *buat lobei hayu gostong pala 5 meter* ambil dulu kayu lurus kira-kira lima meter;

magostong *v* melurus;

pagostong *v* luruskan;

meluruskan;

pagostongon *v* yang diluruskan;

targostong *a* agak lurus

gotab [gɔtab] *a* rimbun: *songon buah gotab parbulungan* seperti pohon beringin rimbun daunnya

gotah [gɔtah] *n* getah: *bahat do gotah ni rambung nai* pohon rambung itu getahnya sangat banyak

gotas [gɔtas], **manggotas** *v* mengambil ijuk dari batang enau

gotgot [gɔtgɔt] *v* cencang: *gotgot lobei baru rap mangokhon* cencang dahulu baru dimakan

gotik [gɔtik] *Ry v* cubit;

igotik *v* dicubit: *ulang igotik holi tangis* jangan di cubit nanti menangis;

manggotik *v* mencubit;

manggotiki *v* mencubiti;

manggotikkon *v* mencubitkan;

marsigotikan *v* cubit

mencubit; saling cubit;

panggotik *n* pencubit;

targotik *v* tercubit

gotil → **gotik**

gotol [gɔtɔl] *a* cekik;

manggotol *v* mencekik

gotom [gɔtɔm] *a* hancur: *gotom songon timbaho ma niiris* hancur seperti tembakau diiris

¹gotong [gɔtɔŋ] *n* destar

²gotong [gɔtɔŋ] *Ry n* milik;

magotong *v* memiliki;

pargotong *n* pemilik;

pargotongkon *n* pemilikan

³gotong [gɔtɔŋ], **pargotong** *Ry*

pron suami;

marpargotong *v* bersuami;

sudah kawin (tentang perempuan)

gotong royong [gɔtɔŋroyɔŋ] *v*

gotong royong

gotos [gɔtɔs] *a* putus: *anggo*

domma sonai **gotos** *ma* ukur

hai mangidah si kalau sudah

demikian, putuslah harapanku

melihatnya

¹gotuk [gɔtuk] *n* getuk

²gotuk [gɔtuk], **manggotuk** *Ry a*

mulas sakit seperti diremas-

remas (tentang perut)

gougou [gowgow] *n* kikis (alat

yang dibuat dari bambu):

ipadearma gougou ai ase laho

hita hu juma perbaiki dahulu

kikisnya agar kita berangkat ke

ladang;

magougou *v* mengikis (dengan alat dari bambu)

gous [gɔus] *v* melepas;

manggoushon *v* melepaskan:

halani bahaki menggolongi ia

marpala-pala **manggoushon**

ase mulak karena banyak yang

memegang, dia berusaha

melepaskan diri

goya [gɔya] *Ry n* cacing;

goyaon *a n* cacingan

goyang-goyang [gɔyanggoyay] *Sp*

n pusaka;

goyak [gɔyak] *a* jijik: *au*

mardalan **goyak** *i* *pudi* rumahni

halani bahat tois aku jijik

berjalan di belakang rumahnya

karena banyak tahi

goyok [gɔyɔk] *a* gemuk botol:

babui ni **goyok** *do* *haganupan*

babinya gemuk semua

goyong-goyong [gɔyɔŋgɔyɔŋ] *a*

telapak kaki: **goyong-goyong**

honani hayu telapak kaki

terkena kayu

goyor [gɔyɔr] *a* gempar: **goyor**

sedia halani panangko semua

gempar karena pencuri

guah [guwah] *v* digerakkan dengan

sekuat tenaga;

guahkon *v* menggerakkan

dengan sekuat tenaga: *ia*

nokkon isat, untungma ia

guahkon *anggo lang saud* seng

maluah dia tadi terjepit,

untunglah digerakkan dengan

seperuh tenaga, kalau tidak

tidak jadi lepas

guak [guwak] *Ry a* dusta;

manguak *v* mendusta;

manguaki *v* mendustai;

paguak *n* pendusta;

guak-guak *a* dusta

gual [guwal] *v* pukul (memukul

gendang): **gual** *gonrang as*

ease manortor hita pukul

gendang agar kita menari!

guam [guwam] *n* sejenis lebah

yang halus

guas [guwas] *v* berusaha melepas-

kan diri;

guashon [guwashɔn] *v* lepaskan:

podas **guashon** *anggo lang*

saud mada dapot sidea cepat

lepaskan dirimu, kalau tidak

kamu kedatangan oleh mereka

guba [guba] *n* halangan yang

datang tiba-tiba;

targuba *v* terhalang dengan

tiba-tiba: *soh motor ai halani*

targuba motor itu terhenti

karena terhalang tiba-tiba

guboh [gubɔh] *n* busa; buih: *sabun*

na jenges **guboh** *pasti* bahat

sabun yang bagus busanya

pasti banyak

gubug-gubug [gubuggubug] *v* lari

cepat: **gubug-gubug** *sidea*

halani biarlah mereka berlari

cepat karena takut

gudam [gudam] *v* tinju: *anggo domma dapot, gudam maloh hujin!* kalau sudah dapat, tinju saja di situ!

gudang [gudaj] *n* gudang
gugun → **gusus**

gugus [gugus] *Ry n* tumpuk;
gugunan *n* tumpukan;
magugun *v* menumpuk;
targugun *n* ada tumpukan;
margugun-gugun *v* bertumpuk

gugut [gugut] *Ry n* gigi seri

guit [guwit] *v* guit; suruh;
guithon *v* guitkan: *Amir, tolong lobei guithon si Badu ni laho dong patugah hokku hu bai!* Amir, tolong beri tahukan dulu si Badu itu, ada yang akan kukatakan padanya!
manguit *v* mengguiti

gujam [gujam] *n* tempat sirih: *i ja gujammu ahu sihol mangan hampuran* di mana tempat sirihmu? aku ingin makan sirih

gjus-gjus [gjusgjus] *v* menggigil: *badanni sonari gjus-gjus halani udan natuari* badannya menggigil sekarang karena kena hujan semalam

gukguk [gukguk] *v* duduk
gukgukan [gukgukkan] *Ry n* onggok;
manggukgukkon *v* mengonggokkan;
margukgukkon *v* beronggokonggok

gula [gula] *v* gula

gulabuk [gulabuk] *v* cemplung; mencemplung: *si Dali gulabuk nantuari i bah, anjaha hampir mogap* si Dali mencemplung di sungai kemarin, tetapi hampir tenggelam

gulang [gulaj] *v* berguling: *aha do nan rar gulang hulombang ai?* apa yang berguling ke jurang itu?;

margulang *v* berguling

gulang-gulang [gulajgulaj] *n* galang: *aha do ibahen ham gulang-gulang ni sopou mu ai?* apa yang kamu buat untuk galang gubukmu itu?

gular-gular [gulargular] *n* seloroh: *ai gular-gular ni do nakkan ai,* tadi itu seloroh

gulei [gulɛy] *Ry n* lauk pauk dari daging: *ia mangan gulei i bagas* au dia makan daging di rumahku

guli [guli] *Ry n* gundu;
marguli *v* bergundu: *sidea marguli i juma* mereka bermain guli di ladang

gulimut [gulimut] *a* gatal: *pangahapku gulimut i bagas badani hai* perasaanku gatal (seperti ada binatang kecil yang berjalan) di badanku

gulma [gulma] *v* berkumpul: *hanami nokkan marihan domma gulma juppah hanan* kami tadi mencari ikan, kami sudah berkumpul di sana

gulmok → **gulmot**

gulmot [gulmɔt] *a* gemuk: *gulmot angkulamu, tene!* gemuk badanmu, ya!

gulok-gulok [gulɔkgulɔk] *n* ulat-ulat: *gului ni dommsa gulok-gulok on* dagingnya sudah berulat-ulat

gulom [gulɔm] *n* tutup: *gulom ni botol* tutup botol

gulu [gulu] *v* balut;
igulu *v* dibalut: *naheiku igulu kakiku* dibalut

gumalimut [gumalimut] *v* bersileweran

gumayom [gumajɔm] *Ry a* gatal seluruh tubuh seperti di jalari tungau: *panghapanku gumayom i bagas badani hai* rasanya gatal seluruh badanku

gumayon [gumayɔn] *v* puntal; berpuntal-puntal: *lindung ai gumayon i bagas poti songonni sasing* belut itu berpuntal-puntal seperti cacing di dalam peti

gumba [gubba] *n* sejenis tumbuhan hutan yang dapat di jadikan ulam

gumbal [gubbal] *n* gumpal; **sagumbal** *n* segumpal: *bonan na sagumbal godangni kira-kira saratus meter* benang satu gumpal panjangnya sekitar seratus meter

gumbang [gubban] *a* bengkak:

gumei [gumɛy] *n* pasangan: *sonari nando gomeimu na dear* itulah pasanganmu yang baik

gumis [gumis] *n* kumis; **margumis** *v* berkumis

gumpul [gumpul] *v* gumul

gumuk [gumuk] *a* bungkuk: *halak na gumuk modom matui pipit* orang bungkuk tidur matanya terpicing

gumul [gumul] *v* gabung; **igumulhon** *v* digabungkan; dibulatkan: *omas na posah igumulhon manjadi sada* emas yang pecah digabungkan menjadi satu

guna [guma] *n* guna: *aha do gunani ibaen ho* apa gunanya kamu buat itu?

gundal [guddal] *adv* sepuluh banding satu (10:1): *anggo songon hodo gundal do soal ita adongon* kalau seperti 10:1 soal kekayaan

gundang [guddan] *a* bungkuk: *halak na gundang pardalani* untuk orang yang bungkuk jalannya tunduk

gundung [guddun] *a* bengkak

gundur [gundur] *n* nama sejenis labu

guni [guni] *n* goni

gungang [gussan] *a* guncang, berguncang: *songon bah i bagas ember, gungang anggo itampai* berguncang seperti air di ember jika disentuh

guntal [guttal], **targuntal** *v* terganggu: *Ali targuntal modom halani ribut ni dakdanak* tidur Ali terganggu karena anak-anak ribut

guntar [guntar] *a* gempar: *halani ulahni, guntar sahuta* karena ulahnya gempar orang satu kampung

gunung [gunun] *n* belakang pinggang

gupak [gupak] *n* golok;

¹**gurapas** [gurapas] *Ry a* ceroboh: *ia gurapas marlahoan* ia sangat ceroboh dalam bekerja

²**gurapas** [gurapas] *Ry v* gelepar; **manggurapas** *v* *dobkossi bah moru, bahat* *dekke manggurapas* setelah air surut, banyak ikan menggelepar

gurbang [gurbay], **magurbang** *a* acak-acakan: *sonaha, magurbang pakon jambulanni?* mengapa acak-acakan rambutmu?

guribag [guribag] *v* berjatuhan: *songon durian guribag anggo idudur* seperti durian berjatuhan jika diturunkan

guribig [guribig] *n* tiruan suara pukulan (gedebuk): *sura guribig mando tartangar halani ibogbog guang ni* suara gedebuk, terdengar hebat pukulan di punggungnya

gurindam [gurindam] *v* ancam

guro [gurɔ] *Ry v* main;

marguro-guro *v* bermain-main

guru [guru] *Ry n* guru: *ise do guru ni hanim i parsikolahon* siapa guru kalian di sekolah;

- manggurui** v menggurui;
marguru v berguru;
parguruon n perguruan
- gurubug** [gurubug] n gerobak
guruh [guruh] n guruh
gurung [guruy] n punggung
- gusar** [gusar] n soda: *songon lemon baru ibuka, gusar gogok dope* seperti limun baru dibuka, sodanya masih kuat
- gusi** [gusi] Ry n buyung; wadah penampungan tuak atau air di rumah
- gusok** [gusok] v gosok;
manggusok v menggosok: *si Julkar manggusok baju ni nantuari* si Julkar menyetrika bajunya kemarin
- gusta** [gusta] n kecambah;
margusta v berkecambah: *songon kalapa na margusta dean ma suanon* seperti kelapa yang berkecambah sudah boleh ditanam
- gusuh** [gusuh] a rusuh: *anggo domma gusuh aku pelang tartangar* karena rusuh apapun tidak terdengar lagi
- guyang** [guyaj], **mangguyang** v seruduk tanah: *horjani babui mangguyang tanoh, manorik sasing* kerja babi menyeruduk tanah untuk mendapatkan cacing
- guyun** [guyun] v tarik;
guyunhon v tarikkan: *Ali, guyunhon lobei bonang on hu ja ase gostong!* Ali, tarik benang ini dahulu agar lurus!

H

¹**ha** [ha] *n* huruf kedua dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

²**ha** [ha] *p* ha: ha, *sonaima* ha, begitulah

¹**haba-haba** [habahaba] *n* hujan lebat: *nokkan roh haba-haba* hujan lebat datang tadi

²**haba-haba** [habahaba] *v* terbangun tiba-tiba (karena terkejut)

habaluan [habaluwan] *v* mati suami: *inang na sada ai domma habaluan hubani* ibu yang satu itu sudah mati suaminya

habandulan [habandulan] *v* terantuk: *naheini si Badu habandulan batu* kaki si Badu terantuk batu

habang [habay] *v* terbang: *haluhui ai habang daoh hu atas* burung elang itu terbang jauh ke atas; **marhabangan** *v* beterbangan;

pahabangkon *v* menerbangkan;

tarpahabang *v* dapat diterbangkan;

habang-habang *v* terbang melayang-layang;

habar [habar] *n* kabar: *aha do habar ni sidea i parantoan?* apa kabar mereka di perantauan?

habaru [habaru] *v* menunggu orang sakit: *domma dokah ahu habaru i jon* aku sudah lama menunggu orang sakit di sini

habas [habas] *a* puas: *domma habas uhurhu halani domma ipadas* hatiku sudah puas karena sudah disumpah

habiar [habiyar] *a* takut: *begu habiarni bodat* harimau ditakuti oleh monyet

habinsaran [habissaran] *n* timur: *mataniari hun habinsaran do poltakni* matahari dari timur terbitnya

habirotan [habirotan] *n* huruf batak yang menukar bunyi *a* menjadi *u*

habkab [hakkab] *v* terbuka: *mahua do dingding ni rumahmi habkab sambolah?* mengapa dinding rumahmu terbuka sebelah?

habong [habon] *n* sayap: *dayok habongni dua* ayam sayapnya dua

habu [habu], **habu-habu** *n* kapuk; kabu-kabu: *bungani habu dear ibaen bani bantal* bunga kapuk dibuat untuk bantal

habungan [habujan] *n* 1 dataran rendah; 2 tanah rata

habur [habur] *v* terbang: *pas nokkan jam 5 pagi habur manuk-manuk* *hubani podomanni* tadi pagi tepat pukul 05.00 burung-burung terbang dari tempat tidurnya

habus [habus] *v* kikis; **manghabus** *v* mengikis: *halak ai manghabus buluhni hurang borsih* orang itu mengikis bambu kurang bersih

habut [habut] *a* susah: *domma habut uhurhu halani parlahou ni si Rebo ai* sudah susah hatiku karena kelakuan si Rebo itu

¹**hadang** [hada:y] *n* kandang

²**hadang** [haday] *v* membawa sesuatu dengan menyangkuntukan di bahu: *bobanma tas ai, hadang ase ulang hara!* bawalah tas itu, sangkuntukan di bahumu supaya jangan payah!

hadap [hadap] *n* hadap;

- manghadap** *v* menghadap:
ulang ho manghadap ijin!
jangan kamu menghadap ke situ!
- hade** [hadɛ], **hade-hade** *n* famili:
na baru roh ai hade-hadeta
yang baru datang itu adalah famili kita
- hadingan** [hadɪŋan] *n* wadah tuak (dari bambu): *bobanma hadingan in ase laho hita!*
bawalah bambu tempat tuak itu agar kita berangkat!
- hadogas** [hadɔgas] *n* keringat; peluh: *bapa mansasap hadogas i bohini* ayah menghapus keringat di keningnya;
hadogason *v* berkeringat karena lelah atau panas;
marhadogas *v* berkeringat
- hadorosan** [hadɔɾɔsan] *v* putus: *dua ari ma hadorosan panganon i huta on* sudah dua hari makanan putus di kampung ini
- hadu** [hadu], **hadu-hadu** *a* gempar: *lang pala hadu-hadu anggo soni tumang do pandangan* tidak usah gempar kalau begitu saja keadaannya
- haduan** [haduwan] *n* lusa
- haduduk** [haduduk] *n* bakul besar: *biasani haduduk ianani boras i huta* bakul besar biasanya tempat beras di kampung
- ¹**haduhat** [haduhat] *a* canggung
- ²**haduhat** [haduhat] *n* tangan kiri: *ulang haduhatmi makkorja, seng sodap idahan* jangan tangan kirimu bekerja, tidak sedap kelihatan
- haduk** → **haduhat**
- hadur** [hadur] *v* bawa semua: *domma, hadur hujan gampa!* sudah, bawa semua ke sana!
- hae** [haɛ] *n* keladi
- haehae** [haɛyhaɛy] *n* paha: *paes hae-haemu seng mardaging* pahamuru kurus tidak berdaging
- hael** [haɛl], **haelan** *a* bosan
- ¹**haen** [haɛn] *n* kain: *boli bangku haen bani bajukku!* belikan kain untuk bajuku!
- ²**haen** [haɛn] *n* sebelah hilir sebelah bawah
- ¹**haer** [haɛr] *v* menyapu
- ²**haer** [haɛr] *v* kais; dikaiskan
- ³**haer** [haɛr] *v* usir: *anggo lang dong gunani haer hon hujin!* kalau tidak ada gunanya usir saja dari situ!
- haer-haer** [haɛrhaɛr] *n* alat penyapu: *buat haer-haer ai, ase sapu alaman on!* ambil alat penyapu, agar disapu halaman ini!
- haerhon** [haɛrhɔn] *n* cakar
- haes-haes** [haɛshaɛs] *n* kaki ayam: *songon haes-haes ni dayok seng mardaging* seperti kaki ayam tidak mempunyai daging; kaki binatang dari lutut sampai jari-jari kaki
- ¹**hagar** [hagar] *n* waktu: *dasma hagar in halak mangan* tepatlah waktunya orang makan
- ²**hagar** [hagar] *n* musim
- hagoan** → **hagou**
- hagonap** → **haganup**
- hagou** [hagɔw] *n* kehilangan; teringat pada seseorang pada keadaan yang telah lampau: *songon halak ma hagou bani siang ni ari* seperti orang yang kehilangan pada siang hari; hati bertanya-tanya
- ¹**haha** [haha] *n* saudara semarga
- ²**haha** [haha] *n* tiruan suara tertawa; gelak tawa
- hahou** [hahɔw] *a* sesat; tersesat
- hahu** → **hahou**
- hail** [hail] *n* pancing; kail: *patar boban hail mu ase makkail hita!* bawa pancingmu besok biar memancing kita!;

manghail v memancing;
mengail;
panghail n pemancing;
pengail;
tarhail v terpancing; terkail
haila [hayla] a rasa malu;
hailaon n kemaluan
hainditan [hainditan] n perkakas
tenun dari ruyung, bentuknya
bulat panjang seperti rol atau
kayu penggaris
hais [hais] 1 n kaki: *naha do hais
ni dayok in?* bagaimana kaki
ayammu itu?; 2 kais;
haishon v kaiskan;
manghais v mengais;
manghaishon v mengaiskan
¹**hait** [hait] n kait; kaut: *ulang hait
nahei ni!* jangan kait kakinya!
haitan v kaitan;
manghait v mengait;
tarhait v terkait
²**hait** [hait] ark n sebelah: *hait
kehen* sebelah hilir; *hait pudi*
sebelah belakang; *hait lobe*
sebelah muka
¹**hajang** [hajaj] n kajang; *hortas
hajang* kertas kajang;
sahajang num sekajang: *boli
lobei sahajang bakku kortas
warna!* beli dulu satu kajang
kertas berwarna untukku
²**hajang** [hajaj] v tidur telungkup
hajanghajang [hajajhajaj] n
angkasa; langit
¹**hajap** [hajap] a susah: *hajap ahu
ikaroyok sidea* susah aku
dikeroyok orang-orang itu
²**hajap** [hajap] v langlang buana
hajas → **hajap**
hajaj [hajaj] n hajaj:
mangalopaskon hajaj mem-
bayar hajaj; niat; maksud
hajajah [hajajah] n cara
memperindah sesuatu sehingga
menarik: *buei tumang hajajah
min* banyak sekali caramu
memperindah sesuatu sehingga
menarik; menawan hati

hajop [hajop] mari
hajoringan [hajorijan] n huruf;
tata bahasa
¹**hak** [hak] n 1 hak; 2 kuasa;
marhak v 1 berkuasa; 2
berkuasa: *Tuhan do na marhak
i dunia on* Tuhan yang ber-
kuasa di dunia ini
²**hak** [hak] n bencana
haladi [haladi] n keladi; talas: *buat
lobei haladi ai ase pamasak
hita!* ambil dulu keladi itu biar
kita masak!
halak [halak] n orang: *piga halak
saud dihut?* berapa orang yang
ikut?;
sahalak num seorang;
halak-halak n orang-orangan;
halak na gogoh n algojo;
halak na lagei n orang yang
menipu dalam perniagaan
halam [halam] n sejenis buah
bacang: *buah ni halam ai seng
sadiha manisni* buah yang
sejenis bacang itu tidak se-
berapa manisnya
halambir [halambir] n kelapa:
*takkih lobei halambir na
ganjang ai!* panjat dulu pohon
kelapa yang tinggi itu!
halambuei [halambuwey] n
sejenis buah-buahan
halang [halaj] n penyanggah
rumah yang tidak bertiang;
marhalang v berpenyanggah
halangkang [halakkaj] n
selangkang; antara dua paha
halangulu [halajulu] n bantal:
*anggo sihal modom, andon
halangulu!* kalau hendak tidur,
ini bantal!;
marhalangulu v berbantal
halani [halani] p karena; sebab: *au
malas halani loheian* aku lemas
karena lapar
halasan [halasan] n sejenis pisau
halawang → **halawas**

halawas [halawas] *n* lengkuas: *buat lobei halawas ai ase pamasak hita gulei on!* ambilkan dulu lengkuas biar kita masak daging ini!

haldung [haldʊŋ] *v* meminta: *torus do ho haldung hu juma ni halak ai* kamu terus meminta ke ladang orang itu

haledang [halɛdaŋ] *n* bahu: *mahua do haledang min, ughan?* kenapa bahumu itu, luka?

haleihe [halɛyɥɛy] *a* sakit parah yang sudah lama sehingga tidak bisa lagi bergerak

halesa [halɛsa] *n* sisa: *bakku madeba halesa duitmi* sisa uangmu itu untukku sebagian

halhal [halhal] *v* terselip di pinggang: *halhal do tong balatini ai* pisau belatinya itu selalu terselip di pinggang

hali [hali] *n* kali: *piga hali do ho roh sadari?* berapa kali kamu datang satu hari?;

manghalihon *v* mengalikan;

hali-halian *n* kali-kalian;

marhali-hali *adv* berkali-kali

halibitongan [halibitɔŋan] *n* pelangi; bianglala: *ra halibitongan dong halani udan nokkan ai* mudah-mudahan ada pelangi karena hujan tadi; **marhalibitongan** *v* berpelangi

halihir [halihir] *n* cincin atau ring tambatan tali pada hidung lembu atau kerbau

ihalihir *v* dipasang cincin tambatan tali di hidung

manghalihir *v* dipasang cincin tambatan tali di hidung: *patar ihalihir ijeng ni horbou ai* besok hidung kerbau itu dipasang cincin tambatan tali di hidung;

halimaga [halimaga] *n* sejenis kerang besar; tiram besar

halimanman [halimanman] *v* kelebat: *halimanmanni mando taridah halani golap* cuma kelebatnya yang kelihatan karena hari gelap

halimantan [halimantan] *n* ulat bulu: *buei tumang halimantan bae bulungni tuyung ai* banyak sekali ulat bulu di daun terong itu

halimata [halimata] *n* sakit mata (mata merah): *ulang torihon ahu, ho halimataon!* jangan lihat aku, kamu sakit mata!; **halimataon** *v* terkena penyakit mata

halimbang [halibbay] *v* berpilin-pilin: *halimbang do hansa bonang on* benang ini berpilin-pilin saja

halimisan [halimisan] *n* padang pasir: *halimisan do hansa naidah ganupan* hanya padang pasir yang terlihat semua

halingking [halikkij] *n* keriting: *halingking jambulanni* rambutnya keriting

halingkip [halikkip] *n* layar atau tutup lobang yang sering dihias dengan ornamin (gorga)

halinoh [halinɔh] *n* bayang-bayang: *anggo tongah arian nadogei halinoh diri* kalau tengah hari terpi jak bayang-bayang diri sendiri

halintagtag [halintagtag] *n* tetesan air hujan dari daun-daun kayu setelah hujan berhenti

halisung [halisʊŋ] *n* pusaran di kepala: *dua halisung ni si Bonar* dua pusaran di kepala si Bonar

halisungung [halisuksʊŋ] *n* puting beliung: *marumbak pansa ondi ibahen halisungung gubuk* itu tumbang dibuat oleh puting beliung

halitik [halitik], **humalitik** *a* riuh; hiruk-pikuk

hallung [halluŋ] *n* pikul;
hallungon *n* pikulan;
manghallung *v* memikul;
manghallungkon *v* memikulkan;
panghallung *n* pemikul;
tarhallung *v* terpikul

halode [halode] *n* keledai

halong [haloŋ] 1 *n* semak; 2 *v* bersemak: *juma ni si Ali halong tumang* ladang si Ali bersemak betul

halot [halot] *n* gagap; tersendat-sendat bicaranya: *halot mando hatani, halani parah nina boritni* bicaranya tersendat-sendat karena penyakitnya parah

halouhou [halowhou] *n* bundaran: *halouhou ai bolak do tongon* bundaran itu lebar betul

halput [halput] *n* semak: *domma halput juma ondi* ladang itu sudah semak

haltu [haltu] *n* kolang-kaling

haluang [haluwaŋ] *n* kelelawar (yang besar)

haluhui [haluhuy] *n* elang: *dopma itangkup haluhui dayok mirahta* ayam jago kita sudah ditangkap elang

halui [haluwi] *n* sejenis ikan

halung [haluŋ] *n* batang tumbuh-tumbuhan berbentuk tali: *obog lobei halung ni demban ai* potong dulu batang sirih itu

halus [halus] *a* lepas: *halos horbou ai bani panrahutanni* kerbau itu lepas dari pengikatnya

halushalu [halushalu] *v* bersetubuh; bersanggama

halut [halut] *a* sibuk: *tongon halut tumang ihorjahon* memang sibuk betul untuk dikerjakan

ham [ham] *pron* kamu; kau; anda: *laho hu ja do ham in?* kamu mau ke mana?

hamali [hamali] *n* pantang; tabu

hamangei [hamaŋeɣ] *n* rempah-rempah

hamar [hamar] *n* kamar: *sabolah jai hamar ni hasoman na roh* kamar tamu di sebelah itu

hamat [hamat] *a* hormat; sopan

hamata [hamata] *n* biji;
sangkamata *num* sebiji:
sangkamata jagul boi
mandongkon bahat sebiji jagung dapat menghasilkan banyak

hambar [habbar] *a* tawar: *ikan asin ai domma hambar daini* ikan asin itu sudah tawar rasanya

¹**hambili** [hambili] *n* kacang tanah

²**hambili** [habbili] *n* umbi: *domma banggal-banggal hambili ni kasong tanah mui* sudah besar-besar umbi kacang tanahmu itu

hambing [hambij] *n* kambing: *domma tambah piga hambing mu sadokah on?* sudah berapa kambingmu bertambah selama ini?;

marhambing *a* beternak kambing;

parhambing *n* peternak kambing

hamkam [hakkam] *n* tutup: *hamkam lobei indahan ai, holi isogopi lanog!* tutup dulu nasi itu, nanti dihindangi lalat!

hamonan [hamonan] *n* kemenyan: *rohok siong pahei hamonan bauni* rokok siong pakai kemenyan baunya

hamot [hamot] *v* percaya;

ipahamot *v* dipercaya: *ai boima ipahamot ia* dia sudah dapat dipercaya

hampah [happah] *n* pelepas:
domma *ibuat ho* hampah *ni*
hanei mai? sudah kau ambil
pelepas talasmu itu?

hampar [happar] *v* berserak:
bahat hampar *ijin nokkan duit*
banyak uang berserak di situ
tadi

hampas [happas] *v* boikot;
ihampas *v* diboikot: *halani aha*
ihampas *ia?* apa sebab dia
diboikot?

manghampas *v* memboikot;

hampidi [happidi] *n* semua jenis
tumbuhan

hampilis [happilis] *n* semua jenis
burung

hampit [happit] *n* bagian (sisi);
hampit bagas sisi bagian
dalam

hampung [happun] *a* ringan:
panganon na hampung *goranni*
harupuk makanan yang ringan
namanya kerupuk

hana [hana] *v* lahir: *andigan* hana
anakmu in? kapan lahir
anakmu itu?

hana → **hona**

hanai [hanay] *pron* kami: *bapa*
mambotoh hanai *on na sombuh*
bapak mengetahui bahwa kami
ini orang miskin

hanal [hanal] *a* halal: *ai baru*
panganon na hanal *goranni* itu
baru makanan yang halal
namanya

hanam [hanam] *a* marah: *ulang ho*
hanam *i jin!* jangan kamu
marah di situ!

hanami [hanami] *pron* kami:
haganup hanami *makkatahon*
horas! kami semua mengucap-
kan selamat!

hanima [hanima] *Ry n* kamu

hanar [hanar] *a* banyak: *buah ni*
durian hanar *i toruh ni bonani*
buah durian banyak di bawah
pokoknya

hanawei [hanawey] *n* semua jenis
kayu

handalan [handalan] *a* bagus:
rumah ai handalan *tumang*
rumah itu bagus sekali

handang [handang] *n* 1 kandang:
sidea mambahen handang *ni*
lombu mereka membuat
kandang lembu; 2 *Sp* pagar

hande [hande], **handehande** *n*
perian; tempat air yang terbuat
dari bambu pendek: *boan*
hande-hande ai hu bah! bawa
perian itu ke sungai!

handi [handi], **handihandi** *n* adik;
orang yang lebih muda dari
kita: handi-handi hu do hape ia
dia itu masih adikku

handian [haddiyan] *pron* engkau:
laho huja handian *patar?* mau
ke mana engkau besok?

handis [handis] *n* buah kandis:
buah handis *domma mabu*
buah kandis sudah masak

¹**hangalan** [hajalan] *n* keinginan
yang tidak tercapai: *dong do*
sada hangalan *aima dapotan*
boru ada satu keinginan yang
belum tercapai, yaitu mendapat
anak perempuan

²**hangalan** [hajalan] *n* rintangan;
alangan

¹**hangar** [hajar] *v* tersedu-sedu

²**hangar** [hajar] *a* layu: *suan-*
suanan ai hangar *pambahinan*
ni logoni tanaman-tanaman itu
layu karena musim kemarau

³**hangar** [hajar] *a* panas

hangat [hayat] *a* panas: *kopi*
hangat *pe lang bahni* kopi ini
tidak panas airnya

hanggou [haggow] *v* luntang-
lantung: hanggou do hansa
horjani kerjanya luntang-
lantung saja

hankang [hakkang] *n* kangkang:
domma, hankangma *tokkin*
sudahlah, kangkang saja
sebentar

hangkei [hakkɛy] *a* pemurah: *halak na hangkei payah do lang mambere* orang yang pemurah sulit kalau tidak memberi

hangus [hayus] *v* hangus: *rumah ai hangus ipangan apui* rumah itu hangus dimakan api

hanima [hanima] *pron* kalian: *hubani hanima haganupan dakdanakku* kalian semua adalah anak-anakku

hanjal [hajjal] *kas v* mati: *domma hanjal si Sormin si Sormin* sudah mati

hanjat [hajjat] *a* banyak sekali: *hanjat do jolma na roh* manusia yang datang banyak sekali

hanopan [hanɔpan] *a* rata, datar: *tanoh hanopan jenges bani parjumaan* tanah rata bagus untuk perladangan

hansa [hassa] *adv* hanya; saja: *ia do hansa mambotoh* dia saja yang tahu

hansar [hassar] *v* menceret: *hansar ia nantuari* ia menceret kemarin

hansur [hassur] *v* hancur: *bois hansur piring-piring nantuari ondi* piring-piring habis hancur semalam itu

hantang [hantaj] *n* kentang

hanting [hantiŋ] *v* jinjing: *ember in hanting malah ase murah mambobanni!* ember itu jinjing saja agar mudah membawanya!;

ihanting *v* dijinjing;

manghanting *v* menjinjing;

panghanting *n* penjinjing;

tarhanting *v* terjinjing

hantui [hantuy] *v* bergantung disebabkan buahnya lebat

hantul [hantul] *v* gendong: *anakni kereh ai hantul lalab bani*

boltokni indungni anak kera itu bergendong terus di perut induknya

haor [haɔr] *a* bosan: *domma haor ahu paima hanima* aku sudah bosan menunggu kalian

hapak [hapak] *n* kapak: *holi hita mamboli hapak ase manabah hita* nanti kita membeli kapak untuk menebang

hapal [hapal] *a* tebal: *isini kalapa ai hapal, seng songon na legan* kelapa itu isinya tebal tidak seperti yang lain

hapang [hapaj] *n* rayap: *na idah dear ope hayu in, tapi dopma ipangan hapang hampit bagas* tampaknya masih bagus kayu itu, tetapi sudah dimakan rayap sebelah dalam

¹**hapas** [hapas] *n* 1 kapas; 2 kapuk

²**hapas** [hapas] *n* bunga kecombrang yang sudah kembang

hape [hapɛ] *p* ternyata: *ho do hape na roh ai nokkan, tene?* ternyata kamu yang datang tadi, ya

hapena *p* ternyata: *ho do hapena hutagat tak ise?* ternyata kamu, kupikir siapa?

hapeni [hapɛni] *p* rupanya: *ho do hapeni na dihut ai kau* rupanya yang ikut itu

hapesong [hapɛsɔŋ] *n* sejenis pohon yang buahnya dapat dimakan

hapias [hapiyas] *n* sejenis tumbuhan yang tumbuh di atas kayu

hapihapi [hapihapi] *n* potongan ijuk yang tertinggal di pohon enau

hapilinan [hapilinan] *n* gantinya: *lang dapat lada, hapilinan lassina* tidak dapat lada, gantinya cabai

hapir [hapir] *adv* hampir; dekat: hapirmi Toba *parsahapni* bicaranya hampir seperti bahasa Toba;
hapiri *v* hampir;
manghapiri *v* menghampiri

hapit [hapit] *v* jepit;
hapithon *v* jepitkan;
manghapit *v* menjepit;
panghapit *n* penjepit;
tarhapit *v* terjepit: *mase lang tarhapit korsi do nakkan?* kenapa tidak terjepit tadi?

hapkap [hapkap] *n* alat yang dipakai untuk mengusir burung di ladang, terbuat dari sepotong bambu dibelah-belah, kemudian ditarik-tarik dengan tali hingga menimbulkan bunyi

hapolisit [hapolisit] *n* sejenis kayu

¹**hapor** [hapɔr] *a* telur

²**hapor** [hapɔr] *a* tidak dapat menyebut huruf r

hapos [hapɔs] *Bdr a* cepat

haporas [hapɔras] *n* sejenis ikan yang hidup di air tawar, seperti di danau, sungai, dan kolam

happung [happuŋ] *a* ringan

hapung [happuŋ], **hapung-kapung** *v* membakar di atas api seperti ayam yang sudah dibului untuk menghilangkan bulu-bulu halus: hapung *kon lobei ase mosog ambuluni* bakar dulu supaya terbakar bulunya

hapur [hapur] *n* kapur: *buat lobei hapur ai ase marpuran ahu!* ambilkan dulu kapur itu biar makan siri aku!;
manghapur *v* mengapur;
manghapuri *v* mengapuri;
marhapur *v* berkapur;
hapur baru kapur baru;

haput [haput] *a* gesa: *halani parlahoni anak haput pakon orang tua* karena kelakuan anak, orang tua ikut gesa

hapuyung [hapuyuŋ] *adv* berduyun-duyun;
marhapuyung *v* berduyun-duyun: marhapuyung *mando parroh ni sidea nokkan* mereka datang berduyun-duyun tadi

harad [harad] *n* pagar; batas: *bahenma haradni juma ai!* buatlah pagar ladang itu!

haragatanni [haragatanni] *a* sibuk: *horja haragatanni* pekerjaan yang sibuk

harah [harah] *n* kerah;
harahkon *v* kerahkan: harahkon *sidea ai ase marhorja!* kerahkan mereka itu supaya bekerja
iharahkon dikerahkan;
mangharahkon mengerahkan

harahkah [harahkah] *n* sejenis kayu

harajaan → **harajaon**

harajaon [harajaɔn] *n* kerajaan

haram [haram] *a* haram: *sada horja haram itadikkon* satu kerja haram ditinggalkan

harang [haraj] *n* kandang: *pabagasma hu harang ai hambing in!* masukanlah ke kandang kambing ini!;
marharang *v* berkandang;
saharang *num* sekandang

harangan [harajan] *n* hutan: *buat lobei hu harangan ai hayu!* ambilkan dulu kayu ke hutan itu!;
marharangan *v* mencari atau mengambil kayu, rotan, dan sebagainya ke hutan

haranjang [haranjaŋ] *n* keranjang;
marharanjang *v* berkeranjang;
saharanjang *num* sekeranjang

harantui [harantuy] *n* banyak bergantung: harantui *buahni* *angka ai, halani bueini* buah angka itu bergantung karena banyaknya

haraskaras [haraskaras] *n*
perangkap ikan: *patar pasang*
haraskaras i bah ai! pasang
perangkap ikan di sungai itu!

harat [harat] *v* gigit;

harati, mangharati *v* meng-
unyah;

iharat digigit;

mangharat *v* menggigit:
mangharat gulei menggigit
daging;

mangharathon *v* menggigit-
kan;

mangharati *v* menggigiti;

marsiharatan *v* gigit-meng-
gigit;

pangharat *n* penggigit;

pangharatan *n* sisa gigitan;

tarharat *v* tergigit;

harat-harat *v* mendenyut

harei [harey] *n* bubur: *boli lobei*
harei kasang ijo ai! beli dulu
bubur kacang hijau itu!

haretah [haretah] *n* peramah: *si*
Ali haretah pas songon si Badu
si Ali peramah pas seperti si
Badu

harhar [harhar] *a* lepas; urai:
nirahutmu domma harhar
nokkan yang kau ikat sudah
lepas tadi

harih [harih] *n* centong nasi yang
terbuat dari kayu dan ber-
tangkai pipih (untuk mengaduk
nasi dalam periuk)

harintagtag [harintagtag] *n* tetes-
tetes hujan yang turun dari
daun-daunan setelah hujan
berhenti

haroan [harowan] *v* gotong-
royong;

marharoan *v* bergotong-
royong;

parharoan *n* orang yang ber-
gotong-royong

haronduk [haronduk] *n* sumpit
kecil yang terbuat dari perut
bambu: *buat haronduk ai*

bahen iananni omei on! ambil
sumpit itu untuk tempat padi
ini!

harosuh [harosuh] *n* kesukaan:
seng do ai harosuhku bukan itu
kesukaanku

harotas [harotas] *n* kertas

harsang [harsang] *a* tingkah laku
yang kurang sopan: *tongon do*
harsang parlahouni
kelakuannya memang kurang
sopan benar

harsat [harsat] *v* jatuh
tertelentang: *ia nantuari harsat*
i toruh ai dia jatuh tertelentang
semalam di bawah itu

harsi [harsi] *a* tidak ada nafsu
makan: *ahu domma tolu ari*
harsi aku sudah tiga hari tidak
bernafsu makan

haru [haru] *a* susah: *ahu sonari*
domma haru mamikirhon in
aku sekarang sudah susah
memikirkan itu

harumbung [harubbu] *n* tempat
perkakas yang terbuat dari
bambu

harunduk [harudduk] *n* tampah;
penampi

harunrun [harunrun] *a* 1 banyak:
harunrun nami sihal tapi seng
do baen banyak kemauan,
tetapi tidak terpenuhi; 2 lebat
(buah)

hasa [hasa] *n* 1 kaca; 2 cermin;
marhasa *v* bercermin; berkaca:
domma ho marhasa ase misir?
sudah berkaca kau supaya
berangkat?

hasak [hasak] *n* bunyi hujan yang
turun ke bumi;

marhasak *v* berbunyi (seperti
deru air hujan): *podas hita,*
dopma natangar hasak ni
udan! cepat kita, sudah ter-
dengar deru hujan!

hasang [hasaŋ] *n* kacang: *patar hasang ganjang ai utip ganup!* kacang panjang itu kutip semua besok!;
marhasang *v* bertanam kacang;
parhasang *n* orang yang menanam kacang

hasar [hasaɾ] *a* kasar: *domma sambor, hasar ma parlahouni* sudah buruk, kasar pula kelakuannya

hasei [hasɛy] *n* sapu: *buat lobei hasei ase pansing alaman on!* ambil dulu sapu agar bersih halaman ini!

hasia [hasiya] *n* sejenis kayu

hasian [hasiyan] *n* kekasih; buah hati

hasiharan [hasiharan] *n* perkakas tenun: *guna hasiharan aima mambahen hiou* perkakas tenun itu digunakan untuk membuat kain

hasilian [hasilian] *p* pengganti; seperti: *hamma huanggap hasilian ni inangku* kaulah kuanggap seperti ibuku

hasiratan [hasiratan] *n* gusi

hasoman [hasɔman] *n* kawan; teman;
manghasomani *v* mengawani;
marhasoman *v* berkawan; berteman;
panghasomani *n* orang yang mengawani (menjadi pendamping atau pengiring) mem-pelai pada waktu berlangsungnya upacara perkawinan;
parhasomanan *n* perkawanan; pertemanan

hasonor [hasɔnɔɾ] *v* longsor: *hasonor tanoh* tanah longsor

hasosombopan [hasɔsɔmbɔpan] *v* tersedu-sedu; sesenggukan

hasowor [hasɔwɔɾ] *n* kencur: *tuktuk lobei hasowor bahen tambarni!* giling dulu kencur untuk obatnya!

hasta [hasta] *n* ukuran panjang sekitar 50 cm

hasumba [hasumba] *n* kain merah: *jomur lobei hiou hasumba ai!* jemur dulu kain merah itu!

hasundaran [hasundaran] *n* 1 mundur; 2 air surut

hasundutan [hasundutan] *n* barat: *mulai mardalan hu hasundutan baru torus hu hapoltakan* mulai berjalan dari barat lalu ke timur

hasunsahan [hasussahan] *n* kesusahan: *bani lang iahankon ho sonaha hasunsahanku sonari* karena tidak kau rasakan bagaimana kesusahanku sekarang

hasupat [hasupat] *n* nama kayu: *hayu hasupat marduri songon untei makmur* kayu hasupat berdiri seperti jeruk purut

hat [hat] *num* satu per satu: *sali hat marhorja ihorjahon ase ulang merap pakorjaan* satu per satu kerja dikerjakan agar jangan campur pekerjaan

hata [hata] *n* kata; bicara;
hatahon *v* katakan;
ihatai *v* dikatai;
manghatai *v* mengatai;
manghatahon *v* mengatakakan;
marhata *v* berkata; berbicara;
parhata *n* orang yang berbicara;
sahata *v* seia sekata; sepakat;
hatahata *a* dusta: *seng itu tongon ai, hatah ni dassa ai* tidak betul itu, dustanya saja

hatalingan [hatalijan] *n* aksara batak Simalungun yang bunyinya *ei*

hataran [hataran] *n* 1 arah matahari terbit 2 timur: *hanpit hataran aima jumahu* sebelah timur itulah ladangku

hatarpok [hatarpɔk] *n* alat menjaga burung di ladang yang

- terbuat dari sebatang bambu dibelah dua, kemudian ditarik-tarik dengan tali sehingga menimbulkan bunyi karena berada
- hatarum** [hatarum] *n* nama sejenis kayu keras: *hayu* hatarum *jenges tumang bani suhul pisou* kayu hatarum bagus betul untuk gagang pisau
- hatengget** [hateggɛt] *n* kaktus: *pas songon hatengget seng marbulung* pas seperti kaktus tidak mempunyai daun
- hatiboran** [hatiboran] *n* sejenis ulat
- hatilandou** [hatilandow] *n* sejenis kayu
- hatimulmul** [hatimulmul] *n* ikat pinggang (yang di jalin dari 8 atau 6 helai benang berwarna-warni)
- hatinongnong** [hatinɔŋŋɔŋ] *n* 1 semacam semut 2 rayap: *marlubang-lubang lamari on ipangan hatinongnong* lemari ini berlubang-lubang dimakan rayap
- hationg** [hatiyɔŋ] *v* putar; **humationg** *v* berputar-putar: *humationg lanog marganup dongkei na masuk ai lalat* berputar-putar mengerumuni bangkai itu
- hatirongga** [hatirɔŋga] *n* sejenis kain yang digunakan oleh perempuan Simalungun
- hatoban** [hatɔban] *n* pembantu; buruh; **marhatoban** *v* menggunakan jasa pembantu; **parhatoban** *n* orang yang mempunyai pembantu
- hatos** [hatɔs], **tarhatos** *v* pingsan: *lanjar tarhatos ia halani biarni* dia sampai pingsan karena takutnya
- hatulungan** [hatulujan] *n* perkakas tenun
- hatundalan** [hatuddalan] *n* perkakas tenun
- hatuyut** [hatuyut] *a* kusut (rambut tidak disisir): *hatuyut tumang jambulanni* rambutnya kusut sekali
- haum** [haum] *n* kaum
- haut** [haut] *n* sangkut; kait: *ulang pala mabiar, hautma!* jangan takut, kait saja!; **hauthon** *v* sangkuntukan
- hawan** [hawan] *n* kawan: *ise do hawanmu nongkan ai hujon?* siapa kawanmu yang tadi kemari?
- ¹**hawar** [hawar] *a* gila: *dopma hawar ho in* kamu itu sudah gila
- ²**hawar** [hawar] *a* tawar
- hawas** [hawas] *v* berpindah-pindah: *dong do da bintang par hawas* ada bintang yang berpindah-pindah
- hawat** [hawat] *n* kawat: *buat lobei hawat!* ambil dulu kawat!
- hayang** [hayaj] *n* anus; pantat
- hayankayan** [hayakkayan] *n* galah: *buatma lobei hayankayan ai ase laho hita mam-buat potei!* ambil dulu galah supaya berangkat kita mengambil petai!
- hayap** [hayap] *v* tercampak: *nantuari hayap au hun atas lereng* saya tercampak dari atas sepeda semalam
- hayop** [hayɔp] *p* mari: *Saragih, hayop lobei!* Saragih, mari dulu!
- hayu** [hayu] *n* kayu; batang: *pajongkon hayu in bani tano!* pancangkan kayu itu di tanah!; **mangayuh** *v* mengayuh;

hayuh [hɑyuh] *n* kayuh: *podas hayuh ase mardalan sampan on!* cepat kayuh agar jalan sampan ini!

hear [hɛyɑr] *v* kais;
manghear *v* mengais: *dayok manghear panganon i alaman ayam mengais makanan di halaman*

hebas [hɛbas] *v* bersiap-siap; bergegas; berkemas-kemas: *hebas ma ia, laho hu parpestaan* berkemas-kemas dia hendak ke pesta

hede [hɛdɛ] *a* bangga: *hede ia halani marbaju na bayu* dia bangga karena baju baru

hei [hɛy] *Ry p* he; hai: *hei, aha do*

heja [hɛja] *v* merusakkan diri sendiri; menghancurkan atau tidak menghargai diri sendiri: *heja do sonin pangulah* ulah seperti itu merusakkan diri sendiri

hela [hɛla] *n* menantu laki-laki;
makkela *v* mertua;
marhela *v* bermenantu laki-laki

¹**helpat** [hɛlpat] *n* papan

²**helpat** [hɛlpat] *a* pipih

helpu [hɛlpu] *a* enak; sedap: *haladi helpu daini* keladi enak rasanya

helpus [hɛlpus] *a* kempis: *helpus mando boltokku halani loheini* peruntuku sudah kempis karena laparnya

hemat [hɛmat] *a* hemat

hembang [hɛmbɑŋ] *v* 1 lebar 2 kembang;
pahembangkon *v* mengembangkan: *pahembangkon hiou bahen apei* mengembangkan kain untuk tikar

hemong [hɛmɔŋ] *a* bulat: *hemong bahen songon guli!* bulat buat seperti guli!

heneng → **hemong**

hengkenng [hɛkkɛŋ] *a* degil; keras kepala;

mahengkenng *v* mendegil;

pahengkenng *n* orang yang tidak mau mendengar orang lain;

pahengkenngon *n* kedegilan

henong → **hemong**

hensang [hɛssɑŋ] *a* sibuk; tidak pernah diam: *hensang ia hu jai hujon* dia sibuk ke sana ke mari

hentor [hɛntɔr] *v* iring;

marhentor *v* beriring:
marhentor sidea roh mereka datang beriring

heorheor [hɛɔrɛɔr] *v* bergerak-gerak seperti binatang yang masuk ke dalam telinga: *heorheor do hansa hugehkon ibagas pinggolhu* bergerak-gerak saja kurasa dalam telingaku

hepar [hɛpar] *v* kembang: *hepar borgokni ulog laho mamagut* leher ular sendok kembang ketika mau mencatok

heper [hɛpɛr] *a* lancar berbicara; fasih: *heper do ia massahapkon hata naso tongon* dia lancar sekali membicarakan yang tidak benar

hepes [hɛpɛs] *a* cepat: *pardalanni hepes tumang* jalannya cepat sekali

heppot [hɛppɔt], **maheppot** *v* tergesa-gesa; terburu-buru: *pardalan ni maheppot tu, lobih songon na marlintun* jalannya tergesa-gesa sekali, seperti berlari

herbang [hɛrbɑŋ] *v* bentang; hampar; kembang;
iherbangkon *v* dibentangkan: *biasani iherbangkon do lobehi* *hiou in sibolioni* biasanya dibentangkan dulu kainnya baru dibeli;

- mangherbangkon** *v* memben- tangkan;
- paherbangon** *n* yang diben- tangkan (layar, permadani, lampit, dan sebagainya);
- tarherbangkon** *v* dapat diben- tangkan;
- tarpaherbang** *v* terbentang
- hereh** [hɛrɛh] *n* kera: *dong do hereh i juma nami ada kera di ladang kami*
- herek** [hɛrɛk] *a* ramah; *ia memang herek tumang do bani sitoras konsi* dia memang ramah betul kepada semua orang yang lebih tua dari dia
- hertep bibir** [hɛrtɛpbibir] *v* suka berkata bohong (dengan maksud menjelekkkan orang)
- hesek** [hɛsɛk] *n* bujuk;
- manghesek** *v* membujuk: *sabar do ia manghesek rossi saud* dia sabar membujuk sampai berhasil
- heserheser** [hɛsɛrhɛsɛr] *n* alat: *ia mambuat heser laho marlajar manembak* dia membuat alat untuk belajar menembak
- hetel** [hɛtɛl], **hetelan** *a* suka bicara kotor): *jolma na hetel an* orang yang suka bicara kotor
- hetep** [hɛtɛp] *a* cepat: *titisni roh dokah in roh hetep mandarat* bocornya semakin lama se- makin cepat keluar
- heter** [hɛtɛr] *a* latah
- hetung** [hɛtuŋ] *n* sejenis burung: *manuk-manuk hetung jarang dapat halak* burung hetung jarang dapat orang
- hiab** [hiyab] *v* terbang: *tonggor lobei, hiou mai hiab ibahan alogo!* tengok dulu, kainmu itu terbang ditiup angin!
- hiad** [hiyad] *v* berdiri: *seng ia hiad honsi be halani bosurni* dia tidak sanggup lagi berdiri karena kekenyangan
- hiah** [hiyah] *cak n* olok kepada anjing agar menggonggong atau say berburu
- hiahiak** → **iyak**
- hial** [hiyal] *v* melayang: *seng tudas tinembak ai halani hial do timahni* tembakan itu tidak tepat karena timahnya me- layang
- hiang** [hiyay] *a* kering: *demban ai hiang* daun sirih itu kering
- hiap** [hiyap] *v* terbang
- hiat** [hiyat] *v* kocok;
- ihiat** *v* dikocok;
- manghiat** *v* mengocok
- hida** [hida], **hida-hida** *n* usus: *gijigkon malah hida-hidani in!* buang saja ususnya itu!
- hidat** [hidat] *a* rakus: *ia hidat bani sipanganon* dia rakus terhadap makanan
- hidhid** [hithit] *n* ulat yang ada dalam kepompong
- hidingan** [hidijan] *n* bumbung tempat tuak: *buat lobei hujon hidingan ai ase maragat au!* ambil dulu ke mari bumbung tempat tuak itu supaya menyadap nira saya!
- hidop** [hidɔp] *n* kejaq;
- sahidop** *num* sekejap: *pas sahidop mata tumang magou pas sekejap mata saja hilang*
- hidorat** [hidɔrat] *a* mulia: *gabe hidorat ho halani sonin kamu jadi mulia karena itu*
- hidu** [hidu] *n* ulat (biasa terdapat pada batang kelapa, enau, dan rumbia, dapat di jadikan lauk- pauk: *laho hita mangambe hidu baen antupni indahan!* ayo kita mengambil ulat aren untuk lauk makan!
- hiduhidu** [hiduhidu] *n* usus yang dijalin untuk dimasak
- hidut** [hidut] *v* terkejut: *ahu hidut mangidah parlahouni* aku terkejut melihat kelakuannya

hilang [hilanj] *n* tipu;

ihilang *v* ditipu: *ulang ham pot ihilang ambia* jangan kau mau ditipu kawan;

manghilang *v* menipu

hilap [hilap] *n* kilat: *anggo laho marhata longgur hilap do parlobei* kalau mau berbunyi gemuruh pasti didahului kilat; **mangkilap** *v* berkilat

himong [himɔŋ] *a* heran; bingung: *ia himong manonggor rupani* dia heran melihat wajahnya; **marhimong** *n* kebingungan

himpang [hippay] *v* kumpul; berkumpul; **mahimpangkon** *v* mengumpulkan; **pahimpang** *n* pengumpul; **parhimpang** *n* perkumpulan; **tarhimpang** *v* terkumpul

himut [himut] *v* suka mengambil: *si Jengkel himut duit agepe i ja diponapkon* si Jengkel suka mengambil duit meskipun di mana saja disimpan

hinalang [hinalanj] *n* nama kampung: *huta hinalang jumpah i Bangun Purba, Kabupaten Simalungun* kampung Hinalang terletak di Bangun Purba, Kabupaten Simalungun

hinan [hina:n] *n* dahulu: *on hinan do na hupindohi* ini dahulu yang kuminta; **hinando** *n* dulunya

hinsah [hissah] *a* 1 cekatan; 2 lancar 3 rajin; 4 giat: *anggo ia hinsah tumang marhorja* kalau dia cepat sekali bekerja

hiong [hiyɔŋ] *n* tiung: *manuk-manuk hiong ai domma lamuk* burung tiung itu sudah jinak

hiou [hiyɔw] *n* kain; sarung: *inang mamboli hiou* ibu membeli kain; **manghioui** *v* menyarungi;

manghiouhon *v* menyarungkan;

marhiou *v* berkain; bersarung;

parhiou *v* penjual kain

¹**hipas** [hipas] *a* sehat; waras;

pahipaskon *v* menjadikan sehat

²**hipas** [hipas] *n* kipas;

marhipas *v* berkipas;

hipas-hipas *n* alat untuk berkipas

hipaskipas [hipaskipas] *n* alat pengipas: *buat hipaskipas ai!* ambil alat pengipas itu!

hira [hira] *v* kira; duga;

mangkira *v* mengira;

pangkiraon *n* perkiraan; perhitungan;

tarkira *v* terkira

hirah [hirah] *v* asah: *hirah lobei parang ai!* asah dulu parang itu!

hiran [hiran] *a* kecewa: *ahu hiran roh hu rumahmu* saya kecewa datang ke rumahmu

hirap [hirap] *v* kerumun;

marhirap *v* berkerumun karena diberi makanan (tentang binatang): *marhirap porkis bani gula in* semut berkerumun di gula itu

hirdop [hirdop] *v* kedip;

manghirdop *v* mengedip

hirei [hirey] *v* jemur;

manghirei *v* menjemur: *inang manghirei hiou bani kawat* ibu menjemur kain di kawat;

panghirei *n* penjemur;

parhireian *n* tempat penjemuran

hiri [hiri] *a* hina: *naiombahni hiri halani parlahou ni anakni* orang tua hina karena kelakuan anaknya;

manghiri *v* menghina;

tarhiri *v* terhina

hirik [hirik] *n* jangkrik

- hirim** [hirim] *v* kirim;
manghirim *v* mengirim: *ia manghirim siluah bani danak-danakni* ia mengirim oleh-oleh untuk anak-anaknya;
panghirim *n* pengirim;
tarhirim *v* terkirim
- hirjat** [hirjat] *a* kejut; kaget;
manghirjati *v* mengejut;
panghirjati *n* orang yang membuat kejutan;
tarhirjat *a* terkejut; terperanjat
- hirlang** [hirlang] *n* nama sejenis tikus kecil
- hirpas** [hirpas] *v* kuatkan hati; tekat: *hirpas malah uhurmu, ulang ragu-ragu!* kuatkanlah hatimu, jangan ragu-ragu!
- hirtah** [hirtah] *n* belerang: *anggo hirtah taranggoh bauni* kalau belerang terciung baunya
- hirtap** [hirtap] *n* keasyikan; kesoran
- hisa** [hisa] *n* perkakas menangkap ikan: *buatma lobei hisa ase laho hita!* ambil dulu perkakas menangkap ikan biar berangkat kita!
- hisab** [hisab] *v* kibaskan: *baju na baru itaptapi hisab lobei ase ulang marluhluk* baju yang baru dicuci kibaskan dahulu supaya jangan bergulung-gulung
- hisah** [hisah] *a* cepat: *anggo ia hisah tumang marlintun* dia cepat sekali kalau berlari
- hisap** [hisap] *a* rakus: *ia mangan hisap i bagasku nantuari* dia makan rakus sekali di rumahku semalam
- hisar** [hisar] *a* sigap: *hisar saotik anggo marhorja* kalau bekerja sigap sedikit
- hisik** [hisik] *n* sejenis rumput yang miangnya dapat menyebabkan gatal
- hisir-hisir** [hisirhisir] *n* semacam cakar yang terbuat dari kayu, digunakan untuk mengumpulkan sampah di ladang
- hiskis** [hiskis] *v* telah: *si Bandul hiskis marjudi nantuari* si Bandul telah berjudi semalam
- hissan** [hissan] *a* cepat; tangkas; segera
- hita** [hita] *pron* kita: *patar hita laho hu Parapat* kita pergi ke Parapat besok
- hitang** [hitang] *n* tempat tuak sebagai pengganti gelas
- ¹hitei** [hitey] *n* bicara;
manghiteihon *v* membicarakan;
marhitei *v* berbicara
- ²hitei** [hitey] *n* titi; jembatan: *hitei ni bah ai jangin* titi sungai itu mengerikan;
mangitei *v* meniti;
marhitei *v* melalui
- hitil** [hitil] *a* genit: *seng marosuh ahu mangidah halak na hitil* aku tak suka melihat orang yang genit
- hitir** [hitir] *a* gentar; takut: *anggo au otik pe lang hitir mangidah* ia kalau aku sedikit pun tak gentar melihat dia;
manghitir *v* semakin gemetar;
hitir-hitir *n* gemetar;
manghitir-hitirkon *v* menggetarkan;
marhitir-hitir *v* bergetar;
pahitir-hitir *n* penggetar
- hiung** [hiyung] *n* burung beo; burung tiung: *hiung nise do na maluah on?* beo siapa yang lepas ini?
- hiur** [hiyur] *v* digeser dan diserakkan dengan memakai alat: *hiur lobei bayani ase hupodar gadung on!* geser dan serakkan dulu baranya supaya kubakar ubi ini!

hius-hius [hiyushiyus] *v* menggaruk-garuk (seperti orang yang terpercik bunga api)

hiang [hiyay] *Sp a* kering

ho [hɔ] *pron* kau; anda: *laho huja ho?* mau ke mana kau?

hoba [hɔba], **hoba-hoba** *n* pembungkus: *hoba-hoba ai birong do rupani* pembungkus itu berwarna hitam

hobal [hɔbal] *a* kebal: *songon bos ni si Mas, hobal seng mampan itobak* seperti majikan si Mas, kebal tidak mempan ditikam

hobang [hɔbay] *Sp n* lumbung padi

¹**hobas** [hɔ:bas] *a* rajin mengerjakan sesuatu

²**hobas** [hɔbas] *n* kerja;

ihobashon *v* dikerjakan;

marhobas *v* bekerja

parhobas *n* yang bekerja (juru masak dalam pesta);

tarhobason *v* dapat dikerjakan

hobon [hɔbɔn] *n* lumbung: *omei on masukkon hu bagas hobon ai!* tuangkan padi ini ke dalam lumbung itu!;

marhobon *v* mempunyai lumbung

pahobon *v* memasukkan ke lumbung

hobong [hɔbɔŋ] *n* air yang tergenang: *i bagas hobong ai bahat tumang do payak* di dalam air yang tergenang itu banyak sekali udang

hobot [hɔbɔt] *a* sempit: *lubang ai hobot tumang* lubang itu sempit sekali

hodal [hɔdal] *n* sakit kulit;

hodalon *v* menderita sakit kulit: *halak na hodalon horjani garut-garut* orang yang sakit kulit kerjanya menggaruk-garuk

hodar [hɔdar] *a* lapar: *si Jendi hodar do halani lang mangan nantuari* si Jendi lapar karena tak makan semalam

hodei [hɔdey] *n* kedai: *boli lobei rokok hu hodei ai!* beli dulu rokok ke kedai itu!

hodo [hɔdɔ] *v* tanggok

hodog [hɔdɔŋ] *a* panas: *au seng tahan bani rumah atap seng on, hodog huahap* aku tidak tahan di rumah atap seng ini, panas kurasa;

hodogan *v* kepanasan

hodong [hɔdɔŋ] *n* pelepah: *boban lobei hujon hodong galuh ai!* bawa dulu ke mari pelepah pisang itu!

hodop [hɔdɔp] *n* dedak: *hanami mamboan hodop hu juma* kami membawa dedak ke ladang

hodot [hɔdɔt] *v* potong (pelepah aren);

manghodot *v* memotong: *Budi manghodot hodongni bagod i harangan* Badu memotong pelepah aren di hutan

hoduh [hɔduh] *a* kental: *kopi ni si Aman hoduh songon susu* kopi si Aman kental seperti susu

hoih [hɔwih] *n* tiruan bunyi napas orang yang kelelahan

hois [hɔis] *v* lurut;

manghois *v* melurut; menjepit dan mengurut dengan jari: *inang manghois baion i alamanai* ibu melurut pandan di halaman

hojah [hɔjah] *v* jemur: *bah luan hojal nantuari* hulu sungai kering kemarin

hoji [hoji] *a* gemar; suka: *hoji tumang ahu minum bah ni halambir* aku suka sekali minum air kelapa

hojor [hɔjɔr] *v* tergesa-gesa; tergopoh-gopoh

holag [hɔlag] *n* depa;
mangholag *v* 1 mendepa 2
 mengukur: *ia mangholag dalam*
dia mengukur jalan

holam [hɔlam] *n* alas: *bahen*
holam ase ulang maborit
ulumu buat alas agar jangan
 sakit kepalamu

holang [hɔlay] *a* jarang;
marpakholangi *a* jarang-
 jarang: *marpakholangi do*
parroh ni si Ali hujon si Ali
jarang-jarang datang ke sini

holang-holang [hɔlakkɔlay] *n*
 antara: *pasma holang-holang ni*
ai paslah antaranya itu

holar [hɔlar], **holar-holar** *n*
 mulut: *patugah malah holar-*
holar min bicara saja mulutmu
 itu

holbab [hɔlbab] *a* lengkung:
songon holbab ni balanga
 seperti lengkung kual

holbung [hɔlbung] *a* cekung:
songon holbung ni balanga
mando huyummu pipimu
 seperti cekung kual

hole *Sp* → **holey**

¹**holey** [hɔley] *n* sejenis kayu:
buatma hayu holey bani suhul
ni piso min! ambillah kayu
 holei untuk gagang pisaumu
 itu!

²**holey** [hɔley] *n* dayung;
marholey *v* berdayung

holhol [hɔhɔl] *v* paksa (usir);
iholholi *v* dipaksa: *anggo seng*
iholholi i ja ra ia laho kalau
 tidak dipaksa mana mau dia
 pergi;
mangholhol *v* memaksa

holi [hɔli] *n* nanti; kelak

holi-holi [hɔlihɔli] *n* tulang;
marholi-holi *v* bertulang;
parholi-holion *n* pertulangan;
tarholi-holi *v* tertulang

holit [hɔlit] *n* kikir; pelit;

parholit *n* orang yang kikir;
tarholit *a* agak kikir

holnoh [hɔlnɔh] *a* lembab

holom [hɔlom] *Str n* mendung

holong [hɔlɔŋ] *a* sayang; kasih
 sayang;
haholongan *n* kesayangan;
 kekasih;
mangholongi *v* menyayangi;
parholong *n* penyayang;
 pengasih

holsoh [hɔlsɔh] *n* keluh kesah;
holsohan *v* berkeluh kesah;
parholsoh *n* pengeluh

holte [hɔlte] *a* lelah dan lapar;
holte-holteon *a* kelelahan dan
 kelaparan kembali dari
 perjalanan jauh

holuran [hɔluran] *n* sepotong
 bambu berbentuk pipa yang ke
 dalamnya dimasukkan tali
 pengikat ternak agar ternak
 tersebut tidak bisa menggigiti
 tali pengikatnya

holur-holur → **holuran**

homa [hɔma] *adv* pula; juga:
sonaha halak sonai homa ia
 bagaimana orang begitu juga
 dia

homani → **homa**

hombang [hɔmbay] *v* kembang:
payung ai lang boi be
hombang: payung itu tidak bisa
 lagi kembang;
pahombangkon *v* mengemb-
 bangkan

hombar [hɔbbar] *a* berdekatan:
ompung hombar pakon
pahompuni nenek berdekatan
 dengan cucunya;
ihombari *v* didekati;
marhombar *v* saling ber-
 dekatan;
pahombarhon *v* mendekatkan;
parhombaran *n* istilah yang
 dipakai dalam acara adat;
hombar-hombar *n* adat per-
 kawinan

hombun . hopam

hombun [hɔmbun] *n* embun: *borgok tumang do hombun sogot-sogot dingin sekali embun pagi-pagi*

homin [hɔmin] *n* jin; hantu: *i gua ai dong do homin tapi seng jahat di gua itu ada jin, tetapi tidak jahat*

homitan [hɔmitan] *n* barang simpanan: *i ja homitan mondi? di mana barang simpananmu yang dulu?*

hona [hɔna] *v* kena; **manghonai** *n* mengenai; **tarhona** *v* terkena: *ia martinggil, sompat do tarhona pisou boltokni dia berkelahi, sempat juga terkena pisau perutnya*

honas [hɔnas] *n* nenas: *ia mamboli honas natuari i tiga dia membeli nenas semalam di pasar*

honda [hɔnda] *n* biru: *bajuni honda rupani bajunya berwarna biru*

hondar [hɔndar] *Ry n* pagar

hondali [hɔndali] *n* sejenis umbi yang mempunyai pokok seperti bengkuang tetapi berduri, biasa tumbuh di hutan: *boban hu jon hondali ai! bawa ke mari umbi itu!*

hondi [hɔndi] *n* labu: *holi mamboan hondi borasmi deba! nanti kau bawa labu juga berasnya!*

hondor [hɔndɔr] *n* pagar: *juma ni si Ali hondor ni gogoh ladang si Ali pagarnya kuat; manghondori v memagari; manghondorkon v memagarkan; marhondor v berpagar; panghondoran n pemagaran; tarhondor v kena pagar*

hondot [hɔddɔt] *n* semacam jurang: *bagas tumang hondot*

ni jumani ai jurang ladangnya itu dalam sekali

hondur [hɔddur] *a* kendur: *gogoh dokdok tali ai ase ulang hondur! tarik tali itu kuat-kuat agar jangan kendur!*

hongkong [hɔkkɔŋ] *n* kereta angkung (yang ditarik oleh manusia): *holi naik hongkong ho kamu naik angkung nanti*

honjor [hɔjjɔr] *a* kendur: *tali nipasangmu nokkan honjortu tali yang kau pasang tadi kendur sekali*

honol [hɔnɔl] *a* majal: *parang ai honol tumang parang itu majal sekali*

honong [hɔnɔŋ] *v* selam; **manghonongi** *v* menyelami: *manghonongi unong menyelami lubuk; marhonong v menyelam*

honrap [hɔnrap] *n* konsep; **manghonrap** *v* mengonsep: *ia manghonrap surat ia mengonsep surat; panhonrap n pengonsep*

honsa [hɔssa] *pron* begitu

¹**honsi** [hɔssi] *a* baru: *ahu das honsi hun juma aku baru sampai dari ladang*

²**honsi** [hɔssi] *a* setelah; sesudah

honti [hɔnti] *n* henti; **marhonti** *v* berhenti: *roh honsi nokkan polisi ai marhonti torus sidea marjudi begitu polisi itu datang tadi, mereka terus berhenti berjudi;*

parhontian *n* pemberhentian **hontus** [hɔntus] *v* berjalan ke sana ke mari: *hontus dassa horjani kerjanya ke sana ke mari saja*

hopam [hɔpam] *a* kotor (diucapkan kepada orang yang mukanya kotor): *Mila, hopan ni bohi mindo Mila, kotor benar mukamu itu*

hopi [hɔpi] *n* kaleng: *buat lobei hopi ai!* ambil dulu kaleng itu!

hoping [hɔpinj], **marhoping** *v* berminyak: *halani goreng ai marhoping pakon peles on* karena goreng itu, piring ini berminyak

hopit [hɔpit] *a* sempit: *hopit do dalam laho jai ai* jalan yang mau ke situ sempit

¹**hopkop** [hɔpkɔp] *v* bela; **mamhopkop** *v* membela: *anggo seng halani ia mamhopkop hanami domma saud lehleh* kalau tidak karena dia membela, sudah jadi kami lempar

²**hopkop** [hɔpkɔp] *v* peluk; dekap; **manghopkop** *v* memeluk; **manghopkopi** *v* memeluki; **marhopkop** *v* berpeluk; berdekap; **marhopkopkon** *v* berpelukan

¹**hopol** [hɔpɔl] *n* bungkus; **manghopoli** *v* membungkus: *manghopoli indahan inang* ibu membungkus nasi

²**hopol** [hɔpɔl] *n* kepal; **ihopol** *v* dikepal; **manghopol** *v* mengepal; **sanghopol** *n* sekepal

hopos [hɔpɔs] *a* ketat: *hopos bahen panrahut hambing ai!* ketat buat pengikat kambing itu!

hopuk [hɔpuk] *n* wadah (terbuat dari kulit kayu): *masukkon boras in hu bagas hopuk ai!* masukkan beras ini ke dalam wadah itu!

hopur [hɔpur] *n* kata yang tidak berbobot: *seng do hopur hatami* kata-katamu itu tidak berbobot

hor [hɔr] *n* panjang (umur): *hor hosah* panjang umur

horah [hɔrah] *Ry Hg a* kering: *domma horah bah ai* sungai itu sudah kering;

hahorahan *n* kekeringan;

horahan *a* haus; dahaga;

ipahorah *v* dikeringkan;

mahorah *v* mengering;

pahorah *v* keringkan;

pahorahon *v* mengeringkan;

panghorah *n* pengering;

panghoraon *n* pengeringan;

tarhorah *a* agak kering;

horah-horahan *v* sedang kehausan (ingin banyak minum)

horah-horah [hɔrahhorah] *n* kawat atau rotan yang dibentangkan di atas sungai dari seberang ke seberang untuk pegangan atau alat menyeberangkan rakit agar tidak hanyut dibawa sungai: *bahen hotang horah-horah ta laho mandidari bah on* bikin rotan pegangan kita untuk menyeberangi sungai ini;

horak [hɔrak] *n* tenaga: *seng dong horak manganghat halani domma tua ia* karena sudah tua, dia tidak ada tenaga untuk mengangkat

horang [hɔraj] *n* kerang: *holi mamboli horang ho hu poken* kamu membeli kerang ke pekan nanti

horap [hɔrap] *p* dengan: *horap ise do ho nongkan ai?* dengan siapa kamu tadi?

horas [hɔras] *n* selamat; ucapan selamat dan berbahagia yang biasa dipakai oleh orang Batak saat bertemu dengan orang lain; **manghorasi** *v* memberi ucapan selamat;

parhorasan *n* ucapan selamat

horat [hɔrat] *v* kerat;

manghorat *v* mengerat;

manghorati *v* mengerati: *ia manghorati lawah laho panganon* dia mengerati sayur yang mau dimakan

horbangan [hɔrbʌŋ] *n* gerbang: *holi ho manjaga i horbangan ai* kamu menjaga di gerbang itu nanti

horbou [hɔrbɔ] *n* kerbau: *horbou ni lima domma torasan* kerbaunya lima yang sudah tua; *songon horbou si halung, pb* seperti kerbau bertanduk dua, orang yang tidak punya pendirian;

marhorbou *v* berternak kerbau;

parhorbou *n* peternak kerbau;

horbou ajar-ajar anak kerbau tanggung

hori [hɔri] *n* cangkul kecil

horin [hɔrin] *n* giliran: *si Eka horin do mardahan bodari on* giliran si Eka memasak malam ini

horing [hɔriŋ] *a* kering: *kolamni domma dokah horing halani seng iisi bah* kolamnya sudah lama kering karena tak diisi air

horis [hɔris] *n* keris: *ia dapotan horis i kuburan ni ompung in* dia mendapat keris di kuburan neneknya

¹**horja** [hɔrja] *n* kerja;

horjaon *n* pekerjaan;

horjahon *v* kerjakan;

ihorjahon *v* dikerjakan;

manghorjahon *v* mengerjakan;

marhorja *v* bekerja: *holi ho marhorja i juma ai* nanti kamu bekerja di ladang itu;

parhorja *v* pekerja

²**horja** [hɔrja] *n* pesta

horjal [hɔrjal] *a* kering sekali: *sabahmi horjal halani dokah malang roh udan* sawahnya kering sekali karena sudah lama tak datang hujan

horlaito → **horleito**

horleito [hɔrleytɔ] *n* nyanyian orang yang mengasuh bayi

horlom [hɔrlɔm] *a* mendung: *horlom langit sadari on* langit mendung satu hari ini

hormat [hɔrmat] *a* hormat: *agape sonai, hormat do ia bani na matorasni* biarpun begitu, dia hormat juga kepada orang tuanya

horok [hɔrɔk] *n* tenaga

¹**horot** [hɔrɔt] *v* iris: *horot hawei in ase gorgori bahen indahanni babui!* iris keladi itu supaya digodok untuk nasi babi!

²**horot** [hɔrɔt] *v* kerat;

ihorot *v* dikerat;

manghorot *v* mengerat;

sanghorot *v* sekerat

horsang [hɔrsʌŋ] *a* kasar: *horsang tumang horotanni timbahou ai* irisan tembakau itu kasar sekali

horsik [hɔrsik] *n* pasir: *tolu bantei horsik* pasir tiga bakul;

marhorsik *v* berpasir

hortang [hɔrtʌŋ] *a* kurus kering: *hortang ni angkulamin* badanmu kurus kering

hortas [hɔrtʌs] *n* kertas: *bahat tumang hortas i rumahni* banyak sekali kertas di rumahnya

hortou [hɔrtɔw] *adv* tidak dapat: *anggo dokah ho hortou mada* kalau lama kamu tidak dapat bagian

horu [hɔru] *n* dukacita; bersedih hati;

marhoru *v* berduka cita: *hanami dohot do marhoru bani parmatei ni narombahmi* kami turut berdukacita atas meninggalnya orang tuamu

horuh [hɔruh] *a* ramai: *aturan horuh ma pesta ai, hape lang* pesta itu semestinya ramai, tetapi ternyata tidak

horui [hɔruɪ] *n* tali penjahit tangan diambil dari kulit batang sejenis pohon

horung [hɔruŋ] *v* berlilit: *borgok ni dayok ai horung ben tali leher ayam itu berlilit tali*

horungkorung [hɔrukkɔruŋ] *n* semacam pakaian anak-anak terletak pada leher: *jenges tumang horungkorung dakdanak ai cantik benar horungkorung anak-anak itu*

horus [hɔrus] *v* habis: *hanupan indahan horus sahalakni ipangan semua nasi habis dimakan sendiri;*

horushon *v* habiskan;
manghorushon *v* menghabiskan

horut [hɔrut] *v* gigit;
ihorut *v* digigit: *ia nantuari ihorut kiok i jumani dia digigit ular semalam di ladangnya;*
manghorut *v* menggigit

hosa → **hosah**

hosah [hɔsah] *n* napas;
hosah-hosah *v* masih dapat bernapas; terengah-engah: *hosah-hosah do ia alani na loja dia terengah-engah karena terlalu capek;*
marhosah *v* bernapas

hosaya [hɔsaya] *n* bawang: *mahal tumang hosaya anggo mamboli hita i kodei mahal sekali bawang kalau kita beli di kedai*

hose [hɔsɛ] *a* resah; gelisah;
humose *a* resah gelisah; cemas

hosei [hɔsɛy] *a* sibuk: *hosei ia manghorjahon pakorjahon rumah ni dia sibuk mengerjakan pekerjaan rumahnya;*
ihoseihon *v* dikerjakan;
manghoseihon *v* mengerjakan;
marhosei *v* berkerja;
tarhosei *v* dapat dikerjakan

hosing [hɔsɪŋ] *v* putar;

marhosing *v* berputar: *bah ai marhosing do anggo marbanggal air itu berputar jika banjir*

hosong [hɔsɔŋ] *n* asma; bengkek: *halak naborit hosong seng tahan marlintun orang sakit bengkek tidak tahan berlari*

hota → **houta**

hotab [hɔtab] *a* rimbun: *buah ai hotab tumang bulungni beringin itu rimbun betul daunnya*

hotah [hɔtah] *a* sering: *ulang hotah ho mangan i rumahni! jangan sering kau makan di rumahnya!*

hotam [hɔtam] *n* ketam; alat serut untuk melicinkan kayu: *holi hotam papan na sada ai! ketam papan yang satu itu nanti!;*
manghotam *v* mengetam;
panghotam *n* pengetam;
panghotaman *n* pengetaman;
tarhotam *v* terketam

hotang [hɔtaŋ] *n* rotan: *lape onggia ia jumpah hotang marduri ia belum pernah jumpa rotan berduri;*

marhotang *v* merotan;
parhotang *n* orang yang pekerjaannya mencari rotan

hotek [hɔtɛk] *n* kotek;
marhotek *v* berkotek: *marhotek do indung dayok ai induk ayam itu berkotek*

hoting [hɔtiŋ] *n* sejenis kayu: *hayu hoting dear tumang bani parhayu ni rumah kayu hoting bagus betul untuk kayu rumah*

hotkot [hɔkkɔt] *a* kental: *si Ani mambahen susu hotkot tumang si Ani membikin susu kental sekali*

hotor [hɔtɔr] *n* alat untuk mengusir gelatik: *ia mambuat hotor i jumani dia membuat alat untuk mengusir burung gelatik di ladangnya*

hou [hɔu], **hou-hou** *n* lingkungan
houta [hɔwta] *n* bendungan;
timbunan tanah yang ditinggi-
kan untuk membendung air: *ia
mambuat houta i bah sippingan*
dia membuat bendungan di
sungai sippingan
howot [hɔwɔt] *n* kayu yang berapi:
*boan howot in ase idah hanima
dalam bawa kayu yang berapi*
itu agar kalian menampak jalan
hoyah [hɔyah] *v* jemur: *holi hoyah
omei in i atas apui* padi itu
jemur di atas api nanti
hoyam [hɔyam] *v* uap;
marhoyam *v* menguap: *halak
na hurang modom marhoyam
mon torus* orang yang kurang
tidur menguap terus
hoyok [hɔyɔk] *v* sembelih;
ihoyok *v* disembelih;
manghoyok *v* menyembelih: *ia
manghoyok dayok* dia
menyembelih ayam
hoyu [hɔyu] *a* layu: *domma hoyu
hotang na poso ai* rotan yang
muda itu sudah layu
hu [hu] *p* ke: *laho ia hu* tiga
pergi ke pasar
huih → **hoih**
huja [huja] *pron* ke mana: *ho laho
huja patar?* engkau pergi ke
mana besok?
hujadui [hujaduwi] *p* ke sana
hujai [hujaj] *pron* ke sana:
mangaha halak ai hujai?
mengapa orang itu ke sana?;
hujan [hujan] *pron* ke sana: *ahu
hujan lobei mangalob mangga*
aku ke sana dahulu mengambil
mangga
hujin [hujin] *pron* ke situ: *ia
nokkan laho hujin mardalani* ia
tadi pergi ke situ berjalan-jalan
hujon [hujɔn] *pron* ke sini;
kemari: *ia roh hujon mardalani*
dia datang berjalan-jalan kemari
¹**hua** [huwa] *pron* bagaimana

²**hua** [huwa] *n* kesanggupan se-
seorang mengerjakan sesuatu
tarkahua *v* sanggup
hual [huwal] *n* omong kosong;
bual
huan [huwan] *n* kawan; teman:
dokahma lang hu idah huanhu
kawanku sudah lama tidak
kulihat;
manghuani *v* mengawani; me-
nemani;
marhuan *v* berkawan; ber-
teman
huangkuang [huwakuway] *n*
paha: *jenges huangkuangi*
pahnya bagus
huar [huwar] *v* gali;
manghuar *v* menggali:
bagunung manghuar lubang ai
tikus menggali lubang itu;
panghuar *n* penggali
huat [huwat] *a* kuat: *huat do hape
ia mangangkat batu ai* ia kuat
betul mengangkat batu itu
hubak [hubak] *v* kupas;
manghubak *v* mengupas:
gopul ai manghubak halambir
beruang itu mengupas kelapa;
tarhubak *v* terkupas
hubal [hubal] *v* mengambil umbut
pohon aren: *hubal lobei bona
bagod ai!* ambil umbut pohon
aren itu!
hubang [hubaŋ] *n* lumpur: *bagas
dassa hubang ni sabah ai*
lumpur sawah itu dalam betul
hubani [hubani] *p* kepada:
berehonma buku in hubani!
berikan buku ini kepadanya!
hubei [hubey] *n* umbut: *hubei ni
halambir dibahen loppah*
umbut kelapa di jadikan sayur
hubit [hubit] *v* 1 cubit; 2 kubak;
ihubit *v* 1 dicubit; 2 dikubak:
ulang ihubit ihan nigoreng in!
jangan dikubak ikan yang di-
goreng itu!

- manghubit** *v* mencubit; mengkubak
- hubu** [hubu] *n* benteng; kubu: *hurakma lobei tanoh ai bani hubuta ala tolu halak!* gali dahulu tanah itu untuk benteng kita kira-kira tiga orang!
- hubur** [hubur] *n* kubur: *holi hubur baliang na matei on!* kubur anjing yang mati ini nanti!;
- huburhon** *v* kuburkan;
- manguburhon** *v* menguburkan
- huda** [huda] *n* kuda: *bani huta ianan hatubuhanni bahat tumang huda* di kampung kelahirannya banyak sekali kuda;
- huda-huda** [hudahuda] *n* 1 kuda-kudaan; 2 kuda-kuda (nama satu tari-tarian di Simalungun, yang penarinya menggunakan topeng)
- marhuda** *v* berkuda;
- parhudaon** *n* perkudaan
- hudali** [hudali] *n* sejenis pacul untuk mengorek tanah
- hudei** [hudeɣ] *n* keranjang rotan yang bentuknya bulat dan pakai tutup
- hudon** [hudɔn] *n* periuk: *paborsih lobei hudon ai baru mardahan!* besihkan dulu periuk itu baru memasak nasi!;
- hudon tanoh** *n* periuk tanah
- hujub** [hujub] *a* semakin ke ujung semakin runcing dan layu
- hukum** [hukum] *n* hukum: *hukum na mangatur pakon na manata pargoluhan* hukum yang mengatur serta menata kehidupan;
- manghukum** *v* menghukum
- hulabu** [hulabu] *n* kelabu: *warna hulabu suman bani baju* warna kelabu cocok untuk baju
- hulah** [hulah] *n* perilaku: *hulah in dase samborin* perilakunya buruk sekali
- hulambu** [hulabbu] *n* kelambu: *pasang hulambu ase sonang modom* pasang kelambu agar enak tidur
- hulampah** [hulappah] *n* pelepah: *gijikkon lobei hulampah ni halambir ai!* buangkan dulu pelepah kelapa itu!
- hulanan** [hulanan] *n* rombongan;
- marhulanan** *v* berombongan: *bodat marhulanan i jumani monyet* berombongan di ladangnya
- hulangkulang** [hulakkulang] *n* tali yang dipasang di leher kambing sebagai tempat pengikat tali: *holi bahenma hulangkulang hambing ai* bikinlah tali leher pada kambing itu nanti
- hulasak** [hulasak] *a* hingar-bingar; bising; ribut
- hulasar** [hulasar] *n* sejenis kayu (yang dipergunakan kulitnya): *hayu hulasar* ibuat *bani resepni bagod* kayu hulasar dibuat untuk resep tuak
- hulba** [hulba] *n* nasi lembek: *buat indahan na hulba ai!* ambil nasi lembek itu!
- hulepor** [hulepɔr] *v* menggelepar: *ihan ai hulepor i bagas balanga* ikan itu menggelepar di dalam belanga
- huleteng** [huleteŋ] *a* tergesa-gesa: *ia huleteng laho manjumpahi tunanganni halani porluni* dia tergesa-gesa menemui tunangannya karena penting sekali
- huleter** → **heter**
- huletor** [huletor] *a* latah
- hulhul** [hulhul] *n* gulung;
- ihulhul** *v* digulung;
- manghulhul** *v* menggulung;
- marhulhul** *v* bergulung;
- tarhulhul** *v* tergulung: *tali ai hulhul* *bani hayu ai* tali itu gulung pada kayu itu

hulihap . hupa

hulihap [hulihap] *n* nama sejenis binatang

hulimut [hulimut] *v* campur baur: *dayok ai hulimut dop ipaluah humbani harangni* ayam itu campur baur sesudah dilepas dari kandangnya

huling-huling [hulikkulij] *n* kulit

huliput [huliput] *v* tergesa-gesa; tergopoh-gopoh: *huliput sidea bahen na lau laho ai* mereka tergesa-gesa karena mau pergi

hulit [hulit] *n* kulit: *hulit ni galuh* kulit pisang;

manghuliti *v* menguliti;

tarhuliti *v* terkuliti

hulitik [hulitik] *n* riuh;

humalitik *n* riuh rendah

hulojor → **hojor**

hulosor [hulosor] *v* semua bergerak (seperti lebah di sarangnya)

humala [humala] *a* lebat;

marhumala *v* tumbuh lebat, subur, dan merata: *ma humala mando rih ondi i jumanta* lalang sudah tumbuh lebat di ladang kita

humalaput [humalaput] *a* sibuk: *humalaput ia laho misir* dia sibuk mau pergi

humange [humangɛ] *n* kemangi

humani [humani] *adv* juga

humar [humar] *n* tempat sayur untuk dibawa ke ladang, terbuat dari sepotong bambu (di atasnya memakai tutup dari ruasnya yang dipotong)

humbani [hubbani] *p* daripada

humei [humeɣ] *n* lubang tiang di sudut agar kelihatan bagus

humit [humit] *a* suka mengambil barang orang

hun [hun] *p* dari: *hun ja ham?* dari mana kau?

huna [huna] *a* gatal: *nahei ni huna hona hubang* kakinya gatal kena lumpur

hunal [hunal] *n* sejenis tumbuhan: *hayu hunal igunahon bani parhayuni* rumah kayu hunal dipergunakan untuk perkakas rumah

hunang [hunang] *n* kucing: *bahat tumang hunang i rumah* kucing banyak sekali di rumah

humbani [hubbani] *p* daripada

hundul [huddul] *v* duduk;

hundulan *n* tempat duduk;

manghunduli *v* menduduki;

marhundulan *v* berdudukan;

pahundulhon *v* mendudukkan;

parhundul *n* cara duduk;

sahundulan *n* setempat duduk

hung [huj] *n* kata-kata awal atau pembuka kalimat mantera-mantera di Simalungun

hungkam [hukkam] *n* bagian dalam batang pisang dan dapat dibuat menjadi sayur

hungkung [hukkuj] *n* penutup mulut anjing agar tidak dapat menggigit

huning [hunij] *n* 1 kuning; 2 kunyit

hunsa [hussa] *n* takar: *i ja hunsa ni boras ai?* di mana takar beras itu?

hunsal [hunsal], **tarhunsal** *v* terkilir usus (perut): *si Ali tarhunsal boltokni nantuari* si Ali terkilir perutnya semalam

hunsang [hussang] *n* kantong; saku; **marhunsang** *v* berkantong

huntam [huntam] *v* ikat mulutnya: *anggo dopma itakkap, huntam ase ulang makkarat!* kalau sudah ditangkap, ikat mulutnya agar jangan menggigit!

hupa [hupa] *n* sejenis bambu (licin dan tidak banyak miangnya) yang digunakan untuk tempat menulis pada zaman dahulu di daerah batak

hupang [hupaj] *n* kupang; mata uang zaman dulu;

sahupang *num* sekupang

hupas [hupas] *v* halusi; perhalus

hupi [hupi], **hupi-hupi** *n* sejenis tumbuhan berduri: *hayu hupi-hupi marduri marot-marot* kayu hupi-hupi berduri tajam-tajam

hurabu [hurabu] *Ry n* kerabu; subang;

marhurabu *v* berkerabu

hurak [hurak] *v* gali; korek;

ihurak *v* digali; dikorek;

manghurak *v* menggali;

mengorek;

panghurak *n* penggali; pengorek

huramah [huramah] *n* sejenis lebah badannya belang kuning

hurang [huraj] *adv* kurang: *sadiha nari hurang ni?* berapa lagi kurangnya?;

hurangan *n* kekurangan;

marhurang *v* berkurang

hurap [hurap] *n* kurap: *naborit hurap tambarni kalpanak* penyakit kurap obatnya kalpanak

hurapak [hurapak] *n* derak; tiruan bunyi dahan patah;

marhurapak *v* berderak

¹**hurasak** [hurasak] *a* hingar-bingar; ribut

²**hurasak** [hurasak] *n* 1 gemerisik; 2 desir; 3 tiruan tiupan bunyi angin;

marhurasak *v* berdesir

hurawang [hurawaj] *n* macam-macam anyaman;

marhurawang *v* bermacam-macam anyaman:

marhurawang halak na rajin bermacam-macam anyaman orang yang rajin

hurdo [hurdo], **hurdo-hurdo** *v* mengayunkan anak sambil

bernyanyi: *i hurdo-hurdo ase podas ia tarpodom* diayunkan sambil bemyanyi agar dia cepat tidur

hurei [hurey] *v* julur;

manghurei *v* menjulur;

manghureihon *v* menjulurkan;

manghureihon dilah do tanggiling laho mangan tenggiling menjulurkan lidah ketika mau makan

hurha [hurha] *n* suara untuk memanggil ayam: *hurha lobei dayok ai jadi bere mangan!* panggil dahulu ayam itu, kemudian beri makan!

huria [huriya] *n* kelakar; seloroh; senda gurau;

marhuria *v* berkelakar; ber-senda gurau;

parhuria *n* orang yang suka berkelakar atau bergurau

huridap [huridap] *n* sejenis ulat: *ulang songon huridap, mardalan pe lang dapot orok* jangan seperti ulat, berjalan pun tidak bertenaga

huridi [huridi] *n* bintik-bintik (warna ayam): *biasani dayok boru-boru huridi do bahatan rupani* ayam betina biasanya kebanyakan berwarna bintik-bintik

hurisik → hisik

huritap [huritap] *v* berjatuhan: *huritap bah i toruhni hayu halani baru roh udan* air berjatuhan di bawah pohon karena hujan baru turun

hurlele [hurlele] *a* layu: *hurlele bulung ni jagul ai* daun jagung itu layu

hurotop [hurɔtɔp] *n* gemeretuk: *hurotop babahni mangan jagul sinaok* mulutnya gemeretuk memakan jagung yang digoreng

hurpang [huppaj] *a* gatal tangan; geratil: hurpang tumang tangan ni ambia ai tangan kawan itu geratil sekali

hursak [hursak] *v* kursuk;

ihursak *v* dikursuk: jagul ai ihursak laho mambere dayokni mangan jagung itu dikursuk jika memberi ayamnya makan
manghursak *v* mengursuk

hursap [hursap] *v* 1 kunyah; 2 decak;

manghursap *v* 1 mengunyah: si Lintok manghursap gulei ihan si Lintok mengunyah gulai ikan; 2 mendecak

hurtek [hurtek] *v* letak;

manghurtekkon *v* meletakkan: ise manghurtekkon sipatu ijin? siapa meletakkan sepatu di situ?

hurtuk [hurtuk] *v* tiruan ayam betina yang baru menetas anak;

manghurtuk *v* ayam betina yang baru menetas anak

huruk [huruk] *v* gali;

ihuruk *v* digali;
manghuruk *v* menggali: ia manghuruk omas ibagas tanoh dia menggali emas di dalam tanah;

tarhuruk *v* tergali

¹**hurung** [huruj] *n* tanggal 29; bilangan yang menyatakan hari ke dua puluh sembilan dalam satu bulan

²**hurung** [huruj] *v* kurung: dayok ai hurung do sadari ayam itu kurung satu hari;

hurungan *n* kurungan;
manghurung *v* mengurung;
marhuyung *v* berkurung

hurungantondei [hurujantoddey] *n* nama sejenis kayu

hurus [hurus] *a* kurus: angkulani hurus tumang badannya kurus sekali

husapi [husapi] *n* kecapi: sonari on bahat do ipargunahon hursapi laho mandodinghon doding sekarang banyak dipergunakan kecapi untuk menyanyikan sebuah lagu

husil [husil], **husil-husil** *a* kepedasan: halani bahat ni lassina ni loppah, husil-husil do lalap ia siap mangankon karena cabai sayur banyak, dia kepedasan sesudah makan

husip [husip] *v* bisik;

ihusipkon *v* dibisikkan: aha do na ihusipkon nasiam ai? apa yang dibisikkan mereka itu?;

manghusipkon *v* membisikkan;

marhusip *v* berbisik

husom [husom] *a* kusam: bajuni husom agepe baru iboli bajunya kusam meskipun baru dibeli

¹**husor** [husor] *n* gerak;

hulosor *v* bergerak;

manghusorkon *v* menggerakkan

²**husor** [husor] *v* putar; pusing;

marhusor *v* berputar; berpusing

pahusorhon *v* memutarakan;

tarpahusor *v* terputar;

husuk [husuk] *v* gosok; asah;

manghusuk *v* menggosok: amang manghusuk pisou bani asahan in ase marot ayah menggosok pisau pada asahan itu agar tajam;

manghusukkon *v* menggosokkan;

huta [huta] *n* kampung; dusun: daoh tumang huta ai kampung itu jauh sekali;

marhuta *v* berkampung;

parhuta *n* orang kampung;

parhutaan *n* perkampungan;

parhuta-huta *n* orang desa yang sangat terpencil

hutik [hutik] *a* sedikit: *ia mangindo hutik duit bani inangni* dia meminta sedikit uang kepada ibunya

hutiltal [hutiltal] *a* lasak;
humatiltal *v* bergerak ke sana kemari

huting [hutih] *n* kucing: *ulang ibogbog huting in!* jangan dipukul kucing itu!

hutinta [hutinta] *n* teka-teki: *seng tarbals hutinta tunanganni ai* teka-teki kekasihnya itu tidak terjawab

hutip [hutip] *v* kutip: *holi hutip lassina na i juma ai!* kutip cabai yang di ladang itu nanti!

hutipi *v* kutipi;

manghutip *v* mengutip

hutu [hutu] *n* kutu: *si eda hutu ni bahat* si kakak banyak kutunya;

hutuon *v* berkutu;

marhutu *v* mengutui;

marsihutu-hutuan *v* berkutu-kutuan

hutuk [hutuk] *a* kecil hati;

marhutuk *v* berkecil hati: *ulang pala marhutuk ham mangidah parlahouni ai* kamu tidak usah berkecil hati melihat kelakuannya itu

hukur [hukur] *a* gemetar: *ulang pala hukur nasiam* kalian tidak usah gemetar

huyah [huyah] *v* sembuh: *domma huyah naborit mai?* sudah sembuh penyakitmu itu?;

huyahon *v* sembuhkan;

manghuyahon *v* menyembuhkan

huyum [huyum] *n* pipi

huyup [huyup] *a* basah kuyup

I

¹i [i] *n* huruf ketujuh belas dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

²i [i] *prefiks pembentuk verba* di;

³i [i] *pron* di; kata depan untuk menandai tempat *madabuh ia i saba* dia jatuh di sawah

ia [iya] *pron* dia: *ia do misir* dia yang pergi

iah [iyak] *p* iya;
mangiakkon *v* mengiyakan

iak [iyak] *n* ungkapan terkejut

ian [iyan] *n* menempati;
iyanan *n* tempat; wadah;
mangian *v* menempati;
mangianhon *v* menempatkan

ianan [iyanan] *n* letak; tempat:
ianan ni happur tempat kapur;
mangianani *v* menempati;
marianan *v* bertempat

iapiap [iyapiyap] *v* bertualang ke sana ke mari: *iapiap dassa ho* ke sana ke mari saja engkau

iba [iba] *adv* lebih; terlebih: *iba do ho hun bani* kau lebih daripadanya

ibug [ibug] *n* tungging (bagian ekor ayam, burung, dan sejenisnya)

ibus [ibus] *n* kumbuh; sejenis rumput yang bisa dianyam menjadi tikar

ida → **idah**

idag [idag] *n* ungkapan terkejut

idah [idah] *v* lihat;
haidahan *n* kelihatan;
idahon *n* yang dilihat;
mangidah *v* melihat: *mabiar ia mangidah gilok ai* ia takut melihat ulat itu;
mangidahi *v* melihat: *naruh ai ganup mangidahi pameran* pengunjung itu melihat semua pameran;

marnidah *v* dapat melihat;
marpangidah *v* memiliki pengelihatan;

marsiidahan *v* lihat-melihat;
paidahkon *v* memperlihatkan;
pangidah *v* cara melihat;
parnidahan *n* bisa melihat sesuatu yang gaib;
taridah *v* terlihat

idahidahansi [idahidahansi] *adv* moga-moga; insya Allah

ida-ida [idaida] menagih; terkenal: *ida-ida do ho bani?* terkenal engkau padanya?

idang [idang] *v* layan;
mangidangi *v* melayani: *mangidangi tamu ai* melayani tamu itu

idang-idang [idangidang] *n* baki; sebangsa talam

idas [idas] *v* pintal;
mangidas *v* memintal;
pangidas *n* pemintal;
taridas *v* terpintal

ido → **pindo**

idop [idɔp] *n* rahmat; belas kasih;
maidop *v* lebih kasih

idou [idɔw] *n* piutang: *bahat pe idou hu bani* piutangku banyak lagi padanya;

siparidou *n* yang mempunyai piutang

iduk [iduk] *v* kutip; kutipan;
mangiduk *v* mengutip: *sidea mangiduk omei na madabuh* mereka mengutip padi yang jatuh

idup [idup] *v* 1 hidup; 2 berkat (tuhan);
mangidup *v* memberkati: *anggo mangidup naibata ro do mangoluh* kalau Tuhan memberikan, maunya hidup

igar [igar] *a* masam;
migar *a* rasa asam

igil [igil] *n* tambah; tambah: *igil indahanmi!* tambah nasimu!;
mangigil *v* menambah

igung [iguy] *n* hidung;
marigung *v* mempunyai hidung

iha [iha] *v* meringis (seperti suara kuda)

ihal [ihal] *n* dendang;
marihal *v* berdendang tak peduli waktu; bermain-main tak menentu: marihal *dassa horjamu* berdendang saja kerjamu

ihan [ihan] *n* ikan: *dong do ijual ham inang ihan?* adakah ibu menjual ikan?

¹**ihat** [ihat] *n* alat pengikat: ihat *ni uhur* pengikat hati

²**ihat** [ihat] *n* pengawal; bertuah

ihe-ihe [ihɛihɛ] *n* sorak-sorai;
marihe-ihe *v* bersorak-sorai: *mase marihe-ihe nasiam?* mengapa kalian bersorak-sorai?

ihik [ihik] *n* sedu; isak;
marihik *v* terisak: marihik partangisni tangisnya terisak

ihot [ihot] *n* 1 ikat; 2 tempat nyawa berpaut: ihot *ni hosah* pautan nyawa

ihot rantei [ihotrantɛi] *n* destar pandan

ihur [ihur] *n* 1 ekor: ihur *ni dayok ganjang ai* ekor ayam ini panjang; 2 *Sp* pantat
mangihur *v* mengekor;
marihur *v* berekor;
pangihur *n* pengekor;
marihur-ihur *v* berekor-ekor;

ihut [ihut] *v* ikut: ihut *ahu hu Medan* aku ikut ke Medan;
dihuti *v* mengikuti;
mangihutkon *v* mengikutkan: mangihutkon haporsayaan ni halak Simalungun mengikutkan kepercayaan Simalungun
paihut *v* ikut sertakan;
pangihut *n* pengikut;

ihut-ihut *v* ikut-ikut; turut campur

i ja [ija] *pron* di mana: i ja iananmu? di mana tempatmu?

i jai [ijay] *pron* di sana: i jai do rumahhu rumahku di sana

i jan → **i jai**

i jin [ijin] *pron* di situ: *hita hundul ijin* kita duduk di situ

i jon [ijon] *pron* di sini: ijon do ianan ni buhu tempat buku di sini

ila [ila] *a* malu;
ipaila *v* dipermalukan;
maila *v* malu: ulang maila ho! jangan kau malu!;
mailaila *v* pura-pura malu;
pailahon *v* memalukan

ilah [ilah] *n* lagu yang hanya dinyanyikan oleh wanita sewaktu terang bulan;
marilah *v* bernyanyi

ila-ila [ilaila] *n* tali penyangga pada pohon enau

ilang [ilay], **ilang-ilang** *a* samar-samar: ilang-ilang pardingat samar-samar ingatan

ilat [ilat] *a* jahat: ilat tumang uhurmu hatimu jahat sekali;
mangilat *v* berniat jahat

ilei [iley] *a* kesal;
mangilei *v* berbuat sebagai orang kesal, tetapi berlebihan; bertingkah kesal

iligi [iligi] *v* jenguk;
mangiligi *v* menjenguk: mangiligi na mateian menjenguk yang kematian

ilik [ilik] *n* bengkarung

ilir [ilir] *v* berharap-harap: ilir diri berharap-haraplah diri

ilog [ilog] *v* 1 menyamar; 2 sembunyi;
mangiloghon *v* menyembunyikan: ulang ho mangiloghon diri! jangan kau menyembunyikan diri!

iloh [iloh] *a* padam;
ilohkon *v* padamkan;
mangilohkon *v* memadamkan:
ise mangilohkon apui in? siapa memadamkan api itu?;
tarilohkon *v* terpadamkan

iluh [iluh] *n* air mata;
tariluh *v* keluar air mata:
tariluh au manangar ai air mataku keluar mendengarnya

ima [ima] *adv* sudah; telah

imas [imas] *v* tebas;
mangimas *v* menebas:
mangimas perjumlahan menebas hutan untuk perladangan

¹**imbagas** [imbagas] *v* 1 perhatikan; 2 pikirkan:
imbagaskon ma podah ai! perhatikanlah nasihat itu!; 3 memasukkan dalam hati

²**imbagas** [imbagas] *v* memasukkan dalam hati;
iparimbagashon *v* dimasukkan dalam hati

imbang [imbang] *n* lawan; saingan;
mangimbang *v* melawan;
marimbang *v* berlawanan:
marimbang do sidea orang itu berlawanan;
tarimbang *v* terlawan;
tarimbangi *v* tersaingi

imbou [imbou] *n* siamang: *sora ni imbou* suara siamang

imbuh [imbuh] *v* merugi: *imbuh do usahaku* usaha saya merugi

imbul-imbul [imbulimbul] *n* tulang ekor; tulang tunggit: *imbul-imbul ni dayok* tulang tunggit ayam

impa-impa [ippaippa] *n* orang yang hidupnya tak berguna

impit [ippit] *v* himpit:
ihimpit *v* dihimpit: *ulang ihimpit ho ahu!* jangan kau himpit aku!

impol [ippol] *adv* ingin: *impol uhurhu songonsi* ingin hatiku seperti dia

impot [ippot], **marimpot-impot** *a* gelap gulita; gelap sekali

imput [ipput] *n* bagian ekor binatang: *imput ni dayok* bagian ekor ayam

in [in] *pron* itu: *halak in jahat* orang itu jahat

ina-ina [inaina] *n* mainan anak-anak: *ina-ina ni si Butet* mainan si Butet

inal-inal [inalinal] *n* kilat;
marinal-inal *v* berkilat:
marinal-inal intan ai intan itu berkilat-kilat

inang [inang] *pron* ibu: *aha na ialap inang hun juma?* apa yang diambil ibu dari ladang?;
marinang *v* beribu;
parinangon *n* istri: *parinangon si ucok* istri si ucok;
inang-inang kaum ibu;
inang simatua

indahan [indahan] *n* nasi: *indahan na maragu silopak ampa sigenger* nasi putih yang bercampur nasi merah;
marindahan-indahan *n* masakan lain yang bercampur dengan nasi;
parindahan *n* tempat nasi;

indat [indat] *v* ulur;
mindat *v* mengulur

indil-indil [indilindil] *n* lundi (sejenis belut): *inang mambuat indil-indil* ibu mengambil lundi

indit [indit] *n* sejenis kayu untuk alat tenun

indo [indo] *pron* itulah; demikianlah

indorop [indorop] *n* sindiran; menyindir

indot [indot] *n* nama sejenis tumbuhan

indung [indung] *n* 1 induk: *indung dayok ai matei* induk ayam itu mati; 2 jempol

ingan [inyan] *n* tempat

ingar [ijar] *a* ribut: *ulang ingar ham i jai!* jangan kamu ribut di sana!

ingat [iyat] *v* ingat;

mangingat *v* mengingat;

taringat *v* teringat: *inang taringat bani anggi* ibu teringat pada adik

inggal-inggal [ingalingal] *n* sejenis burung kecil, sering hinggap di tanah atau di sawah sewaktu hendak menanam padi

inggan [ingan] *v* lebih; amat: *inggan milas pamatang danak ai* badan anak itu amat panas

ingganan [ingnanan] *n* batas: *i jonma ingananni* di sinilah batasnya;

maringanan *v* berbatas

inggot [ijot], **minggot** *v* pusing; putar;

maringgot *n* berpusing; berputar;

paminggot *n* pemusing;

paminggotkon *v* memusingkan

inggou [ingow] *n* lagu; iraman: *aha inggou na?* apa lagunya?;

maringgou *v* melagu

ingon-ingon [ijonijon] *n* baling-baling; kitiran: *anggi mamboli ingon-ingon* adik membeli baling-baling

ingor [ijor] *a* kacau; ribut; perselisihan;

maringor *v* berselisih

ingot [ingot] *v* ingat;

ingoton *n* ingatan;

mangingot *v* mengingat;

taringot *v* teringat

ingul [ijul] *n* sejenis kayu untuk pengayuh: *mambuat ingul amang* ayah mengambil kayu untuk pengayuh

¹**inih** [inih] *a* manja

²**inih** [inih] *v* rintih;

marinih *v* merintih: *marintih danak ai halani nahei ni*

marutu anak itu merintih karena kakinya berkudis

injam [injam] *v* pinjam: *injam buku ai lobei!* pinjam buku itu dulu!;

manginjam *v* meminjam;

panginjam *v* pinjamkan

inom → **inum**

inon [inon] *pron* itu

inop [inop] *a* tenang; diam: *inggan inop uhurhu* hatiku sangat tenang

insah [issah] *v* pindah: *insah hami hu Jakarta* kami pindah ke Jakarta;

painsah *v* pindahkan

insah → **minsah**

insop [issop] *v* isap;

insopon *n* isapan;

manginsop *v* mengisap;

manginsophon *v* mengisapkan;

panginsop *v* perokok;

tarinsop *v* terisap

insor [issor] *n* sejenis ikan jurung

insur [insur] *a* tajam

intan [intan] *n* intan: *intan batu marharga* intan adalah batu yang berharga

intar [intar] *n* sejenis muntah yang keluar dari mulut bayi apabila kekenyangan minum

intei [intey] *v* intai;

mangintei *v* mengintai

intir [intir] *a* getir

intip [intir] *a* intip;

mangintip *v* mengintip

intop [intop] *v* padam: *intop apui halani roh udan* api padam karena hujan turun;

paintop *v* padamkan

inu [inu] *v* pelihara dengan baik: *inu danak ai!* pelihara anak itu dengan baik

inum [inum] *v* minum: *inum lobei nunuk ai!* minum dahulu susu itu!;

- inumon** *n* minuman;
manginum *v* meminum;
parminum *n* peminum;
tarinum *v* 1 terminum; 2 sakit perut karena terminum racun
- ipa** [ipa] *v* lihat: ipa lobei omei ai! lihat dulu padi itu!;
mangipa *v* melihat;
mangipa-ipa *v* menanti
- ipah** [ipah] *n* nipah: bahat ipah i harangan banyak nipah di hutan
- ipat** [ipət], **manipat** *adv* hanya; cuma; saborngin on manipat horjaon satu malam penuh hanya ini pekerjaan saya
- ipi** → **nipi**
- ipis** [ipis] *n* sirip: ipis ni ihan sirip ikan
- ipit-ipit** [ipitipit] *n* anak lidah; anak tekak: ipit-ipit hu maborit anak lidahku sakit
- ipoh** [ipoh] *n* anak panah: ipoh na marbisa anak panah yang berbisa
- ipol** [ipɔl] *v* membobol
- ipon** [ipɔn] *n* gigi: ipon ni kakak borit gigi kakak sakit;
maripon *v* bergigi
- ipong-ipong** [ipɔŋipɔŋ] *a* amat tinggi: ipong-ipong hayu na i harangan ai kayu yang di hutan itu amat tinggi
- ipos** [ipɔs] *n* kecoa; coro: adong ipos i boras ai ada lipas diberas itu
- ipuh** [ipuh] *n* anak panah
- ipuk** [ipuk] *v* bujuk;
mangipuk *v* membujuk
- ipus** [ipus] *a* lapar: halak ai matei halani ipus orang itu mati karena lapar
- irik** [irik] *v* iring; ikut; selidik;
irik-irik *v* selalu mengikuti;
irikhon *v* ikuntukan;
mangirik *v* mengiring;
mangirikkon *v* mengiringkan;
- maririk** *v* beriring;
pangirik *n* pengiring;
pangirikon *n* bersifat suka mengikuti orang lain;
pangirikkon *v* mengiringkan
- iring** [irij] *v* iring;
mangiring *v* mengiring: mangiring halak na matei mengiring orang yang mati
- iris** [iris] *n* iris; kerat;
mangiris *v* mengiris: ia mangiris asam ia mengiris asam;
mangiriskon *v* mengirisakan;
niiris *v* diiris;
pangiris *n* pengiris;
tariris *v* teriris
- irup** [irup] *v* hirup;
manirup *v* menghirup
- irlak** [irlak] *a* berkilat; cemerlang: irlak intan ai intan itu berkilat
- isah** [issah] *a* gelisah; cemas: isah uhurku halani masihol hatiku gelisah karena rindu
- isap** [isap] *n* pacat: bahat isap i juma banyak pacet di ladang
- ¹**isat** [isat] *v* terjepit; tindih: isat naheiku i hayu ai kakiku terjepit di kayu itu;
mangisatkon *v* melindas
- ²**isat** [isat] *v* memadatkan
- ise** [isɛ] *pron* siapa: dayok ni ise na i alaman ai? ayam siapa yang di halaman itu?
- isi** [isi] *n* isi;
mangisi *v* mengisi;
marisi *v* berisi;
pangisi *n* pengisi;
pangision *n* pengisian;
tarisi *v* terisi
- isir** [isir] *v* pindah: isir buku ai hu jon! pindahkan buku itu ke sini!
- isis** [isis] *a* penuh benar: isis omei i belek ai padi di kaleng itu penuh benar

isuk [isuk] *n* kanker: *inangni maborit isuk ibunya sakit kanker*

it [it] *n* sejenis cacing kecil yang terdapat dalam air

itak [itak] *n* makanan khas Simalungun yang terbuat dari tepung beras dengan gula merah

itik [itik] *n* itik; bebek: *bahat itik hanami i rumah* banyak itik kami di rumah

itik-itik [itikitik] *v* gelitik:

itik-itik *v* digelitik: *binongaihu itik-itik anggi* pinggangku digelitik adik;

mangitik-itik *v* menggelitik

itil-itil [itilitil] *v* genting: *tali ai inggan itil-itil* tali itu sangat genting

itog → **itug**

itok [itok] *n* nama sejenis ikan gabus

itom [itom] *n* nila: *halani itom aos nunuk* karena nila, rusak susu

itom-itom [itomitom] *n* semacam burung ayam-ayam: *bahat itam-itam i sabah*

itug [itug] *a* cemburu; dendam: *itug ahu bani ia* aku cemburu pada dia;

paritug *n* pencemburu; pendendam

J

¹ja [ja] *n* huruf kedelapan dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

²ja [ja] *pron* mana

jabab [jabab] *n* jawab; balas: *ulang jabab parhataan inangmu!* jangan jawab perkataan ibumu!

jabat [jabat] *n* salam: *jabat lobei au, tongkin nari misirma ho!* salam dulu aku, sebentar lagi engkau akan pergi!

jabek [jabek] *n* janggut; jenggot: *jabek ni hambing jenggot kambing*

jabijabi [jabijabi] *n* beringin

jabir [jabir] *a* lantam: *jabir dassa babahni* mulutnya lantam sekali

jabolon [jabolon] *n* babu; budak: *ulang suruh ahu i ja dong jabolon mu ahu!* jangan suruh-suruh aku, aku bukan babumu!; **marjabolonkon** *v* memperbudak;

parjabolon *v* perbudak;

parjabolonan *n* perbudakan;

jabolon ayoban bawahan, tawanan menjadi budak;

jabolon tulasik budak turun-temurun;

jabu [jabu] *Tb n* rumah: *mardalan nahei si Torkis hu jabu si* Torkis berjalan kaki ke rumah;

marjabu *v* berumah;

marjabuon *v* berumahan;

marhajabuon *v* berumah tangga;

sajabu *num* serumah

jadi [jadi] *v* jadi: *jadi ia misir hu Medan* dia jadi pindah ke Medan;

manjadi *v* menjadi;

manjadihon *v* menjadikan;

tarjadi *v* terjadi;

tarjadi *v* terjadinya

jaga [jaga] *v* jaga; asuh: *jaga dear-dear anggi min!* jaga baik-baik adikmu itu!;

manjaga *v* menjaga;

manjagahon *v* menjagakan;

marjaga *v* berjaga;

tarjaga *v* terjaga

jagal [jagal] *n* daging: *ongga do ho mangan jagal?* pernahkah kau makan daging?;

parjagal *n* tukang daging;

parjagalan *n* tempat jual daging

jagar [jagar] *a* bagus; baik: *domma jagar parsahapan* pembicaraan sudah bagus

jagiah [jagiyah] *a* cantik: *jagiah halakni songon bintang na rondang* orangnya cantik seperti bintang yang bersinar

jagjag [jagjag] *n* rambut yang kusut: *songon jagjag* seperti rambut yang kusut

jagul [jagul] *n* jagung: *bahat do buah ni jagul nami sonari* banyak buah jagung kami sekarang;

marjagul *v* berjagung: *domma panorangni hita marjagul i juma* sudah saatnya kita bertanam jagung di ladang

jagur [jagur] *n* ayam laga; ayam sabungan: *ajang ni isei jagur ai?* kepunyaan siapa ayam laga itu?;

jaguran *n* ayam jantan

jaha [jaha] *p* dan: *halak ai mamboli dayok jaha* itik orang itu membeli ayam dan itik

jahang [jahang] *a* gawat: *jabang ia sonari halani tarjumpah manangko* dia gawat sekarang karena kedapatan mencuri

jahar [jahar] *n* pedas: *jahar tumang lassinani* cabainya pedas sekali;

pajahar *n* perihal rasa pedas

jahat [jahat] *a* jahat;
manjahati *v* berbuat jahat terhadap;
parjahat *n* penjahat

jahei-jahei [jahɛyjahɛy] *n* sebelah hilir; sebelah bawah; *i* jahei-jahei *dolog ai* di sebelah hilir gunung itu

jahil [jahil] *a* nakal: *dakdanak na jahil* anak-anak yang nakal

jahu [jahu] *v* mengaku: *ulang jahu anggo lang tarhorjahon ho!* jangan mengaku kalau tidak dapat kamu kerjakan!

jai [jay] *p* sana

jais [jais] *a* lekas-lekas; terburu-buru: *jais dassa panangkutmu gabe maluah* terburu-buru sekali kamu mengikat sehingga lepas

jait [jait] *v* jahit: *masin jait nami domma ijual* mesin jahit kami sudah dijual;
manjait *v* menjahit;
panjait *n* penjahit

jajan [jajan] *a* banyak: *jajan omei sidea i hobon* banyak padi mereka di lumbung

ajari [ajari] *n* jari-jari

jajik [ajik] *a* cemooh; ejekan: *ulangma jajik halak na legan!* jangan cemooh orang lain!

jala [jala] *n* jala: *jala ihan ai ase ipamasak!* jala ikan itu agar kita masak!;
manjala *v* menjala: *amang manjala ihan i bah* ayah menjala ikan di sungai;
parjala *n* penjala;
tarjala *v* terjala

jalang [jalay] *n* 1 jalang; 2 tunasusilajalir [jalir] *v* meleleh; menetes: *jalir hadogas mambuat formulir ai* keringat meleleh mengambil formulir itu

jalir [jalir] *v* meleleh; menetes: *jalir hadogas mambuat hayu ai* keringat mengalir mengambil kayu itu

jalo [jalo] *v* terima: *jaloma siberebere!* terimalah pemberian itu!;
jalo-jalo *v* seberapa diterima, sebegitu habis;
manjalo *v* menerima: *manjalo tinongos hun inang* menerima kiriman dari ibu;
manjalohon *v* menerimakan;
marsijaloan *v* terima-menerima;
panjalo *n* penerima;
panjaloan *n* penerimaan;
tarjalo *v* berterima

jalu [jalu] *v* baik (tentang letak): *jalu partibalni dakdanak ai* letak (posisi) tidur anak itu baik

jalujur [jalujur] *v* jahit: *jalujur lobei baju on!* jahit dulu baju ini!

jaluk [jaluk] *a* canggung: *jaluk huahap hundul ijon* saya merasa canggung duduk di sini

jalur [jalur] *a* jalur; kolom: *piga jalur ma nadop siap?* sudah berapa jalur yang telah selesai?

jam [jam] *n* pukul: *jam piga sonari?* pukul berapa sekarang?

jamah [jamah] *v* pegang: *ulang jamah tangan hu!* jangan pegang tanganku!

jambak [jambak] *v* pangkas; cukur

jamban [jamban] *n* jamban: *daoh jamban ai humbani jabu* jamban itu jauh dari rumah

jambar [jambar] *n* bagian

jambek [jambek] *n* janggut

jambu [jabbu] *n* jambu: *bahat do jambu i rumah* banyak jambu di rumah

jambulan [jambulan] *n* rambut: *halani jambulan ni do ase marosuh au bani* karena rambutnyalah aku menjadi tertarik;

marjambulan *v* berambut;
marjambulan *v* berambut;
parjambul *n* yang berambut;
sajambulan *n* serambut:
sajambulan *lang ho hu etong*
seujung rambut pun kau tidak
kuhitung
¹**jambur** [jambur] *n* Kr balai; raya
²**jambur** [jambur] *n* kandang kuda:
anggo i huta-huta jambur
ibaen i tongkarang kalau di
kampung-kampung, kandang
kuda dibuat di kolong rumah
jamin [jamin] *a* pasti: *domma*
jamin *ma roh ia!* dia sudah
pasti datang
jampak [jappak] *a* tidak sopan:
jampak *parsahapni* kata-
katanya tidak sopan
jampal [jappal] *n* telapak (kaki
dan tangan): jampal *ni*
tanganhu telapak tanganku
jampang [jappay] *v* lakukan:
jampang *tongkin horjamin!*
lakukan sebentar pekerjaan itu!
janah [janah] *p* dan: *ia janah ho*
maningon misir do kau dan dia
harus pergi juga
jangal [jayal] *a* bandel: jangal
parlahou ni tingkahnya bandel;
majangal *v* orang yang
bandel
jangan [jayan] *v* bagian: *lang*
dong janganhu ijin tak ada
bagianku di situ
jangga [janga] *a* tidak rapi
(tentang rambut): jangga
jambulanmu lape marsisir
mulai puho rambutmu tidak
rapi sebab belum bersisir sejak
bangun tidur
janggal [janggal] *a* jahat; sangat
jelek: janggal *ni parlahou*
kelakuan yang jahat
janggil [janggih] *a* ganjil: janggil
tumang ia hun bani hasoman ni
dia ganjil sekali dibanding
teman-temannya

janggir [janggih] *a* bengkok: *hayu*
ai janggir kayu itu bengkok;
janggir-janggir *a* bengkok-
bengkok
janggut [janggih] *Ry n* jembut
jangka [jakka] *n* 1 tempat
memaku dinding atau atap
seng; 2 tempat memaku seng; 3
alat untuk membelah daun
untuk tikar pandan; 4 jangka
jangkah [jakkah] *n* langkah: *uhur*
lobei, atak piga jangkah! ukur
dahulu entah berapa langkah!
jangkat [jakkat] *n* keranjang
panjang yang hanya dapat
diangkat dan dipikul di pundak:
patugah i ja ianan ni jangkat
ai! tunjukkan di mana tempat
keranjang itu!
jangkit [jakkit] *n* cara; jalan: *aima*
jangkitni *ase mangan* itulah
cara baginya untuk mencari
makan
jangot [jayot] *n* bulu: jangot *ni*
dayok bulu ayam
jantan [jantan] *n* jantan: *biasani*
baliang jantan *lobih garang*
pakon baliang boru-boru
anjing jantan biasanya lebih
garang daripada anjing betina
jantang [jantay] *a* jarang: jantang
do langkahni raja roh hu
rumahni na malumat jarang
raja datang berkunjung ke
tempat orang kecil
jantung [jattuy] *n* jantung
jantir [jantir] *a* ragu; bimbang:
songon na jantir *panjolomni*
agak ragu ia memegang
jap [jap] *n* bunyi (suara sekop
ketika mengorek tanah)
japa-japa [japajapa] *a* tergopoh-
gopoh; terburu-buru: *mardalan*
japa-japa *songon na iayak ni*
begu berjalan tergopoh-gopoh
seperti dikejar hantu

japjap [japjap] *v* makan (cara makan binatang babi dan anjing)

jar [jar] *n* tiruan bunyi pelepah dihembus angin

jarah [jarah] *v* cari: *jarah rosi dapot!* cari sampai dapat!;
manjarahi *v* mencari;
parjarahan *n* pencarian

jarang [jaray] *a* jarang: *jarang do ia roh* dia jarang datang

jarangou [jarayow] *n* jerangau: *jarangou morum anggo iharat* jerangau harum kalau digigit

jarawat [jarawat] *n* jerawat;
marjarawat *v* berjerawat

jari [jari] *n* jari: *jari ni naheiku banggal sambolah jari kakiku* besar sebelah

jaring-jaring [jarijarij] *n* kisi-kisi: *jaring-jaring ni labah nami bosi* kisi-kisi pintu kami besi

jarojak [jarojak] *n* sejenis piring yang dipakai orang terhormat: *buei gunani jarojak bani namatua* banyak fungsi piring jarojak untuk orang tua

jarot [jarot] *v* jerat: *amang mambahen jarot i harangan* ayah membuat jerat di hutan

jaru [jaru] *v* jaga: *jaru anggimon tongkin!* jaga adikmu ini sebentar!; ambil hati: *jaru ia ase ulang manggila!* ambil hatinya agar jangan marah!

jarum [jarum] *n* 1 jarum; 2 jahit

jarum bosi [jarumbosi] *n* warna pada bulu ayam campuran hitam kemerah-merahan

jarunjung [jarujuy] *n* kepala (ragam halus): *jarunjung ni bapa ni domma ubanon* kepala bapaknya sudah beruban

jata [jata] *v* tarik: *jata hujon ase hupukul!* tarik kemari agar kupukul!

¹**jati** [jati] *n* nama jenis kayu

²**jati** [jati] *a* benar; betul

jaur [jaur] *n* tiruan bunyi air ketika orang melompat ke air: *jaur gilumbang ni tao toba* bunyi gelombang air di danau toba

jeger [jeger] *a* keras; kuat: *jeger ma indahanmon* keras sekali nasimu ini

jeham [jeham] *adv* pura-pura baik; munafik: *lang bani aha jolma na jeham* untuk apa manusia yang pura-pura baik

jehat-jehat [jehatjehat] *n* sendawa: *jehat-jehat ni bagot* sendawa karena minum tuak

jehet [jehet] *n* salah; jahat: *garama ai iuhum halani jehet* pemuda itu dihukum karena bersalah

jei-jei [jeyjey] *n* gores; garis;
marjei-jei *v* bergores: *marjei-jei naheiku igotili inang* kakiku bergores-gores dicubit ibu

jeleng [jeleng] *a* juling; kero: *tunangan ni anggikku matani jeleng* pacar adikku matanya juling

jembeng [jembeng] *a* bengkak (karena kena pukulan): *tanganni jembeng halani itenju halak* tangannya bengkak karena ditinju orang;
marjembeng *v* membengkak karena pukulan

jenges [jenges] *a* cantik;
pajengeshon *v* mencantikkan;
sijengesan *n* yang paling cantik

jenggot [jenggot] *v* janggut

jengkal [jekkal] *v* tertancap: *jengkal duri ai bai tanganni* duri tertancap di tangannya

jengkat [jekkat] *v* jingkat: *jengkat pardalanni halani maborit nahei ni jalannya* jingkat karena kakinya sakit

jengkeng [jɛkkɛŋ] *a* kuat:
jengkeng *do* rumah batu rumah
batu kuat

jenter [jɛntɛr]; **pajenter**, *n*
perhiasan: bahat pajenter *ni* *si*
Artini perhiasan *si* *Artini*
banyak

jeot [jɛyot] *n* bengkok: jeot
tiangni televisi nami ibahen
udan tiang televisi kami
bengkok disebabkan hujan

jep [jɛp] *n* tiruan suara kilat: jep
sorani kilat, bur sorani langgur
jep suara kilat, bur suara petir

jepa [jɛpa] *a* gopoh;
tarjepa-jepa *a* tergopoh-
gopoh: tarjepa-jepa *ahu hu*
sikola aku tergopoh-gopoh ke
sekolah

jepan [jɛpan] *n* berjalan
terhuyung-huyung

jer [jɛr] *n* tiruan bunyi anak korek
api ketika dinyalakan: jer
hatani anakni korek anggo
isantingkon jer suara anak
korek api ketika dinyalakan

jerat [jɛrat] *n* makam; kuburan:
jerat *ni halak na matei i jai*
makam orang yang mati itu di
sana

jerbang [jɛrbaŋ] *v* juntai: jerbang
naheini hu tanoh kakinya
terjuntai ke tanah

jerbeg [jɛrbɛg] *a* tegap; gagah:
jerbeg *das tunanganmi* tegap
sekali tunanganmu

jerget [jɛrɛt] *a* bagus (tentang
ayam): jerget *do rupani dayok*
ai bulu ayam itu bagus sekali

jernget [jɛrŋɛt] *n* jengger atau pial
ayam merah menandakan ayam
akan bertelur

jia-jia [jiyajiya] *n* nama sejenis
kayu

jijing [jijin] *a* bodoh: *halak na*
jijing *huja pe lang tarboan*

orang yang bodoh tak dapat
dibawa ke mana-mana

jilei [jilɛy] *a* bagus; cantik: jilei
tonggoron dolog ai gunung itu
kelihatan cantik

jilok [jilok] *n* sejenis pohon kayu
yang sering dibuat alu

jimat [jimat] *n* jimat: jimat *ni ai*
marosuh naboru bani jimatnya
itu untuk memikat perempuan

jimpo [jippo] *v* tersimpan rapi:
jimpo *do hubaen tanding-*
tandingan ompung ondi segala
peninggalan nenek dahulu
tersimpan rapi kubuat

jingkang [jikkang] *n* jarak

jingkat [jikkat] *v* jingkat;
marjingkat *v* berjingkat:
marjingkat *ase lang tarbegei*
hun kamar berjingkat agar
jangan kedengaran dari kamar

jiris [jiris] *v* gelincir;
mangkajiris *v* bergelinciran;
tarjiris *v* tergelincir: tarjiris *ia*
i dalam tikki mamboan ember
dia tergelincir di jalan ketika
sedang membawa air

jirlak [jirlak] *n* 1 kilau-kemilau;
berkilap: jirlak *do omas anggo*
hona milas ni ari emas kilau-
kemilau kalau kena sinar
matahari; 2 terbelalak: jirlak
matani matanya terbelalak

jis [jis] *n* suara yang ditarik dengan
tiba-tiba

job [job] *n* tiruan suara cangkul:
job *sorani sangkulni* suara
cangkulnya job

¹**jobang** [jobang] *n* buah jengkol
yang sudah berkecambah: *ra*
do ho mangan jobang? maukah
kau makan jengkol yang sudah
berkecambah?

²**jobang** [jobang] *n* jerat atau
perangkap untuk menangkap
burung

jabat [jɔbat] *n* sejenis minyak obat agar jangan lekas tua: *ompung mambahen jabat nenek membuat minyak agar jangan lekas tua*

jobit [jɔbit] *n* sejenis daun tumbuhan

jobjob [jɔbjɔb] *v* terban; rusak binasa: *jobjob sabahta ganupan sawah kita terban semua*

jodah [jɔdah] *a* bagus: *jodah de pilim ai? baguskah film itu?*

jodat [jɔdat] *a* tonjol;
manjodathon *v* menonjolkan: *sidea manjodathon dirini bei mereka menonjolkan diri masing-masing*

jogal [jɔgal] *Tb a* keras: *jogal tanganni halani mangobak hu juma tangannya keras karena mencangkul di ladang*

jogar [jɔgar] *a* keras: *na jogar ateini yang keras hatinya*

jogjog [jɔgjɔg] *v* gembung: *jogjog boltokni anakni perut anaknya gembung*

jogoh [jɔgɔh] *a* besar pendek: *jogoh angkulani badannya besar pendek*

jogor [jɔgɔr] *a* tegak: *ulang jogor jongjong i labah! jangan berdiri tegak di pintu!*

joir [jɔir] *n* nama sejenis permainan judi

jojak [jɔjak] *v* tetap: *domma jojak uhurhu bani Taing hatiku sudah tetap pada Taing*

jojong [jɔjɔŋ] *Tb a* bodoh; dungu

jojo [jɔjɔ] *a* jelas;
pajojorkon *n* menjelaskan;
panjojoron *n* penjelasan;
tarpajojor *a* terjelaskan;

jokjok [jɔkjɔk] *Bdari n* katak: *bahat jokjok i bagas bah ai banyak katak di dalam air itu*

jolak [jɔlak] *a* bosan; muak: *jolak ahu mangan durian aku bosan makan durian*

jolang [jɔlay] *n* belang: *baliang si jolang jenges ambuluni anjing si belang cantik bulunya*

joldu-joldu [jɔldujɔldu] *v* tergontai-gontai: *joldu-joldu pardalanni na mabuk ai jalan orang yang mabuk itu tergontai-gontai*

jolga [jɔlgah] *a* kasar;
jolgahan *a* lebih kasar;
sajolga *a* sekasar; sama kasar dengan;
tarjolga *a* agak kasar

jolma [jɔlma] *n* manusia; insan: *jolma sapari bahat pambotohni manusia dahulu banyak pengetahuannya; jolma na ingat parlahou ni, begu na ingat parjolongni, pb manusia ingat kelakuannya, setan ingat kejelekannya*

jolom [jɔlom] *v* pegang: *jolom gogoh ase ulang madabuh! pegang kuat-kuat agar tidak jatuh!;*

joloman *n* pegangan;
manjolom *v* memegang;
marjoloman *v* berpegangan;
marsijoloman *v* berpegang-pegangan;
panjolom *n* pemegang;
tarjolom *v* terpegang

jolpok [jɔlpɔk] *a* pendek benar: *jolpok jajari ni tanganni sada jari tangannya satu pendek benar*

jomak [jomak] *v* genggam: *jomak lobei utik beras ai bangku! genggam sedikit beras itu untukku!*

jombut [jɔmbut] *a* hormat; wibawa;
marjombut *v* berwibawa: *jombut tonggoron kelihatan berwibawa*

jomput . jorang

jomput [jɔpput] *v* jomput; pungut;
manjomput *v* menjomput:
manjomput sira menjomput
garam;
panjomput *n* penjomput
jomuk [jomuk] *v* basuh; cuci:
jomuk hu bagas tangan min!
basuh ke dalam tanganmu!;
manjomuk *v* membasuh;
parjomukan *n* tempat
membasuh
jomur [jomur] *v* jemur: *jomur*
omei ai ase iduda! jemur padi
itu agar ditumbuk!;
manjomur *v* menjemur: *inang*
manjomur omei i alaman ibu
menjemur padi di halaman;
jomuron *n* jemuran;
marjomur *v* berjemur;
panjomur *v* penjemur;
tarjomur *v* terjemur
jon [jon] *a* dekatkan: *jon*
tanganmu ase hubere tintin
hubam! dekatkan tanganmu
agar kuberikan cincin padamu!
jonaga [jonaga] *n* sejenis kain
batak, biasa digunakan untuk
selimut: *boan hujon jonaga ai!*
bawa ke mari jonaga itu!
jonaha [jonaha] *n* nama orang
pintar (pandai seperti Abu
Nawas) dalam cerita
Simalungun: *turi-turian ni si*
Jonaha cerita tentang Jonaha
jonam [jonam] *v* tetap: *jonam*
ibagas bah tetap di dalam air
jondo [jɔddɔ] *v* termenung;
tepekur: *ia hundul jondo i jai*
dia duduk termenung di sana
jongak [jɔɲak] *a* nakal; jahat:
jungak la tarbata nakal tak
dapat dinasehati
jonggi [jɔggi] *n* lembu jantan:
dong do jonggi hanima? ada
lembu jantan kalian?
jonggol [jɔɲgɔl] *n* ukuran ling-
karan yang pas, tak berlebih:

jonggol ni pargolongan sebesar
lingkaran pergelangan tangan
jonggur [jɔɲgur] *a* kokoh: *rumah*
na jonggur rumah yang kokoh
jongjong [jɔɲjɔɲ] *v* berdiri:
jongjong ia i lobei kalas ia
berdiri di depan kelas;
ipajongjong *v* didirikan;
marjongjongan *v* berdiri
(ramai);
pajongjongkon *v* mendirikan;
parjongjong *n* cara berdiri;
parjongjongan *n* tempat
berdiri;
tarpojongjong *v* terdirikan
jongkal [jɔkkal] *n* jengkal;
manjongkal *v* menjengkal;
manjongkali *n* menjengkali:
ulang manjongkali halak agepe
miskin! jangan menjengkali
orang walaupun miskin!;
sanjongkal *num* sejengkal
jongkok [jɔɲkɔk] *v* jongkok gelap
jongok [jɔɲɔk] *a* besar pendek:
jongok angkulani tubuhnya
besar pendek
jonog [jɔɲɔg] *a* malas: *jonog*
tumang ahu dohot malas sekali
aku ikut
jontik [jɔntik] *v* jentik: *jontik*
idungni na mancung ai! jentik
hidungnya yang mancung itu!
jontikon [jɔntikɔn] *n* sejenis buah
seperti langsung: *jontikon*
margotah do ai buah jontikon
itu bergetah
jopan [jɔpan] *n* Jepang: *halak*
Jopan do manjajah hita
parpudi orang Jepang yang
menjajah kita terakhir
jora [jɔra] *a* jera: *jora ahu*
manangko aku jera mencuri
jorang [jɔraŋ] *v* jerang;
ijorang *v* dijerang: *taboh ni*
babui ai iJORANG lemak babi itu
dijerang;
manjorang *v* menjerang

¹**jorgah** [jɔrgah] *n* benang

²**jorgah** [jɔrgah] *a* kasar: *jorgah topung on* masih kasar lagi tepung ini

jorgit [jɔrgit] *a* sehat: *jorgit tondui pematang* sehat jiwa dan raga; **unjorgit** *a* lebih sehat

joring [jɔrij] *n* jengkol: *enak do joring isampur pakon bagot* jengkol enak dicampur tuak; **joringon** *a* penyakit karena makan jengkol

jerot [jɔrɔt] *n* jerat; perangkap: *lang mangonai jerot ni* jeratnya tidak mengena

jerou [jɔrɔw], **majorou** *a* warna agak kehitaman dan berbintik-bintik dan tampak mengerikan: *jerou warna ni ulog ai* warna ular itu mengerikan

jeruk [jɔruk] *v* jolok: *jeruk untei ai lobei!* jolok sebentar jeruk itu

jos;

jotjot [jɔtjɔt] *v* 1 terikat erat: *jotjot langboi miut* terikat (sampai) tidak dapat bergerak; kuat (ikatan): *jotjot panangkutni* kuat ikatannya; 2 tertutup: *jotjo rumah ai* tertutup rumah itu

jua [juwa] *v* bangkang; **manjua** *v* membangkang; **panjua** *n* pembangkang

juak [juwak], **juakjuak** *n* suruhan: *juakjuak ni raja pe domma beteng* (jadi) suruhan raja pun sudah lumayan

jual [juwal] *v* jual: *jual ma rumah on ase pindah hita hu kota* juallah rumah ini biar pindah kita ke kota; **manjual** *v* menjual; **manjualhon** *v* menjualkan; **marjualan** *v* berjualan; **panjual** *n* penjual; **tarjual** *v* terjual

juar [juwar] *v* dorong; tolak; **juarhon** *v* dorongkan: *juarhon ia tu darat i* dorongkan dia keluar

manjuar *v* mendorong;

juarih [juwarih] *a* sombong: *hata-hata juarih* kata-kata yang sombong

jubjub [jubjub] *a* benci: *jubjub uhurhu bani aku* benci padanya

judi [judi] *n* judi;

judihonon *n* modal berjudi;

marjudi *v* berjudi;

parjudi *n* penjudi;

parjudion *n* perjudian perihal berjudi; tempat berjudi

juei [juwey] *n* seorang diri: *ulang juei mardalan bai na golap!* jangan jalan sendiri di tempat yang gelap!

juguj [juguj], **marjuguj** *v* bergumul: *danak ai marjuguj* anak itu bergumul

juhar [juhar] *n* sejenis kayu keras; *hayu juhar boi do ipargunahon mambaen papan* kayu juhar dapat dipergunakan untuk membuat papan

juhut [juhut] *n* daging: *enakdo juhut ni paes?* enakkah daging kelinci?

juja [juja] *adv* tidak jelas terang: *juja parhatani* tidak jelas ucapannya

jujung [jujuŋ] *v* junjung; menjunjung;

jujungon *n* junjungan; sesuatu yang di junjung;

manjujung *v* menjunjung; membawa di atas kepala: *au manjujung soban hun juma*, saya menjunjung kayu bakar dari ladang;

pajujujunghon *v* menjunjungkan; menjunjung sesuatu untuk; menaruh sesuatu di atas kepala orang supaya di junjung

jujur [jujur] *a* 1 juror; 2 tulus ikhlas: *jujur dassa uhurni* tulus ikhlas hatinya

jujut [jujut] *v* tertutup: *jujut lubangni* tertutup lubangnyanya

jukjuk [jukjuk] *v* jolok: *jukjuk buahni kalapa!* jolok buah kelapa!

julak [julak] *v* tolak;

julakkon *v* tolakkan: *julakkon hu lobei!* tolakkan ke depan!

julak → **julnang**

juling [juliy] *a* kero: *juling pananggor ni* matanya kero

juljul [juljul], **juljulhon** *v* tolak, sorong;

panjuljul *v* alat untuk mendorong

julmuk [julmuk] *a* picik: *na julmuk ni* yang picik pengetahuannya

julnong [julnɔŋ] *adv* sekonyong-konyong: *julnong pajumpah i dalam* sekonyong-konyong bertemu di jalan

¹**julungjulung** [juluyjuluy] *adv* berjalan sendiri-sendiri: *julungjulung mardalan bai na ramei* berjalan sendiri-sendiri di tempat yang ramai

²**julungjulung** [juluyjuluy] *adv* jalan sendiri

julur [julur] *v* jalar; rayap;

majulur *v* merayap: *ulog langboi jongjong, maningon majulur* ular tidak bisa berdiri melainkan merayap

juma [juma] *n* ladang: *tulangni i juma na dob salosey i suani* pamannya berada di ladang yang baru selesai ditanami;

manjumahon *v* proses, cara, memberikan sawahnya kepada orang lain dengan cara sewa atau gratis;

marjuma *v* berkebun; berladang;

marjuma-juma *v* bertani; bercocok tanam;

parjuma *n* peladang;

pajumahon *n* orang yang memberikan ladangnya pada orang lain

jumba [jubba] *v* tersungkur: *jumba ia bai dalam na sompit ai* dia tersungkur di jalan yang sempit

jumbak [jumbak] *n* 1 jambul; 2 rambut di kepala sebelah depan: *jumbak na gerger* jambul ayam yang merah

jumbalang [jumbalay] 1 wibawa; 2 pantas; *jumbalang ni raja* wibawa sang raja

jumbar [jubbar] *v* kawin semarga: *jumbar ma sadea* mereka kawin semarga

jumpah [juppah] *v* temu; sua; jumpa;

jumpahan *v* memperoleh;

marjumpah *v* berjumpa;

manjumpahkon *v* menjumpakan;

manjumpahi *v* menjumpai; mengalami; menghadapi;

pajumpah *v* berjumpa; berpandangan; bertemu muka;

parjumpah *n* perjumpaan

jumuk [jumuk] *v* basuh; cuci: *jumukma hudon ai!* basuhlah periuk itu!

junah [junah] *a* banyak: *junah pe omei bai hobon* masih banyak padi di lumbung; *num* jumlah bilangan

junggal meong [jungalmeyɔŋ] *n* kumbang yang suka di kotoran: *anggo lopus junggal meong* kalau kumbang tahi lewat pasti berbau busuk

junggap [junggap] *v* berkelahi (khusus binatang)

marjunggap *v* berkelahi:

marjunggap hambing bajar ai berkelahi kambing bandot itu

junggar [junggar] *n* jawaban yang kasarnatau kurang sopan

junggu [jungu] *a* yang terbesar: *ia ma junggu i rumah* dialah yang terbesar di rumah

jungjung [junjun] *n* nama sejenis kain yang selalu diletakkan di kepala: *dongdo jungjung ni inang?* adakah kain junjung ibu?

jungkar [jukkar] *n* sejenis cangkul (alat pertanian)

jungkat [jukkat] *a* jahat; sangat jelek, buruk; sangat tidak baik (tentang kelakuan, tabiat, perbuatan);

hajungkatan *n* kejahatan; perbuatan yang jahat; sifat yang jahat; perilaku yang bertentangan dengan norma;

parjungkat *n* penjahat;

si jungkatan *a* sejahat; sama jahat dengan;

tarjungkat *a* agak jahat

junjun [junjun] *v* tertumpu di depan: *jonjon jolma i lokki, haru lopas* banyak orang di depan, susah lewat

junjun [junjun] *v* timbun: *junjun utang i kodei* bertimbun utang di kedai

jur [jur] *n* tiriuan suara benda yang masuk ke air

jurab [jurab] *a* gondariong tak rapi: *jurab songon panangko* rambut gondariong (tidak rapi) seperti pencuri

juragi [juragi] *n* sejenis rempah: *ulang ahah juragi ai* jangan habiskan rempah itu

jurak [jurak] *v* tersangkut (khusus untuk manusia); terjatuh: *jurak au bubagas lombang* aku terjatuh (tersangkut) ke jurang

jurang [juranj] *a* condong: *hayu ai jurang dompak siambilou* kayu itu condong ke sebelah kiri

jus [jus] *n* suara lompatan binatang di hutan atau semak-semak

jut [jut] *a* buntu; tertutup: *jut uhurku mamingkiri anakkin* buntu pikiranku memikirkan anakku

jutal [jutal] *n* bengkak dan gatal; **marjutal** *v* bergatalan: *marjutal badan ni* bergatalan badannya

K

ka [ka] *n* huruf kedua dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

kae [kaɛ] → ²**hae**

kaes [kaɛs] *v* mengais

kaeskaes [kaɛskaɛs] *n* tulang cakar

kaha [kaha] *pron* ipar; istri dari abang; istri dari saudara laki-laki; suami dari kakak; suami dari saudara perempuan, *ia kaha ku* dia adalah iparku (istri abang)

kahan [kahan] *n* sulung

kahap [kahap] *v* periksa;

kahapi *v* periksai: *kahapi lobei pangkei!*

kahawa [kahawa] *n* kopi: *adong kahawa nima?* adakah kopi kamu sekalian ?

kahei [kahey] *v* bantu; tolong;

keheion *n* bantuan;

mangkehei *v* membantu

kahean → **kehen**

kaho [kaho] *v* jamin: *aha kahoni ?* apakah jaminannya?;

sikaho *n* yang menjamin

kahojan → **kehen**

kahombu [kahombu] *n* semacam kayu kalau dicampur dengan kapur sirih merah warnanya

kahou [kahou] *a* sesat; keliru; *ki* salah (keliru); berbuat yang tidak senonoh; menyimpang dari kebenaran (tentang agama dan sebagainya);

hakahouan *a* lebih sesat

mangkahoukon *v* menyesatkan;

kahul [kahul] *n* nafsu; dorongan hati; hajat; hasrat

kail [kail] *n* pancing;

mangkail *v* memancing;

pangkail *n* pemancing

kais [kais], **kaiskais** ¹ *v* mengais: *indungni dayok kais manorihi goya induk* ayam mengais mencari *cacing* tulang cakar: *ra do ho mangan kon kais ni dayok?* maukah kamu memakan ² *n* tulang cakar ayam

¹**kakak** [kakak] *n* suara burung (suara orang yang ketawa kuat-kuat)

²**kakak** [kakak] *n* kakak

kakap [kakap] *v* periksa: *kakap i lobei pangkei!* Periksa dulu dengan teliti!

kalah-kalah [kalahkalah] *n* langit-langit (pada mulut): *anggo tangga babah, taridah kalah-kalah* kalau mulut terbuka, tampak langit-langit

kaluar [kaluwar] *v* keluar;

mangaluarhon *v* mengeluarkan

kalukui [kalukuy] *Sp n* elang

kamar [kamar] *n* kamar;

markamar *v* berkamar;

sakamar *n* tinggal berdiam beberapa orang dalam satu kamar

kangkung [kajkwj] *n* kangkung

kantang → **hantang**

kanting [kantij] *v* gandeng;

mangkating *v* menggandeng;

markanting *v* bergandeng;

ikanting *v* digandeng;

sakanting *v* segandeng

kapak [kapak] *n* kampak

kapal [kapal] *n* kapal: *jam piga kapal biasani roh?* pukul berapa kapal biasanya datang ?

kapas [kapas] *n* kapas

karas [karaskaras], **karaskaras** *n* penangkap ikan: *ise peturehon karas ai?* siapa yang membuat penangkap ikan itu?

karoyok [karoyok] *v* keroyok

kasang [kasaj] *n* kacang

kasar [kasar] *a* kasar

¹kata [kata] *n* ujar; bicara

²kata [kata] *n* kata;

mangkatahon *v* mengatakan:
*mangkatahon guru ai, ulang
manyakiti hasoman* guru itu
mengatakan, jangan menyakiti
orang lain

kateas [katɛyas] *n* kaki

katupat [katupat] *n* ketupat

kawah [kawah] *v* lihat;

mangkawah *v* melihat;
mengamat-amati:

kawahan [kawahan] *v* mengharap-
harap: *kawahan bai parrohni
anak hun Jakarta* mengharap-
harap kedatangan anaknya dari
Jakarta

kayuh [kayuh] *n* kayuh;

markayuh *v* berkayuh;

tarkayuh *v* terkayuh

kedondong [kedɔndɔŋ] *n*
kedondong

kehen [kehɛn] *n* hilir: *ihan
kahean aima ihan pinoda
nadop porad* ikan hilir adalah
ikan pinoda yang asin; muara;
mangehen *v* bermuara;

keok [kɛyok] *v* berkeok: *keok
sorani dayok itangkap golot*
berkeok (suara) ayam
ditangkap musang

keong [kɛyɔŋ] *n* keong; siput yang
besar

keskas [kaskas], **kaskas** *a* rajin;
tidak mau diam: *kaskas do
dakdanak on* rajin tidak mau
diam anak ini

kiah [kiyah] *v* jemur: *kiah lobei
baru simpan* jemur dulu baru
disimpan

kiahkiah [kiyahkiyah] *n* siamang:
*kiah i harangan mamangani
jagul* siamang di hutan
memakani jagung

kibul [kibul] *n* buah; biji buah;
butir buah yang kecil-kecil
(seperti butir padi dan jagung):

kata penggolong bagi ber-
macam-macam benda sbg
pengganti butir, buah, batang,
dan sebagainya;

sangkibul *n* satu buah (bulat)
satu biji

kihik [kihik] *n* ketiak: *kihikni
marbau assok* ketiaknya berbau
keringat

kihir [kihir] *n* kikir;

mangihir *v* mengikir;

mangkihir *v* mengikir;

pangihir *n* pengikir; alat kikir;

pangkihir *n* pengikir

kikit [kikit] *n* anak ayam

kikkikan [kikkikan] *v* tertawa
gelak-gelak: *kikkikan
tongon borngin* tertawa
gelak-gelak tengah malam

kiok [kiyɔk] *n* ular: *bahat do kiok i
harangan* banyak ular dihutan

kios [kiyɔs], **kioskios** *v* meng-
garuk-garuk: *kios baliang
halani darongon* menggaruk-
garuk anjing itu karena ber-
kudis

kira [kira] *adv* kira-kira: *kira
sadiha nabois?* kira-kira berapa
yang habis?

kiskis [kiskis] *n* alat menyiang
rumput dipermukaan tanah
yang terbuat dari besi dgn
bentuk setengah lingkaran dan
bergagang;

mangkiskis *v* menyiang
rumput dengan kiskis

kiung [kiyɔŋ] *n* nama sejenis
burung; tiung (semacam
burung): *ulang ho songon
kiung manggorani bani!* jangan
kamu seperti burung tiung
menyebut nama sendiri! (arti
kiasan)

kiuskius [kiyuskiyus] *v* meng-
garuk-garuk

kiwung [kiwɔŋ] *n* beo; tiung

kobaya [kɔbaya] *n* kebaya

- kobun** [kɔbun] *n* kebun;
markobun *v* berkebun;
parkobun *n* pekebun; orang yang usahanya berkebun;
parkobunan *n* perkebunan
- kodei** [kodɛy] *Mly n* kedai; warung;
markodei *v* berkedai membuka kedai; berbelanja di kedai;
parkodei *n* orang berkedai;
parkodean *n* tempat berkedai
- kohak** [kɔhak] *n* dahak;
markohak *v* mendahaki; mendahak: *ulang markohak age i ja!* jangan berdahak di segala tempat!
- kois** [kɔis], **koiskois** *v* pengikis dan perapi yang pandan terbuat dari bambu: *kois adongdo ijual i kodei* pengikis panda ada dijual di kedai atau di toko
- kokak** [kɔkak] *n* tulang; duri ikan; *ulang ipangan kokak* tulang jangan dimakan
- kokang** [kokɑŋ] *v* barter; berdagang dengan cara bertukar barang;
kokangkangan *a* tukar tukaran barang;
mangkanghon *v* membarterkan;
marokang *v* bertukar barang
- kol** [kɔl] *n* kol
- kolor** [kɔlɔŋ] *n* kolor; celana dalam
- kolag** [kɔlag] *n* hasta;
mangolag *v* menghasta; mengukur dengan hasta;
sangkolag *num* sehasta; satu hasta
- kolak** [kɔlak] *n* kolak;
mangolak *v* mengolak;
- koling** [kɔliŋ] *n* keling; orang yang kulitnya hitam
- kopi** [kɔpi] *n* kopi;
- markopi** *v* minum-minum kopi;
- pangopi** *n* pengopi, orang yang gemar minum kopi;
- parkopion** *n* perkopian, perihal kopi
- kosong** [kɔsɔŋ] *n* kacang;
- kotor** [kɔtɔŋ] *a* kotor;
mangkotori *v* mengotori
- kuasa** [kuwasa] *n* kuasa;
markuasa *v* berkuasa;
manguasai *v* menguasai;
panguasa *n* penguasa;
tarkuasai *v* terkuasai dapat dikuasai (diperintah dan sebagainya); *ganuk halani tarkuasai ni Tuhan* semua berkat kuasa Tuhan
- kudis** [kudis] *n* kudis;
kudison *v* kudisa
- kuhui** [kuhuy] *n* balam (semacam burung): *kuhui itangkap bapa i juma* burung balam ditangkap bapak di ladang
- kuhup** [kuhup] *a* genap: *kuhup bilangan ni* genap bilangannya
- kuhur** [kuhur] *n* parut; kukur;
kuhuran *n* kukuran;
kuhurkuhur *n* parutan;
mangkuhur *v* memarut;
pangkuhur *n* pemarut, alat untuk memarut; parut; orang memarut
- kulihap** [kulihap] *Sp n* lutung;
- kurap** [kurap] *n* kurap;
kurapon *v* kurapan
- kuskus** [kuskus] *n* kerak (nasi): *jomur lobei kuskus ai ase i goreng!* jemur kerak itu dahulu agar digoreng;
manguskusi *v* memakan kerak nasi
- kussang** [kussɑŋ] *n* kantong;
maksusangi *v* mengantongi;
markussang *v* berkantong
- kutang** [kutɑŋ] *n* kutang

L

la [la] *n* huruf keenam belas dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

laba [laba] *n* untung: *lang mar laba boniaga nami* tak berlaba jualan kami;
marlaba *v* beruntung

labah [labah] *n* pintu: *padear pintu hanami* kami memperbaiki pintu

labang [labaj] *n* ketika; suatu waktu

labar [labar], **manlabar** *v* membuat masakan tersendiri: *bapa manlabar gadung* bapak membakar ubi

¹**labas** [labas] *n* suara benda yang jatuh lembut; tidak keras: *huidah boras ni unte labas han* kulihat buah jeruk jatuh dari pokoknya

²**labas** [labas] *n* merasa beruntung
labau [labaw] *n* makanan terbuat dari ubi dicampur dengan daging dan bumbu lainnya

labei [labey] *n* tempat perangkap dipasang

labilabi [labilabi] *n* cacing perut: *bahat do labilabi i bagas boltok ni babui ai* banyak cacing di perut babi itu

lablab [lablab] *a* luas; lebar: *juma nami lablab tumang* ladang kami sangat luas

laboh [laboh] *n* lemak

labu [labu] *adv* guna: *seng dong labu gadung ai* be tidak ada guna ubi itu;
marlabu *v* berguna

¹**labuh** [labuh] *n* sapu lidi yang diikat: *hanami mampadear labuh i juma* kami memperbaiki sapu lidi di ladang

²**labuh** [labuh] *v* ralat; memperbaiki: *bapa man labuh tulisan*

na salah ni bapak memperbaiki tulisan yang salah itu;

manlabuh *v* memperbaiki

labuhan [labuhan] *n* pelabuhan: *kapal ai labuhan i pinggir ni laut ai* kapal itu berhenti di pelabuhan itu

lada [lada] *n* lada, merica

ladam [ladam] *n* ladam: *karas tumang do ladamni huda si Sangap ai* keras sekali kuku-kuku kuda si Sangap itu

ladang [ladaj] *n* ladang

ladung [laduj] *a* dusta; bohong;
manladungi *v* mendusta;
marladung *v* berdusta;
parladung *v* mendustai

lae [laε] *n* ipar: saudara suami atau istri; *bujur tumang do hassa lae ni* sungguh baik ipar si Amir

¹**laga** [laga] *a* marah; sangat tidak senang;

manlagai *v* memarahi;
parlaga *n* pemarah

²**laga** [laga] *a* kuat makan

¹**lagan** [lagan] *a* kuat;
laganan *v* menguat

²**lagan** [lagan] *n* capah kecil yang digunakan untuk menggiling cabai, dan lain-lain

lagas [lagas] *v* berserak: *bulung ai lagas* daun itu berserak

lagat [lagat], **marlagat** *v* bertengkar: *tiap ari do tarbogei marlagat i rumahni tulang* tiap hari terdengar bertengkar di rumah paman

lagatan [lagatan] *v* menangis terus menerus: *sanggah lagatan si butet ai holong do hanga pangahap mangidah* waktu menangis si butet itu, sungguh kasihan melihatnya

lage [lagε] *n* tikar: *inang mamboli lage i tiga nantuari* ibu membeli tikar ke pekan kemarin

lagei [lagey] *v* menipu dalam pemiagaan;

¹lagi [lagi] *adv* tunggu dulu; jangan dahulu datang (kode orang yang sedang mandi di tepian apabila ada orang datang)

²lagi [lagi:] *n* jawaban untuk panggilan di pemandian laki-laki atau perempuan

¹lagu [lagu] *n* lagu: *hanami mandodinghon sada lagu Simalungun i rumah sikolah kami menyanyikan sebuah lagu Simalungun di rumah sekolah*

²lagu [lagu] *n* tingkah laku seseorang: *bahat dassa lagumu banyak sekali tingkahmu*

lagut [lagut] *v* berlumur: *horbou lagut i rawang* kerbau berlumur di kubangan

lagut → **legut**

lah [lah] *adv* lah; saja: *lahoma lah ho sonari!* pergi saja engkau sekarang!

laha [laha] *v* tampi; menampi: *laha inang horas laho mardahan* ibu menampi beras mau memasak nasi

lahang [lahaj] *adv* jarang: *si Didi lahang hurumahku sonari* si Didi jarang ke rumahku sekarang

lahar [lahar] *adv* banyak habis: *domma lahar hayu hayuan matutung i tanoh Karo* sudah banyak habis hutan-hutan terbakar di tanah Karo

lahat [lahat] *v* ikat; mengikat; **panlahatan** *n* tempat mengikat: *i jai ma niarih kon bani panlahatan ai!* disanalah ikatkan pada tempat mengikat-kan itu!

lahei [lahey] *v* mengubik; mengupas: *adek lahei jagul bahen laho tutungan ni* adik mengubik jagung untuk dibakarnya

¹laho [laho] *v* pergi; berangkat: *amang sogod laho hu tiga manjual pisang* bapak besok pergi ke pekan menjual pisang

²laho [laho] *adv* akan

lahoan [lahowan] *n* pekerjaan : *inang marsukkun, "ahado lahoan mu sonari?"* ibu bertanya, "apakah pekerjaan saya sekarang?"

lahui [lahuy] *n* sejenis katak berwarna coklat, berkaki panjang, dan sering dijumpai di sungai: *huidah lahui i bagas sabah nantuari* kemarin kulihat katak di dalam sawah

lai [lay] *v* hormat;

laidaulat *v* menghormati raja

laig [laig] *a* lain; tersisih; asing: *lang dong laig si Badu hasomanku na bujur* tak ada yang lain si Badu kawanku yang jujur

lain [lain] *a* lain: *adong na lain* ada yang lain

laing [lai:y] *a* cantik: *anak boru laingan* anak perempuan yang cantik

lais [lais] *a* tampan; ganteng: *parana lais ai nujape ihasomani anak boru na jenges ai* pemuda yang ganteng itu kemanapun dikawani anak perempuan yang manis

laita [leta] *adv* ayo; mari: *leta laho mahita!* mari kita pergi

¹laja [laja] *n* lengkuas: *hanami manuan laja i juma* kami menanam lengkuas di ladang

²laja [laja] *a* tidak mau makan

lajab [lajab] *a* ringan

lajablajab [lajablajab] *n* tempurung

lajak [lajak] *n* pemurah

¹lajang [lajaj] *v* nasib-nasiban; untung-untungan

²**lajang** [lajaj] *v* pergi tidak menentu;

marlajang *v* merantau;

parlajang *v* orang yang suka pergi tidak menentu

lajoh [lajoh] *a* lemah lembut

lajou [lajow] *v* mencoba: *hu lajou do na min manandurham* aku coba untuk meminangmu

lajur [lajur] *n* butir padi yang lurus: *ganjang tumang do lanjur ni omei ai anjuha porugi* panjang sekali butir padi itu dan beruas pula

laktak [laktak] *n* kulit kayu: *dear tumang do laktak mambahen soban* baik sekali kulit kayu itu di jadikan kayu api

lala [lala] *a* cair; lembek berair;

lalab [lalab] *adv* berkepanjangan; terus menerus: *udan lalab do roh* tiap tiap ari hujan terus menerus setiap hari

lalei [lalɛy] *a* lambat mengerjakan sesuatu

lalahi [lalahi] *Sp n* lelaki

lalaon [lalaon] *n* cairan; larutan;
palalaon *v* pencairan

lalar [lalar] *n* perjalanan yang tidak tentu arah: *ia lalar do lalap pardalanani* perjalanannya tetap tak tentu arah

lalei [lalɛy] *a* lambat mengerjakan sesuatu

lali [lali] *n* elang: *tiap ari do lali manakko manuk* elang mencuri ayam setiap hari

lalir [lalir] *v* larat

lalou [lalow] *n* gempa bumi

lamajang [lamajaj] *n* sejenis semut: *tiruma songon lamajang mamboyang an hirik mamben panganon sidea* tirulah seperti semut membawa jangkrik untuk makanan mereka

laman [laman] *n* pekarangan; halaman rumah: *i lobe ni laman nami dong bunga tubuh* di muka pekarangan kami ada tumbuh bunga

lamari [lamari] *n* lemari: *kakak mangosor lamari* kakak menggeser lemari

lamba [labba], **lambalamba** *v* dipermudah-mudahkan

lambak [labbak] *n* lapis kulit; *tobal do lambak ni galuh ai!* tebalnya lapis pisang itu tebal

lambang [lambaj] *n* 1 padi hampa (kosong): *ulang ma hita songon lambang ai!* janganlah kita sebagai padi yang kosong! 2 perempuan yang tidak bisa memiliki keturunan

lambar [labbar] *n* lembar: *bapa mamboli seng ompat lambar i tiga* bapak membeli seng empat lembar di pekan

lambas [lambas] *a* lapang; luas: *rumah ni tulang lambas tumang* rumah paman luas sekali;

malambas *v* meluas;

palambashon *v* meluaskan;

tarpalambas *a* dapat dibuat lebih luas lagi; agal lebih luas

lambat [lambat] *a* lambat; pelan: *biasani pardalan ni namatua lambat tumang* biasanya jalan orang yang sudah tua lambat sekali

lambei [lambɛy] *n* daun enau: *jenges tumang lambei ai* cantik sekali daun enau itu

lambin [lambin] *adv* semakin; kian bertambah: *lambin gatih hita marlajar, lambin molo do hita* semakin sering kita belajar, semakin pandailah kita

lambok [lambok] *n* sebangsa keladi

lambung [lambuɟ] *n* dekat, sisi;

lambut . lampuyang

ilambungni *v* bersisian; berdampingan: *rumah nami pas i lambung rumah ni si Amir* rumah kami bersisian dengan rumah si Amir;

marlambung *v* bersisi

lambut [lambut] *n* tanah yang subur: *biasa na anggo lambut dear do tubuh suan- suanan* biasanya pada tanah yang subur tumbuh dengan baik tumbuh tumbuhan

lamis [lamis] *a* dusta; bohong;

marlamis *v* berdusta: *unang magati tu hita marlamis hubani orang tua!* jangan terlampau sering kita berdusta kepada orang tua kita!

¹**lamlam** [lamlam] *a* lembut; lemah lembut; sejuk: *pasahapni seng onggga lamlam hubani hasomanni-hasomanni* ucapannya tidak pernah lemah lembut terhadap teman-temannya;

halamlamon *n* kelemahan-lembutan;

hunlamlam *v* semakin lembut;

palamlamhon *v* melembutkan;

salamlam *a* selembut

²**lamlam** [lamlam] *a* menyejukkan: *lamlam dasa bohini botou ai* wajahnya menyejukkan hati dipandang

³**lamlam** [lamlam] *n* sampah daun kering

lamok [lamok] *n* lemak; zat minyak yang melekat pd daging; gemuk: *biasani anggo babuy namombur bahat do lamok ni* biasanya babi yang gemuk banyak sekali lemaknya

lampa [lappa] *n* dalih

lampang [lappay] *v* mengganggu: *halak na gutul gatih do lampang jolma na mujur* orang yang nakal sering mengganggu orang yang bodoh

lampei [lappey] *a* 1 perlahan-lahan; lambat-lambat: *anggo mallewati titi pagunan do lampei ase* kalau melewati titi lebih baik perlahan-lahan agar selamat; 2 lembut: *pb lampei songon bulungni simaruley-uley* lembut seperti daun kucai

lampet [lappet] *n* lepat

lampis [lappis] *n* lapis; pembungkus: *biasa na anggo manjolan na milas ibaen do lampis na ase* unang panas biasanya untuk memegang yang panas dibuat lapisan supaya jangan panas

lampisi *v* membungkus berulang-ulang

lampisi [lappisi] *n* sejenis kulit kayu: *anggo lampisi ai, dear do baen soban* kalau kulit kayu itu sungguh baik untuk kayu api

lampolampo [lappɔlappɔ] *n* tempat berteduh untuk sementara

lampon [lappɔn] *n* buluh; bambu; aur: *inang mambuat bah pakon lampon* ibu mengambil air dengan buluh

lampot [lappɔt] *a* licin; tidak kasar; halus: *anggo rumah na borsih lampot do dasarni* kalau rumah yang bersih licin lantainya

lampu [lappu] *n* lampu

lampudung [lappuduy] *n* bunga petai: *pb ulang songon lampudung* jangan seperti bunga petai (tidak berpendirian)

lampusung [lappusuy] *n* indung

lampuyang [lappuyay] *n* lampuyang; sejenis kunyit: *lampuyang tambar borit boltok* lampuyang obat masuk angin

lamuhei [lamuhey] *n* sejenis kayu: *anggo lamuhei dear do mambahen soban* kalau kayu itu, baik untuk kayu api

lamuju [lamuju] *n* semacam rempah

lamun [lamun] *a* ranum; masak : *biasana anggo boras ni lasina na lamun gergerdo* biasanya kalau buah cabe yang ranum (sudah dipetik) merah

lamunak [lamunak] *n* daging buah-buahan yang dimakan

lamur [lamur] *a* hancur; *podas do lamur garam bai bahna milas* cepat hancur garam dalam air panas

lana [lana] *v* tergenang: *bah ai lana* air itu tergenang

lanang [lanang] *n* makanan bergizi: *anggo gatih hita mangankon lanang mintor mombordu* kalau sering kita makan makanan yang bergizi kita akan gemuk

landak [landak] *n* landak

landap [laddap] *a* luas kelihatan: *jabu si Marlon ai landap do anggo itangar hun na dauh* rumah si Marlon itu kelihatan luas kalau dilihat dari jauh

landas [landas] *v* terus: *anggo kereta api landas do mardalan paima dapot sitasion* kereta api terus berjalan menuju stasiun

landas → **lanjar**

landong [landɔŋ] *n* tahi lalat; bintil hitam pd kulit; noda hitam pd kulit: *banggal do landung si Ucok ai i bohinni* alangkah besarnya tahi lalat si Ucok itu di mukanya

landit [laddit], **malandit** *a* licin

landou [landɔw:] *a* panjang: *tobu i juma nami domma landon tumang* tebu di ladang kami sudah panjang semua

landoyung [landɔyuj] *n* semacam kayu yang biasanya digunakan untuk membuat lumbang padi: *dear do baenon landoyung jadi hoban* sungguh bagus kayu landoyung dibuat lumbang padi

landung [landuŋ:] *n* tahi lalat: *banggal do landungni si Ucok ai i bohini* alangkah besarnya tahi lalat si Ucok itu di wajahnya

landur [landur] *n* suara yang merdu

landur [landur] *n* tangkai padi yang berisi penuh biji padi

lang [lay] *adv* 1 tidak; partikel untuk menyatakan pengingkaran, penolakan, penyangkalan, dan sebagainya; tiada: *lang roh ia* dia tidak datang; 2 bukan

langatlangat [layatlayat] *n* dinihari; menjelang pagi hari; matahari terbit;

marlangat-langat *n* sore hari; matahari terbenam

lange [layɛ], **marlange** *Sp v* berenang

langei [layɛy] *v* memeriksa kail atau perangkap apakah sudah mengena atau belum

langgatan [laggatan] *n* tempat yang disakralkan; keramat besar; *nini halak langgatan rado mangan jolma* kata orang keramat besar mau makan orang

langgiat [laggiyat] *n* alat tali untuk memanjat pinang kelapa

langgou [langow] *n* pengikat antara pisau dan tangkainya yang terbuat dari besi atau rotan

langgu [langgu] *n* simpai; pengikat gagang pisau atau alat-alat pertanian lainnya

langgum [laggum] *n* tutup: *idia dibaen hamu langgum ni hudon ai?* dimana kamu bikin tutup periuk itu?

langit [layit] *n* langit

langit-langit [layitlayit] *n* langit-langit (rumah): *lang pala daoh, langitlangit ni jabu ai* tidak terlalu jauh langit-langit di rumah itu

langkah [lakkah] *v* langkah; **manlangkah** *v* melangkah: *au manlangkah do anggo mardalan* saya melangkah kalau berjalan

langkian [lakkiyan] *n* bantal: *apei do langkian ni modom* tikar bantalnya tidur

langkitang [lakkitang] *n* siput: *i sabah nami bahat do langkitang* di sawah kami banyak siput

langkop [lakkop] *n* alat penutup wadah; tutup: *maseda langkup ni hudon nami* udah rusak tutup periuk kami;

marlangkop *v* menelungkup (biasanya dilakukan oleh anak bayi yang belum bisa berjalan)

langkor [lakkor] *adv* terbengkalai: *horja mu langkor do totap* pekerjaanmuselalu terbengkalai

langkup → **langkop**

langkupa [lakkupa] *n* burung hantu: *bodari do langkupa puho* burung hantu bangun malam hari

langlang [laylay] *v* terhalang; terkendala: *hanami langlang do hu sikolah halani udan* kami terhalang ke sekolah karena hujan

lansat [laysat] *n* lansat

langu [layu] *a* hambar: *lowoh nami langu halani hurang masak* sayur kami hambar karena kurang masak

languy [layuy], **marlanguy** *v* renang; berenang: *hanami langui i bongbongan* kami berenang di bendungan;

parlanguy *n* perenang; atlet renang; orang yang gemar berenang;

palanguyhon *n* mengajari berenang;

tarlanguy *v* terenang

lanja [lanja] *v* pikul;

ilanja *v* dipi jak: *dearamma ilanja karanjangna benggai* lebih baik dipikul keranjang yang besar itu; beban yang digandar (dibawa dengan pikulan yang ditaruh di atas bahu);

marlanja *v* memikul;

manlanjahon *v* memikulkan memikul sesuatu untuk orang lain; meletakkan di pundak supaya dipikul;

palanja *n* pemikul orang yang memikul; alat untuk memikul;

tarlanja *v* terpikul

lanjar [lanjar] *adv* terus

lanjung [lanjuj] *a* panjang kecil

lanjur [lanjur] *adv* telanjur: *au lanjur mangisop ganja* aku telanjur mengisap ganja

lanog [lanog] *n* lalat: *bahat do lanog bani na kotor* banyak lalat pada yang kotor

lanou [lanow] *a* 1 bermacam-macam; 2 banyak: *i alaman rumah nami lanou do isuan bunga* di halaman rumah kami banyak ditanam bunga

lansang [lassang] *n* tempat babi hutan tidur-tiduran: *bahat do lansang i harangan* di hutan banyak terdapat tempat babi hutan tidur-tiduran

lansar [lassar] *v* pesuk; tembus: *boltokni lansar ihona senapang* perutnya tembus kena senapan

lansat [lassat] *a* 1 tidak menaruh hiba: *ulang lansat mangidah nam sombuh!* jangan tak menaruh hiba melihat orang yang tak punya; 2 sombong

lansei [lassey] *a* lalai; kurang hati-hati: *halani marguro-guro lansei ia horjahon i rumah karena bermain-main ia lalai pada pekerjaannya di rumah*

¹**lansi** [lassi] *a* pendiam: *halak na lansi payah do mamah hasoman orang pendiam sulit di jadikan teman*

²**lansi** [lassi] *n* laci meja; laci lemari

lansina [lassina] *n* cabe: *bahatdo lansina i huta nami banyak cabe di kampung kami*

lansu [lassu] *a* lalai: *ulang lansu mangkorjahon horja jangan lalai mengerjakan tugas*

lansung [lassuy] *adv* telanjur: *au domma lansung marhata hubani saya telah terlanjur bicara padanya*

¹**lantang** [lantay] *a* luas: *lantang do rumah nami rumah kami luas*

²**lantang** [lantay] *n* kantong pundi tempat sirih

lantar [lantar] *a* terang pemandangan: *i atas dolog lantar do atonggoran di atas gunung jelas pemandangan*

lantas [lantas] *a* kurang sopan: *parsahapni lantas do tong bicaranya kurang sopan sekali*

lantei [lantey] *n* lantai: *lantei ni rumahni ibahen humbani buluh lantai rumahnya terbuat dari bambu*

¹**lanting** [lantij] *n* ramuan yang dibuat untuk sakit asma

²**lanting** [lantij] *n* sejenis pohon (semak) yang mirip dengan pohon terong tetapi bercabang tiga

lantos [lantɔs] *a* pintar: *ulang ma lantos tu jangan terlalu pintar*

lantur [lantur] *a* hancur: *indahan nima lantur songon bubur nasinya hancur seperti bubur*

lao → **laho**

laho [lahɔ] *v* pergi: *hanami laho hu Jakarta kami pergi ke Jakarta*

laok [laɔk], **malaok** *v* aduk

laon [laɔ:n] *adv* lama: *ulang ma laon tu laho! jangan lama kamu pergi!*

laos [laɔs] *v* melintas; melewati; **ilaosi** *v* dilewati: *anggo lang ibotoh ilaosi tumang kalau tidak tahu lampau saja; laosi v melampaui; lalui; lewati*

lapa [lapa], **lapalapa** *a* sekam: *hapal do lapa i losung sekam di lumbung tebal*

lapah [lapah], **manlapah** *v* 1 toreh; 2 menyadap karet; 3 membersihkan perut ikan: *lapah lobei ihan ai bersihkan ikan itu*

ilapah *v* ditoreh; dibelah: *do domma onggai ilapah perutnya sudah pernah dibelah;*

tarlapah *v* tertoreh; terbelah

lapan [lapan] *num* delapan: *hanami marsanina lapan halak kami delapan orang bersaudara*

lapang [lapaj] *a* lapang; jalan yang selalu dilalui binatang atau manusia: *banggal do lapang ni bodat ai besar jalan monyet itu*

lapar [lapar] *a* lapar: *ulang itarohkon anggo lapar jangan ditahankan kalau lapar*

lapat [lapat] *a* mandul; majir: *kakak si Ani lapat torus kakak si Ani mandul terus*

lape [lapɛ] *adv* belum, masih dalam keadaan tidak: *au lape mangan aku belum makan;*

lape-lape . lawan

- lapelape** *adv* belum terjadi; semasih belum
- lape-lape** [lapelape] *n* sejenis kacang sayur: *hasang lape-lape* sejenis kacang sayur;
- lapik** [lapik] *n* alas;
malapik *v* beralaskan: *anggo hundul i rumah ni malapik apei do* kalau di rumahnya, duduk beralaskan tikar
- lapis** [lapis] *n* lapis: *baju na dua lapis tiap ari* bajunya dua lapis tiap hari
- lapit** → **lapik**
- lapu** [lapu] *v* oles;
ilapu *v* dioles: *tambar ilapu bani oritan ai* obat disapukan pada yang sakit itu;
manlapu *v* mengoles
- lapuk** [lapuk] *a* lapuk: *indahan na lapuk lang boi i pangan nasi* yang sudah lapuk tidak boleh di makan lagi
- lapung** [lapun] *a* hampa (padi); tidak bernas: *omei nami bahatan lapung do* padi kami banyak yang hampa
- larang** [laran] *v* larang;
malarang *v* melarang
- larlar** [larlar] *a* terang pemandangan: *larlar panagaran hu ngatas dolog* terang pemandangan dari atas gunung
- lasak** [lasak] *n* tiruan tembakan
- lasalasa** [lasalasa] *v* dibayangkan-bayangkan; dikata-katakan; pura-pura tak sengaja: *domma onnga lasa-lasa hon bangku* sudah pernah dikata-katakan padaku
- ¹**lasam** [lasam] *n* ilmu yang tidak ada kebenarannya
- ²**lasam** [lasam] *n* sembarangan dalam ucapan dan tindakan: *ulang lasam ho* jangan sembarangan berbicara
- lasang**[lasan] *a* congkak; sombong; menghargai diri secara berlebihan: *anak na lasang bahat do halak nagigi* anak yang congkak banyak yang benci
- lasuan** [lasuwan] *n* nama sejenis kain
- lata** [lata] *n* anak tanaman; bibit: **marlata** *n* mempunyai anak tanaman; bibit: *bayam nami domma marlata* bibit bayam kami sudah mulai tumbuh
- latak** [latak] *n* rasa panas kapur (di mulut): *taridah do bau ni latak ai anggo maruapuran* tampaknya rasa panas kapur itu ketika makan sirih
latakan *n* lidah yang luka (perih, gatal) karena kebanyakan makan kapur siri
- latang** [latan] *n* denting suara benda jatuhih;
marlatang *v* berdenting; bunyi suara benda yang jatuh: *sora na marlatang* bunyi yang berdenting
- latap** [latap] *n* tatah; pahat; bentuk;
ilatap *v* dibentuk: *pisou ni ilatap* pisau yang ditatah
- latei** [latey] *a* cemburu: *ulangma dong uhur latei* janganlah ada pikiran cemburu
- latih** [latih] *a* letih
- latong** [laton] *n* jelatang; sejenis tumbuh-tumbuhan yang meng-gatakan; jelatang: *ulang i jamah latong ai!* jangan di pegang jelatang itu!
- laut** [laut] *n* laut
- lawah-lawah** [lawahlawah] *n* labalaba
- lawak** [lawak] *n* pelepah: *lawakni buluh* pelepah bambu
- lawan** [lawan] *n* lawan;
malawan *v* melawan;
parlawanan *v* perlawanan;
tarlawan *v* terlawan

lawang [lawaj] *a* sunyi; lengang; sepi: *pardalanan nami nantuari lawang perjalanan kami semalam lengang*

lawei [lawey] *pron* 1 abang dari istri; 2 anak dari abang ibu; 3 anak dari kakak ayah; 4 ipar

laya [laya], **marlaya** *adv* tidak mau makan: *marlaya do anakku mangan anakku tidak mau makan*

layab [layap] *a* ringan: *pilih ma horjamu na layab ase ulang podas ho matua!* pilihlah pekerjaanmu yang ringan agar jangan lekas tua!

layak [laya:k] *a* pemurah; orang yang suka memberi: *halak na layak tongtong do Tuhan mambere hatonangan hu bani orang yang pemurah Tuhanlah yang memberikan ketenangan kepadanya;*
marsilayaklayak *n* bersedekah dan memberi dengan ikhlas

¹**layam** [layam] *n* sejenis unggas kecil

²**layam**[layam] *n* daun kemangi

¹**layang** [layaj], **malayang** *v* melayang;
malayanghon *v* melayangkan; menerbangkan;
malayang-layang *v* melayang sambil bergerak ke sana-kemari; melayang dengan berputar-putar

²**layang** [layaj] *v* langkah;
layangi *v* langkahi: *hu layangi ho kamu kulangkahi*

layang-layang [layajlayaj] *n* layangan; mainan yang terbuat dari kertas berkerangka dari bambu yang diterbangkan di udara dengan memakai tali (benang) sebagai kendali;
marlayang-layang *v* bermain layangan

layap [layap], **layaplayap** *n* tempurung: *dakdanak mampapulung layaplayap mambahen guro-guroni anak-anakmenggumpulkan tempurung untuk mainan mereka*

layar [layar] *n* layar: *anggo iombus logou layar parahu ai, mutor do rohngoh ni parahu ai kalau dihembus angin layar perahu itu maka bertambahlah kecepatan perahu itu*

layas [layas] *a* kurang mengindahkan

layoh [layoh] *a* lemah lembut: *tong tong do ia layoh marhata dompak abangni* selalu dia lemah lembut bicara dengan abangnya

layur [layu:r] *v* berlanjut, terus menerus sehari penuh
layuran *a* tinggi, panjang, lurus (untuk tebu yang dibiarkan tumbuh, tidak diambil)

leas [leyas] *Tb a* kurang mengindahkan: *ia leas dassa bani hata ni halak* dia kurang mengindahkan cakap orang

leat [leyat] *Tb adv* terlambat: *au leat do hu sikolah* saya terlambat ke sekolah

leban → **legan**

lebas [lebas] *v* melenggang: *pardalanni lebas jalannya melenggang*

lebat [lebat] *v* melintas; lalu; lewat: *lang onnga lebat ia hujan tak pernah ia lewat dari sini*

lebow [lebow] *n* penyu

leduk [leduk] *a* bengkok

legan [legan] *a* asing; aneh; tidak biasa; lain; beda tidak sama: *hananipan legan jurusan nami* (kami berlainan jurusan);
marlegan *v* berlainan;
paleganon *n* pengasingan

legot [lɛgɔt] *a* 1 belok; liku;
marlegot *v* berbelok; berliku:
dalan huta nami mar marlegot
do jalan ke kampung kami
berliku; 2 bengkok: songon
hayu na leduk seperti kayu
yang bengkok

legut [lɛgut] *a* serba kotor; kotoran
ada disana sini

lehat [lɛhat] *a* melekat bagai pulut

lehle [lɛhle] *v* kalah; tidak
menang: *ulang do lehle*
marlumba! jangan kamu kalah
berlomba

lehluk [lɛhluk] *n* lekuk: *juma nami*
pe bahat do lehluk ladang kami
pun banyak lekuknya

lei [lɛy] *n* batu tulis: *sapari i pakei*
do lei minik sikolah dulu
dipergunakan batu tulis untuk
sekolah

leilei [lɛylɛy] *v* dikejar-kejar:
dayok i leilei husing ayam
dikejar-kejar kucing

lejep [lɛjɛp] *a* jauh: *parsikolahkon*
nami lejep dohun rumah
sekolah kami jauh dari rumah

leley [lɛlɛy], **maleley** *adv* jelang,
menjelang: *lele bod menjelang*
sore

leler [lɛlɛr] *adv* lama sekali: *ia*
leler do ase roh dia lama sekali
baru datang

lelet [lɛlɛt] *a* tidak bersemangat;
kurang jantan

lemak [lɛmak] *adv* berlemak;
berminyak: *babui na mambur*
bahat do lemak ni babi yang
gemuk banyak lemaknya

lembang [lɛmbaŋ] *v* menyimpang;
marlembang *v* melenceng;
memintas; *marlembang do ase*
podas mengambil jalan pintas
agar cepat sampai
palembang *v* dialihkan;

leme [lɛmɛ], **marleme** *a* basah;
mengandung air atau barang

cair: *hanami marleme do hun*
juma kami basah dari ladang;
belum dikeringkan

lemes [lɛmɛs] *a* licin;: *dalan hu*
medan lemes do jalan ke
Medan licin

lemong [lɛmoŋ] *a* bulat: *tanohon*
lemong songon bola bumi bulat
seperti bola

lempe [lɛppe] *v* merenung
memandang ke bawah: *tunduk*
na lempe! tunduk yang meng-
hadap ke bawah!

lempeng [lɛppeŋ] *n* gumpal;
salempeng *n* segumpal; satu
gumpal: *lopat salempeng lepat*
segumpalan

lemper [lɛpper] *a* ramping: *anak*
boru ai lemper anak gadis itu
ramping

lena [lɛna] *v* melahirkan yang tak
cukup umur: *orang tuani*
hasoman nami lena orang tua
kawan kami melahirkan tak
cukup umur

lender [lɛddɛr] *n* lendir;
marlender *v* berlendir:
marlender ma hayuni galuh
batang pisang berlendir

lendes [lɛddɛs] *a* luas:
pakaranganni rumahni lendes
pekarangan rumahnya luas

lenduk [lɛdduk] *a* bungkuk: *anggo*
domma matua somal do lenduk
kalaupun sudah tua biasanya
bungkuk

leneng [lɛnɛŋ] *a* buncit: *boltok na*
leneng perut yang buncit

lenes [lɛnɛs] *a* licin: *dalan laho*
hu juma lenes jalan ke ladang
licin

lengah [lɛŋah] *a* lalai: *gati do ia*
lengah bani horja dia sering
lalai akan kerja atau tugas

lenger [lɛŋɛr] *a* amat lama

lenggang [lɛggaŋ] *v* duduk goyang
lutut: *ia hundul lenggang* dia
duduk goyang lutut

lengleŋ [lɛŋlɛŋ] teleng

lenter [lɛntɛr] *a* kecil tapi tampan:
gurama ai lenter pemuda itu
kecil tetapi tampan

leo [lɛyɔ] *Hg n* sayur;
marleo *v* makan sayur: *hanami*
gati do marleo bulung gadung
kami sering memakan sayur
daun ubi

leong → **lemong**

leot [lɛyɔt] *v* lewat: *panorong*
mangan domma leot mereka
makan sudah lewat

lepak [lɛpak] *a* salah; tidak benar;
tidak tepat: *bolasni lepak*
jawabnya tidak tepat;
halepakon *n* kesalahan;
manlepakkon *v* menyalahkan;
menyatakan (menganggap)
salah; melemparkan kesalahan
kepada

lepe [lɛpɛ] *v* 1 terbaring; meletak-
kan badan dengan punggung
atau sisi badan di sebelah
bawah; tidur-tiduran; 2 lemas

lepet [lɛpɛt] *v* rebah; roboh;
tumbang;
malepethon *n* merebahkane:
malepethon bona ni omei
merebahkan batang padi

lepong [lɛpɔŋ] *a* salah; botak;
gundul: *ulumi baru lepong*
kepalanya baru dicukur gundul

lereng [lɛrɛŋ] *n* sepeda; kereta
angin

lerler [lɛrlɛr] *v* dapat di lihat dari
jauh: *dolog ai lerler do*
humbani na daoh gunung itu
dapat dilihat dari jauh

leseh [lɛseh] *a* genit (bergaya-
gaya); banyak tingkahnya;
keletah: *anggini halak ai leseh*
tumang adik orang itu genit
sekali

leseng [lɛsɛŋ] *a* gundul:
haranganni domma leseng
hutan itu sudah gundul

¹**leset** [lɛsɛt] *a* tak kena; tak tepat:
tembakar ni leset tembakannya
tidak tepat

²**leset** [lɛsɛt] *a* tergelincir

lesset [lɛsɛt] *v* berjudi dengan
kartu domino;
marlesset *v* bermain kartu
domino

leto [lɛto] *n* burung puyuh: *i huta*
nami bahat do leto di kampung
kami banyak burung puyuh

leto payak [lɛtoɔpayak] *Sp n*
burung bangau kecombrang
yang sudah kembang

letor [lɛtoɾ], **maletor** *a* mabuk
berasa pening atau hilang
kesadaran (krn terlalu banyak
minum minuman keras, makan
gadung, dan sebagainya):
halani minum bagot ai, maletor
ia karena minum tuak itu ia
mulai mabuk; berbuat di luar
kesadaran; lupa diri

liab [lijab] *a* tidak sopan: *ulang*
liab diri i tongah na mabui kita
harus sopan melintas di tengah
yang ramai

liah [liyah] *v* tak mendapat: *ulang*
mabiar liah! jangan takut tak
mendapat!

lian [liyan] *n* batu asah kecil:
payah do torihon lian sulit
dicari batu asah

liang [liyaj] *n* 1 gua: *dong do*
liang i harangan ada gua di
hutan; 2 lubang: *dong do liang*
i dalam ada lubang di jalan

liar [liyar] *a* liar: *horbou na liar*
kerbau yang liar

liat [liyat] *n* tanah liat: *tanoh liat*
boi do ibahen asbak tanah liat
dapat dibuat asbak

liatliatan [liyatliwatan] *v* meramal

libas [libas] *v* pukul; hantam:
ulang libas ho anak-anak in!
jangan kau pukul anak-anak itu

libei [libey] *v* berganti; tukar;
marlibei *v* berganti; bertukar:
sidea ra marlibei barang
mereka bersedia bertukar
barang

libey [libey] *v* tukar;
marlibey *v* bertukar barang

libig [libig] *adv* suara gedebug;
malibig *v* berbunyi gedebug:
sorani mau libig suaranya
(berbunyi) bergedebug

libit-libit [libitlibit] *a* dangkal tidak
dalam (tentang sungai dan
sebagainya); tohor; cetek:
bongbongan ai libit-libit do
hansa bendungan itu dangkal
saja

libog [libog] *a* sakit kepala;
pening: *libog do ia halani*
mangan pining ia pening
karena makan pinang

libos [libos] *a* amat tinggi: *hayu ai*
libos kayu itu amat tinggi

libung [libuy] *n* nibung: *libung*
aima samasam palma na
marduri nibung adalah sejenis
palma yang berduci

libut [libut] *n* gagang tombak

lidung [liduy] *v* ratap;
malidung *v* meratap

¹**ligah** [ligah] *a* tak sama disayangi

²**ligah** [ligah] *v* pecah: *galas ai*
murah do ligah gelas itu mudah
pecah

ligat [ligat] *a* tangkas

liglig [liglig] *v* berpisah dari kawan
atau sanak: *ulang ma ibaen*
liglig! janganlah dibuat
berpisah!

lihar [lihar] *a* terang, cerah: *bani*
sada sogod lihar tumang pada
suatu pagi udara terang sekali;
panliharhon *v* membuat lebih
cerah

lihou [lihow] *a* jernih; terlihat
terang (tentang air); bening;
bersih; tidak keruh: *bah nami*
lihou air kami jernih

lihur [lihur] *a* terang peman-
dangan: *lihur do hami sormin*
terang pemandangan pada
cermin

likih [likih] *n* tungkai; panjang
tetapi kecil: *dakdanak ai likih*
anak itu panjang tetapi kecil

liklik [liklik] *v* terkelupas;
maliklik *v* mengelupas: *halis*
ni hayu maliklik kulit kayu
terkelupas

likou [likow] *v* hilang: *tongkin*
dassa na tadingkon domma
likou sebentar saja ditinggalkan
sudah hilang

lilie [lilie] *n* tikus busuk

lilin [lilin] *n* lilin: *lilin* *ibuat*
humbani asar lobah! lilin di-
buat dari sarang lebah!

lilir [lilir] *n* ucapan yang tak
sengaja keluar dari mulut

lilis [lilis] *n* lemak; panganan dari
ketan yang dimasak dalam
bambu dengan menggunakan
santan dan dipanggang;
manlilis *v* melelekan, me-
masak lemak

lima [lima] *num* lima; nama bagi
lambang bilangan asli ke-5;
palimahon *n* yang ke-5;
palimalima *v* berlima-lima;
parlima *v* membagi lima

limag [limag] *n* nama salah satu
kampung di Raya

limar [limar] *a* tajam: *limar do*
piso on pisau ini tajam

limas [limas] *n* limas: *limas* *aima*
bulung lanam daroh limas
ialah daun tempat darah

limbaga [limbaga] *n* umpama;
bagaikan; seakan-akan;
marlimbaga *n* mengandaikan:
nanihan gati do halak na
marlimbaga dahulu orang
sering menggunakan umpama;

limbas [limbas] *n* bekas laluan

limbat [limbat] *n* sejenis ikan lele: *bahat do limbat i sabah* banyak ikan lele di sawah

limbei [limbey] *n* bekas yang dilalui: *lang dong limbei ni* tak ada bekas yang dilaluinya

limbuah [limbuah] *n* buah pertama; bungaran: *limbuah ni banggal-banggal do* buah yang pertama besar-besar

limbur [limbur] *n* duri daun rotan: *limbur bani ujung ni bulung hotang* duri daun rotan yang terdapat di ujung

limitlimit [limitlimit] *a* mudah goyang karena dangkal dipancangkan: *hayu ai limit* kayu itu mudah goyang karena dangkal dipancangkan

limlim [limlim] *v* bercakap; **ipalimlim** *v* dicakapi: *halani magigi ia ipalimlim* karena ia benci ia tidak dicakapi

limpa [lippa] *n* limpa

limpot [lippot] *adv* sudah jauh: *domma limpot tading* sudah jauh ketinggalan

limuglimug [limuglimug] *n* ulat yang hidup dalam air

limun [limun] *a* dalam: *pambotohni limun* pengetahuannya dalam

limur [limur] *a* basah kuyup; **marlimur** *v* basah kuyup: *hanami marlimur do hujuma kami* basah kuyup dari ladang

limut-limut [limutlimut] *n* lumut; **marlimutlimut** *v* berlumut

linang [linanj] *v* berseri (wajah); bercahaya; manis; **marlina** *v* berseri: *ro hini marlinang* wajahnya bercahaya, berseri

linat [lina:t] *v* pecah: *anak dayok aima linat* anak ayam itu pecah

lindir [lindir] *n* air mandi yang berlendir (obat): *bulung-bulung doi baen lindir ni* daun-daunan dibuat air mandinya yang berlendir

¹**lindung** [lindurj] *v* teduh; **marlindung** *v* berteduh; bernaung: *anggo roh udan marlindung do sidea i sopo ai* jika datang hujan mereka berlindung di pondok itu;

²**lindung** [lindurj] *Sp v* belut

lindut [lindut] *n* kembar; sama rupanya: *niombahni dong do na lindut* anaknya ada yang kembar

linggar [lygar] *adv* tidak ber-sesak-sesak: *halak ai linggar ibagas motor* orang itu tidak ber-sesak-sesak di dalam motor

linggarei [lygarey] *n* nama sejenis burung

linggoh [lygoh] *v* bernaung: *anggo roh udan linggoh do sidea i sopo ai* jika datang hujan mereka berlindung di pondok itu

linggom [lygom] *a* teduh; **marlinggom** *v* berteduh

lingkaboh [lykaboh] *n* kelelawar: *lingkaboh ai habang hu rumah* kelelawar itu terbang ke rumah

lingkar [lykar] *n* bulan 12: *pas bani bulan lingkar laho ma sidea manohu tulang ni* tepat pada bulan 12 mereka pergi mengunjungi pamannya

lingkat [lykat] *a* cepat: *amboru ai lingkat mardalan* anak perempuan itu berjalan cepat

lingkit [lykkit] *n* anak panah

lining [linij] *a* gembung: *boltokni lining tumang* perutnya gembung betul

linir [linir] *a* penuh: *ember ai linir marisi bah* ember itu penuh berisi air

linou [linow] *a* kilat; berkilat; mengkilap; bercahaya: *omas ai linou songon kasa emas itu berkilat seperti kaca*

linsei [lissey] *v* bertukar;
marlinsei *v* bertukar: *gurama ai marlinsei tintin pemuda itu bertukar cincin*

linsuran [lissuran] *n* yang sudah buruk; bekas: *hiou ni ai domma linsuran kainnya itu sudah buruk*

lintagtag [lintagtag] *n* titik hujan jatuh dari daun: *lintagtag madabuh humbani bulung ni hawei titik hujan jatuh dari daun keladi*

lintah [lintah] *n* lintah; rentenir

lintas [lintas] *v* melintas: *mosai ai lintas hum hobon tikus itu melintas dari tempat padi*

lintok [lintok] *a* keruh: *bah na lintok air yang keruh*

lintor [lintor] *n* utas; seutas: *ganjang tali ai lintor panjang tali itu seutas*

lintun [littun] *v* lari;
malintunhon *v* melarikan; membawa lari; menjalankan kencang-kencang;
marlintun *v* 1 berlari: *halak ai marlintun halani biarni orang itu berlari karena takutnya*; 2 lari kawin;
parlintun *n* pelari;
parlintunan *n* tempat pelarian;
tarlintunhon *v* terlarikan; dapat dilarikan;
marlintun-lintun *v* berlari-lari kecil; berlari pelan-pelan

lior [liyor] *v* lihat

liot [liyot] *v* keliling

liotliot [liyotliyot] *n* sejenis binatang kecil: *rongit aimabintang liotliot nyamuk adalah binatang kecil*

liou [liow] *v* terlampau

lipan [lipan] *n* lipan, kelabang

lipat [lipat] *v* pukul

liplip [liplip] *v* lipat;

manliplip *v* melipat: *inang manliplip hiou ibu melipat kain*

lipur [lipur] *a* lancip; tirus; meruncing: *tandukni horbou lipur tanduk kerbau lancip*

liput [liput] *a* jauh sekali: *hutani liput tumang kampungnya jauh sekali*

lisa [lisa] *n* telur kutu: *lisani baliang ai bahat tumang telur kutu anjing itu banyak sekali*

lisak [lisak] *a* bijak: *manuk-manuk ai lisak tumang burung itu bijak sekali*

lisat [lisat] *v* 1 jepit; 2 himpit; 3 lindas: *ia lisat i labah dia terjepit di pintu*;

malisatkon *v* melindas: *tong ai ma malisatkon anak ni huting tong itu melindas anak kucing*

lising [lisij] *a* licin: *dalan ai lising anggo roh udan jalan itu licin kalau hujan turun*

listor [listor] *a* lurus: *buluh ai listor tumang bambu itu lurus betul*

litap [litap] *a* basah: *hiouni litap hona udan kainnya basah kena hujan*

litur [litur] *a* kusut: *bajuni litur alani lang igosok bajunya kusut karena tak digosok*

liur [liyur] *n* air liur: *liur ni madekdek air liurnya meleleh*

liut [liyut] *n* keliling: *liutni huta ai ipagar sekeliling kampung itu di pagar*

loba [loba] *n* nama sejenis kayu

lobah [lobah] *n* lebah: *manisan lobah matai manisan lebah enak*

lobak [lobak] *n* lobak: *i juma nami bahat isuan lobak di ladang kami banyak di tanam lobak*

lobang [lobaj], **lobangon** *a* ompong: *iponni lobang alani domma matua* giginya ompong karena sudah tua

lobar [lobar] *n* biawak: *lobar manjulur* biawak menjalar

lobei [lobɛy] *adv* dahulu, masa lampau; yang mula-mula; **manglobeihon** *v* mendahulukan; **manlobei** *v* mendahului; **marsilobeian** *v* saling mendahului; **palobei** *a* dahulukan; **panglobei** *n* pendahulu **parlobei** *v* orang-orang yang pertama dahulu: *sidea domma misir parlobei* dia orang terdahulu yang pergi;

lobih [lobih] *a* lebih; lewat dari semestinya

loblob [loblob] *a* rendah: *rumah ni sidea roh loblob ni* rumah mereka tambah rendah

lobong [lobɔŋ] *n* lubang: *ia madabuh nubagas lobong* ia jatuh kedalam lubang; **parlobong** *n* tugas

lobu [lobu] *Tb n* kandang babi: *lobu ni sidea dong i juma* kandang babi mereka ada di ladang

lobur [lobur] *v* lebur: *bosi ai lobur* besi itu lebur; **malobur** *v* melebur

logam [logam] *v* saduran: *lape siap logam tintin mai* belum siap saduran cincin itu

logging [logiŋ] *n* semacam kumbuh

logo [logo] *a* kemarau: *ulang martidah anggo logo ari* janganlah menabur padi kalau musim kemarau

logou [logow] *n* angin; hawa; udara; **marlogou** *v* berangin; ada angin bertiup; **logou ni ari** musim panas

loha [loha] *n* semacam tumbuhan kecil untuk ramuan: *boan holi loha ai hun juma* bawalah nanti daun ramuan dari ladang

lohat [lohat] *v* rekat; melekat: *lang taragu topung halani lohat ni* tidak tercampur lagi tepung ini karena merekat

lohei [loheɣ] *a* lapar; **loheian** *n* perihal lapar; *v* menderita lapar; kekurangan makan: *loheian ia dob marsuan i sabah* ia kelaparan sesudah lelah bertanam di sawah; **malohei** *a* merasa lapar

loja [loja] *a* lelah; letih; penat: *ia loja marlintun* ia lelah berlari; **halojaan** *n* kelelahan; perihal lelah; **lojaan** *a* lebih lelah; **lojatu** *a* terlalu lelah; **parloja** *n* orang yang mudah atau gampang lelah **tarloja** *a* agak lelah; **marloja-loja** *a* berlelah-lelah; **paloja-lojahon** *v* melelahkan; menyebabkan lelah

lojang [lojaŋ] *n* persegi panjang: *bulung ni buluh ai lojang* daun bambu itu persegi panjang

lojei [lojɛy] *a* nyenyak: *ia modom lojei nantuari* dia tidur nyenyak semalam

lojong [lojɔŋ] *n* cula

lojo [lojɔ] *n* depan; muka; **parlojo** *adv* terdahulu

loju [loju] *a* lembek: *indahan ai loju tumang* nasi itu lembek seperti bubur

lokut [lokt] *a* enak; sedap, lezat (tentang rasa); nikmat, memuaskan: *daini sipanganon nai lokut tumang* rasa makan itu nikmat sekali

lolah [lolah] *n* halangan: *anggo lang dong lolah, roh do au holi* kalau tak ada halangan aku datang nanti

lolei [lɔɛy] *a* lalai: lolei dot tong bani horjani dia selalu lalai dalam pekerjaannya

lolos [lɔɔs] *v* lupa; 1 tidak teringat; 2 lalai;

manloloskon *v* melupakan; melalaikan; tidak mengindah-

kan;

marsilolos *v* berlupaan;

parlolos *n* pelupa;

tarlolos *v* terlupa; tiba-tiba lupa; terlalaikan;

lomah [lɔmah], **lomah-lomah** *a* lemah

lomah-lomah *a* lemas-lemas

²**lomah-lomah** [lɔmahlomah] *n* nama sejenis burung

lomang [lɔmaj] *n* lemang

lomban [lɔmban] *v* ditolakkan: *holi da masarsar soban in anggo* lomban *ho* nanti berserak kayu itu kalau kau tolak dari sini

lombang [lɔmbanj] *n* jurang: *pb* lombang *naso hagokan* jurang tidak terpenuhi walau sudah banyak, masih merasa kurang; *ki* lombang *hamagouan* berbuat dosa

lombu [lɔmbu] *n* lembu; sapi

lomok [lɔmɔk], **lomok-lomok** *n* babi kecil: *patar mamboan* lomoklomok *mu hita bani tulang* besok bawa babi kecil kita kepada paman

lompa [lɔppa] *n* alasan : *anggo jolma na gutul bahat do* lompa *ase unang ilogai* kalau orang nakal, banyak sekali alasannya supaya jangan dimarahi

lompah [lɔppah] *n* 1 sayur; 2 lauk: *indahan pakon* lompah nasi dan lauk;

lompahon *n* bahan masakan; sesuatu yang akan dimasak

malompah *v* memasak: *inang* malompah *indahan* ibu memasak nasi;

malompahkon *v* memasak;

panlompah *n* pemasak;

parlompahon *n* tempat memasak;

tarlompah *v* termasuk; sudah dimasak

lompit [lɔppit] *v* lipat;

manlompit *v* melipat: *inang* manlompit *hiou* ibu melipat kain

lompou [lɔppou], **tarlompou** *n* terlampau; teramat: *ulang* tarlompou *ribut i bagas sikkolah!* jangan terlampau ribut di dalam sekolah!

lompur [lɔmpur] *a* hancur luluh: lompur *dassa uhurku mangidah parlahou min* hancur hatiku melihat kelakuanmu

lomuk [lɔmuk] *a* jinak: *domma* jinak *aili ai* babi hutan itu sudah jinak

lonap [lɔnap] *a* jinak: lonap *do horbouta si banggalan* kerbau kita yang paling besar jinak

londar [lɔndar] *n* mata: *maborit* londarku *mangidah mataniari* mataku sakit melihat matahari

londas [lɔdas] *v* memijak-mijak rumput agar dapat dilalui

londut [lɔndut] *a* lenting

longa [lɔnja] *adv* biar: *patar* *mambuat* longa *ma huja i juma* besok mengambil biarlah kita ke ladang

¹**longadei** [lɔngadɛy] *n* sejenis gelang untuk anak-anak

²**longadei** [lɔngadɛy] *n* tempat untuk menjemur tembakau

¹**longah** [lɔjah] *a* dungu; bodoh

²**longah** [lɔjah] *a* bisu;

marlongah *v* berdiam diri tidak mau berkata-kata; *ki* diam saja (tidak memberi kabar): *ulang pura-pura* marlongah *ho!* jangan berpura-pura bisu kau!

longang [lonɔŋ] *a* heran, bengong; tercengang; takjub

longgak [lonɔŋgak] *n* waktu senggang

longgam [lonɔŋgam] *a* berpahit hitam: *badanni pe longgam dokah mage lang maridi badannya kehitam-hitaman memang sudah lama tidak mandi*

longgi [lonɔŋgi] *v* berlipat ganda: *longgi do pandapotan nami taun on* penghasilan kami berlipat ganda pada tahun ini

longgou [lonɔŋgow] *a* lama sekali: *mase sonari longgou hamu roh?* mengapa kamu datang lama sekali

longgur [lonɔŋgur] *n* petir

longkung [lonɔŋkɔŋ] *n* nama kampung yang terdapat di Kecamatan Raya

longkot [lonɔŋkɔt] *v* melekat

lonih [lonih] *n* areal ladang yang telah dicangkul atau dikerjakan

lonjan [lonjan] *a* banyak: *sonari domma lonjan jolma* sekarang manusia sudah banyak

lonong [lonɔŋ] *v* tenggelam

lonsing [lonɔŋsiŋ] *v* pukul;
ilonsing *v* dipukul: *ilonsing inang au nangkin* aku dipukul ibu;
marlonsingkon *v* memukulkan; **1** memukul dengan; **2** memukul untuk orang lain;
pallonsing *n* pencambuk; alat untuk mencambuk;
tarlonsing *v* terpukul
lonsing-lonsing *v* mencambuk; menyebat dengan cambuk

lonsoh [lonsoh] *v* terban jadi jurang: *lonsoh juma tai ibaen udan* sudah terban ladang kita karena hujan

lontar [lontar] *v* lontar

lontas [lontas] *v* **1** melintasi; melewati: *lontas garama ai*

nokkan omei nokkan omeita i juma pemuda itu melintasi padi kita di ladang;

lontasan *n* **1** pintasan; **2** penyeberangan jalan

¹lontong [lontɔŋ] *a* bodoh; dungu

²lontong [lontɔŋ] *a* bebal: *surung do lontong mu songon* kebodohanmu itu keterlaluan

³lontong [lontɔŋ] *n* lontong

lopah [lopa] *adv* sebelah

lopak [lopak] *n* putih

lopas [lopas] *n* izin;
ilopas *v* diizinkan; *lang ilopas inang au ihut* saya aku tidak diizinkan ibu ikut;
mangalopas *v* mengizinkan

lopat [lopat] *n* **1** lepat; **2** lempur

lopei [lopeɪ] *n* nama sejenis rumput

lopi [lopiʔ] *v* susun dengan meminpa

lopou [lopoʊ] *n* **1** tempat bermusyawarah; **2** wadah

lopus [lopus] *v* lewat; melintas: *domma lopus ia hu juma* dia sudah melintas di ladang

lor-lor [lorlor] *v* menelan dengan cepat: *anggo na manis urah do lortor on* kalau yang manis itu cepat ditelan

losa [losa] *n* nama sejenis kayu

losah [losah] *a* pecah: *domma losah jagul idudai* jagung itu sudah pecah ditumbuk

losat [losat] *v* terjepit: *ulang marguro-guro i labah, holi losat* jangan bermain-main di pintu nanti terjepit

losei [loseɪ] *v* selesai: *anggo domma losei, mulak ma!* kalau sudah selesai, pulanglah!

los-los [loslos] *a* layu: *bulung ai loslos* daun itu layu

losog [lɔsɔg] *a* bosan: *ulang ura tu losog marlajar!* janganlah mudah bosan belajar!

losok [lɔsɔʔ], **marlosok** *v* berkurang: *marlosok use bah in?* mengapa air itu berkurang lagi?

losop [lɔsɔp] *v* terjerumus ke dalam lubang (tentang kaki): *asok-asok ho holi losop naheimu!* pelan-pelan saja, nanti kakimu terperosok!

losou [lɔsɔw] *v* basuh

losung [lɔsɔŋ] *n* lesung

lota [lɔta] *a* banyak: *lota ihan i sabah* banyak ikan di sawah

lotih [lɔtih] *a* domma *lotih iahap ham manduda omei ai?* kamu sudah letih menumbuk padi itu?

loting [lɔtiŋ] *n* korek api

lotir [lɔtir] *a* senja buta; gelap gulita: *mabiar au hударat ai, domma lotir* aku takut keluar, sudah gelap gulita

lotok [lɔtɔʔ] *a* keruh

lotong [lɔtoŋ] *n* jelatang

lotup [lɔtɔp] *n* bunyi semak atau rumput yang terbakar

lou-lou [lɔlɔw] *v* kumpul; **marlou-lou** *v* berkumpul: *ase marlou-lou hita i lapangan patar* besok kita berkumpul di lapangan

lowah *Sp* → **lowoh**

lowoh [lowoh] *n* 1 sayur-mayur; 2 masakan berkuah (seperti gulai, sup, dan sebagainya);

marlowoh *v* menyayur, memasak sayur

loyar [lɔyar] *a* boros

¹**luah** [luwah] *n* buah tangan; oleh-oleh: *inang mamboan luah hun tiga* ibu membawa oleh-oleh dari pasar

²**luah** [luwah] *v* lepas; 1 lolos dari kandang (kurungan, kerangkeng,

dan sebagainya); 2 melarikan diri;

iluahon *v* larikan;

luahon *v* larikan; membawa lari;

luahon *v* larikan; membawa lari;

maluah *a* lepas;

mangaluah *v* kawin lari;

mangkaluah *v* berlepasan;

paluahon *v* melepaskan;

tarpaluah *v* terlepas;

marluah-luah *v* kawin lari

luan [luwan] *n* hulu: *ia maridi i luan* ia mandi di hulu

luap [luwap] *a* lapang

luar [luwar] *n* luar: *ia hu luar hongkan* ia tadi keluar

luaran [luwaran] *v* mengeluarkan getah

luas [luwas] *a* bocor: *tayub rumah nami luas* atap rumah kami bocor

luat [luwat] *a* benci;

iluat *v* dibenci;

maluat *v* membenci

lubang [lubay] *n* lubang: *madabuh huting hu lubang ai* kucing jatuh ke lubang

lubuk [lubuk] *v* irama; dendang;

marlubuk *v* berirama: *si Ani marlubuk i alaman* si Ani berdendang di halaman

¹**luetu** [luetu] *v* gempar; ribut: *luetu dassa hanima seng tarhata* ribut saja kalian, tidak terlarang lagi

²**luetu** [luwetu] *a* recok: *luetu dassa hanima seng tarhata* recok saja kalian, tidak terlarang lagi

luga [luga] *n* kayuh;

iluga *v* dikayuh;

marluga *v* berkayuh; bersampan: *halak ai marlugah i dano* orang itu bersampan di danau

lugut [lugut] *v* lumpur;
marlugut *v* berlumpur;
marlugut-lugut *v* berlumpur-lumpur

luha [luha] *n* luka: *naheini luha kona piso* kakinya luka kena pisau

luhik [luhi[?]], **luhik-luhik** *n* seluk beluk: *au seng hubotoh sonaha luhik-luhik rana ni* aku tidak tahu seluk beluk perkara itu

luh-luh [luhluh], **mangiluh-luh** *v* tukar sisik (ular)

luhou [luhow] *a* rusak; sudah tidak sempurna (baik, utuh) lagi

luhung [luhuŋ] *n* jurang: *motor ai madabuh hu luhung* motor itu jatuh ke jurang

luhur [luhur] *v* terberita: *ia domma luhur ihuta ai* dia sudah terberita di kampung itu

luhut [luhut] *v* berkumpul: *mantuari luhut do inang gereja pokan kawanni* semalam ibu berkumpul di gereja bersama kawannya

luhutan [luhutan] *n* tumpukan: *luhutan ni omei* tumpukan padi

lujub [lujub] *v* terbaring: *inang hundul lujub dohon Ani* ibu duduk terbaring dekat Ani

lukis [lukis] *v* lukis;
ilukis *v* dilukis: *buluh ai ilukis bana* bambu itu dilukis ayah;
malukis itu *v* melukis

¹**luk-luk** [lukluk] *n* kerutan, lipatan pada kulit (dahi dan sebagainya);
marluk-luk *v* berkerut: *bohini marluk-luk tiap ari* dahinya berkerut setiap hari

²**luk-luk** [lukluk] *n* rabuk: *bonani bagod ai lukluk tumang* batang enau itu rabuk betul

luluan [luluwan] *n* bagian rumah yang dijadikan tempat untuk tamu yang dihormati

lulun [lulun] *v* lipat;
ilulun *v* dilipat: *hio ilulun inang* kain dilipat ibu;
malulun *v* melipat

lulus [lulus] *v* diang; memanaskan dengan api; *inang manlulusi bulung i tataring* ibu mendiangkan daun di atas perapian; **manlulus** *v* mendiangkan;
panlulus *n* cara mendiangkan

lumat [umat] *v* giling halus;
ilumat *v* digiling halus: *lisina ai ilumat* cabai itu digiling halus

lumba [lumba] *n* nasihat;
ilumba *v* dinasihati;
malumba *v* menasihati;
palumba *n* nasihatkan;
palumbahon *v* menasihatkan; menjadikan terlarang;
lumba-lumba *n* nasihat-nasihati; berbagai macam nasihat: *bahat do nokkan lumba-lumbani* tadi ia banyak memberi nasihat

lumbang [lumban] *a* 1 longgar; 2 lapang: *rumahni tulang lumbang alani bangga ni* rumah paman lapang karena besarnya;
halumbangan *n* kelonggaran;
lumbangan *a* lebih longgar;
lumbangtu *a* terlalu longgar;
palumbangkon *v* melonggarkan; melapangkan; membuat menjadi longgar;
salumbang *a* selonggar; sama longgar dengan;
tarlumbang *a* agak longgar;
lumbang uhur lapang hati; melapangkan dada

lumei [lumey] *a* kosong 1 tidak berisi: *cuni ai lumei sonari goni* itu kosong sekarang; 2 tidak berpenghuni: *rumah na bangga ai lumei sonari* rumah yang besar itu kosong sekarang;

- ilumeihon** *v* dikosongkan;
palumei *v* kosongkan; perintah untuk mengosongkan;
palumeihon *v* mengosongkan
- lumoh** [lumoh] *n* buih; gelembung-gelembung kecil pada permukaan barang cair (seperti pada air, sabun, dan sebagainya);
marlumoh *v* berbuih: *bahni sabun marlumoh air sabun berbuih*
- lumpat** [lumpat] *v* lompat; loncat;
manlumpat *v* melompat: *here malo do marlumpat i harangan kera itu pandai melompat di hutan;*
manlumpati *v* melompati
- lunak** [lunak] *adv* banyak sekali: *omeini lunak tumang padinya banyak sekali*
- lunci** [lunci] *n* biji buah yang dapat dimakan, misalnya biji buah nangka, cempedak, durian, dan lain-lain
- lundagi** [lundagi] *adv* tidak sama disayangi: *anggo inang padohon gatir do anak ni lang lundagi kalau ibu tiri, sering tidak sama rasa sayangnya terhadap anak-anaknya*
- lundu** [lundu] *n* bulu landak
- lungam** [lujam] *a* kosong: *domma lungam tas ni ai sudah kosong tasnya itu*
- lunggar** [lujgar] *a* longgar: *na lunggar ma boli bajumu! beli bajumu yang longgar saja!*
- lungkang** [lujkang] *a* lekang: *ura panganon buahni rambutan ai halani lungkang do mudah dimakan buah rambutan karena lekang*
- lungkar** [lujkar] *v* mengaku salah sendiri: *ija lungkar hubani kawanni ia mengaku salah sendiri kepada kawannya*
- lungun** [luyun] *a* 1 sunyi; 2 kosong; 3 lengang: *lungun ni ahapkon halani pada sora pelang dong lengang kita rasa karena tidak kedengaran suara apapun;*
hunlungun *a* lebih sunyi;
lungunan *v* kesunyian; merasa sunyi
- lunja** [lunja] *v* dipikul; memikul: *bapa man lunja omei ibagas goni ayah memikul padi yang dibungkus di dalam goni*
- lunsat** [lunsat] *v* percik; terpercik
- luntei** [luntey] *v* dipijat; diurut bagian tubuh untuk melemaskan otot sehingga peredaran darah lancar: *luntei lobei gurung ni inang diurut dulu pinggang ibu*
- luntur** [luntur] *a* luntur: *baru sahali sabun demma luntur baru sekali dicuci sudah luntur*
- lupa** [lupa] *a* lupa: *gati do hita lupa sai seng ihorjahon kita sering lupa sehingga tidak jadi dikerjakan*
- lupak** [lupa?] *n* celipar (tempat gambir): *domma magou lupak ni ompung nantuari sudah hilang celipar nenek kemarin;*
salupak *num* sepetak; setapak
- lupung** [lupuy] *a* bagai buluh: *hujai pe sai lupung tong huja pelang tombus kemana saja pun tertutup, tidak ada jalan keluar*
- lurlar** [lurlar] *a* longgar
- lur-lur** [lurlur] *a* merdu: *lur-lur tumang tongaran sorani ai merdu sekali kedengaran suaranya*
- lus-lus** [luslus] *n* garis: *ulang margelluk gellek baen luslus ni! janganlah berbelok-belok membuat garisnya!*

lusut [lusut] *v* terperosok:
*tarsonggot ia bani lubang ai
 halani lusut ia terkejut karena
 terperosok di lubang itu*

lutar [lutar] *v* dicambuk; dihantam

lutik [luti[?]] *adv* berkurang sedikit:
*ai ma, anggo i buat otik
 nangkan lutik use itulah, karena
 tadi diambil sedikit menjadi
 berkurang sedikit*

lutok [luto[?]] *n* tuak yang tanak:
*anglongkon malah lutok in!
 buang saja air tuak yang tanak
 itu!*

lutu [lutu] *a* gempar

lutu-lutu lumajang [lutulutu
 lumajay] *a* berkata-kata tidak
 menentu

lutung [lutuy] *v* kerumun; ber-
 himpun banyak-banyak; ber-
 kerubung;

ilutung *v* dikerumuni;
 dikerubungi: *marluntun ho
 sunghan ijin holi ilutung
 ranggiting in!* cepat kau lari
 dari situ, nanti dikerumuni
 lebah itu!

M

- ¹**ma** [ma] *adv* bentuk terikat lah; yang digunakan untuk menekankan makna kata yang di depannya
- ²**ma** [ma] *n* huruf kesebelas dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)
- mabar** [mabar] *n* sejenis kayu: *tagil lobei mabar ai tokkin nari!* potong dulu kayu itu sebentar lagi!
- mabei** [mabey] *a* matang; masak: *hape mabei ambotik tu pepaya kita belum matang*
- mabiyar** [mabiyar] *a* *Sr* takut (pada benturan; pada suasana)
- mabuk** [mabu²] *a* mabuk: *ulang bahat tu i minum ho bogot holi mabuk!* jangan terlalu banyak minum tuak itu, nanti mabuk!
- mabur** [mabur] *v* sudah tersiram
- mada** [mada], **simada** *n* empunya; tuannya; pemiliknya
- madabuh** [madabu] *v* *Sp* jatuh
- madal** [madal] *a* tebal muka: *seng tarhata na, madal do ai ia tidak terlarang, memang ia tebal muka*
- madat** [madat] *v* menghisap candu: *ulang isuha ho madat holi somal!* jangan kamu coba untuk menghisap candu nanti terbiasa!
- maen** [ma:en] *v* main: *hanami maen bola nantuari* kami bermain bola kemarin
- magigi** [magigi] *a* jijik: *magigi au saya jijik*
- magin** [magin] *a* sakit: *tiap borngin magin do ulukku* tiap malam sakit kepala
- magin-magin** *a* *Sr* salesma
- magira** [magira] *adv* nanti

- magor** [magor], **magor-agor** *a* termasyur: *bapa si Ali magor do i huta ai alani bujur ai* bapak si Ali termasyur di kampung itu karena baiknya
- magou** [magow] *v* hilang;
- magouan** *n* yang kehilangan; usaha penghilangan;
- mamagou** *v* menghilangkan;
- pangagou** *n* orang yang menyesatkan;
- pangagouhon** *v* menghilangkan
- mahar** [mahar] *n* sesuatu yang ditumbuk sudah dapat ditampi: *anggo dompa mahar ongkal ma ase hupiari* kalau sudah lumat tuanglah agar kutampi
- maharsa** [maharsa] *a* tak enak makan; tak enak rasa lidah: *maharsa sipanganon ai* tak enak rasa lidah makan itu
- maila** [mayla] *a* malu: *ulang mambehan maila ho i jon* jangan kamu membuat malu di sini;
- parmaila** *n* pemalu
- mahol** [mahol] *a* mahal: *huahap mahol do ituhor ho bajumu ai* kukira mahal kau beli bajumu itu
- mahua** [mahuwa] *pron* kenapa; bagaimana keadaan: *mahua uluni na hona gijig ai?* bagaimana keadaan kepalanya yang kena lempar?
- majal** [majal] *a* tumpul 1 papak pada ujungnya (tidak runcing); tebal pada bagian yang tajam (tidak tajam); 2 *ki* tidak mudah mengerti; bodoh
- majol** [majol] *a* tumpul; majal: *majol pisor min do i boan ho* tumpul sekali pisau yang kamu bawa
- maju** [maju] 1 *v* maju; berjalan (bergerak) ke muka; 2 *v* menjadi lebih baik (laku,

- pandai, dan sebagainya); berkembang: *bah! maju do usahamu do* wah! semakin maju usahamu ini
- makus** [makus] *a* jorok: *bajuni makus tumang* bajunya jorok sekali
- mal** [mal], **mal-mal** *adv* hampir mati: *parau ai mal-mal i hunduli* rumput itu hampir mati diduduki
- malab** [malab] *adv* agak demam: *akkulakku malab hona udan* badan saya agak demam kena hujan
- malaga** [malaga] *a* lahap
- malang** [malan] *a* segan: *malang au manonggah guru* saya segan melihat guru
- malapah** [malapah] *v* menoreh; membelah
- malas** [malas] *a* hangat; agak panas; tidak dingin; **malasi** *v* menghangati; memanaskan (nasi dan sebagainya) yang sudah dingin; **marmalas** *v* menghangatkan; **pamalas** *n* penghangat; alat untuk menghangatkan; **pamalaskon** *v* menghangatkan; **marmalas uhur** *v* menggem-birakan hati; bergembira: *marmalas uhur ma namin nasiam* seharusnya kalian bergembira
- malbang** [malbay] *v* terkupak: *naheiku malbang hona batu kakiku* terkupak kena batu
- malbas** [malbas] *a* lembab; tidak kering benar; agak basah: *saluarhu malbas hona udan* celana saya agak basah terkena hujan
- mabiar** [mabiyar] *a* takut
- malbu** [malbu] *v* ditaburi abu: *sabah ai malbu bahen bahat haltah* sawah itu ditaburi abu karena ada hama padi
- malbung** [malbuy] *adv* tidak mujarab lagi: *tambar ai malbung be* obat itu tidak mujarab lagi
- ¹**malim** [malim] *a* alim; 1 ulama; 2 berilmu (terutama dalam hal agama Islam)
- ²**malim** [malim] *n* *Sp* amil
- maling** [malinj] *a* kuat suaranya: *kapal ai maling sorani* kapal itu kuat suaranya
- mallok** [mal:ok] *v* buang; **mallokkon** *v* buangkan: *toppah ai mallokkon!* buangkan sampah itu!
- malnang-alnang** [malnəŋalnəŋ] *n* berisi air
- malnou** [malnɔw] *n* sejenis rotan: *godeng tumang malnou ai panjang* sekali rotan itu
- malo** [malɔ] *adv* boleh; diizinkan; tidak dilarang: *anggo malo mulak au sonari* kalau boleh aku pulang sekarang
- malpas** [malpas] lemas: *au malpas halani lahean* saya lemas karena lapar
- maltang** [maltəŋ] *v* terayun-ayun benda besar: *maltang bungkusani* *iboan* terayun-ayun bungkusani dibawanya
- maltung-galtung** [maltuŋgaltuŋ] *v* tergantung: *begu ai maltung-galtung hona siding* harimau itu tergantung kena jerat
- maluah** [maluwah] *v* lepas: *horbu i ai maluah humbani talini* kerbau itu lepas dari talinya
- ¹**malum** [malum] *v* sembuh: *podas malum* cepat sembuh; **namalum** *v* pulih dari sakit; **napamalumhon** *n* penyembuh; **pamalumkon** *n* menyembuhkan
- ²**malum** [malum] *v* penurunan suhu panas menjadi dingin (tentang air panas)

mamah [mamah] *v* makan nasi (kata untuk anak-anak): mamah lobei ho makanlah dulu engkau

mambal [mambal], **mambal-mambal** *v* luntang-lantung: garama ai mambal- mambal hurjani pemuda itu luntang lantung saja kerjanya

mambik [mambik], **mambik-ambik** *v* terburai: bi suka ni sili ai mambik-ambik hona lambing usus babi hutan itu terburai kena tombak

mambir-ambir [mambirambir] *v* terjumbai-jumbai: mambir-ambir mando tolak ni hioumui kainmu itu terjumbai-jumbai karena sudah koyak

mambung-ambung [mambungambung] *v* berayun-ayun: Ali mambung-ambung i toruh ni hayu si Ali berayun-ayun di bawah pohon

mambur [mambur] *v* dibuang-buangkan; terbuang: karcis ai bahat mambur halani langbois karcis itu banyak terbuang karena tidak habis

mampar [mampar] *v* berserak: mampar ganup ginompani berserak bersama keturunannya

mampat [mampat] *n* semacam kayu

mampu [mampu] *n* sejenis kayu berdaun lebar getah akarnya merah

mampul [mampul] *adv* habis saat pohon enau disadap

mamunah [mamunah] *v* punah; habis: mamunah jagul ai i bahen dayok habis jagung itu di makan ayam

mandal [mandal] *n* telapak tangan atau telapak kaki yang tebal

mandihar [mandihar] *n* Sr pencak silat

mandihe [mandihey] *n* semangka: buei do mandihe i jumamu banyak semangka di ladangmu

mando [mando] *adv* 1 hanya: on mando bagianhu hanya ini saja kepunyaan saya; 2 selalu; terus menerus: ho mando tong dapotan selalu kamu yang mendapatkan

mandur [mandur] *n* mandor; pengawas

mane-mane [manɛmanɛ] *n* Sp dingklik

mangan [majan] *v* 1 makan: ahu mangan tolu hali sadari saya makan tiga kali sehari; 2 mengunyah: ompung mangan demban nenek makan sirih;

mangankon *v* memakan: rosuh inang mangankon dayok nipanggang ibu suka memakan ayam panggang;

marsipanganan *v* saling memakan;

pamangan *n* orang yang makan;

panganan *n* tempat makan: sapah panganan ni sapah hayu piring tempat makannya piring kayu;

panganon *n* makanan;

tarpangan *v* termakan;

mangan-mangan *v* perjamuan; makan-makan

mangge [mange], **mange-mangge** *n* bunga pinang

mannga [manga] *n* mannga

manngis [mangis] *n* manngis

manngoluh [manngoluh] *a* hidup

manngou [manngow] *v* hilang (yang biasanya ramai): manngou atap huja laho ni hilang entah kemana perginya

mangida [majida] *n* lemak kemiri: santanni gambiri ai mangida tumang santan kemiri itu lemak sekali

mangir [majir], **mangir-mangir** *v* buang air besar: *ilarang mangir-mangir i dalam* dilarang buang air besar di jalan

mangkar [majkar] *adv* tanggung: *parrohni udan ai mangkar tumang* hujan itu tanggung sekali turunnya

mangkuk [majkuk] *n* tempat minuman dari porselen

manigon [manigon] *adv* harus 1 patut; 2 wajib; mesti (tidak boleh tidak)

manipat [manipat] *adv* seterusnya: *memang manipat samai paruhumi* memang seterusnya begitu pikirannya

manis [manis] *a* manis: *bahni halambir ai manis tumang* air kelapa itu manis sekali; **manisan** *n* manisan; halua

manisia [manisiya] *n* manusia: *lang dong manisia i jai* tidak ada manusia di sana

manisio [manisiyo] *v* berteduh: *au tarpaksa manisio i toruhni sapo ai nami roh udan* saya terpaksa berteduh di bawah gubuk itu karena datang hujan

manja [manja] *a* manja;

pamanjahon *v* memanjakan

parjuma [parjuma] *n* petani: *parjuma do halak ai* orang itu petani;

parjumaan *n* perkebunan

manogkok [manogkok] *v* mendaki; menanjak naik

manoh [manoh] *n* kenang-kenangan: *manoh han bani ompung* kenang-kenangan dari nenek

manolang-nolang [manolajngolaj] *n* musim peralihan hujan ke panas

mansil [mansil] *v* tercabut gagang (misalnya gagang parang)

mantin [mantin] *a* lezat; sedap: *buahni durian mantin daini* buah durian enak rasanya

mantod [mantod] *v* tersentak: *mantod ia mardalan* tersentak dia berjalan

manolon angkahala [manolon ak:ahala] *n* gerhana

manuk [manuk] *n* ayam: *bahat tumang manuk i juma* banyak sekali ayam di ladang

manuk-manuk [manukmanuk] *n* sejenis burung

maol [maol] *v* terambai-ambai: *maol haini ibaen ikan harambai ambai* pancingnya terambai-ambai oleh ikan

maor [maor] *v* tak tentu perjalanannya: *maor dotong horjani* kesana kemari saja kerjanya

maos [maos] *a* aus; usang: *bajuku domma maos* pakaian saya sudah usang

mapan [mapan] *a* rata: *dalani ai mapan tumang* jalan itu rata sekali

mapap [mapap] *n* bulir padi yang hampa; kosong

mapas [mapas] *a* 1 angkuh; sombong; 2 suka memandangi rendah pada orang lain

mapir [mapir] *a* keras: *batu krikil ai mapir salian* batu kerikil keras sekali

mapit [mapit] *v* jamin; menjamin: *mapit do ai bai padanni* dia menjamin dengan janjinya

mapor [mapor] *a* lebat: *udan ai mapor nokkan* tadi hujan lebat

mar [mar] *adv* ber; prefiks pembentuk verba 1 mempunyai; 2 menggunakan; 3 menghasilkan; 4 dalam jumlah atau kelipatan; 5 mengaku dan memanggil sebagai: *maramang* berayah; *marinang* beribu; 6 kira-kira atau lebih kurang: *marlimapuluh* halak kira-kira lima puluh orang

marah [marah] *a* marah: *ulang sompat marah au jangan sempat aku marah*

marak [marak] *a* marak (untuk api); nyala: *hayu ai marak halani karak* kayu itu marak sekali karena kering

marbada [marbada] *v* berkelahi

mardang [marday] *v* menanam padi (di ladang): *etah mardang hu jumaku!* ayo menanam padi di ladang saya

mardapot [mardapɔt] *v* *Sr* berburu

mardum [mardum] *v* makan beras: *ulang mardum!* jangan makan beras

maregas [maregas] *v* merontar-ronta karena sesuatu: *maregas ia halani seng nabere duit* merontar-ronta ia karena tidak diberi uang

marga [marga] *n* *Antr* kelompok kekerabatan yang eksogam dan unilinier secara patrilineal: *au marga Saragih* saya marga Saragih

marguro [margurɔ] *v* main-main; bermain-main

marharoan [marharɔwan] *n* kerja bakti

mari [mari] *v* kata yang biasa dipakai dalam mantera: *mari tondi!* mari semangat!

mariah [mariyah] *a* meriah; ramai yang bersifat suka ria

maridi [maridi] *v* mandi: *sodar tumang maridi pagi* sedap sekali mandi pagi-pagi

marindik [marindik] *v* 1 berbelang, berbintik-bintik: *tangkap lobei dayok na marindik ai!* tangkap dulu ayam berbintik-bintik itu!; 2 menetes, gerimis: *dopma marindik udan* sudah menetes hujan (gerimis)

maris [maris] *n* hujan gerimis menjelang teduh: *seng lobat be udan, dopma maris* hujan tidak lebat lagi, sudah gerimis

marium [mariyum] *a* *Sr* harum

marlang [marlay] *v* tanggung-tanggung (warna yang tanggung): *marlang rupana, hurang geger naminei* tanggung warnanya kurang merah dibuatnya

marlangat-langat [marlayatlayat] *n* *Sp* pagi buta

marorot [marɔɔt] *v* *Sr* mengasuh

marot [marɔt] *a* tajam; 1 bermata tipis; 2 runcing; berujung lancip;
hamarotan *n* ketajaman;
marotan *a* lebih tajam;
pamarothon *v* menajamkan;
tarmarot *a* agak tajam

marruma [mar:uma] *v* mempunyai rumah: *manuk-manuk ai marruma dear i atas hayu* burung-burung itu mempunyai rumah di atas kayu

marsahap [marsahap] *v* *Sp* berkata-kata

marsik [marsik] *n* sengsara;
hamarsikon *n* kesengsaraan

marun [marun] *n* demam; demam karena malaria: *si Ali marun si Ali* demam

marunan [marunan] *v* demam: *badanhu marunan halani hona udan* badanku demam karena kena hujan

masa [masa] *n* kejadian: *aha na masa i Saribudolok?* apa yang terjadi si Seribudolok?

masab [masab] *v* hilang: *domma masab golar hu na dear sadakah ni an halani parlaho na buruk* sudah hilang namaku yang bagus selama ini karena perbuatanku yang buruk

masabun [masabun] *n* kelambu

masak [masak] *a* masak, matang: *domma masak pisang ai i bagas hobon* sudah masak pisang itu di dalam lumbung

masakah [masakah] *adv* sering: *bapa masakah tumang buritan* bapak sering sakit

mase [mase] *pron* mengapa; kata tanya untuk menanyakan sebab atau perbuatan: *aha do salahku bamu, boru Payung? mase ham mananingkon au?* apakah salahku wahai boru Payung, mengapa kamu meninggalkan aku?

masik [masik] *a* busuk 1 rusak dan berbau tidak sedap (tentang buah, daging, dan sebagainya): *masik use pisang onde halani dokah to iporam* pisang itu menjadi busuk karena lama sekali diperam; 2 berbau tidak sedap (tentang bangkai dan sebagainya); **makkamasik** *v* berbusukan; **pamasik** *n* pembusuk; **pamasikkon** *n* membusukkan

masjid [masjid] *n* masjid, rumah atau bangunan tempat ibadah agama Islam

masuk [masuk] *v* masuk: *au sadarion lang masuk kuliah halani roh udan* aku hari ini tidak masuk kuliah hari ini karena hujan; **mamasuki** *v* memasuki; **pamasukhon** *v* memasukkan; **parmasuk** *n* 1 cara masuk; aturan masuk; 2 pendapatan; **tarmasuk** *v* termasuk

mata → **matah**

matah [matah] *a* mentah 1 belum masak; belum waktunya untuk dipetik, diambil hasilnya dan sebagainya (seperti buah-buahan): *matah lalap mangga ai agape domma dongkah i param*; mangga itu mentah

walaupun telah lama diperam; 2 belum matang; belum selesai diolah untuk dimakan (tentang makanan);

mangatah *v* makan lalapan

mataniari [mataniyari] *n* matahari

matas [matas] *n* siang hari (tinggi matahari): *ulang matas tu handian roh sogod ma!* jangan siang sekali kamu datang besok ya!

mate → **matei**

matei [matei] *a* mati;

hamateian *n* kematian; 1 perihal mati; 2 menderita karena salah seorang meninggal;

mangkamatei *v* bermatian; berturut-turut mati; banyak yang mati;

pamatei *v* matikan;

pamateihon *v* 1 mematikan; membunuh; 2 memadamkan;

tarpamatei *v* termatikan; 1 dapat dimatikan (dipadamkan); 2 tidak sengaja dimatikan (dipadamkan)

matih [matih] *a* teguh; kuat: *matih bahen sikorup ni ma!* buat yang kuat sekiranya ya!

matobu [matobu] *a* manis; rasa seperti rasa gula

matoras [matoras] *a* dewasa

maujana [mawjana] *n* pengurus; pemegang jabatan; 1 orang-orang) yang mengurus; 2 sekelompok orang yang mengurus dan memimpin perkumpulan (partai dan sebagainya)

mawang [mawang] *v* tidak menentu tempat tinggalnya; tidak ada yang memperdulikannya: *mawang do hugekhon au i jon* aku di sini tidak diperdulikan orang

mawas [mawas] *n* mawas, sejenis kera: *dongdo mawas i kebun*

binatang di kebun binatang ada mawas

mawat [mawat] *v* jalan-jalan; berjalan-jalan (untuk yang menjaga): *hansip ai mawat tiap jam* hansip itu berjalan-jalan setiap jam

¹**mayang** [mayay] *n* tangan pohon margat: *garsing rupani mayang bagat ai* warna tangan pohon margat itu kuning

²**mayang** [mayay] **1** *a* segan: *anggo mangidah dosen mayang do hansa au* aku segan sekali kalau melihat dosen; **2** *n* bunga pinang aren kelapa atau sebanga pohon palem

mayap [mayap] *v* terbang: *tuktukku mayap i ombus logou* topiku terbang di hembus angin

mayap-ayap [mayapayap] *v* terbang kesana kemari: *domma mayapayap borang-borang nongkan* kumbang tadi sudah terbang kesana kemari

mayat [mayat] *n* bangkai: *domma mayup mayat hambing ai* bangkai kambing itu sudah hanyut

mayom [mayom] *a* basi; mulai busuk: *indahan on domma mayom* nasi ini sudah basi; *domma mayom ihan on* ikan itu sudah mulai busuk

mayong [mayoŋ] *a* sakit: *Badu mayong torus-torusan* Badu sakit terus-menerus

mayup [mayup] *v* hanyut: *domma mayub bajukku* baju saya sudah hanyut

¹**medan** [medan] *a* senang hati; betah; kerasan: *medan uhur hu ihutaon halani riahni* senang hatiku di kampung ini karena ramainya

²**medan** [medan] *n* ibukota provinsi Sumatera Utara

medang-edang [medaŋɛdaŋ] *v* jalan-jalan tanpa tujuan: *medang-edang mando paegah ku bora, halani orang tua hulanga dongbe* penghidupanku berjalan-jalan tanpa tujuan karena orang tuaku sudah tidak ada lagi

medar [medar] *a* tidak tepat; tidak menentu: *medar do harsa pangulahmu* tidak menentu ulahmu

medep [medɛp] *n* kantuk; rasa hendak tidur; **mangedep** *v* mengantuk;

medep-medep *v* mengantuk

megah [mɛgah] *a* gembira; suka; bahagia; bangga; senang; **hamegahon** *n* kegembiraan; **ipamegah** *n* digembirakan; **mamegahkon** *v* menjadi gembira;

marmegah *v* bergembira: *Sidea marmegah halani* mereka bergembira karena naik kelas; **pamegahkon** *v* menggembarakan

mehel [mehɛl] *v* gelak tawa; terkekeh-kekeh: *nase handian mehel?* mengapa kamu semua tertawa terkekeh-kekeh?

meja [meja] *n* meja: *opat nahei ni meja ai* kaki meja itu empat

mela [mela] *a* malu: *ulang mela ho* kamu jangan malu;

mamelahon *v* menjadikan (memberi) malu;

pamelahon *v* memalukan;

parmela *n* pemalu;

tarmela *a* agak malu;

mela-mela *a* malu-malu

melab [melab] *a* manis: *melab dai ni bahni bagod* air nira rasanya manis

melap [melap] *a* silau: *mataniari ari melap tumang* matahari itu menyilaukan sekali

melhat [mɛlhat] *a* kental; antara cair dan keras; pekat;
mamelhat *v* mengental;
mamelhatkon *v* mengentalkan;
melhatan *a* lebih kental;
tarmelhat *a* agak kental
melinjo [mɛlinjo] *n* belinjo
membar [mɛmbar] *v* tidak bergerak, berubah arah
mendihei [mɛndihey] *n* semangka: *mangan mendihei* makan semangka
mengas [mɛɲas] *a* resah; gelisah dan tidak tenang; gugup; rusuh hati: *mengas ia paimahon hasomanni* ia resah menunggu temannya;
hamengason *n* keresahan;
mamengashon *v* meresahkan
meranti [mɛranti] *n* sejenis kayu: *hayu meranti ai baggal tumang* kayu meranti itu besar sekali
merdeng [mɛrdɛɲ] *a* pening: *ulukku merdeng halani hona udan* kepala saya pening karena kena hujan
mermer [mɛrmer] *a* ranum: *buah lokang ai mermer tumang* buah lokang itu ranum sekali
merung [mɛruɲ] *a* kurus: *dakdanak na merung ai domma misir hu juma* anak yang kurus itu sudah berangkat ke sekolah;
mamerung *v* mengurus; menjadi kurus;
merungan *v* lebih kurus;
merungtu *a* terlalu kurus;
pamerungkon *v* menguruskan; menjadikan kurus;
merung-merung *n* pembawaan badan kurus: *merung-merung halak ni* pembawaan badannya memang kurus
miduk [miduk] *v* terkumpul: *bukuhu miduk tumang i atas meja hang onga hubaca* bukuku terkumpul saja di atas meja tidak pernah kubaca

migar [migar] *a* 1 asam: *untei ai migar daini* jeruk itu asam rasanya; 2 masam seperti rasa cuka;
mamigar *v* mengasam;
mamigari *v* mengasami; membubuhi asam;
mamigartu *a* keasaman; terlalu asam; cemberut;
marmigar *v* berasam; terasa asam; ada asamnya;
pamigaron *a* proses, cara, perbuatan mengasami;
pamigar *n* asamkan; perintah untuk menjadikan asam;
pamigarhon *v* mengasamkan
milas [milas] 1 *a* panas: *mesin kareta ai milas tumang halani dommah dokkah mardalan* mesin kereta itu panas sekali karena sudah lama berjalan; 2 *ki* sangat iri; sakit hati; genting sekali; berbahaya;
hamilasan *n* kepanasan;
mamilas *v* memanas;
milasan *a* lebih panas;
milastu *a* terlalu panas;
pamilashon *v* memanaskan;
tarmilas *a* agak panas;
tarpamilas *v* terpanasi; 1 dapat dipanasi; 2 terkena panas
milas-milas *a* hangat
marmilas-milas *v* berpanas-panas;
milas borgohan *a* demam panas
miling [miliɲ] *a* miring: *ulang miling bahen galas ai kali madurus!* jangan miring diletakkan gelas itu, nanti tumpah!
miloh [miloh] *v* padam; mati (tentang api); tidak menyala atau tidak berkobar lagi: *domma miloh use lampu ai halani domma bois minak ni* lampu itu tadi telah padam karena sudah habis minyaknya;

pangilohkon v memadamkan; meredakan (kemarahan)
mimik [mimi[?]] v minum (digunakan pada anak-anak)
mimis [mimis] n mimis: *domma bois mimis lereng ai patut ma ban ni lenggang* sudah habis mimis sepeda itu, pantaslah bannya lenggang
minak [mina[?]] n minyak: *domma miloh use lampu ai halani domma bois minak ni telah mati tadi lampu itu karena sudah habis minyaknya;*
maminaki v meminyaki: *maminaki lampu meminyaki lampu;*
marminak v 1 berminyak: *jambulanni marminak* rambutnya berminyak; 2 ki ceria: *songon na marminak hu tonggor bohimu* ceria kulihat wajahmu;
parminakan n perminyakan
minal [minal], **minal-minal** a bercahaya: *kaca ai minal-minal anggo hona matani ari kaca itu bercahaya kalau dikenai cahaya matahari*
minar [minar] a murah: *nahmar ai minar tumang rara* itu murah sekali
mindoh [mindoh] adv berkurang sakitnya: *mindoh pangahapmu dongkansi mangan tambar* kurasa berkurang sakitnya setelah makan obat
minei [miney] adv maunya; hendaknya: *ulang minei roh udan in* hendaknya jangan datang hujan ini
minggip [mingip] adv nyaris: *ia minggip i langgar motor* dia nyaris dilanggar motor
minggol [mingol] a manja: *adekhu minggol tumang adikku* manja sekali
minggor [mingor] n para-para

minggot [mingot] a pusing: *minggot huahap mamikir hon ujian ai* pusing kurasa memikirkannya ujian itu
minggu [mingu] n hari minggu;
marminggu v berminggu; pergi ke gereja di hari Minggu untuk beribadah;
parmingguan v rumah gereja; bangunan gereja
minik [minik] n umat: *Tuhan pasu-pasu hamma si minik mon!* Tuhan, berkatilah umat-Mu ini!
minsah [minsah] v pindah: *hanami minsah hu Medan* kami pindah ke Medan
minsal [minsal] v pindah: *sidea minsal halani boritan* mereka pindah karena sakit
minsur [minsur] a runcing: *minsur pensel ni* pensil dia runcing
mintop [mintop] v padam: *mintop apui ai halani isi ram bani bah* padam api itu karena disiram dengan air
mintor [mintor] v terus: *kaluar sikolah ia mintor hu juma* pulang sekolah, dia terus ke ladang
minum [minum] v minum: *minum teh in!* minum teh ini!;
inumon n minuman;
manginum v meminum;
paimumhon v meminumkan;
parinum n tempat atau alat minum (cangkir, gelas);
parminum n 1 peminum; orang yang suka (gemar) minum minuman keras; 2 cara minum: *so naha parminummu?* bagaimana cara minummu?;
tarinum v 1 terminum; 2 ki kondisi bayi yang salah (tidak) terurus
mirah [mirah] n ayam merah: *ia marosuh mangan dayok mirah* dia suka makan ayam merah

mirdong [mirdɔŋ] *v* pening;
pusing: mirdong huahap
pening kurasa

mirik [mirik] *n* sejenis ikan: *ikan mas mirik* na enak ikan mas sejenis ikan yang enak

mirlak [mirlak] *v* bercahaya: *lampu mirlak torang tumang* lampu bercahaya terang sekali

misam [misam] *a* panas: *tongah on songon na misam pangahap* kurasa agak panaslah tengah hari

mise [mise] *n* kumis: *ia mansukur mise i muka rumah* dia mencukur kumis di depan rumah

misir [misir] *v* pergi; berangkat: *amang misir hu Siantar nasogod* ayah pergi ke Siantar besok pagi;

marsimisir *v* (pada) berangkat

mistak [mistak] *v* tercampak: *mistak ia hun atas karetani* ia tercampak dari atas keretanya; **mangkamistak** *v* bercampakan

mitiltil [mitiltil] *a* gelisah: *ia songon mitiltil paima hon tulanganni roh* ia agak gelisah menunggu pacarnya datang

miut [miyut] *v* bergerak (bergeser dari tempat duduk): *rayok tumang ahu miut ai* aku malas sekali bergerak

moak [mɔwak] *v* mual: *halani minggot ia moak* ia mual karena pening

mobi [mɔbi] *n* jenis kayu yang berbuah

monci [mossi] *n* tikus

mocor [mɔcɔr] *a* tegang: *hayu ai mocor agape i ombus togou* kayu itu tegang biarpun digoyang angin

modak [mɔdak], **modak-modak** *v* melancong: *nantuari ia modak-modak hu Siantar* semalam dia melancong ke Siantar

modang [mɔdaŋ] *n* sejenis kayu: *hayu maratentangi tarmasuk modang na jenges* kayu meranti termasuk sejenis kayu yang bagus

modar [mɔdar] *a* sengsara

modei [mɔdey] *a* lemah: *ia tarmasuk jolmana modei* dia termasuk manusia yang lemah

modoh-odoh [mɔdɔhɔdɔh] *v* menekan: *ia modoh-odoh botokni nama borit* dia menekan perutnya yang sakit

modom [mɔdɔm] *v* tidur;

makkamodom *v* bertiduran;

marsimodoman *v* bertiduran;

papodomhon *v* menidurkan;

parmodom *n* 1 penidur;

tukang tidur; 2 cara tidur: *naha modom mi?* bagaimana cara tidurmu?;

parmodoman *n* tempat (ruang, area) tidur;

podoman *n* tempat tidur (ranjang, tikar, dan sebagainya);

tarpodom *v* tertidur; 1 (sudah) tidur: *tarpodom ganup sidea* semua mereka tertidur; 2 tidak sengaja tidur;

modom-modom *v* tidur-tiduran; berbaring-barang (untuk melepaskan lelah);

modong [mɔdɔŋ] *v* berputar: *banni motor pasti modong* ban motor pasti berputar

moduk → **modung**

modung [mɔduŋ] *v* luntur: *bajukku modung* baju saya luntur

mogah [mɔgah] *a* bertuah: *ia tarmasuk jolma na mogah* dia termasuk manusia yang bertuah

mogan-ogon [mɔganɔgan] *a* mewah: *ia mogan-ogon tumang* dia mewah sekali

mogap [mɔgap] *v* tenggelam: *kapal ai mogap i laut* kapal itu tenggelam di laut

mogar [mɔgɑr] *v* kena hukum: *ia mogar ibahen polisi* dia kena hukum oleh polisi

mogop [mɔgɔp] *v* tiarap: *ia mogop halani roh kapal ni musuh* dia tiarap karena kapal musuh datang

mogor-ogor [mɔgɔrɔgɔr] *a* sia-sia: *mogor-ogor tumang ahu hujai seng dong hasilni* sia-sia saja aku kesana tidak ada hasilnya

mogos [mɔgɔs] *v* gesek; bergesek

mohol [mɔhɔl] *v* tertawa: *ia mohol halani negah* dia tertawa karena gembira

mohop [mɔhɔp] *n* kepanasan; kegerahan: *ahu muhup halani ari milas tumang* aku kegerahan karena hari ini sangat panas

mok [mɔk] *v* mendangkalkan; membuat jadi dangkal

mokah [mɔkah] *n* kota Mekah

mokor [mɔkɔr] *a* mujur; beruntung: *mokor ma ia tertolong* beruntunglah dia tertolong

molei [mɔləy] *v* gugur: *molor molei hu tanoh* bunga mawar gugur ke tanah

molor [mɔlɔr] *a* licin: *dalan bubah nami molor* jalan ke sungai licin

molos [mɔləs] *a* gembira: *ia molos mambosa suratku* dia gembira membaca suratku

molor [mɔlɔr] *n* bunga mawar: *molor marum tumang* bunga mawar harum sekali

momah [mɔmah] *n* sejenis ikan lele yang yang besar dan kuning warnanya: *bahat momah i pandau ai* banyak ikan lele di rawa-rawa itu

mombur [mɔmbur] *a* 1 gemuk; 2 besar karena banyak dagingnya

(tentang tubuh dan sebagainya); tambun; 3 subur (untuk tanaman); 4 lemak

pamomburhon *n* penggemukan

momo [mɔmɔ] *a* lunak: *rondom lobei boras ai ase momo* rendam dulu beras itu agar lunak

momot [mɔmɔt] *v* banjir keringat: *hadoye ni mar momot* dia banjir keringat

mompak [mɔmpak] *v* terbelah: *domma mompak hayu ai* sudah terbelah kayu itu

mompas [mɔmpas] *v* terjatuh

monang [mɔnɑŋ] *v* menang; **hamonangan** *n* kemenangan; **namonang** *n* pemenang; **pamonang** *n* pemenang; **pamonanghon** *v* memenangkan; **monang butong** *n* menang dengan tidak jujur

mondei [mɔndɛy] *n* rasa berayun: *ia songon na mondei* dia seperti rasa berayun

mondok [mɔndɔʔ], **mondok-andok** *v* berjoget: *ia mondok-andok anggo marhapma tep* dia berjoget kalau tepdek berbunyi

mondun-ondun [mɔndunɔndun] *v* bergerak ke atas ke bawah: *balok ai mandun-ondun* balok itu ke atas ke bawah

monggak [mɔŋgak] *a* lemas: *ikan ai monggak* ikan saya lemas

monggal [mɔŋgal], **monggal-onggal** *v* bergerak ke atas ke bawah: *halak ai latab monggal-onggal* orang itu terus ke atas ke bawah

monggor [mɔŋgɔr] *v* taksir; menaksir: *garama ai monggor halani anak boru ai* pemuda itu menaksir anak gadis itu

mongkak [mɔŋkaʔ] *v* mau muntah:
ia mongkak mangan ikan ai dia mau muntah makan ikan itu

mongkap [mɔkkaʔ] *v* sesak:
mongkap buahap tontonbu sesak kurasa dadaku

mongkik-mongkik [mɔkikmɔkik] *v* tercekik karena tulang ikan:
mongkik-mongkik mando ia halani tarpangan koak tercekik dia karena termakan tulang ikan

mongkoh-ongkoh [mɔŋkɔhɔŋkɔh] *n* orang yang keberatan membawa beban sehingga payah berjalan (tertatih-tatih):
mongkoh-ongkoh mando ia halani boratan tertatih-tatih sudah ia karena keberatan

mongkol [mɔkkaʔ] *a* agak mentah:
indahan ai mongkol nasi itu agak mentah

mongkos-ongkos [mɔkkaʔsɔkkaʔs] *v* batuk terus menerus:
mongkos-ongkos mando batuk ni ondi terus menerus sudah batuknya itu

moning [mɔniŋ] *n* kalung biji yang jernih rupanya

monis [mɔnis] *a* lembut

monis-monis [mɔnisɔnis] *n* semacam kayu bakar

monok [mɔnɔʔ] *n* dendam: *ulang monok bani halak! jangan dendam sama orang lain!*

monsi [mɔnsi] *n* tikus: *omei nami bois ipangan monsi padi kami habis dimakan tikus*

monsong [mɔnsɔŋ] *v* hangus

montik [mɔntik], **montik-ontik** *v* berdebar-debar: *montik-ontik jantungni paimahon pengumuman berdebar-debar jantungnya menunggu pengumuman*

mopiopi [mɔpiyɔpi] *v* tunduk karena dimarahi: *mopiopi ia ilobeini amang ni ai, halani biarni dia tunduk di depan ayahnya karena kena marah*

mopop [mɔpɔp] *v* telungkup seperti induk ayam menjaga anaknya atau mengerami telur-nya

mopuk [mɔpuk] *a* harum: *bunga mawar mopuk tumang bunga mawar harum sekali*

¹**mora** [mɔra] *a* kaya: *sidea halak na mora ihuta nami mereka orang yang kaya di kampung kami*

²**mora** [mɔra] *a* takut

morah [mɔrah] *pron* beliau: *morah laho tu Medan beliau pergi ke Medan*

morbou [mɔrbɔw] *n* semacam kayu; kayu merbau

morga → **marga**

morgot [mɔrgɔt], **morgot-orgot** *v* susah berjalan karena keberatan atau kesakitan

mornang [mɔrnɔŋ] *v* tergenang: *sabah nami mornang sawah kami tergenang*

¹**morong** [mɔrɔŋ] **1** *v* menyalak: *baliang nami morong i laman anjing kami menyalak di halaman; 2 n lolongan anjing*

²**morong** [mɔrɔŋ], **morong-orong** *v* mengaduh kesakitan: *bapa morong-orong nabodari bapak mengaduh kesakitan tadi malam*

morpo [mɔrpɔ] *v* diam: *sidea baganup morpo mereka semua diam*

morsik [mɔrsik] *a* keras: *roti ai morsik tumang roti itu keras sekali*

morto [mɔrtɔ] *a* rapat di belakang: *hayu hai morto i pudini kayu itu rapat di belakangnya*

morum [moruŋ] *a* harum

mosal [mosal] *n* barang-barang bekas: *domma mosal pakean on sudah jadi barang bekas pakaian ini*

mosap [mɔsap] *a* basah: mosap hanami hona udan basah kami kena hujan

mosog [mɔsɔg] *v* terbakar: *rumahni halak ai* mosog rumah orang itu terbakar

mosong[mɔsɔŋ] *v* hangus; **mamosonghon** *v* menjadikan hangus; **mangkamosong** *v* berhangusan; **pamosonghon** *v* penghangusan

mosor [mɔsɔr] *v* geser: mosor bulung gadung ai geser dulu daun ubi itu

mosos [mosos] *v* seret: mosos pardalani seret jalannya

motak [motak] *a* mentah: motak daini indahan on rasa nasi ini mentah

mote [mote], **mote-ote** *a* loyo: *mase songon na* mote-ote ho? kenapa kamu sepertinya loyo?

mot-mot [motmot] *v* orang yang berkeringat ketika demam

motok [motok] *n* denyut: motok jantungna lang tetap denyut jantungnya tidak tetap

motol [motol] *n* sebutan untuk tanaman yang tumbuhnya tidak subur

motor [motor] *n* motor: motor ni sidea baggal tumang motor orang itu berat sekali

motos [motos], **motos-otos** *v* tersentak-sentak: motos-otos ia mardalan tersentak-sentak dia berjalan

motot [mɔtɔt] *a* gugup: *ia* motot manjawab *ia* gugup menjawab

motung [mɔtʊŋ] *n* sejenis pohon kayu bergetah daunnya lebar, perut daun berwarna hijau, dan punggung daun berwarna putih

moug [mɔʊg] *adv* satu kali: *ia* angga moug hu Medan *ia* pernah satu kali ke Medan

moyak [mɔyaʔ] *v* muntah: *ia* moyak manggogh bau ai *ia* muntah mencium bau itu

moyat [mɔyat] *a* anyir: moyat daini gulai on sayur ini rasanya anyir

moyoh [mɔyɔh] *v* buang air: anggi moyoh ipodohman adik buang air di tempat tidur

moyuk [mɔyʊʔ] *a* layu: dopma moyuk bulung gadung natuari daun ubi semalam sudah layu

moyut [mɔyut] *a* lemah kurus: *ia* jolma na moyut dia manusia yang kurus lemah

mu [mu] *kl p* kamu: *in* bagian mu itu bagianmu

muak [muwaʔ] *v* terkupas: muak halak ai kulit manis nami terkupas orang itu kulit manis kami

muap [muwap] *adv* mulai busuk: *ihan* na muap lang enak ikan yang mulai busuk rasanya tidak enak

muat [muwat] *v* muat: *lang* muat buku au i bagas tas buku saya tidak muat di dalam tas

mubah [mubah] *a* 1 berubah: *parlahouni* mubah sonari kelakuannya berubah sekarang; 2 sembuh kembali: ompung mubah borit ai kakek sembuh kembali dari sakit itu

mubang [mubang] *v* apung

muda [muda] *a* muda: *ia* muda tumang dia muda sekali

mudaha [mudaha] *adv* hari keempat dalam hitungan adat Simalungun

mudar [mudar] *n* darah

mugar [mugar] *v* mengganggu: *ia* mugar halak na bujur dia mengganggu orang yang baik

muget [muget] *v* terbuka: anggo surat hu sikolah maningan muget kalau surat untuk ke sekolah harus terbuka

mug-mug [mugmug] *a* gemuk: *angkulani mugmug tumang* badannya gemuk sekali
muha [muha] *n* anjing: *muha nami baggal* anjing kami besar
muhup → **mohop**
muhut [muhut] *a* kecil-kecil: *muhut buah ai tapi manis tumang* buah itu kecil-kecil tapi rasanya manis
muít [muwit] *v* bergerak: *au royok muít* aku malas bergerak
mula [mula] *n* lebih dahulu: *ia mula masuk ni jabu* dia masuk rumah lebih dahulu;
mamulai *v* memulai;
marmula *v* bermula;
mulani *n* (seperti) yang dahulu;
parmulaan *n* permulaan;
mula-mula *adv* mula-mula
mulak [mulak] *v* 1 pulang: *amang baru mulak hun huta* ayah baru pulang dari kampung; 2 balik;
paulakkon *v* memulangkan: *si Tina paulakkon buku nami* si Tina memulangkan buku kami
mulei-uiei [muleyulɛy] *n* sejenis tanaman (rumpun bau-bauan)
mulgap [mulgap] *v* timbul: *domma mulgap ihan ai* sudah timbul ikan itu;
marsimulgap *v* bermunculan: *bahat dekke marsimulgap i bongbongan* banyak ikan bermunculan di kolam;
mulgap-ulgap *v* tampak-tampak
mulia [muliya] *a* mulia;
iparmuliahon *n* dimuliakan: *ia iparmuliahon halak* dia dimuliakan orang
mulih [mulih] *v* mati: *baliang ai domma mulih* anjing itu sudah mati
multak [multaʔ] *n* ujung jalan: *ija do multak ni dalam on?* dimana ujung jalan ini?

mulur [mulur] *a cak* molor (bertambah panjang atau lebas): *kaus hu domma mulur* kausku sudah molor
mumbag [mumbag] *v* semakin besar: *ia mumbag sonari* dia semakin besar sekarang
mumbang [mumbay] *v* apung; mengapung
mumbal [mumbal] *v* menggonggong: *baliang mumbal halak na lewat* anjing menggonggong orang yang lewat
mumbang [mumbay] *v* terapung: *kapal ai mumbang i laut* kapal itu terapung di laut
mumpat [mup:at] *v* tercabut: *bunga ai mumpat ibahen adik* bunga itu tercabut oleh adik
mumuk [mumuʔ] *a* buruk: *kaen ai domma mukmuk* kain itu sudah buruk
munah [munah] *v* tenggelam: *kapal ai munah* kapal itu tenggelam
mundar [mundar] *v* mundur: *ia mundar hupudi* dia mundur kebelakang
munduk [munduʔ] *v* tunduk: *omei ai domma munduk* padi itu sudah mulai tunduk
munggal-unggal [munjalɔŋgal] *v* goyang-goyang (ke kanan dan ke kiri): *ia munggal-unggal mardalan*: dia jalan bergoyang-goyang ke kanan dan ke kiri
munggil-unggil [munjilɔŋgil] *v* bergoyang-goyang (naik dan turun): *munggil-unggil do hansa motor on halani bojanni dalam* motor ini bergoyang-goyang karena jalannya buruk ditiup angin
mungkah [muk:ah] *v* mulai: *anggi au mungkah boima mardalan* adikku mulai berjalan

mungkal [muk:al] v keluar kembali

mungkap [muk:ap] v terbuka: mungkap tayub rumah ibahen logou atap rumah terbuka

mungkat [muk:at] a pincang: ia mardalan mungkat dia berjalan pincang

mungkil [muk:il] v tunduk: ia mungkil lobei rumah ia tunduk di depan rumah

¹**mungkor** [muk:ɔr] n dengkur: ia mungkor tingki modom ia tidur mendengkur;

²**mungkor** [muk:ɔr]; **mamungkor** v melubangi; membuat lubang dengan alat bor

mungkur [muk:ur] n jeruk purut: untei mungkur tambardo jeruk purut adalah obat

mungkut [muk:ut] v terangkat: badanni boi mungkut hu atas badannya terangkat ke atas

mungmung [mujmuj] n gong: mungmung marhata tolu hali gong berbunyi tiga kali

mungut [mujut] v pelan-pelan ia marhata mungut tumang dia berbicara pelan-pelan

muni [muni] v sembunyi; **marmuni** v bersembunyi: ia marmuni hutoruh bunga dia bersembunyi di bawah bunga

munjar [munjar] v keinginan hati: ia manliar munjar dassa dia berpidato atas keinginannya sendiri

munjei [munjɛy] v terjatuh: ia munjei hu nakkon dia terjatuh tadi

muntad [muntad] v terhalang: tulang muntad hu Siantar paman terhalang pergi ke Siantar

muntol-untol [muntɔluntɔl] v tidak bisa ditarik: muntol-untol do tarihon horbou on kerbau itu tidak bisa ditarik

muntul [muntul] a kebal: si Bontang termasuk jolma na muntul si Bontang termasuk manusia kebal

muntut [muntut] n kentut (buang angin): ia muntut i sikolah dia buang angin di sekolah

murah [murah] a murah; **pamurahkon** v memurahkan; **ummurah** a lebih murah

murak [mura?] n daun salam: murak termasuk bumbu gulai daun salam termasuk bumbu sayur

murik [muri?] n binatang berkaki empat yang berkembang biak dengan cara melahirkan: dopma murik lombu dian? sudah beranak lembu kalian?

murmak [murma?] v gembung: bohini murmak muka wajahnya gembung

murtik [murti?] a sedikit-sedikit: ia mambere murtik dia memberi sedikit-sedikit

muruh [muruh] a marah: amang muruh hubakku ayah marah padaku

murut [murut] a bertambah tinggi; bertambah panjang: ia murut sonari dia bertambah tinggi setiap hari

musang [musaj] a sudah buruk: ia mambere baju na musang dia memberi baju yang sudah buruk

musei [musey] v tumpah: boras musei ibahen beras ditaruh tumpah

musil [musil] a miskin: hanami musil tumang kami miskin sekali

musim [musim] n musim: sonari musim marsuan omei sekarang waktu menanam padi

musuh [musuh] n musuh; **mamusuhi** v bermusuhi;

parmusuhan *n* permusuhan

¹**mutah** [mutah] *v* muntah: *anggi mutah i parsikolahan* adik muntah di sekolah;

mamutahkon *v* memuntahkan;

marsimutah *v* banyak orang yang bermuntahan;

pamutahkon *v* mengupayakan supaya muntah;

parmutah *n* orang yang mudah muntah;

mutah-utah *v* muntah-muntah

²**mutah** [mutah] *a* luntur; berubah atau kehilangan warnannya: *kaus anggi mutah ai* kaus adik itu sudah luntur warnanya;

mamutahi *v* melunturi

mutik [mutik] *n* berputik;

marmutik *v* putik: *unte tangai name tikki marmutik* jeruk kami sedang berputik

mutir [mutir] *a* payah (membutuhkan waktu yang lama): *mutir tumang pulitan botahni boras on* payah sekali mengutipi antah beras ini

muyog [muyɔŋ] *v* goyang: *ia muyog mardalan* dia bergoyang jika berjalan

muyom [muyɔm] *v* terjatuh: *anggi muyom hu bagas bah* adik terjatuh ke dalam air

muyuk [muyuʔ] *v* mengejar: *muyuk dayok ai!* kejar ayam itu!;

mamuyuk *v* mengejar: *ia mamuyuk huting* dia mengejar kucing

muyun [muyun] *a* mudah: *ia muyun bani halak* dia orang yang mudah terpengaruh

muyup [muyup] *a* loyo: *muyup dassa ho* kamu loyo sekali

N

- na** [na] *n* 1 huruf kelima dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah); 2 yang; menunjukkan kondisi sesuatu: *dong jolma na boritan* ada orang yang sakit
- nabi** [nabi] *n* nabi: nabi Daud nabi Daud;
hanabion *n* kenabian
- naboru** [naboru] *n* wanita; perempuan
- nabung** [nabuŋ] *v* cukur: nabung *humismu* cukur kumismu;
parnabung *n* alat untuk mencukur
- nada** [nada] *adv* bukan: nada *hubuat* bukan aku yang ambil
- nadom** [nadom] *a* kuat hati: nadom *uhurni manangar hata ai* kuat hatinya mendengar perkataan itu
- nadong** [nadonŋ] *v* ada: *maruah nadong* orang yang berada
- nae** [naɛ] *n* kaki
- naenei** [naɛnɛy] *adv* semoga: *sonaima naenei ompung mubah* semoga nenek sembuh kembali
- naninei** → **naenei**
- naga** [naga] *n* naga: *dong do naga tapi lang onggana idah* naga itu ada tapi tidak pernah tampak
- nagaraja** [nagaraja] *n* nama desa yang dibentuk dari kata nagori dan raja yang berarti benua raja atau kampung raja
- nagori** [nagori] *n* kampung: nagori *hu ja do hanima?* dimana kampung kalian?
- nagur** [nagur] *n* nama sebuah kerajaan dahulu kala
- nah** [nah] *n* kata yang diucapkan saat memberi: nah, *on doon duit mai!* nah, ini uangmu itu!
- naha** [naha] *pron* bagaimana: naha *ma hoi dopni?* bagaimanakah nanti akhirnya
- nahei** [nahey] *n* kaki: *mardalan nahei* berjalan kaki
- nahi** [nahi] *n* isi
- nahit** [nahit] *n* nyala: *paima lobei, nahit listrik* tunggu sebentar, listrik akan nyala;
mannahiti *v* menyalakan: *amang domma mannahiti apui ai* ayah sudah menyalakan api itu
- nahkon** [nahkon] *v* taruh: nahkon *hu atas* taruh ke atas
- nai** [nay] *n* isi: nai *indahan hu bagas pelsi* isi nasi itu ke dalam piring
- naibata** [naybata] *n* Allah; Tuhan;
marnaibata *v* bertuhan;
marnaibatahon *v* bertuhan-kan;
parnaibataan *ki* dalam kandungan
- naik** [naiʔ] *v* naik: naik *hu atas jabu* naik ke atas rumah;
hanaikan *n* perihal naik;
ipanaik *v* dinaikkan;
manaiki *v* menaiki;
panaikhon *v* menaikkan
- naima** [nayma] *pron* seperti itu; begitulah
- nalih** [nalih] *n* sepuluh kaleng: nalih *ma haganupan omei ai padiku* sepuluh kaleng semuanya
- nam** [nam] *n* kata yang diucapkan seseorang ketika menyerahkan sesuatu kepada orang yang lebih dihormati
- namalum** [namalum] *n* daging yang dimasak dengan bumbu khusus untuk disajikan kepada orang tua
- naman** [naman] *adv* hanya: *ia naman anakni* dia hanya tinggal dengan anaknya

namangalop [namɑŋɑlop] *n* suami
nambom [nambom] *n* pantat
namin [namin] *adv* sebenarnya:
songon do namin maksud hai
 beginilah maksud yang se-
 benarnya
naminei → **namin**
namur [namur] *n* sisa air hujan
 yang tertinggal di rerumputan
 pinggir jalan
nai [nai] *n* orang tua: nai
Japarmen orang tua Japarmen
nanah [nanah] *n* nanah: bahat
nanah ni bayohmi bisulnya
 banyak nanah;
marnanah *v* bernanah: lukanya
marnanah luka sudah bernanah
nandigan [nandigan] *pron* kapan;
 bila: nandigan ham roh? kapan
 kamu datang?
nandok [nandokʔ] *n* sebutan untuk
 anak yang mulai belajar ber-
 jalan
nang → **inang**
nangar [najar] *n* landasan
nanget [najɛt] *a* pelan; lambat:
mardalani nanget ompung
 nenek jalannya pelan-pelan;
panengethon *v* melambatkan;
nanget-nanget *a* pelan-pelan;
 lambat-lambat
nanggalutu [nangalutu] *n* nama
 kerbau dalam cerita Raja
 Negeri Raya
nanggas [nangas] *n* sejenis kayu
 berbatang besar dan kayunya
 sangat keras
nanggei [nangey] *a* lambat:
nanggei pardalani jalannya
 lambat
nangging [nangij] *num* seraup: *i*
buatni indahan san nangging
 diambalnya nasi seraup
nanggardaha [nangordaha] *n*
 burung garuda
nangka [nangka] *n* nangka
nangkog [nak:og] *v* daki;

manangkong *v* mendaki:
ngayot tumang hugehkon
manangkong dolog on aku
 capek sekali mendaki gunung
 itu
nang-nang [najnɔŋ] *v* dimarahi:
nang-nang inang ia halani
marayoh ibu memarahi dia
 karena malas
nanialop [naniyalop] *n* istri
naninei [naniney] *adv* sebenarnya
nanjadihan [nanjadihan] *n* dua
 hari yang lalu: nanjadihan
inang mulak hun Siantar dua
 hari yang lalu ibu pulang dari
 Siantar
nangka [nɔŋkɔ] *n* nangka
nangkon [nak:ɔŋ] *v* taruh: nakkon
ibabouni meja ni taruh di atas
 meja ini
nansiam [nas:iyam] *pron* kalian:
lau huja nansiam? kalian mau
 kemana?
nansungguh [nansuŋguh] *n* siput
 kecil yang hidup di dalam air
nantigan [nantigan] *pron* kapan:
nantigan handian hu jon?
 kapan kalian ke mari?
nandigan → **nantigan**
nantuari [nantuwari] *n* kemarin
napa [napa] *n* pupuk: *amang*
mambaon napa hu juma ayah
 membawa pupuk ke ladang
naporon [napɔrɔŋ] *n* semak:
adong do ulog i naporon ular
 ada disemak-semak;
marporon *n* bersemak
napu [napu] *n* pupuk: *amang*
mambaon napu hu juma ayah
 membawa pupuk ke ladang
nari [nari] *adv* lagi: *sadari nari*
mulak inang hun kota ibu
 pulang dari kota sehari lagi
naring [nariŋ] *a* 1 perlahan:
naring parohni perlahan
 datangnya; 2 nyaring: naring
sorani suaranya nyaring

nar-nar [narnar] *n* bara api:
ulang idogei nar-nar ai jangan
 dipijak bara api itu;
marnar-nar *v* membara

nase [nasɛ] *pron* mengapa: *nase
 ibuat ho in?* mengapa kau
 ambil itu?

nasikaha [nasikaha] *pron* abang
 dari suami; ipar

nasi-nasi [nasinasi] *n* daun katu:
*in nasi-nasi molah bahen
 lowah ta* sayur daun katu saja
 untuk kita

nata [nata] *a* nyata

natu [natu] *n* kemaluan laki-laki

¹ne [nɛ] *p* ayo

²ne [nɛ] *n* kaki

neang [nɛyɑŋ] *n* sebutan untuk
 anak-anak yang baru belajar
 bicara untuk mengatakan cantik

neh [nɛh] *n* kata yang diucapkan
 untuk menyuruh orang pergi:
neh, hu jabu ni pangulu
 pergilah ke rumah penghulu

nehei → **nahei**

nei-nei [neyney] *n* sebutan untuk
 mengatakan hujan turun terus
 menerus

nekam [nɛkam] *v* makan: *nekam
 dongkei hanami ijai* kami
 makan daging di sana

nengel [nɛŋɛl] *a* tuli;
nanengel *n* orang yang tuli;
panengel-nengel *v* pura-pura
 tuli: *ulang panengel-nengel do*
 janganlah pura-pura tuli

neta [nɛta] *p* ayo: *neta ma hita
 misir* ayo kita pergi

nga [ŋa] *n* huruf kelima belas
 dalam aksara Simalungun (dari
 surat sapuluh siah)

ngadol [ŋadol] *n* gigi geraham:
naborit ngadol au tumang sakit
 sekali gigi gerahamku

ngair-ngair [ŋairŋair] *v* menjerit-
 jerit: *ulang ho ngair-ngair i
 jai, dong halak na bontan*

kamu jangan menjerit-jerit di
 situ, ada orang yang sedang
 sakit

ngais [ŋais] *n* suara melangkah
 atau melompat (yang terdengar
 tiba-tiba)

ngal [ŋal] *n* sebutan pada bayi me-
 nangis yang tidak mengeluarkan
 suara

ngalut [ŋalut] *a* susah: *ngalut do
 mansari horja* susah sekali
 mencari kerja;
marngalutan *v* berasa susah;
ngalutan *a* lebih susah;
ngalutentangu *a* terlalu susah

ngangang [ŋangɑŋ] *v* ternganga:
*ngangang balbani mangindo
 mangan* mulutnya ternganga
 minta makan

ngar-ngar [ŋarŋar], **ngar-ngaran**
n pecahan kaca

ngar-ngaran → **ngur-nguran**

ngarut-ngarut [ŋarutŋarut] *n*
 bunyi gigi yang berdenyit
 karena makan sesuatu yang
 rapuh atau mentah: *ngarut-
 ngarut mangatah botik na
 matah ai* dia makan pepaya
 mentah itu berdenyit denyit

ngat-ngat [ŋatŋat] *n* gigitan

ngayot [ŋayɔt] *n* pegal; letih;
marngayot *a* berpegalan;
 pegal-pegal;
ngayotan *v* merasa pegal;
 merasa letih

ngem-ngem [ŋɛmŋɛm] *a* mulut
 tertutup: *ngem-ngem do hassa
 babahmu i, seng pat marhata*
 mulutmu tertutup tidak mau
 bicara

ngeong [ŋɛyɔŋ] *n* tiruan bunyi
 kucing;
marngeong *v* mengeong;
 mengeluarkan bunyi kucing

nger [ŋɛr] *n* bunyi benda yang
 terpelanting

nges [ɲɛs] *v* mengambil sesuatu dengan sangat cepat (yang dilakukan pencuri)

nges-nges [ɲɛsɲɛs] *v* gigi atas dan bawah terkatup rapat (kejang pada wajah disebabkan oleh penyakit)

nget-nget [ɲetɲet] *adv* sangat: nget-nget *halak ni lang tarimbang* orang itu sangat kuat tidak terimbangi

ngida [ɲida] *n* rasa tembakau

ngidol [ɲidɔl] *n* benda atau sesuatu yang besar

ngil-ngil [ɲihɲil] *v* tertawa yang tampak hanya gigi

ngimngir [ɲimɲir] *a* bosan mendengar: ngimngir *au manangar hatamu* bosan aku mendengar kata-katamu

ngis-ngisan [ɲisɲisan] *a* gelisah: ngis-ngisan *ia paimahon inangni* dia gelisah menunggu ibunya

nguh-nguh [ɲuhɲuh] *v* bertengkar mulut: nguh-nguh *si dea i jai halani ulahni anak* mereka bertengkar karena ulah anak

ngul-ngul [ɲulɲul] *a* sengau: ngul-ngul *sonari dakdanak ai* suara anak itu sengau

ngur-nguran [ɲurɲuran] *v* mimisan; keluar darah dari hidung

ni [ni] *pron* nya; bentuk terikat yang merupakan varian pronomina persona dia dan pronomina benda yang menyatakan milik, pelaku, atau penerima: bagianni bagiannya

¹**nini** [nini] *v* katanya: *domma sonai nini* sudah demikian katanya

²**nini** [nini] *pron* cicit

niadok [niyadɔʔ] *n* maksud bicara: *aha do niadokmu* apa maksud pembicaraanmu

niak [niyaʔ] *n* pedih: niak tumang ugahku lukaku pedih sekali

niat [niyat] *n* niat; hajat: niat ni uhur niat hati

nidokan [nidɔkan] *n* perkataan: *aha si nidokanmu?* apa yang kau katakan?

ningon [niɲɔn] *adv* musti: ningon misir do ho sonari kamu harus pergi sekarang

nin [nin] *pron* begitu: nin dong ni, nin ma napa oatik-oatik begitu adanya, itulah dipada-pada

ningan-ningan [niɲannijan] *v* sikap mencemooh

ningku [nik:u] *n* kataku: *domma sonai niangku* sudah demikian kataku

ninta [ninta] *n* kata kita: *domma sondi ninta* kita sudah mengatakan demikian

niombah [niyɔmbah] *n* anak: - niombah ni baru mulak hun Raya anaknya baru pulang dari Raya;

niombahkon *v* dijadikan anak;

marniombah *v* beranak;

niombah daboru *n* anak perempuan;

niombah dalahi *n* anak laki-laki

nipi [nipi] *n* mimpi; 1 sesuatu yang dialami dalam tidur: *aha nipini si Butet* apa mimpi si Butet; 2 angan-angan;

manipihon *v* 1 memimpikan; 2 mencita-citakan;

marnipi *v* 1 bermimpi; 2 berkhayal;

nipion *v* impian;

parnipi *n* pemimpi; 2 orang yang suka mengkhayal;

tarnipi-nipi *v* termimpi-mimpi

nira [nira] *n* nira

nolih . nunut

nolih [nɔlih] *n* batas (untuk pekerjaan): *nolih domma bolog* sudah banyak yang aku kerjakan

nol-nol [nɔlnɔl] *v* melotot: *nolnol panonggomi bai botentangou ai* matanya melotot melihat gadis itu

nongkan [nɔk:an] *n* tadi: *nongkan ai marguro-guro i alaman* ia tadi bermain-main di halaman rumah

nong-nong [nɔŋnɔŋ],
manongnong *v* tenggelam: *nombis ahu nong-nong i bah* aku hampir tenggelam di sungai;

manong-nonghon *v* menenggelamkan;

tarnong-nonghon *v* tertenggelamkan

nono [nɔnɔ] *pron* cicit

nonoi [nɔnɔy] *v* lihat: *nonoi dolog ai!* lihat gunung itu!

nonok [nɔnɔʔ] *v* kencing: *ulang nonok bae pedom ma* jangan kencing di tempat tidur

nor [nɔr] *v* putar: *nor sampai habang* putar sampai terbang

noran [nɔran] *n* baris; susun *noran ni suan suanan!* susunkan tanaman itu!

nu [nu] *n* kata untuk memanggil babi

nuan [nuwan] *n* sekarang: *lang i jon ia nuan* dia tidak berada di sini sekarang

nukna [nu'na] *n* ucapan yang berubah ubah

nungnang [nuŋnəŋ] *n* keadaan bertengkar

nunut [nunut] *v* terus;

hanunuton *n* keterusan;

inunut *n* diteruskan: *ulang inunut tangis* jangan diteruskan menangis;

manunuti *v* menembuskan

O

oak [ɔwaʔ] *n* suara orang muntah: oak mangigi au manangar aku tidak suka mendengar suara orang muntah

oang [ɔwaŋ], **oang-oang** *n* meniru suara elang terbang: oang-oang sorani anak-anak i darat suara anak anak seperti elang di luar

obeng [ɔbeŋ] *n* obeng: pinjam lobei obeng nima pinjam dulu obeng kamu

obog [ɔboŋ] *v* memotong; **mangobogkon** *v* memotongkan; **marobogan** *adv* berpotongan; **marsiobogan** *v* saling memotong; **pangobog** *n* pemotong; **pangobogan** *n* 1 pemotongan; 2 bekas potongan; **sangobog** *num* satu potong; **tarobog** *v* terpotong; **mangobog-obog** *v* memotong-motong

obor [ɔboɾ] *v* melintang: hayu ai obor i dalam kayu itu melintang di jalan

odak [ɔdaʔ] *n* aksi

odar [ɔdaɾ] *n* sengsara: odar ma sedea dopkansi matei inangni mereka menjadi sengsara setelah ibunya meninggal; **mangodar** *v* menyakiti, menyiksa: ulang mangodar huting on jangan menyakiti kucing itu

odih [ɔdih] *a* galak: odih do baliang ai anjing itu galak sekali

odoh [ɔdoh], **mangodoh** *v* tekan: odoh ujung ni tekan ujungnya; **mangodohkon** *v* menekankan; **odohkon** *v* tekan; **pangodoh** *n* penekan; **tarodoh** *v* tertindih; **odoh-odoh** *n* banyak tekanan

odon [ɔdɔn] *v* ejan (orang yang hendak melahirkan agar bayinya keluar)

odong [ɔdɔŋ] *a* selidik: odong i lobei, ulang mintor itangkop selidiki terlebih dahulu jangan terus ditangkap

odor [ɔdɔɾ] *v* iring; **marodor** *v* beriring: marodor do porkis mardalan semut jalan beriring; **odoran** *v* iringan: ganjang odoran iringannya panjang; **marodor-odor** *v* beriring-iring;

odot [ɔdɔt] *v* tekan: odot baen ase marhata tekan supaya berbunyi

oduk [ɔduʔ] *a* bengkok (keadaan suatu tumbuhan yang tumbuh tidak lurus atau tidak sempurna): oduk rih ai halani tutup ibaan batu lalang itu bengkok karena tertutup batu

ogung [ɔguŋ] *n* gong

¹**ojak** [ɔjaʔ] *n* alas: aha ibaen ho ojak ni apa yang kau gunakan untuk alasnya

²**ojak** [ɔjaʔ] *n* suara orang muntah

ojal [ɔjal] *adv* sering digunakan: hiou na dop ojal ini kain sarung yang sering dipakai

oji [ɔji] *a* suka: oji uhur mangidah ai suka hati melihatnya

ojoh [ɔjoh] *v* paksa: ojoh malah ase laho ai paksa saja biar dia pergi

ojur [ɔjur] *v* bujuk: ojur ia ase na ra missir hu sekolah bujuk dia biar mau pergi ke sekolah; **ojuran** *n* bujukan; anjuran; **pangojur** *v* orang yang membujuk; **tarojur** *v* tersuruh

okak [ɔkaʔ] *n* tulang: baliang marosuh mangan okak anjing suka makan tulang

¹**okang** [ɔkaŋ] *Ark* *n* nasib; **haokangon** *n* keberuntungan; **parokangan** *n* peruntungan

²okang [ɔkaj] *n* sorot; menyorot
okoh [ɔkɔh] *n* keberatan (orang yang tampak keberatan membawa beban)
olad [ɔlad] *v* mengambang: *olad hayu ibah* kayu mengambang di sungai
olang [ɔlay] *n* sejenis pisang
olat [ɔlat] *a* 1 kosong: *olat lobei bah ai* kosongkan air itu; 2 hambat, rintangi: *ulang olat ho parlahoni* jangan rintangi kepergiannya;
pangolat *n* penghambat;
pangolatan *n* penghambatan;
tarolat *v* terhambat
olbuk [ɔlbug] *v* mengorek atau membalik padi yang ditumbuk di lesung dengan menggunakan tangan
oldog [oldog], **oldog-oldog** *n* tenggorokan
ole-ole [ɔleɔle] *n* terompet dari batang padi: *ole-ole aima guro guroni dakdanak* terompet dari batang padi adalah permainan anak-anak
olob [ɔlob] *n* sorak;
marolob *v* bersorak-sorak: *hanami marolob mamestahon parkawinan angkang nami kami bersorak-sorak* merayakan pesta perkawinan kakak kami
olom [ɔlom] *v* simpan: *ulang olom hata na salah* jangan simpan kata-kata yang salah
olos [ɔlos] *adv* lekas: *olos mulak hu rumah, dong na roh!* lekas pulang ke rumah, ada yang datang;
mangoloskon *v* mempercepat;
taroloskon *v* dapat dicepatkan;
marolos-olos *adv* berlekas-lekas
oma [ɔma] *n* jenis tumbuhan lalang berdaun tajam bergerigi tumbuh di rawa-rawa

omar [ɔmar] *n* ancam (dengan kata-kata)
omas [ɔmas] *n* emas;
haomasan *n* keemasan;
mangomasi *v* melapisi dengan emas;
mangomaskon ki *v* memanjakan;
maromas *v* beremas;
paromas *n* pengrajin emas; penjual emas emas
ombah [ɔmbah] *v* gendong: *ombah ade min ase ulang tangis!* gendong adikmu agar tidak menangis!;
mangombah *v* gendong pakai kain;
ombahan *n* anak-anak yang digendong;
parombah *n* alat untuk menggendong;
tarombah *v* tergendong
ombak [ɔmba[?]] *n* cangkul
ombik [ɔmbi[?]] *n* cabut (membongkar anak pisang untuk ditanam): *inang mangatahon bannami ombik anakni galuh, ase isuan hu juma* ibu menyuruh kami mencabut anak pisang untuk ditanam di ladang
ombing [ɔmbij] *n* anting-anting yang bulat dan tipis: *ombing ai ia iberehkon simantuani bani parumaenni* anting-anting itu diberikan mertua kepada menantunya
ombis [ɔmbis] *adv* nyaris (tentang sesuatu yang membahayakan): *ombis madabuh au hubai hayu* aku nyaris jatuh dari pohon
ombob [ɔmbɔb] *n* lintah kecil: *ombob bahat i sabah nami* lintah kecil banyak di sawah kami
ombou [ɔmbow] *n* jasa: *ombou ni bam domma banggal* besar jasanya padamu;
marombou *v* berbuat jasa

¹**ombuk** [ɔmbug] v hembus: ombuk *lobei apui ai* hembus dulu api itu

²**ombuk** [ɔmbug] n bubuk: ombuk *jogul na i duda* ini bubuk jagung yang ditumbuk

ombun [ɔmbun] n embun;
hombunon n terkena embun;
mangombunhon v mengembun;
mangombuni v mengembuni;
marombun v berembun;
pangombun n alat untuk mendinginkan

ombut [ɔmbut] n bagian dalam pucuktumbuh-tumbuhan seperti kelapa aren dan pinang

omei [ɔmey] n padi: *ibotoh ho do mangotam omei* tahukah kamu mengetam padi?;
maromei v berpadi;
paromei n juragan padi;

omou [ɔmɔw] a dusta; bohong: *ganupan turi-turianmu omou* *hagasupan* ceritanya semua dusta;
maromou v berdusta; berbohong

ompok [ɔmpa²] n potongan kayu: ompok *pe hoi do ibaen soban* potongan kayu itu dapat dibuat kayu bakar

ompan [ɔp:an] n umpan: *aha do ibaen ho ompan ni hailmu?* apa yang kamu buat untuk umpanmu?

ompas [ɔmpas] v jatuh (tidak disengaja): ompas *ompung i dalam halani lojatu* nenek terjatuh di jalan karena kelelahan

ompat → **opat**

ompon [ɔp:ɔn] n bakul berbentuk bulat dan panjang: ompon *in bahen iananni omeimu* bakul ini untuk tempat padimu

ompong [ɔp:ɔŋ] v lempar: ompong *batu on hu dipar ai* lempar batu itu ke seberang sana

ompot [ɔmpɔt] v habiskan; gasak: ompot *ma mangan ase dong* *gogohmu* habiskan makananmu biar kamu bertenaga

ompung [ɔp:uŋ] pron kakek: *manja do niombah anggo ma ompung* anak menjadi manja jika merindukan neneknya;

ompungahni [ɔp:uŋahni] n pemilik

ompu-ompu [ɔp:uɔp:u] n ibu jari

on [ɔn] pron ini: on *do huting na manangkoi iahan ai* inilah kucing yang mencuri ikan itu

onah [ɔnah] v tanam: onah *omei on* tanam padi itu

ondam [ɔndam] v ancam: ondam *ase jora ia manangko* ancam dia agar jera mencuri

ondas [ɔndas] v serah: *au ondas* *ma hu tanganmu* aku serahkan ke tanganmu

ondei [ɔndey] v ayun; berayun-ayun: ondei *ma matak* *solmodom* matak sudah berayun-ayun mengantuk mau tidur

ondi [ɔndi] p cak dulu: ondi *etek pe au, sonari domma* *banggal* dulu aku masih kecil sekarang sudah besar

onding [ɔndiŋ] v lindung: onding *bani labah* terlindung oleh pintu

ondit [ɔndit] v urut: ondit *lobei gurung hu* pijat dulu punggungku

¹**ondok** [ɔndɔ²] v angguk: ondok *tanda ni satuju* mengangguk tandanya setuju

²**ondok** [ɔndɔ²] v lenggok tari: ondok *ni tortor Simalungun lampei-lampei* lambat lenggok tari simalungun

ondong [ɔndɔŋ] a selidik: ondong *lobei sonopha do ia sasihongi* selidiki dulu bagaimana dia sebenarnya

ondos [ɔndɔs] *v* serah;
mangondos *v* menyerah;
mangondosi *v* menyerahi;
mangondoskon *v* menyerahkan;
marondos *v* berserah;
ondosan *n* serahan;
ondoskon *v v* serahkan:
ondoskan *bani* serahkan padanya;
pangondosan *n* penyerahan
ondun [ɔndun], **ondun-ondun** *n* ayunan: *i bolakang jabu nami dong ondun-ondun* di belakang rumah kami ada ayunan
ongga [ɔŋga] *adv* 1 pernah: ongga do si Poltak hu penjara si Poltak pernah di penjara; 2 ada kalanya: ongga do ia tartangkap seng dong ia berbuat adakalanya orang yang tidak bersalah juga dihukum
onggang [ɔŋgaj] *n* burung enggang: padung ni onggang baggal paruh burung enggang besar
onggih [ɔŋgih] *n* pembual: onggih dassa ai na lang marbukti pembual ceritanya banyak tapi tak terbukti
onggop [ɔŋgɔp] *v* intai: onggop ia laho mulak hu jabu bodari intai dia nanti malam, dia pulang ke rumah
ongkah → **ongkak**
ongkak [ɔkkaʔ] *n* duri ikan;
ongkakkon *v* ketulangan
ongkal [ɔŋkal] *v* gali: ongkal gadung ni ase au i tutung gali ubi itu biar kubakar;
ngongkal *v* menggali;
pangongkal *n* orang yang menggali;
pangongkalan *n* penggalian;
tarongkal *v* tergali
ongkap [ɔk:ap] *a* panas (karena tertutup): ongkap songon nai tutung panas seperti terbakar

ongkik [ɔk:ik] *n* ketulangan: ongkik ibaen ongkak na oslot bai borgok au saya ketulangan karena duri ikan tersangkut di leher
ongkos [ɔk:ɔs] *v* batuk serak: ongkos aima naborit nalang parah, tapi loja batuk serak penyakit yang tidak parah tetapi capek karenanya
ongon [ɔŋon] *v* ejek;
marongon *v* mengejek ulang marongon bani urusanni halak jangan mengejek urusan orang lain;
marsiongonan *v* saling mengejek
onil [ɔnil] *a* sedikit: dia onil nari dia minta sedikit lagi
oning [ɔnij] *a* sedikit: baju ni domma oning maribak bajunya koyak sedikit
onja [ɔnja] *n* beras yang dipergunakan untuk tepung tawar
onjap [ɔnjap] *n* perintah: onjap hon mangkorja hu juma perintahkan dia bekerja ke ladang
onjar [ɔnjar] *v* dorong; tolak;
mangonjar *v* mendorong;
mangonjarhon *v* mendorongkan;
marsionjaran *v* dorong-mendorong;
pangonjar *n* pendorong;
taronjar *v* terdorong
onjat [ɔj:at] *a* padat: onjat baen ase siat haganuppan padatkan agar muat semuanya
onjol [ɔnjɔl] *v* istirahat: onjol na lobei nasiam istirahat dulu kalian
onom [ɔnɔm] *num* enam;
paonomhon *n* yang keenam;
saparonom *v* seperenam;
marsionom-onom *v* berenam-enam

onsit [ɔs:it] *n* binatang sejenis ulat kecil yang memakan sayur-sayuran: onsit mamangani bonani *assimun* ulat onsit memakani batang timun

onsop [ɔs:op] *v* hisap; hirup

ontang [ɔntaŋ] *v* undang: ontang hasonam mu ase mangan-mangan hita ari minggu undang teman-temanmu biar kita makan-makan hari minggu

opan [ɔpan] *v* memasang api: opan pui in ase marmasak inang hidupkan api itu biar ibu memasak

ompat [ɔp:at] *num* empat; **paopathon** *n* yang keempat; **saparopat** *v* seperempat; **maropat-opat** *v* berempat-empat

ope [ɔpɛ] *adv* lagi: aha ope sihorjoaonkonku? apa lagi yang akan kukerjakan?

openi [ɔpɛni] *adv* lagi: openi roh bapa ayah belum datang lagi

opi [ɔpi], **mopiopi** *v* mengganggu angguk (karena ketakutan)

opop [ɔpɔp] *v* menghangatkan anaknya di bawah sayap: opop do ibaen dayok ai anakni induk ayam itu menghangatkan anaknya di bawah sayap

opuk [ɔpug] *n* bau busuk: teranggoh au bau opuk aku mencium bau busuk

ora [ɔra] *v* usir: ora dayok in usir ayam itu

orak-orak [ɔra'ɔra?] *n* paru-paru

ora-ora [ɔraɔra] *n* pengikat beliung: buat ora -ora ai ambil pengikat beliung itu

orbat [ɔrbat] *v* cabut: orbat bonani gadung ai! cabut pokok ubi itu; **mangorbat** *v* mencabut; **tarorbat** *v* tercabut

orbuk [ɔrbu?] *n* debu; **marorbuk** *v* berdebu

ordong [ɔrdɔŋ] *v* 1 berputar; 2 pusing: ordong pangahap hu aku merasa pusing

orgos [ɔrgɔs] *v* makan dengan rakus: orgos parmangani dia makan dengan rakus

ornang [ɔrnaŋ] *v* tergenang: ornang bah i lobei halani jujut i baen tompoh tergenang air di halaman rumah karena tertutup sampah

orngak [ɔrŋa?] *ki* bual; membual; besar mulut: orngak dassa ia i kodei ai dia membual di kedai itu

orod [ɔrɔd] *a* rapat: orod i pudini jarak di belakangnya rapat

orom [ɔrɔm] *a* tahan diri; tahan selera: orom manginsopi! tahan diri, jangan merokok!

orong [ɔrɔŋ] *n* bunyi lenguh (karena sakit); **mangorong** *v* 1 melenguh; 2 melenguh;

ortong [ɔrtɔŋ] *n* binatang terikat yang berusaha melepaskan ikatannya

oruk [ɔru?] *n* kunci: oruk labah in! kunci pintu itu!

osal [ɔsal] *a* kusut: ulang i osal hiou in! jangan dibuat kusut kain itu!

osang [ɔsaŋ] *n* dagu: osang ni anak-anak lombut dagu anak-anak masih lembut; **osang-osang** *n* dagu hewan

osap [ɔsap] *n* air kencing anak-anak: osap ni si butet air kencing si butet

osor [ɔsɔr], **mossor** *v* geser: hunduanni mossor otik tu *siamun* geser sedikit ke kananuduknya;

mangosor *v* menggeser;

marsiosoran *v* saling bergeser;

pangosoran *n* penggeseran;

tarosor *v* tergeser; dapat digeser

osos [ɔsɔs] *v* bergeser sedikit demi sedikit: *osos hujungkon otik!* geser ke sana sedikit demi sedikit!

osuh [ɔsuh], **mangosuh** *n* suara keras dan nyaring: *mangosuh do sorani bodil ai* keras sekali suara bedil itu

otak [ɔtaʔ] *n* otak

otik [ɔtiʔ] *a* dikit: *otik dassa omei nami* padi kami sedikit;
otikan *a* lebih sedikit;
otiktu *a* terlalu sedikit;
paotik *v* sedikitkan; kurangi: *paotik parrupeyanni!* kurangi jatahnya!;
sasaotik *adv* sedikit demi sedikit;
tarotik *a* agak sedikit;
umotik *a* lebih sedikit

otil [ɔtil] *a* sedikit: *nasi otil ipangan ho?* mengapa sedikit kamu makan nasinya?

oting [ɔtiŋ] *a* sedikit: *bakku oting nari* minta sedikit lagi

oto [ɔtɔ] *a* bodoh: *oto aha pelang ibotoh* bodoh, apapun tidak tahu;
mangoto-otoi *v* membodoh-bodohi;
pangoto-otoi *n* orang yang membodoh-bodohi

otos [ɔtɔs] *v* sembelih: *otos dayok pojom ai* sembelih ayam hitam itu

otou [ɔtɔw] *n* warna putih yang terdapat pada mata apabila sakit mata (jenis penyakit mata)

otur [ɔtur] *v* selesai: *mangotur i bonang* menyelesaikan tenunan

otute [ɔtute] *n* cara pandang anak yatim piatu ketika melihat anak yang mempunyai orang tua memakan makanan yang enak

ou [ɔw] *p* ya (jawaban dari yang lebih muda terhadap orang yang lebih tua ketika dipanggil)

oyang [ɔyaŋ] *a* 1 pincang: *oyang pardalanami* pincang jalannya; 2 sakit (tulang); 3 encok

oyok [ɔyɔʔ] *v* kencing: *oyok ni dakdanak lape marbual* kencing anak anak belum berbau

P

pa [pa] *n* huruf keempat dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

paboa [pabowa] *n* tandanya: *marposa do halak paboa dong na matei matua* kain berwarna putih tandanya ada orang tua yang meninggal dunia

pacat [pacat] *n* pacat

padan [padan] *n* janji;
marpadan *v* berjanji;
mamadhanon *v* menjanjikan;
parpadanan *n* perjanjian;
tarpadhanon *v* terjanjikan

padang [paday] *n* padang: *pejalangkong lumbu au hu padang* aku mengembalikan lembu ke padang

padar [padar] *v* bakar: *padar lobei ngadung on!* bakar dulu ubi itu!;
mapadar *v* membakar *hanami mapadar jagul i juma nami* kami membakar jagung di ladang

padas [padas] *v* sampai;
mandashon *v* menyampaikan;
tarpadas *v* tersampaikan

padat [padat] *a* rapat

padehal [padehal] *n* gigi yang bertumpuk-tumpuk tumbuhnya

pader → **padar**

padil-padil [padilpadil] *n* rabung: *baen padil-padil ni sopoumin!* buat pulungannya rumahmu!

padot [padot] *v* beriring; bersamaan: *padot sidea roh* mereka datang hampir bersamaan

paduk [padu²] *n* lubang kayu: *marpaduk do hape bonani durian ai* rupanya, batang durian itu berlubang

padung [paduy] *n* paruh: *ongga baggal padung ni* burung enggang besar paruhnya

padur-padur [padurpadur] *n* sejenis burung

paduya [paduya] *n* sejenis tumbuh tumbuhan tali buahnya berwarna merah sebesar lada

pae [paε] *a* terang; jelas: *pae bahen alingmu!* perjelas suaramu!

pae-pae [paεpaε] *adv* hati-hati: *pae-pae hadian!* berhati-hatilah kalian!

paer-paer [paεrpaεr] *n* 1 jejak: *paer-paer ni ursa* jejak rusa; 2 a bekas: *baju paer-paer ni si Bona* baju bekas si Bona

paes [paεs] *a* kancil: *begu manangkap paes* harimau menangkap kancil

paet [paεt] *a* 1 pahit: *bulungni botik paet daini* daun pepaya pahit rasanya; 2 sengsara; melarat: *paet goluh* hidup sengsara;
hapaetan *n* kepahitan;
paetan *a* lebih pahit;
paetentangu *a* terlalu pahit;
papaethon *v* memahitkan;
sapaet *a* sepahit;
tarpaet *a* agak pahit;
mapaet-paet *v* berpahit-pahit

pag [pag] *a* berani;
parpag *n* pemberani;
pag-paghon *v* memberanikan;

pagar [pagar] *n* jimat (penjaga badan):
bahen pagar ni! ini buat jimatmu!

pagoling [pagolin] *v* balik

pagori [pagori] *n* anggota: *pagori ni angkula* anggota badan;
hapagorion *n* keanggotaan;
marpagori *v* beranggota;
marpagorihon *v* beranggotakan

pagut [pagut] *n* patuk

ipagut *n* dipatuk: *ulang paturut ipagut dayok* jangan biarkan ayam itu dipatuk;

ipaguthon *v* dipatuk: *ipaguthon dayok au* aku dipatok ayam;

mamagut *v* mematuk;

tarpagut *v* terpatuk

paham [paham] *n* teras

pahan [pahan] *v* pelihara: *sadiha pahan i ho hambing?* berapa ekor kambing yang kamu pelihara?;

marpahan *v* beternak; *marpahan dayok* beternak ayam;

marpinahan *v* memelihara (tentang binatang atau tanaman);

pahan-pahanan *n* ternak-ternakan

pahang [pahang] *a* parah: *pahang naboritni* sakitnya parah

pahar [pahar] *v* 1 gali; 2 dulang;

ipahar *v* 1 digali: *ulang ipahar on* jangan digali di sini; 2 didulang: *tulang mambuat omas ipahar i bah* paman mendulang emas di sungai

pahara [pahara] *n* macam: *piga pahara tumang tambar on?* ada berapa macam obat itu?

pahat [pahat] *n* pahat: *buat pahat ai* ambil pahat itu

pahei [pahey] *v* pakai: *ulang pahei baju na kotor in* jangan pakai baju kotor itu

paheng [pahɛŋ] *n* orang yang melihat ke

pahil [pahil] *a* tidak cocok: *pahil do i pakeiho baju in!* kamu tidak cocok pakai baju itu!

pahompu [pahɔp:u] *pron* cucu; **marpahompu** *v* bercucu

pahu [pahu] *n* pakis: *buat pahu ai bahen lowoh* ambil pakis itu buat disayur

pahular [pahular] *adv* pura-pura: *pahular misir ia marsiklah hun jabu* dia pura-pura pergi ke sekolah dari rumah

paik [paí?] *n* tampar: *ulang paik baen anggi min!* jangan ditampar adikmu!

paima [payma] *v* tunggu;

ipaima *v* ditunggu;

napaima *n* penunggu;

paimahon *v* menunggu;

tarpaima *v* tertunggu (yang belum pasti datang)

paina [payna] *v* tunggu: *paina hanami holi* kami tunggu nanti

pair [pair] *n* tum (suara dentuman)

pais [pais] *v* dikatakan kepada binatang yang melompat dengan tiba-tiba

paja [paja] *a* mahir: *paja tumang tuhang* tukang itu sangat mahir

pajak [paja?], **mamajak** *n* langganan: *hanami mamajak durian bae Ali* kami berlangganan durian pada si Ali

pajat [pajat] *v* tetap; tidak bergerak: *ijonlah ho pajat* di sini saja kamu menetap

pajog [pajɔg] *n* pancang;

mamajoghon *v* memancangkan;

pajogkon *v* pancangkan;

tarpajoghon *v* terpancangkan

pajom [pajɔm] *a* hitam: *nase pajom bohini* mengapa wajahmu hitam?

pajuh [pajuh] *v* puja

ipajuh *n* dipuja: *ulang ipajuh bonani hayu!* jangan dipuja kayu!

¹**pak** [pa?] *n* pak

²**pak** [pa?] *v* petak (sawah)

pake → **pakei**

pakei [pakey] *v* cak pakai;

mamakeihon *v* memakaikan;

marpakeian *v* berpakaian;

pakeian *n* pakaian;

- pamakeian** *n* pemakaian;
sipakeihonon *n* sesuatu yang dipakai;
tarpakei *v* terpakai
- pakis** [pakis] *a* bersih: pakis *bahen jabu on* bersihkan dulu rumah ini!
- pakon** [pakon] *p* 1 dan; 2 dengan: pakon ise do roh? dengan siapa kamu datang?
- pakou** [pakow] *n* pakau (permainan kartu Cina dengan kartu tiga helai di tangan dan dapat ditukar-tukarkan seperti main ceki; permainan tiga helai)
- pak-pak** [pa'pa?] *n* bagian marga dari suku simalungun
- paksa** [pa'sa] *v* paksa;
mamaksa *v* memaksa;
mamaksahon *v* memaksakan;
tarpaksa *v* terpaksa;
mamaksa-maksa *v* memaksa-maksa
- paku** [paku] *n* paku: tuktuk paku *in* tokok paku itu;
mamaku *v* memaku;
mamakuhon *v* melekatkan dengan paku;
marpaku *v* berpaku;
tarpaku *v* terpaksa (sudah dipaku)
- ¹**pala** [pala] *n* buah pala
- ²**pala** [pala], **marpala-sapala** *adv* sepenuh hati
- ³**pala** [pala], **sengpala** *adv* tidak usah: sengpala ibere bani! tidak usah diberikan padanya!
- palait** [palait] *n* lembing: *hu tanya bae palait* aku menombak dengan lembing
- palak** [pala?] *a* benci: palak tumang au mangindahsi aku sangat benci melihatnya
- palang-palang** [palanjpalanj] *n* jerat untuk menangkap binatang: *ailli hona palang-palang* babi hutan terkena jerat
- palas** [palas] *n* pondasi rumah: *bahen palas ni besikah ni sopou min!* buat pondasi rumahmu!
- paldou** [paldow] *a* tidak tepat; menyimpang: paldou do hatentanga mai pembicaraan itu telah menyimpang
- palei** [paley] *a* 1 lalai; 2 lamban: palei dassa ho mahorja kamu sangat lamban bekerja
- palget** [palget] *a* nyaring: palget baen alingmu nyaringkan suara kamu!
- palging** [palginj] *v* tengok; lihat: palging hu jon lihat kemari
- palguk** [palgu?] *v* duduk lama-lama: *ulang ho palguk* jangan duduk lama-lama di situ
- palia** [paliya] *n* petai: *on ma palia nisuan ni ompung* inilah petai yang ditanam nenek kita;
palia gunung *n* petai cina: *songon manakih palia gunung, mulak singgan gutulni, pb* seperti memanjat petai cina karena tantangan sedikit, gagal rencana
- paling** [paliy] *n* penyakit sampar; kolera: *naborit paling ia do hape* dia kena penyakit sampar
- palionggang** [paliyongganj] *n* nama sejenis rumput ilalang
- palis** [palis] *p* cis (kata ejekan menunjukkan rasa tidak suka): palis otik pelang pot au bani cis, aku tidak suka kepadanya sedikitpun
- palit** [palit] *a* lengket: palit hapur bani apei in bahen tandani! lengketkan kapur itu pada tikar sebagai tandanya!
- palkus** [palkus] *a* montok: palkus huyum ni tumang pipinya sangat montok
- palou** [palow] *n* bintik putih yang tumbuh di mata dan menyebabkan mata kabur atau buta

- pal-pal** [palpal] *a* gundul;
mamalpal *v* menggunduli
- palta** [palta] *n* petai: *hanami mambuat palta i juma kami mengambil petai di kebun*
- palu** → **parpalu**
- paluh** [paluh] *n* jalan air: *i jado paluh ni sabahmon? di mana saluran air sawahmu itu?*
- palung** [palung] *n* tempat pancuran air hujan: *domma i pasang palung ni? apakah palungnya sudah dipasang?*
- pamah** [pamah] *n* tanah yang datar dan rendah: *bolak do pamah ni juma mai ladangmu itu lebar tanah datarnya*
- pamal** [pamal] *n* nama sejenis burung yang terbang bergerombol yang datangnya bermusim (saat tertentu)
- pamarentah** [pamarentah] *n* pemerintah
- pamatang** [pamatang] *n* badan (jasad manusia keseluruhan)
- pamohot** [pamohot] *v* penggunaan: *ulang pamohot in rumang i! jangan hanya itu yang kau gunakan!*
- pamonggor** [pamonggor] *n* mata
- pan** [pan] *pron* pengganti nama untuk kaum laki-laki: *pan Jamaruli bapak si Jamaruli*
- panagolan** [panagolan] *pron* keponakan; kemanakan
- pangan** [pagan] *v* makan
pangani *v* makani: *ulang pangani indahan no dopma bayur jangan makani nasi yang sudah basi*
- panah** [panah] *n* panah
- panaili** [panaili] *n* mata
- panakboru** [panakboru] *pron* puteri raja
- panal** [panal] *a* nyata; jelas: *panal do hu idah rusa ai aku melihat dengan jelas rusa itu*
- panas** [panas] *n* biang keringat: *bahat ni panas*
- pandak** [panda?] *n* tiang pendek (terdapat pada rumah panggung): *pandak ni sopou domma maseda tiang pendek rumahnya sudah rusak*
- pandan** [pandan] *n* pohon pandan: *bulung pandan ni i bayu bahen apei daun pandan dibuat untuk tikar*
- pandang** [pandang] *v* larang: *age do seng au pandang aku tidak melarang, biarlah*
- pandau** [pandaw] *n* pandau; rawa: *ai ma pandau itu rawa*
- pandei** [pandey] *a* pandai: *pb pandei lang tarpanggurui, bodoh lang tarajari pintar tidak dapat dipergurui, bodoh tidak mau diajari;*
hapandeian *n* kepandaian;
mapandei *v* bertambah pandai;
pandeian *a* lebih pandai;
pandaitu *a* lebih pandai;
tarpandei *a* agak pandai;
papandei-pandehon *v* berlagak pandai
- pandir** [pandir] *a* 1 jauh berbeda: *pandir pambotoh mai pendapatmu jauh berbeda;* 2 lain: *pandir dahassa pangulahni lain saja perbuatannya*
- panduja** [panduja] *n* sejenis rumput tali yang buahnya berwarna merah sebesar merica
- panei** [paney] *v* terang penglihatan; jelas: *panei do hotonggor nokan tadi aku melihat sangat jelas*
- panggung** [panggay] *v* panggang: *panggung lobei dekke ai ikan itu dipanggung dulu;*
ipanggung *v* dipanggung;
mamanggung *v* memanggung: *ia mambahen mamanggung babui dia membuat babi panggang;*

- pinanggang** *a* panggangan yang sudah matang;
- panggangan** *v* sesuatu yang dipanggang;
- sipanggangan** *n* sesuatu yang dipanggang
- panggar** [paygar], **marpanggar-panggar** *n* berbenjol benjol: *marpanggar-panggar do hayu ai, gabe payah bolahan kayu itu berbenjol benjol susah sekali membelahnya*
- panggilingan** [paygilingan] *n* cobek
- panggur** [pangur] *v* pagut; cotok;
- ipanggur** *v* dipagut: *danak ai ipanggur ulog* anak itu dicatok ular
- pangituai** [panjituway] *n* ketua adat
- pangkah** [pak:ah] *v* pukul: *gosing ni nan sada pangkah gosing ni na sada nari* gasing yang satu memukul gasing yang lain;
- tarpankah** *v* terkena pukul
- pangkar** [pak:ar] *a* berani: *pangkar do si Tongat mardalan golap age sahalaksi* si Tongat berani berjalan sendiri di malam hari
- pangkas** [pak:as] *v* pangkas;
- mamangkas** *v* memangkas;
- marpangkas** *v* berpangkas;
- parpangkas** *n* pemangkas; tukang pangkas
- pangkei** [pak:ey] *adv* hati-hati: *pangkei ma ho mangatur isi bajut i hati-hatilah kamu meng-isi bakul;*
- hapangkeian** *n* kehati-hatian
- pangkorhon** [pankorhon] *n* sesuatu yang merupakan akhir atau hasil suatu peristiwa: *pangkorhon ni ai kurang ma yakinhasoman hu bam* akibat perbuatanmu itu orang kurang mempercayaimu
- pangkou** [pak:ow] *n* semarga (memiliki keturunan yang sama)
- pangku** [pak:u] *n* persamaan: *Ginting pangku Saragih* marga Ginting sama dengan marga Saragih
- pangkuh** [pak:uh] *n* 1 ruyung (kayu keras dari batang enau, kelapa untuk tangkai pacul atau sula); 2 bagian batang enau yang keras (bagian luar)
- ¹**pangkur** [pak:ur] *v* patuk;
- ipangkur** *v* dipatuk: *au ipangkur ulog* aku dipatuk ular
- ²**pangkur** [pak:ur] *n* cangkul;
- mamangkur** *v* mencangkul;
- mamangkuri** *v* mencangkuli;
- mamangkurhon** *v* mencangkulkan;
- pamangkur** *n* pencangkul;
- tarpankur** *v* tercangkul
- pangoloi** [panɔloi] *n* *Sp* hari sekitar pukul delapan malam
- pang-pang** [paypay] *v* gulung: *timbangon pang-pang tembakau* segulung tembakau
- pangulu** [payulu] *n* penghulu; kepala kampung
- pangului** [payului] *n* *Sr* matahari sepenggalan
- pangus** [payus] *v* rampok;
- ipangus** *v* dirampok: *ipangus halak duitni* uangnya dirampok orang
- panihala** [panihala] *n* urat yang sakit karena kelelahan bekerja keras
- paningoyongon** [paningoyonon] *a* *Sr* kejang urat
- panjar** [panjar] *v* larang: *nase langbi panjar hu?* mengapa kamu tidak melarangnya?
- panjil** [panjil] *a* lain: *panjil do pananggaranammu* lain yang kamu dengar
- panogolan** [panogolan] *pron* anak dari kakak; generasi kedua atau keturunan pertama dari saudara perempuan

panou [panɔw] *n* panu (sejenis penyakit kulit);

marpanou *v* berpanu;

panohon *a* panuan: panohon *dassa alani ipakkei baju ni halak* terasa panuan karena memakai baju orang lain

pansa [pansa] *n* kebiasaan dengan menggunakan empat: *do pansa somal basikahni* tiangnya biasa berjumlah empat

pansang [pansaj] *n* tonggak; pancang: *ipasuki hayu ai ma pansang* cucukkan kayu sebagai pancang

pansar [pansar] *v* pancar; memancar: *songon bah bani pansar* seperti air yang memancar

pansing [pas:ij] *a* bersih;

papansinghon *v* membersihkan;

papasing *n* pembersih;

papasingon *n* pembersihan

pansung [pansuj] *n* cukai: pansung *ni hontang na nijual* cukai barang yang dijual

pansur [pansur] *v* pancur: *bah ni pansur* air pancur

pantang [pantaj] *n* pantang;

ipantanghon *v* dipantangkan: ipantanghon *mangan daging aili alani lang tahan badanni* tidak diperbolehkan makan daging babi karena badannya tidak tahan;

marpantang *v* berpantang;

pantanghon *v* tidak boleh

pantangan [pantayan] *n* tempat berkumpul anak-anak muda

pantas [pantas] *a* pandai: anggi pantas *manghorjakaon horja tangan* adik pandai mengerjakan pekerjaan tangan

pantei [pantey] *n* pantai

pantik [panti?] *v* tercucuk: *nahei ni pantik* duri kakinya tercucuk duri

pantil [pantil] *n* pantat: pantil *ni mangkuk* pantat mangkuk

pantis [pantis] *n* lilin: *osos bonang in bani pantis!* gosok lilin itu dengan benang!

pantom [pantom] 1 *n* tombak: pantom *i harangan* babi hutan ditombak di hutan; 2 *v* tikam; menikam: *tuan nabolon di si pantom* *horbou* tuan Nabolon menikam kerbau

¹**pantuk** [pantu?] *v* cucuk ke tanah: pantuk *hon hayu on* cucukkan ke tanah kayu itu

²**pantuk** [pantu?] *n* patok;

ipantuk *v* dipatok: *harangan ai domma ipantuk* hutan itu sudah dipatok

pantun [pantun] *n* sindir;

mampantuni *v* menyindir: *sidea mampantuni* *au* mereka menyindir saya

panumbahan [panumbahan] *n* rumah ibadat adat

paok [paɔ?] *v* gantung (digantung diatas batu)

paok-paok [paɔ?paɔ?] *v* tangis

paol [paɔl] *a* lain

papa [papa] *n* kutuk;

ipapa *v* dikutuk: ipapa *naibata do halak na mardusa* Tuhan mengutuk orang yang berdosa

papaga [papaga] *n* nama sejenis rumput yang pahit dan dapat dijadikan sayur

papan [papan] *n* papan: *dingdingni sopouni papan* rumahnya berdinding papan

papat [papat] *n* belikat

¹**par** [par] *n* suara benda yang meletus

²**par** [par] *v* asal seseorang: par dolok *hanami* kami orang gunung

para [para] *n* para-para: tempat barang-barang yang letaknya di atas seperti bagasi di kereta api

parah [parah] *v* parah: *parah do pangahapni* penyakitnya parah;
maparahu *a* terlalu parah;
pararahkon *v* memperparah;
tarparah *a* agak parah
parakpak [parakpak] *n* semacam kayu keras yang tumbuh di tanah yang keras dan berbunga wangi
parang [paray] *n* parang: *bapa mamboan parang tu juma* ayah membawa parang ke ladang;
mamarang *v* mamarang
parap [parap] *v* memegang kepala: *ulang i parap!* jangan memegang kepala!
parati [parati] *n* ranjang: *tarpodom gunup sidea i parati* mereka semua tertidur di ranjang
parbatu [parbatu] *n* alat pemintal benang *buat lobei parbatu!* ambil dulu alat pemintal benang!
pareman [pareman] *n* centeng
parentah [parentah] *n* perintah;
parentahkon *v* perintahkan
pargolongan [pargolayan] *n* pergelangan;
pargolongan ni tangan *n* pergelangan tangan
paria [pariya] *n* buah peria
pariama [pariyama] *n* panen;
marpariama *v* memanen: *parsaba marpariama omei i saba* petani memanen padi di sawah;
pamariama *n* pemanen;
tarpariama *v* sudah dapat dipanen
parik [pari?] *n* parit: *sidea mangkuruk parik* dia menggali parit
parinangon [parinayon] *pron* istri
paris [paris] *n* gerimis; hujan rintik rintik: *roh udan paris* hujan gerimis turun

pariyudan [pariyudan] *n* *Sr* musim hujan
parlaho [parlaho] *n* tingkah laku: *parlaho ni si Jawes hurang dear* kelakuan si Jawes kurang baik
parmahan [parmahan] *n* gembala
parmahanan [parmahanan] *n* kandang; bangunan tempat tinggal binatang
parmanis [parmanis] *n* jari manis
parpalu [parpalu] *n* palu: *ulang ipalu hayu on* kayu itu jangan dipalu;
mamalukon *v* memukulkan dengan palu;
maparpalu *v* memalu;
parpaluon *n* pukulan dengan palu;
tarpaluhon *v* terpalu
parsat [parsat] *v* berkubang: *parsat horbou ai tauban bani hubang* kerbau itu berkubang dalam lumpur
parsotingan [parsotijan] *n* *Sr* pelipis
partao-tao [partaotao] *n* *Hg* nelayan
¹**partongah** [partoŋah] *n* jari tengah
²**partongah** [partoŋah] *n* sebutan untuk raja-raja
parugasan [parugasan] *n* perkakas (seperti alat untuk makan, bekerja di dapur, perang): *boan parugasan ai tu bengke* perkakas itu bawa ke bengkel
paruh-paruh [paruhparuh] *n* kerongkongan: *paruh paruh hu naborit* kerongkongan ku sakit
parumaen [parumaen] *pron* menantu: *parumaen na majenges* menantu yang cantik
pasal [pasal] *n* pasal

pasang [pasaj] *v* pasang; kenakan: pasang *lobei mandar min!* kenakan dahulu kainmu!;
mamasangkön *v* memasangkan;
marpasangan *v* berpasangan;
pamasangan *n* pemasangan;
pasangan *n* 1 pasangan; 2 taruhan untuk berjudi;
marpasang-pasang *num* berpasang-pasang;
marpasang-pamasang *n* pemasang;
sapasang *n* sepasang;
tarpasang *v* terpasang
pasar [pasar] *n* jalan raya; jalan besar: pasar *hu Pematang Raya* jalan besar ke Pematang Raya
pasi [pasi] *n* gagang; 1 tangkai (daun, bunga, dan sebagainya); 2 hulu (pisau, golok, dan sebagainya);
pasihön [pasihön] 1 *n* pegangan sewaktu keluar masuk rumah (biasanya ditempatkan pada kiri-kanan pintu); 2 bagian pisau yang dimasukkan pada hulunya (gagang)
pasir [pasir] *n* pantai: *eta hu pasir* ayo, kita ke pantai
pas-pas [paspas] *v* banting: *ulang pas-pas* *golas on* jangan banting gelas itu
passing → **pansing**
pastap [pastap] *v* lempar: pastap *batu on hu lombang* lempar batu itu ke jurang
pastima [pastima] *n* Sr barat
pasu [pasu], **pasu-pasu** *n* berkat; doa: *manjolo pasupasu* memohon doa;
marpasu-pasu *v* memberkahi; berdoa
pasuang [pasuwaj] *v* kembalikan: pasuang *duit pamboliku* kembalikan uang pembelianku

pasuk [pasu⁷] *n* cucukkan ke tanah: pasuk *hayu on!* Cucukkan ke tanah kayu ini!;
mamasuk *v* memancang;
mamasukön *v* memancangkan; memasang
pasul [pasul] *a* takabur: *ulang pasul* jangan takabur
pasung [pasuj] *n* belunggu;
mamasung *v* membelunggu seseorang dengan pasung
pat [pat] *n* kata permulaan pada umpama; bunga kata untuk menarik perhatian bagi orang yang akan mendengar umpama atau pantun: pat *gulipat, dua gundur marbuah, hu jape au marlumpat, tong marulih tuah* pat gulipat, dua gundu berbuah, ke mana aku melompat, akan selalu mendapat
patar [patar] *n* besok: patar *sogod* besok pagi
patei [patey] *a* lamban: patei *parmiutni* gerakannya lamban
pating [patij] *n* tangga (terbuat dari bambu atau kayu)
pator [pator] *a* terang; jelas: pator *do parsahapni* perkataannya jelas
pat-pat [patpat] *v* babat pendek;
ipat-pat *v* dibabat pendek: ipatpat *poyon ai* rumput itu dibabat pendek
patung [patuj] *n* patung: *amang mamboli patung* ayah membeli patung
paturut [paturut] *v* biarkan: paturut *misir lobei* biarkan dia pergi dahulu
patut [patut] *a* pantas: *seng patut* tidak pantas
pauk [pau⁷] *n* paruh: pauk *onggang ganjang tumang* paruh burung elang sangat panjang

paus [paus] *n* suara binatang yang melompat dengan tiba-tiba dan terburu-buru

paya [paya] *n* paya-paya: *bolag timang paya i jon* paya-paya itu sangat lebar

payah [payah] *a* sulit: *payah horjaonkan* susah sekali mengerjakannya;

hapayahan *n* kesulitan;

payahan *a* lebih sulit;

payahutu *a* terlalu sulit

¹**payak** [paya²] *n* udang: *ibah buei payak* udang banyak di sungai

²**payak** [paya²] *adv* terjerembab; **tarpayak** *adv* jatuh terjerembab: *tarpayak nokkan ambia ai i jai halani madabuh hun ngatas kareta* anak muda jatuh terjerembab di sana karena jatuh dari kereta

payas [payas] *v* tergelincir: *payas au bae hubang* aku tergelincir di lumpur

payo [payo] *num* semuanya: *hu jai nansiam payo* kalian semua ke sana

payung [payuŋ] *n* payung

pe [pɛ] *adv* masih

pede [pedɛ] *v* mengantuk: *pede matanku* mataku mengantuk

pedo [pedo] *adv* lagi: *seng roh pedo* belum datang lagi

pegol [pegol] *a* lengkung: *pegol balobasni* mistarnya melengkung

pegut [pegut] *a* lengkung: *pegut hayu on* melengkung kayu ini

pehul [pehul] *n* kaki atau tangan yang terkilir karena terantuk batu

pei-pei [peipey] *n* pinggir atau tepi lesung

pejel [pejel] *a* orang kerdil: *halak na pejel* orang kerdil

peleng [pelɛŋ] *a* oleng: *peleng hu siamun* oleng ke kanan

peles [peles] *n* piring kecil: *manaruhkon peles bani inang* mengantarkan piring untuk ibu

pelet [pelet] *v* meleset; tidak kena: *pelet do panggijikmu* lemparanmu meleset

pelong [pelɔŋ] *a* tidak lurus: *pelong pardalani* jalannya tidak lurus

pelor [pelɔr] *n* peluru: *lang adong pelor ni* bedil ini tidak ada pelurunya

peltou [peltow] *a* buta sebelah mata: *peltou matani hona* tembak matanya buta sebelah karena kena tembak

pelu [pelu] *n* perajuk: *urah pelu ia* dia gampang merajuk

pena [pena] *n* pena: *pena bahen manulis* pena untuk menulis

peneng [penɛŋ] *v* pusing: *peneng huahap ulungku* aku merasa pusing

pene-pene [penɛpenɛ] *n* mainan anak-anak yang terbuat dari buah pinang

penggur [peŋgur] *a* tangan yang bengkok: *penggur tanganni halani madabuh* tangannya bengkok karena jatuh

pentar [pentar] *a* pintar: *halak na pentar* orang yang pintar; **umpentar** lebih pintar

peor [peyɔr], **marpeor** *v* air jatuh berkelok kelok: *marpeor pardurusni* airnya jatuh berkelok-kelok

peos [peyɔs] *v* tersentuh: *posah golas halani peos bai* batu gelas pecah karena terantuk batu

peot [peyɔt] *a* tidak lurus: *peot dalam on* jalan ini tidak lurus

pepege [pepege] *n* sejenis kayu yang mengeluarkan getah dan buahnya sering dimakan burung

peper [pɛpɛr] *v* cecer;
mangkapeper *v* berceceran:
mangkapeper omei i tongah dalam padi berceceran di tengah jalan

perak [pɛrɑʔ] *n* perak: *pahean perak do pahean ni raja pakaian perak adalah pakaian raja*

perang [pɛraj] *v* seram: *perang tonggoran kelihatannya seram*

peret-peret [pɛrɛtɛrɛt],
marperet-peret *n* air menetes:
marperet-peret parroh ni bah air menetes di kakinya

pesta [pɛsta] *n* pesta: *pesta olob-olob pesta besar;*
marpesta *v* berpesta; pergi ke pesta;
pesthonon *v* menggelar pesta

petak [pɛtɑʔ] *n* petak; petak sawah;
sapetak *n* sepetak

peteng [pɛtɛŋ] *n* sejenis penyakit mata yang dibawa sejak lahir

petor [pɛtɔr] *v* putar;
petorhon *v* putarkan: *petorhon iruhni putarkan ekornya*

piah [piyah] *a* senang: *naha pelang piah uhurni bagaimana tidak senang hatinya*

piah-piah [piyahpiyah] *n* tangis: *piah-piah tangaron hun jon tangisnya terdengar dari sini*

piak-piak [piaʔpiaʔ] *n* tangisan anak yang sangat kuat: *piak-piak dakdanak ai itadingkon inang ni anak itu menagis kuat-kuat karena ditinggalkan ibunya*

piar [piyar] *v* ayak: *piar i lobei omei in ayak dulu padi itu*

¹**pidoras** [pidɔras] *n* ilmu bertinju

²**pidoras** [pidɔras] *n* nama sejenis burung yang dapat terbang dengan sangat kencang

piduk [piduʔ] *n* sejenis burung

piga [piga] *pron* berapa; 1 kata tanya untuk menanyakan bilangan yang mewakili jumlah, ukuran, nilai, harga, satuan, waktu: *piga halak? berapa orang?; piga dari berapa hari?; 2 kapan; bilamana: tahun piga ho tubuh? tahun berapa kamu lahir?*
piga-piga *num* beberapa

pigo [pigo] *a* sering

pigul [pigul] *n* telinga yang berkerut karena penyakit

pihik [pihiʔ] *a* sempit: *pihik dalam on jalan ini sempit*

pihir [pihir] *a* keras

pih-pih [pihpih] *a* pipih: *pih-pih hayu halani iodohkon kayu itu pipih karena ditekan;*

pijor [pijɔr] *n* patri
mapijor *v* mematri: *mapijor kaleng mematri kaleng*

pijot [pijɔt] *a* tuli: *pijot panangarni pendengarannya tuli*

pikas [pikas] *v* jalin: *pikas bae bonang jalin dengan benang*

pikul [pikul] *v* pikul;
tarpikul *v* terpikul: *lang tarpikul halani borat tidak terpikul karena berat*

pilih [pilih] *v* pilih; memilih: *pilih buat sidearan pilih yang terbaik;*
tarpilih *v* terpilih

pilit [pilit] *n* tetesan air enau yang tidak masuk ke dalam bambu penampungan

pilou [pilɔw] *n* panji;
pilou-pilou *n* panji-panji

pinadas [pinadas] *n* pengantar kiriman

pinah [pinah] *v* memancing ikan

pinahan [pinahan] *n* binatang;
parpinahan *n* pemiharaan;
pinah-pinahan *n* piaraan;

- pinahan harangan** *n* binatang buas;
- parpinahan tanom** *n* binatang yang disembelih sehubungan dengan meninggalnya orang tua
- pinaras** [pɪnɑrɑs] *n* hujan gerimis: ari pinaras harinya hujan gerimis
- pindah** [pɪndɑh] *v* cari: pindah *ma hasonangan* mencari kesenangan
- pindo** [pɪndo] *v* minta: pindo *banta deba* kami minta sedikit;
- mamindo** *v* meminta: *marsitangis niombahni mamindo* duit anaknya mena-
ngis meminta uang;
- mangindo** *v* meminta;
- mangindoi** *v* meminta-minta;
- pamindo** *n* peminta;
- pamindoan** *n* permintaan;
- pangindoan** *n* orang (tempat) meminta;
- tarpindo** *v* terminta;
- mamindo-indo** *v* meminta-minta;
- pamindo-indo** *n* peminta-minta
- pinggan** [pɪŋɡɑn] *n* piring por-selen: *bahen pangan ni amang bai pinggan* ambilkan makanan di piring porselen untuk bapak
- pinggil** [pɪŋɡɪl] *n* alat perangkap
- pinggol** [pɪŋɡɔl] *n* telinga: pinggol *do panangar* telinga untuk mendengar
- pinggung** [pɪŋɡuŋ] *v* jongkok: *ma pinggung parhundulni* duduknya jongkok
- pingkal** [pɪk:ɑl] *v* jungkit: pingkal *paku i hayu on* jungkit paku di kayu itu
- pingkir** [pɪk:ɪr] *n* pikir;
- marpingkir** *v* berpikir: marpingkir *ia idahon* tampaknya dia sedang berpikir
- pingor** [pɪŋɔr], **mappingor** *a* pening: mappingor *dassa ulukku* kepalaku terasa pening;
- pingoran** *v* menyebabkan pening (kepala): pingoran *dasa au mamikkiri in* pening aku memikirkan ini
- pining** → **pinang**
- pinjam** [pɪŋjam] *v* pinjam
- pinjot** [pɪŋjɔt] *a* sesak: pinjot *rumah on halani bahat jolma* rumah ini sesak karena banyak orang
- pinjung** [pɪŋjuŋ] *a* runcing: pinjung *bahen ujungni buluh!* runcingkan ujung bambu!
- pinsang** [pɪnsɑŋ] *n* ajar: *anak naso tar pinsang* anak tidak terajar
- pinsur** [pɪnsur] *a* lonjong;
- pinsuran** *a* lebih lonjong;
- pinsurtu** *a* terlalu lonjong;
- tarpinsur** *a* agak lonjong
- pintal** [pɪntɑl] *v* pintal: *timbangon pintal* memintal tembakau
- pintor** [pɪntɔr] *a* jujur; parpintor *uhurni* orangnya jujur;
- pintoran** *a* lebih jujur;
- pintortu** *a* terlalu jujur;
- tarpintor** *a* agak jujur;
- parpintor uhur** *ki* orang yang lurus hati atau orang jujur;
- pintu** [pɪntu] *n* tutup: pintu *labah in* tutup pintu itu
- pinuh** [pɪnuh] *n* bekas ketaman kayu yang ada di ladang
- pinurun** [pɪnurun] *n* api unggun: *mambahen pinurun hanami* kami membuat api unggun
- pio** [pɪyɔ] *v* panggil: pio *lobei anggimu!* panggil dulu adikmu!
- pipi** [pɪpɪ] *n* pipi: *lemes pipi ni* mulus sekali pipinya
- pipil** [pɪpɪl] *v* pipil
- pipol** [pɪpɔl] *a* salah;
- marpipol** *v* bersalah: *lang marpipol* *ia* dia tidak bersalah

pipot [pipɔt] *n* karma karena lupa akan janji atau karena tidak tahu balas budi

pir [pir] *a* keras: *gambiri pir tumang* kemiri ini sangat sekali

pira [pira] *n* telur: *pira ni dengke* telur ikan

pirak *Sr* → **perak**

pirei [pirɛy], **mahkapirei** *a* tidak tepat: *dear pangonah, ulang mahkapirei* tanam baik-baik jangan tidak tepat (di lubangnya)

pirik [piriʔ] *v* periksa: *pirik bahen ase dapot hasahanni* periksa dengan teliti agar dapat kesalahannya

piring [pirinj] *n* piring: *buat piring ase mangan hita* ambil piring biar makan kita

pis [pis] *n* cis (ucapan rasa benci)

pisak-pisak [pisaʔpisaʔ] *n* buah yang masih muda: *galuh pisak-pisak* pisang yang masih muda

pisang [pisaj] *n* pisang: *bonani pisang* pohon pisang

pisat [pisat] *v* pijat;
ipisat *v* dipijat: *ulang ipisat* jangan dipijat;
mamisat *v* memijat;
pamisat *n* pemijat; tukang pijat

pisi [pisi] *n* nama sejenis burung

pisik [pisiʔ] *a* ganjil: *bilangan pisik* bilangan ganjil

pisu [pisɔ] *n* pisau

pisot [pisɔt] *a* sempit: *pisot lang dong hundulan* be sempit, tidak ada lagi tempat

pispi [pispi] *v* siram;
ipispi *v* disiram: *ulang ipispi au!* jangan disiram aku!

pis-pis [pispis] *n* percik: *ulang ipis-piskon!* jangan dipercikkan!

pistak [pistaʔ] *v* campak: *na pistak daoh hur jon* tercampak jauh ke sana

pistar [pistar] *a* pandai: *pistar anggi mandoding* adik pandai menyanyi

pita [pita] *n* pita

pitah [pitah] *a* tulen: *omas pitah* emas tulen

pitah [pitah] *adv* hanya: *pitah ho suna mamboloh parsoalan* hanya kamu yang mengetahui persoalan ini

pitak [pitaʔ] *v* bidik: *pitak na daoh* bidik yang jauh

pitil-pitil [pitilpitil] *v* remas;
ipitil-pitil *v* diremas: *ulang ipitil-pitil gadung on* jangan diremas daun itu

pitolon [pitɔlon] *n* celana: *boli sada pitolon sikolah na jenges!* belilah sebuah celana sekolah yang bagus!;
marpitolon *v* bercelana

pitor [pit:ɔr] *a* lurus

¹**pit-pit** [pitpit] *n* gareng; binatang pohon sejenis kumbang yang berbunyi nyaring

²**pit-pit** [pitpit] *v* pejam: *pit-pit pe matani lape bodak* matanya masih terpejam belum terbuka;
mapit-pit *v* pejamkan;
papit-pithon *v* menidurkan;
tarpapit-pit *v* terpejam; tertidur

pitu [pitu] *num* tujuh;
papituhon *n* yang ketujuh;
papitupuluhon *num* ketujuh-puluhan

pituah [pituwah] *n* petuah: *pituah ni ompung* petuah nenek

pitung [pituj] *a* buta

pitut [pitut] *v* tersumbat: *pitut lubangni igung* hidungnya tersumbat

piuha [piyuha] *n* sejenis kera yang bentuk wajahnya seperti kucing

piuk [piyuʔ] *a* lisut: *domma piuk* buah ni buahnya sudah lisut

¹**poda** [pɔda] *a* terlalu asin (terlalu banyak garam): poda daini lowoh on rasa sayur ini terlalu asin

²**poda** [pɔda] *n* nasihat: namatoras diri do mambere poda orang tua kita memberi nasehat; **mamodahi** *v* menasihati

podah → **poda**

podalayam [pɔdalayam] *n* alat untuk mencampur sirih

podang [pɔdan] *n* pedang: podang ni raja daud pedang Raja Daud

podas [pɔdas] *a* cepat: podas ho laho tu sikolah lekas engkau pergi ke sekolah; **podasan** lebih cepat; **podastu** *a* terlalu cepat; **papodaskon** *v* cepatkan

podu [pɔdi] *n* patri: podu do bosu in! patri dulu besi ini!; **mamodi** *v* mematri: mamodi bosu amang i bengkel ayah mematri besi di bengkel; **pamodi** *n* pematri; tukang patri: pamodi pordomuan ni na pin bosu tukang patri menyatukan besi

podou [pɔdɔw] *a* gila: domma ro podou ia dia sudah gila

podu [pɔdu] *a* kasar: podu do tong perbalosni jawabannya selalu kasar

poga [pɔga] *n* sejenis rumput yang bisa dijadikan sayuran

pogang [pɔgan] *v* pegang: pogang hayu on pegang kayu itu; **ipogang** *v* dipegang: ulang ipogang aili on! jangan dipegang hutan itu!

poge [pɔgɛ] *n* jahe: manjual poge inang hun tiga ibu menjual jahe ke pasar;

poge-poge *n* jahe kecil

poge → **poge**

pogi [pɔgi] *v* terkilir: pogi tangan siamun ia halani madabuh tangan kananya terkilir karena jatuh

pogih [pɔgih] *a* pahit: pogit daini bagad on rasa tuak ini pahit sekali

pogo [pɔgɔ] *n* tipu; **ipogo** *v* ditipu: ipogo halak ia dia ditipu orang

pogong [pɔgɔŋ] *n* sejenis binatang yang hidup dalam air (bukan ikan) biasa hidup di sawah

pogos [pɔgos] *a* miskin; **hapogason** *n* kemiskinan; keadaan miskin

pogot [pɔgɔt] *a* rajin: pogot do ia bae horjanai dia tekun dalam pekerjaannya

pogu [pɔgu] *n* empedu

pohir [pɔhir] *v* jentik (menjentik sesuatu dengan jari tangan)

pohol [pɔhɔl] *v* urut; **mapohol** *v* mengurut: ahu mapohol gurung ni ompung aku mengurut punggung nenek

pohul [pɔhul] *v* kepal; genggam: pohul indahan in bangku genggam nasi ini untuknya; **mamohul** *v* mengepal; **pamohul** *n* pengepal; **sapohul** *num* segenggam; **pohul-pohul** *n* kepalan tangan

poilar [pɔylar] *n* sekrup: poilar ni dopma maseda sekrupnya sudah rusak

pojan [pɔjan] *a* gelap: pojan huahap aku merasa gelap

pojon [pɔjon] *v* sembunyi; **ipojonhon** *v* disembunyikan

pojong [pɔjoŋ] *v* lari: pojong ia halani seng tangkop dia lari agar tidak ditangkap

pokan [pɔkan] *n* pekan: eda marjual sia hu pokan kakak menjual cabe ke pekan

polang [pɔlan] *n* katak;
marpolang *v* mencari katak;
parpolang *n* penangkap katak
polas [pɔlas] *n* ampelas (kertas pasir)
poldas [pɔldas] *v* apit: *poldas on bajutmu in!* apit tas kamu!
poldung [pɔldun] *n* perantara: *poldung sirotap padan, ki pemutus janji*
poldut [pɔldut] *a* betul: *poldut do parsahap ni* ucapannya benar
polgap [pɔlgap] *v* sergap;
ipolgap *v* disergap;
mamolgap *v* menyergap
polgei [pɔlgey] *a* nyata; terang; jelas: *polgei sorani tangaron* suaranya terdengar jelas
polod [pɔlod] *n* alas: *ulang podoktu polod ni ansubah* alas bambu untuk tempat air jangan terlalu pendek
pol-pol [pɔlpɔl] *n* dukun wanita
poltak [pɔltaʔ] *v* terbit: *poltak mataniari* matahari terbit;
hapoltakan *n* 1 timur: *dompok jabu ai tu hapoltakan* rumah itu menghadap ke timur; 2 tempat terbit (matahari)
mapoltak *v* terbit;
poltak mataniari *n* Sr fajar
poltik [pɔltiʔ] *a* erat: *poltik bahen panangkut* eratkan ikatannya
poltop [pɔltɔp] *v* putus: *poltop tali ni soban* pengikat kayu bakar ini putus
poluk [pɔluʔ] *v* ambil: *poluk golang hu bagas lubang* ambil gelang itu dari dalam lubang
pondang [pɔndaŋ] *n* suluh; pelita: *adong pondang i tongga bonog* ada pelita di tengah kegelapan
pondar-pondar [pɔd:arɔd:ar] *n* mata: *ulang jawar pondar-pondar min* lihat kemari matamu jangan arah sana!

pondir [pɔndir] *v* lari: *mapondir ganup panangko ai* semua pencuri itu lari
pondok [pɔndɔʔ] *a* pendek: *pondok angkulani* tubuhnya pendek;
papondohkon *v* memendekkan
pondol [pɔndɔl] *a* pendek: *pondol angkulani ia* dia bertubuh pendek
ponggal [pɔŋgal] *n* pohon enau yang tidak memiliki air
ponggei [pɔŋgey] *n* petir: *ulang hudarat, marhata pongei* jangan keluar ada petir
ponggol [pɔŋgɔl] *a* patah: *ponggol hayu iombus logou* kayu itu patah dihembus angin; *ponggol tobu, ki* patah dua: *ponggol do nahei ni* kakinya patah dua;
mamonggol *v* mematahkan;
pamonggol *v* patah;
pamonggol *n* pematah;
tarponggol *v* terpatahkan
pongkit [pɔŋjit] *n* angin
pongkah [pɔŋkah] *v* tetak yang ada pada pohon: *mambahen pongkah ni halambir* membuat tetak pada pohon kelapa
pongkal [pɔk:al] *n* tempat ikan
pongkalan [pɔk:alan] *n* pohon enau yang sedang disadap airnya
pongkat [pɔk:at] *n* cara: *pongkat ni panriahan* cara bermufakat
pongkik [pɔk:iʔ] *v* cekik;
mamongkik *v* 1 mencekik; 2 *ki* mematikan; menindas;
marsipongkikan *v* saling mencekik;
pamongkik *n* pencekik;
pamongkikan *n* bekas cekikan;
tarpongkik *v* tercekik
pongkir [pɔk:ir] *v* lulur (mudah menelan)

pongkut [pɔkʉt] *a* rajin: *ia monang ujian halani ia pongkut marlajar ia lulus ujian karena ia rajin belajar;*
hapongkutan *n* kerajinan;
pamongkut *n* orang yang bersifat rajin;
pongkutan *a* lebih rajin;
tarpongkut *a* agak rajin
pongok [pɔŋɔʔ] *a* gemuk pendek : *pongok tonggoron halani orangnya terlihat gemuk pendek*
pongut [pɔŋʉt] *a* rajin: *pongut bani horja rajin dalam bekerja*
ponjal [pɔŋjal] *v* remas;
iponjal *v* diremas: *ulang iponjal indahan ai! jangan diremas nasinya!*
ponjot [pɔŋjɔt] *a* sesak: *ponjot jabu ai halani bahat na martandang rumah itu sesak karena banyak yang bertamu*
ponop [pɔŋɔp] *v* simpan;
mamonopkon *v* menyimpan: *mamonopkon arta bani simatoras menyimpankan harta kepada orang tua;*
pamonop *n* penyimpanan;
parponopan *n* penyimpanan;
ponopan *n* simpanan;
ponopkon *v* simpankan;
tarponopkon *v* tersimpan
ponot [pɔŋɔt] *n* jalur air di bawah tanah
pontas [pɔntas] *v* lewat;
mamontas *v* melintasi; melewati;
pamontasan *n* jalan pintas: *au pamontasan dalam ai saya melewati jalan pintas itu*
ponut [pɔnut] *v* membakar perladangan yang baru ditebangi kayunya
popor [pɔpɔr] *v* musnah; habis: *popor ganup dayok nami ayam kami semua habis*
porad [pɔrad], **maporad** *a* asin: *maporad daini ihan on ikan ini rasanya asin*

poram [pɔram] *v* peram;
iporam *v* diperam: *iporam mangga ase mabei mangga diperam supaya masak*
porang [pɔraŋ] *n* perang;
marporang *v* berperang;
parporangan *n* peperangan: *turi-turian parporangan ni Sisingamangaraja songit do hujaha i buku sejarah cerita peperangan Sisingamangaraja sengit sekali kubaca di buku sejarah*
pora-pora [pɔrapɔra] *n* nama sejenis ikan kecil yang hidup di danau Toba
pordah [pɔrdah] *n* gagang: *pordah ni sangkul gagang cangkul*
porai [pɔrɛy] *v* libur: *domma porai sikolah sudah libur sekolah*
porgam [pɔrgam] *v* kerumun: *porgam porkis manarik balang matei semut berkerumun menarik belalang mati*
porhan [pɔrhan] *v* berpilin
porhot [pɔrhɔt] *a* tidak licin
pori [pɔri] *p* sekiranya: *pori dong duithu domma huboli rumah sekiranya uangku sudah cukup aku membeli rumah*
porih [pɔrih] *v* lihat: *porih ge dompak siamunmu coba kamu lihat sebelah kananmu*
porini [pɔrini] *n* pori-pori
porkas [pɔrkas] *n* halilintar: *marhata porkas roh udan suara halilintar pertanda hujan turun*
porkis [pɔrkis] *n* semut: *borit padaitni porkis na etek-etek sakit gigitan semut yang kecil;*
marporkis *v* bersemut; ada semutnya
porling [pɔrlɪŋ] *n* sejenis burung
porlu [pɔrlu] *adv* perlu
porngi [pɔrŋi] *a* lama menanti: *porngi au mahon ho aku sudah lama menanti*

poroh . pual-pualon

poroh [pɔrɔh] *v* peras: poroh *tohu* in ase bahat bahni peras tebu itu supaya banyak airnya

porsa [pɔrsa] *n* perca

porsan [pɔrsan] *v* pikul: porsan hayu on hu huta pikul kayu itu ke kampung

porsaya [pɔrsaya] *v* percaya; **haporsayaan** *n* kepercayaan

porsou [pɔrsɔw] *a* dusta; bohong
iporsou *v* didustai: iporsou *ni* orang tuani dia mendustai orang tuanya

porus [pɔrus] *v* lari;
maporus *v* berlari dengan kencang; berjalan dengan cepat-cepat: maporus *panangko ai ganup* semua pencuri itu berlari dengan kencang

pos [pɔs] *a* sampai hati; tega: pos *uhurni madingkon ahu* sampai hati dia meninggalkan aku

posah [pɔsah] *v* pecah: posah *golas ibahen anggi* gelas pecah dibuat adik

posal [pɔsal] *n* Sr pecal

posaya → **porsaya**

poso [poso] *a* muda: poso *pe halani domma mompo* masih muda tetapi sudah menikah;
maposo *v* buah yang sudah tua tetapi belum masak;
namaposo *a* muda-mudi;
posoan *a* anak muda;
posotu *a* terlalu muda;
tarposo *a* agak muda;
poso-poso *n* buah-buahan yang masih muda;

posong [pɔsɔŋ] *n* kemaluan

postop [pɔstɔp] *v* putus: postop *tali itagil halak* tali putus dipotong orang

potei [pɔtɛy] *n* petai: potei *petai enak rasanya*;
potei-potei *n* sebangsa petai cina (lamtoro) tetapi tidak bisa dimakan

poti [pɔti] *n* peti: *boanhon tolu poti!* bawakan tiga peti!;

mamotihon *v* menyimpan dalam peti;

marpoti-poti *num* berpeti-peti

potik [pɔti[?]] *n* ujung kain perca

poting [pɔtiŋ] *n* angin: poting *baliung* angin puting beliung

potir [pɔtir] *a* gelap gulita: potir *i dalan roh homa udan* sudah gelap gulita di jalan datang pula hujan

potol [pɔtɔl] *v* pegang: potol *uluni dayok* in ase ulang *mangguas* kepala ayam itu dipegang agar tidak menggelepar

potong [pɔtɔŋ] *v* memotong;

pamotongan *n* pintasan; jalan pintas

pou-pou [pɔwpɔw] *v* bentuk: *jenges* poupou *ni huta ai* bentuk desa itu sangat cantik

pojad [pɔjad] *a* banyak: pojad *durian ni sidea* buah durian mereka banyak

po yok [pɔyɔ[?]] *n* tahi mata: *baru puho bahat* po yok *ni* ketika bangun tidur tahi mata sangat banyak

poyon [pɔyɔn] *n* rumput: *bahat* poyon *i juma nami* banyak rumput di ladang kami;

marpoyon *v* berumput;

marpoyon *v* ditumbuhi rumput;

poyon-poyon *n* rumput-rumputan

poyut [pɔyut] *a* lepas;

mamoyut *v* melepas;

poyuthon *a* lepaskan: poyuthon *buah ni gambiri!* lepaskan buah kemiri itu!

pual-pualon [puwalpuwalon] *a* gila: *domma roh* pual-pualon *ni* dia sudah gila

puang [puwaj] *n* 1 raja; pemerintah: *puang sibanggalan* pemerintah tertinggi; 2 istri raja: *haganupan puang marhumpul* semua istri raja berkumpul;

puanglima [puwajlima] *n* panglima

puang-puang [puwajpuaj] *n* ibu-ibu

puar [puwar] *a* berhamburan; bercerai-berai: *puar huramah humbai harangni* lebah berhamburan dari kandangnya

puas [puwas] *a* puas: *puas uhur saud pinirta* puas hatinya karena permintaannya dikabulkan

pudi [pudi] *n* belakang: *mulak hu pudi!* kembali ke belakang!;

ipudihon *v* dibelakangkan;

mamudihon *v* membelakangkan, urutan;

parpudi *n* belakangan;

tarpudi *v* terlambat;

marsipudi-pudian *v* saling membelakangi

podun [podun] *n* simpul: *podun ni bonang lang tartanggali* simpul benang itu tidak dapat dibuka

puei [puwey] *n* punai (sejenis burung): *manangkop puei* menangkap punai

pugar [pugar] *a* hancur berantakan; cerai berai: *pugar juma hanami ase poting baliung* ladang kami hancur berantakan karena angin puting beliung

pugul [pugul] *v* menggulung: *pugul bonang au* aku menggulung benang

puhei [puhey] *v* terkilir: *puhei tanganni halani mamboan hayu na borat* tangannya terkilir karena membawa kayu yang berat

puho [puhɔ] *v* bangkit; bangun: *girahma ho puho* cepatlah kamu bangun;

mamuhoi *v* membangunkan

puhot [puhɔt] *n* pukat: *mamasang puhot* memasang pukat

puh-puh [puhpuh] *n* tanda-tanda: *puh-puh ijuma ase ulang ibontas* di ladang ada tanda-tanda untuk tidak dilewati

puhung [puhuj] *v* terjerumus: *puhung motor hu lombang* bus terjerumus ke jurang

puhur [puhur] *v* mengorek (kearah dalam);

ipuhur *v* dikorek: *ipuhur ubag tanoh baen asarni* tikus mengorek tanah dalam-dalam untuk membuat sarang

puji [puji] *v* memuji: *hata pujian* kata-kata pujian;

pujian *n* pujian;

sipujian *n* orang yang terpuji;

tarpuji *a* terpuji

pujuk [puju?] *n* bujuk

puking [pukinj] *v* usahakan: *puking ho mahorja* usahakan bekerja

pukou [pukow] *n* ilmu sihir yang memukau manusia

pukul [pukul] *n* pukul: *ulang pukul baliang ai!* jangan pukul anjing itu!;

mamukul *v* memukul;

marsipukulan *v* saling memukul;

pukulan *n* pukulan

pulas [pulas] *n* surat kaleng: *mambahen pulas bani musuhi* musuhnya membuat surat kaleng

puldir [puldir] *v* pungut;

mamuldir *v* memungut: *mamuldir rimah-rimah* memungut nasi yang berceceran

pulensa [pulensa] *n* influenza

pulig [pulig] *v* tersendiri: *puling juma nami ijai* ladang kami tersendiri di sana

pulisi [pulisi] *n* *Ind* polisi
pulo holang [puloholang] *n* delta
pulou [pulow] *ni* pulau: Pulou Samosir Pulau Samosir
pul-pul [pulpul] *v* mengasapi;
ipul-pul *v* diasapi: *gulei na ipul-pul* daging asap
pultak [pulta?] *v* pecah
pulu → **puluh**
puluh [puluh] *num* puluh
¹**pulung** [puluj] *v* kumpul;
mamulung *v* mengumpulkan;
pamulung *n* pengumpul;
²**pulung** [puluj] *n* ramuan;
pulungan *n* ramuan; hasil meramu: pulung ni tambar ramuan obat; pulungan ni tambar ramuan obat
pulur [pulur] *a* bulat: mapulur kue membuat kue bulat
pulur-pulur [pulurpulur] *n* daging yang dicincang halus dan dibentuk bulat
pulut [pulut] *n* getah perekat: pulut mambuat manuk-manuk getah getah perekat menangkap burung
punah [punah] *v* habis: punah ganup dayok hanami ayam kami habis semua
punak-punak [punakpunak] *a* kecil: angka punak-punak angka kecil-kecil
punar [punar] *v* menjadi besar: punar bayokni bisulnya bertambah besar
pungga [punga] *n* gerenda
punggar [punggar] *a* samar-samar
punggur [punggur] *n* cabang kayu besar yang sudah tua dan lapuk: idabuh motor punggur ai motor itu dijatuhi kayu lapuk
pungil [pungil] *v* merajuk: pungil ia laho hu pudi ni labah dia merajuk di belakang pintu

pungkah [puk:ah] 1 *v* mulai; mengawali berbuat (bertindak, melakukan, dan sebagainya); 2 *p* sejak;
ipungkah *v* dimulai: pesta domma ipungkah pesta telah dimulai;
mamungkah *v* memulai pekerjaan
pungkor [puk:or] *n* bor
pungpang [puypay] *v* tengkar: pungpang do tong tiap bodari setiap hari bertengkar
pungut [puyut] *a* rajin: pungut ia mandalanhon horjani dia rajin mengerjakan tugasnya
punil [punil] *a* bengkak sedikit: hituha na punil perutnya agak bengkak
punjung [punjuy] *a* tersendiri dan sunyi: punjung do huta ai desa terpencil
punjut [punjut] *v* membungkus dengan kain: punjut indahan in! bungkus nasi itu dengan kain!
punsa [pus:a] *n* ujung: punsa ni pisou on ujung pisau ini
punsi [pus:i] *n* pisang
punsu [pus:u] *n* penghabisan: punsu ni dalam penghabisan jalan
puntal [puntal] *n* bungkusan yang menggelembung
puntar [puntar] *v* 1 pecah: puntar bayok ni pecah bisulnya; 2 *Sr* meletus
puntung [puntuŋ] *v* hangus: domma puntung gambiri ai sudah hangus kemiri itu
punuk [punu?] *v* menyembunyikan kepala (seperti kura)
pupuk [pupu?] *n* obat atau ilmu sihir yang dapat mengobati atau merusak

- pupus** [pupus] *n* upacara adat (memercikan air sirih ke tubuh seseorang)
- puraga** [puraga] *n* limau: *untei puraga* jeruk limau
- puran** [puran] *n* sirih;
marpuran *v* bersirih; makan sirih: *marpuran ni opung* nenek memakan sirih
- purih** [purih] *n* lidi: *mambuat purih baen sapu* mengambil lidi untuk dibuat sapu
- purik** [puri[?]] *n* air tajin: *mambuat purik* mengambil air tajin
- purikas** [purikas] *a* gelisah: *dansa ho purikas lalab lang ro sok* kamu gelisah terus tidak pernah diam
- purpar** [purpar] *n* suara letusan bambu: *purpar sorani buluh na itungtung* suara dentuman bambu
- pur-pur** [purpur] *v* tiupan angin;
ipur-pur *v* ditiup angin: *hiap ipur-pur logou* terbang ditiup angin
- puru** [puru] *n* puru (nama sejenis penyakit): *bahat puru ni* banyak purunya
- pus** [pus] *n* kata atau ucapan untuk memanggil atau mengusir kucing
- pusa** [pusa] *v* mati: *pusa dayok ibaen maborit* ayam banyak yang mati karena sakit
- pusat** [pusat] *n* pusat: *maborit sangkan ni pusat* sakit dipusatnya
- pusil** [pusil] *n* benda yang berikat bulat seperti telur ayam
- pusing** [pusij] *v* putar: *pusing hu sianmun* putar ke kanan
- pusog** [pusog] *n* pusu: *lape mahun pusog ni dakdanak ai* anak itu belum sembuh pusarnya
- pusok** [puso[?]] *a* duka;
- marpusok** *v* bersedih;
marpusok ni uhur *v* berduka cita;
- pusok uhur** *v* bersedih;
pusok ni uhur *v* kecewa
- pusor** [pusor] *n* pusu
- pus-pus** [puspus] *v* hembus: *i pus-pus logo doras* dihembus angin kencang
- pusuh** [pusuh] *a* manjur;
hapusuhan *n* kemanjuran
- pusuk** [pusu[?]] *n* pucuk: *pusuk ni galuh* pucuk pisang
- pusu-pusu** [pusupusu] *n* jantung
- putar** [putar] *v* pusing; putar;
tarputar *v* terpusing; terputar: *lang tarputar sitiur ni* setirnya tidak terputar
- putat** [putat] *n* sejenis buah bergetah dan getahnya biasa digunakan untuk obat
- putei** [putey] *v* ambil; petik
mamutei *v* memetik: *mamutei bulung gadung inang i juma* ibu memetik daun ubi di ladang
iputey *v* dipetik: *iputei inang buah ni ambotik* buah pepaya dipetik ibu
- putik** [puti[?]] *v* petik;
mamutik *v* memetik: *mamutik buah ni halambir* memetik buah kelapa
- putor** [putor] *v* putar: *putor hu sianmun* putar ke kanan
- put-put** [putput] *v* cabut;
iput-put *v* dicabut: *iput-put poyon in!* cabuti rumput itu!
- putus** [putus] *v* putus: *putus i tali panangkutni* tali pengikatnya putus
- puyuh** [puyuh] *v* pinal;
mapuyuh *v* memintal: *mapuyuh tali* memintal tali
- puyuh-puyuh** [puyuhpuyuh] *v* digesek; dipulas dengan kedua tangan: *puyuh-puyuh bulung gadung ai* pulas dulu daun ubi itu sebelum direbus

R

¹ra [ra] *adv* ingin; mau: ra do au dihut ingin aku ke sana

²ra [ra] *adv* mudah-mudahan: ra ma malum iahap halak ai doh martambar hun ruma sakit mudah-mudahan orang itu sudah sehat kembali setelah berobat di rumah sakit

³ra [ra] *n* huruf kesepuluh dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

rabi [rabi] *n* sabit: ahu mamboli sada rabi aku membeli satu buah sabit

rabing-rabing [rabijrabij] *v* tating;

irabing-rabing *v* ditating: anak ai irabing-rabing halani maborit niheini anak itu ditating karena kakinya sakit

rabin-rabin → rabing-rabing

rabis [rabis] *n* bulu ekor kuda: rabis ibahen tali biola bulu ekor kuda dibuat tali biola

rabojon [rabɔjɔn] *n* lereng: hanami mananom omei i rabojon ni dolok ai kami menanam padi di lereng bukit

rab-rab [rabrab] *n* nama sejenis burung kecil

rabu [rabu] *n* nama hari: ia laho hu Medan iari rabu dia pergi ke Medan hari rabu

rabut [rabut] *a* lebat: nebodari dan rabut i huta nami di kampung kami tadi malam hujan lebat

radag [radag] *v* terletak: hubotoh buku ai radag i atas meja saya melihat buku itu terletak di atas meja

radang [raday] *v* kenang; ingat: ulang radang nari namasa ai! jangan kenang lagi peristiwa itu!;

manradang *v* terkenang; teringat

radean [radɛyan] *v* terletak: bahat radean omei i pinggir sabah banyak padi diletakkan di pinggir sawah

radei [radɛy] *v* terletak (terlentang): anggita madabuh radei hu tano adik jatuh terlentang di tanah

radig [radig] *a* lebat: parbeu ni mangga ai radig tumang buah mangga itu sangat lebat

radis → radig

raga [raga] *n* keranjang tempat ayam bertelur: au mambahen sada raga aku membuat satu keranjang tempat ayam bertelur

ragam [ragam] *n* rencana; manragam *v* berencana: manragam hanami hu Jakarta kami berencana ke Jakarta

ragas [ragas] *v* habis: domma ragas jagui ai i harangan aili jagung itu sudah habis dimakan babi hutan

ragat [ragat] *n* waktu: ragat ni halak mangan sudah waktunya untuk makan

ragei [ragey] *a* payah

ragi [ragi] *n* jenis kain tenun: martonun ragi do ho sonari? apakah kamu sedang menenun ragi sekarang?

ragi panei *n* nama jenis tenunan Simalungun

ragum [ragum] *n* campuran: buatma lobe ragum ni tambar ai ambil dulu campuran untuk obat itu

rahanan [rahanan] *a* lebih baik: rahanan sip tumang no i jabu kamu lebih baik diam di rumah

rahang [rahan] *a* loba: pangobak halak na rakus rahang nahumingganup na dong ai sikap orang yang rakus ingin memiliki semua

- rahid** [rahit] *n* rakit: *lahi mandipari bah ai hanami tarpaksa ma rahit kami terpaksa membuat rakit untuk menyeberangi sungai*
- rahu** [rahu] *n* nama sejenis kayu yang bergetah
- rahut** [rahut] *n* ikat;
marahut *v* mengikat; mengebat; mengeratkan (menyatukan dan sebagainya) dengan tali: *marahut soban amang iharangan i* ayah mengikat kayu di hutan;
rahutan *n* ikatan
- raih** [raih] *v* meminjam uang: *raih ma lobe sen ai hubani tulang!* pinjamlah dahulu uang kepada paman!
- rais** [rais], **marais** *a* jauh: *marais do hunjou hu Medan ke Medan sangat jauh*
- raja** [raja] *n* raja: *Hayam Wuruk raja harajaon Majapahit* Hayam Wuruk adalah raja Majapahit
- rajah** [rajah] *n* tanda: *rajah binahen ni dato bani angkula* tanda yang dibuat dukun pada tubuh
- rajamantan** [rajamantan] *n* nama sejenis pohon kayu besar
- rajapinayungan** [rajapinayungan] *n* sejenis tumbuhan berdaun lebar
- rajum** [rajum] *v* jerat;
manrajum *v* menjerat: *amang manrajum jala* ayah menjerat ikan
- rajung** [rajung] *n* sejenis hidangan yang telah disiapkan: *lawoh i bahen laho manambah atap mangkormati* sayur dibuat untuk persembahan
- rambang** [rambay] *n* sejenis permainan judi dengan memasukkan uang logam ke dalam lubang
- rambas** [rambas] *v* tebas: *rambasm poyon ai!* tebas rumput itu!
- rambat** [rambat] *n* sejenis ikat kepala yang diikat ujung-ujungnya untuk tempat sumpit
- rambei** [rambey] *n* rambe (seperti buah duku dan langsung tetapi hanya berisi tiga biji di dalamnya rasanya asam manis): *papan ma buah ni rambei ai!* makanlah buah rambe itu!
- rambese** [rambese] *a* rabun (tidak terang penglihatan): *amangta domma rambese matani* mata ayah kita sudah mulai rabun
- rambing** [rambiy] *a* lebat: *rambing hu buah gambiri ai* buah kemiri itu terlalu lebat
- rambit** [rambit] *n* marga yang hampir sama: *jauling ampa daraulung aima goranna pa rambit* jauling dan daraulung adalah marga yang hampir sama
- ramboan** [rambowan] *n* sejenis tempat cuci tangan yang terbuat dari bambu
- rambu** [rambu] *n* rumbai kain: *ganup rambu ni hiou jenges* semua rumbai kain itu sangat cantik
- rambung** [rambung] *n* pohon karet
- rambus** [rambus] *a* tawar;
manrambus *v* menawari: *datu ai manrambus i tabas* dukun itu menawari obat
- rambut** [rambut] *n* rambut
- rambutan** [rambutan] *n* buah rambutan: *sonari bahat rambutan ijual halak* sekarang banyak rambutan dijual orang
- rame** → **ramei**
- ramei** [ramey] *a* ramai: *domma ramei tumang halak i pesta ai* sudah ramai sekali orang di pesta itu;

- haramaian** *adj* terlalu ramai;
marameihon *v* meramaikan;
rameian *a* lebih ramai;
rameitu *a* terlalu ramai;
saramei *a* seramai;
tarramei *a* agak ramai;
marramei-ramei *v* beramai-ramai
- rami** [rami] *a* meriah: *pesta horja on rami dihorjahon sidea* pesta kerja ini ramai sekali dilaksanakan
- ramos** [ramɔs] *a* lebat: *ramos ni buah ambotik ai* lebat sekali buah pepaya itu
- ramot** [ramɔt] *v* jaga;
manramot *v* menjaga: *manramot anggi i jabu ia* dia menjaga adik di rumah
- rampah** [rampah] *n* nama batu atau kayu yang dibuat berbentuk empat persegi
- rampak** [rampaʔ] *v* rambas (melalui jalan yang belum pernah dilalui orang sebelumnya);
manrampak *v* merambas: *ia manrampak i harangan nagolap* dia berjalan di hutan yang lebat
- rampas** [rap:as] *v* rampas: *ulang rampas duit ai* jangan rampas duitnya;
manrampas *v* merampas: *manrampas hartani halak lang jeges* merampas harta milik orang lain tidak baik
- rampasbire** [rampasbireɛ] *n* nama sejenis tumbuh-tumbuhan
- ramping** [rap:iy] *a* sumbing;
manramping *v* menjadi sumbing; *sangkal ai manramping hona batu* cangkul itu sumbing terkena batu
- rampis** [rap:is] *a* tipis: *rampis dasa buku on* tipis sekali buku ini
marampishon *v* menipiskan;
parrampis *v* pertipis;
rampisan lebih tipis;
rampistu *a* terlalu tipis;
tarrampis *a* agak tipis
- rampok** [rap:ɔʔ] *a* rapuh: *pangkei ho manangkih gambiri, ai rampok do rantingni* berhati-hati kamu memanjat pohon kemiri, rantingnya rapuh
- rampus** [rampus] *a* dongkol: *rampus au ma ia* aku merasa dongkol padanya;
manrampus *v* mendongkol
- ¹**ramuk** [ramuʔ] *n* luluk (mata pada batang enau): *ramos ramuk ni badan ni bagod* banyak luluk di batang pohon enau
- ²**ramuk** [ramuʔ] *n* rabuk: *sangon ramuk urah gara halani horak ni* seperti rabuk mudah terbakar karena sangat kering
- ramuk-ramukon** [ramuʔramukon] *n* jari-jari busuk karena banyak luka
- rana** [rana] *n* perkara: *rana pambunuhan ai ape das sonari* perkara pembunuhan itu belum selesai sampai sekarang
- ranang** [ranan], **manranang** *v* tergenang: *domma manranang bah ai* ladang itu sudah tergenang
- randang** → **rondang**
- randei** [randey] *n* tandu;
irandei *v* ditandu: *halak na bahat boritan ai irandei ma boan si hu rumah sakit* orang yang sakit parah itu ditandu ke rumah sakit
- randung** [rad:uŋ] *a* susah bergerak (karena kebanyakan beban): *huda ni sidea randung mardalan* kuda mereka susah berjalan
- ranggak** [ranggaʔ] *v* sedia: *etah manggan domma ranggak hu bahen* mari kita makan aku sudah menyediakannya

ranggang [rangʁɑŋ] *adv* kaki ter-
kangkang karena jatuh (ter-
jengkang)

¹**ranggas** [rangʁas] *n* nama sejenis
rumput: *bahat tumang ranggas*
i juma nami rumput ranggas
banyak di ladang kami

²**ranggas** [rangʁas], **manranggas** *v*
berlubang (dimakan serangga):
dinding jabu ai manranggas
dinding rumah itu berlubang
dimakan rayap

ranggei [rangʁɛy] *a* payah: *hoja*
hu adap, halani ranggei ni
manangkul tanah dolging ai
aku merasa sangat lelah karena
susah sekali mencangkul tanah
yang keras itu

ranggi [rangʁi] *n* aturan: *aloima*
ranggi ni lalu lintas patuhilah
peraturan lalu lintas

ranggisgis [rangʁisʁis] *n* batu
apung: *i topi bah bahat daot*
ranggisgis batu apung banyak
di tepi sungai

ranggitgit [rangʁitʁit] *n* jambul
pada ayam betina: *bolag*
ranggitgit ni dayok lebar sekali
jambul ayam itu

ranggiting [rangʁitɪŋ] *n* lebah kecil
penghasil madu: *au idoit*
ranggiting aku digigit lebah

¹**ranggou** [rangʁow] *a* jarang:
ilangma ranggou bahen
panuanmu tane jangan buat
jarang tanamanmu;
maranggou *v* menjarang;
maranggouhon *v* menjarang-
kan;
paranggouhon *n* dikurangi

²**ranggou** [rangʁow] *n* tanduk rusa:
ranggou ni ursa do ai itu
tanduk rusa

ranguan [rangʁuan] *n* pasangan;
paranguan *n* pasangan;
saranguan *n* satu campuran

rangin [rangʁin] *n* bagian: *rangin mu*
sibarjon bagian kamu sampai
di sini

rangin-rangin [rangʁinrangʁin] *n* nama
sejenis binatang air

rangit [rangʁit] *a* keras: *rangit dassa*
uhurmu sungguh keras hatimu

rangkah [rak:ah] *a* rakus;
rangkahan *a* lebih rakus;
rangkahtu *a* terlalu rakus;
tarrangkah *a* agak rakus

rangkei [rak:ɛy] *n* rangka:
rangkei ni jabu rangka rumah

rangrang [rangʁang] *a* jarang; tidak
padat; **marangrang** *a* terbuka;
lelang

rangrung [rangʁurɪŋ] *n* alat bunyi-
bunyian penghalau burung
(binatang): *amang mambahen*
rangrung i juma nami ayah
membuat penghalau burung di
ladang kami

ranjak [ranʁaʔ] *v* anjak;
manranjak *v* beranjak: *sidea*
manranjak hu topi ni bah
mereka beranjak ke tepi sungai

ran-ran [ranran], **manran-ran** *v*
berjuntai: *manran-ran buah ni*
hayu ai buah kayu itu ber-
juntai-juntai

ransah [ras:ah] *a* ceroboh; tidak
hati-hati: *ulang ransah marduit*
jangan ceroboh kalau memiliki
uang: *ulang rasah dassah ho*
manjaga anggimu jangan cero-
boh menjaga adikmu

ransang [ras:ɑŋ] *v* tembus:
ransang do dinding binodil ai,
lopus do timah hulopah tembus
ke sebelah dinding yang ditem-
bak itu

ransap [ras:ap] *v* atur: *ransap*
ambotik ai i topi! atur pepaya
itu di pinggir!;

manransap *v* mengatur: *ia*
manransap parhorjaan on dia
yang mengatur pekerjaan ini

rantam [rantam] *n* maksud: *aha*
rantam mu roh ho hu huta on
apa maksud tujuan kamu
datang ke kampung kami

rantang [rantaj] *n* rantang: *ianan ni indahan na rantang* rantang tempat nasi

rante [rantɛ] *v* melubangi hidung kuda atau kerbau;

irante *v* dibuat lubang (pada hidung hewan): *igung ni huda ai irante ase buat talina* hidung kuda itu dilubangi supaya dipasang talinya

rantei [rantɛy] *n* rantai; kalung: *anak boru i huta bahat tumang mamakei rantei* anak gadis di kampung banyak sekali memakai rantai

ranting [rantij] *n* ranting: *haganup hayu na mardangkah pasti dong ranting ni* setiap kayu bercabang pasti ada rantingnya

rantou [rantow] *n* rantau;

manrantau *v* merantau: *si Manahan manrantau hu Medan si Manahan merantau ke Medan*

ranuh [ranuh] *v* peram;

iranuh *v* diperam: *domma i ranuh mangga ai* mangga itu sudah diperam

ranum [ranum] *a* matang; masak (buah-buahan)

raok [raɔʔ] *n* cakar;

manraok *v* mencakar

¹raot [raɔt] *n* pisau kecil: *buatma raot ai ase isayat dayok on* ambil pisau itu untuk memotong ayam ini

²raot [raɔt], **raot-raot** *n* kait: *biasani i tanoh Simalungun anggo mangipas loho i jadhon juma raot pakon pisou panjang na lurus* di Simalungun jika membuka hutan untuk dijadikan ladang harus memakai kait dan parang lurus (panjang); *si Helen mambuat jambu mamakai raot-raot* si Helen mengambil jambu dengan kait;

iraot *v* dikait;

manraot *v* mengait

rap [rap] *p* bersama-sama: *rap ma hita patar laho hu tiga da!* bersama-samalah kita berangkat ke pekan, ya!

rapat [rapat] *a* rapat: *rapat ma susun soban* susun rapat kayu itu

rapit [rapit] *a* lekat; erat; tidak bercelah: *domma rapit goni ai hu sangkut* goni itu sudah aku ikat erat

¹rap-rap [raprap] *v* petik: *rap-rapi ma ganup bulung ni dumber ai* petik semua sirih itu

²rap-rap [raprap] *adv* bersama-sama: *rap-rap do hanami laho hu sikola* kami sama-sama pergi ke sekolah

rapuh [rapuh] *a* rapuh: *batang tobu ai rapuh tumang* batang tebu itu sangat rapuh

rapus [rapus] *v* tangkap: *rapus balalang ai* tangkap belalang itu

rarat [rarat], **mararat** *v* merambak; merembet: *api ai mararat das hu juma dipar ni* api itu merembet ke ladang sebelah

rarik [rariʔ] *n* cakar: *rarik huting* cakar kucing;

manrarik *v* mencakar: *huting boi manrarik musuhni* kucing dapat mencakar musuhnya

raru [raru] *n* campuran untuk membuat tuak;

mararu *v* mencampurkan raru pada nira untuk membuat tuak: *pabagas mararu ai hubani tunggom ai* masukkan raru itu ke dalam bambu tempat tuak

rasei [rasey] *a* banyak: *durian ai domma rasei madabuh, ijumpai nami* kami mendapat banyak durian jatuh

rasi [rasi] *n* ramal; tenung;
manrasi *v* meramal;
panrasi *n* peramal;
panrasian *n* peramalan;
rasian *n* ramalan

rasip [rasip] *n* gunting:
painjamma lobei rasipmu
 pinjam dulu guntingmu

rasipan [rasipan] *n* tidak rugi:
jualkon lobei tano ijai ase
rasipan jualkan dulu tanah
 yang di sana agar tidak rugi

rasog [rasog] *a* hangus: *gambiri ni*
rasog tambar barit binongei
 kemiri yang dibakar adalah
 obat sakit pinggang

rassah → **ransah**

rasuk [rasu⁷] *v* kemasukan (jin);
 kesambet; kerasukan: *dong*
jolma na hona rasuk begu-begu
 ada orang yang kerasukan setan

rasun [rasun] *n* racun: *sonari*
domma dong rasun nirrik racun
 ilalang sudah ada sekarang

ratah [ratah] *a* hijau: *ratah*
idahan pamandangan di Dolog
Simbolon ai hijau dilihat pe-
 zmandangan di Gunung
 Simbolon itu

rati [rati] *a* lekat; terbenam: *motor*
ai rati lusop i bagas lubang
 motor itu terbenam di dalam
 lubang

rating [rating] *adv* sangat: *sonari*
jolma rating bahatni sekarang
 manusia sangat banyak

ratou [ratow] *a* gila: *parlahomu*
pas songon halak na ratou
 kelakuanmu seperti orang gila

¹**ratus** [ratus] *num* ratus; *n* satuan
 bilangan kelipatan seratus

²**ratus** [ratus] *n* sejenis semak yang
 jikalau kering bunganya ber-
 warna putih dan daunnya dapat
 terbang jika dihembus angin

raus [raus] *a* tidak telaten;
 sembarangan: *danak ai raus*

marhata anak itu berbicara
 sembarangan

raut [raut] *n* pisau kecil

rawak [rawa⁷] *v* periksa: *rawak*
lobei horjakon atap dong opa
na salah periksa dahulu
 pekerjaanku ini apakah masih
 ada yang salah

rawang [rawanj] *n* rawa: *i bagas*
rawang ai bahat ulok di dalam
 rawa itu banyak ular

rakyat [ra⁷yat] *n* rakyat: *anggo*
rakyat i huta nami pistar-pistar
do haganupan rakyat di
 kampung kami pandai-pandai
 semua

rayoh [rayoh], **marayoh** *a* malas:
anak na rayoh anak yang
 malas;
harayohan *n* kemalasan;
parrayoh *a* pemalas;
rayohan 1 *a* lebih malas; **2** *v*
 membosankan;
rayohtu *a* terlampau malas;
sarayoh *a* semalas;
tarrayoh *a* agak malas

rayung [rayuj] *n* buah-buahan
 yang tergantung: rayung buah
ni durian buah durian itu
 bergantung

reben [reben] *n* lereng: *hanami*
mananom omei i reben dolok
 kami menanam padi di lereng
 gunung

regeng [regej] *a* tegap: *garuma*
ai reteng janah hisah pemuda
 itu bertubuh tegap dan lincah

rek-rek [re⁷re⁷] *n* papan tempat
 barang yang dibuat di
 boncengan sepeda: rek-rek
bahen lobei on i atas lereng ai
ase urah ho mamboan
barangon buat dulu papan
 tempat barang ini di atas
 sepeda supaya mudah mem-
 bawa barang-barang

remes [remes] *a* bulat tanpa
 berlubang-lubang

rempang [rɛmpaj] *a* pincang: *ise mardalan rempang ai* siapa yang berjalan pincang itu
rende [rɛndɛ] *n* tidak teratur: *aimma barisan na rende* itulah barisan yang tidak teratur
reng [rɛŋ] *n* suara agak tinggi
renges [rɛŋɛs] *a* nyenyak;
rengesan *a* lebih nyenyak;
rengestu *a* terlalu nyenyak;
tarrenges *a* agak nyenyak
rengseng [rɛŋsɛŋ] *n* periuk nasi yang terbuat dari tembaga
renjeng [rɛŋjɛŋ] *a* sedikit: *ulang renjeng ho mabiar ibuat ho tobu ni* jangan sedikit diambil tebunya
reong [rɛyɔŋ] *v* rebah
repat [rɛpat] *v* tidak dapat berjalan dan berdiri hanya berjongkok
rere [rɛrɛ] *n* tikar: *rere aima i bayu nasi inang* tikar adalah kerajinan kaum ibu
retak [rɛtaʔ] *a* tidak tentu: *mase lang retak ibahen ho buku on* mengapa tidak teratur susunan buku ini
retel [rɛtɛl] *a* teguh
reteng [rɛtɛŋ], **manreteng** *a* sangat panas; terik: *manreteng milas ari on* harinya sangat panas
retes [rɛtɛs] *v* bayar: *retes ma ai!* bayarlah itu!
rian [riyan] *n* penyakit pada perempuan yang baru melahirkan
riang-riang [riyanriyan] *n* nama sejenis daun yang asam rasanya
riap → **rap**
ria-ria [riyariya] *n* semacam tumbuhan yang hidupnya memanjat
ribak [ribag] *n* cabik;
maribak *v* tercabik: *baju ni domma maribak* bajunya telah tercabik

ribi [ribi], **manribi** *n* memanggil babi: *nu! nu! ia manribi baudi ai nu! nu! ia* memanggil babi itu
rib-rib [ribrib] *n* dinding: *rib-rib ni ruma sonari i bahen umbani batu* dinding rumah sekarang terbuat dari batu
ribu [ribu] *n* ribu;
marribu *n* beribu;
parsaribu *n* bagi seribu;
saribu *num* bilangan yang dilambangkan dengan angka 1000 *sonari duit saribu lang marharga nari* sekarang uang seribu tidak berharga lagi
ribu-ribu [riburibu] *n* jantan: *seng bagot ribu-ribu ai* itu bukan pohon enau jantan
ribut [ribut] *a* ribut: *ulang ham ribut!* jangan ribut kamu!
ridi [ridi], **maridi** *v* mandi: *maridi amang bodari* ayah mandi pada malam hari;
paridian *n* tempat mandi;
paridihon *v* memandikan
riga [riga] *n* serkah: *anggo laho mambola hayu i tonggor lobei riga ni ase urah* kalau membelah kayu, harus dilihat dulu serkahnya agar mudah
rigap [rigap] *n* suluh: *pagara lobei rigap ai ase idah liar!* nyalakan dulu suluh itu agar lebih terang lagi;
marrigap *v* bersuluh
rigat [rigat], **manrigat** *a* koyak;
manrigati *v* mengoyaki: *anggi manrigati bulung pisang ai* adik mengoyaki daun pisang itu;
manrigathon *v* mengoyakkan;
panrigat *n* pengoyak;
tarrigati *v* terkoyakkan;
rigat-rigat *v* koyak-koyak
rih [rih] *n* ilalang: *isuan omei turuh rih* ditanam padi tumbuh ilalang

rikah-rikah [rikahrikah] *n* sisa: rikah-rikah ni bam ma, da! sisanya untukmulah, ya!

rimah [rimah] *n* rimah (nasi): *anggo ho mangan ulang bahatentangu rimah ni!* kalau kamu makan, jangan terlalu banyak rimahnya!

rimak → **rimah**

¹**rimas** [rimas] *n* nama sejenis tumbuhan di hutan

²**rimas** [rimas], **marimas** *a* marah: **marimasi** *v* memarahi: marimasi niombah lang madear memarahi anak tidaklah baik; **parrimas** *n* pemarah; **rimastu** *a* terlalu marah; **rimasan** *a* lebih marah; **tarrimas** *a* agak marah; **tarrimasi** *v* termarahi

rimbang [rimbay] *n* rimbang: *buahni rimbang mautin dauni, anggo i bahen lowoh* buah rimbang enak rasanya jika dibuat sayur

rimis [rimis] *n* gerimis

rimpang [rimpaŋ] *n* jahe

rimpong [rimpoŋ] *adj* patah: *dangkah ni mangga ai rimpong halani longon marhalissung* dahan mangga itu patah karena angin beliung

rimpusu [rimpusu] *n* sisa: *boan lobei hu jou rimpusu ni bah ai!* bawa dulu ke mari sisa air itu!

rindang [rinday] *n* keturunan: *halak Batak gati bahat rindang ni* orang Batak selalu banyak keturunannya

rindih [rindih] *n* bunting

rinding → **tapang**

rindung [rinduy] *n* semacam kayu: *hayu ai das pakon rindung ni hayu durian* pohon itu semacam kayu durian

ringgas [riŋgas] *a* rajin; ringgas tumang do ai marsiajar rajin sekali ia belajar;

ringgasan *a* lebih rajin;

ringgastu *a* paling rajin

ringgubug [riŋgubug] *n* semacam kayu: *batang ai ma usik ringgubug jombu* batang itu adalah semacam kayu jambu

ringguguh [riŋguguh] *n* sejenis kayu yang tidak banyak dahan selalu dibuat alu

ringis [riŋis] *n* omel;

maringis *v* mengomel; menggerutu: *ulang maringis anggo tingki marhorja!* jangan menggerutu kalau sedang bekerja!

ringkad [rik:ad], **manringkad** *v* mengatai: *ulang manringkad halak ase madear!* jangan mengatai orang supaya baik!

ring-ring [riŋriŋ] *n* anggota: *jolma, bahat ring-ring badan ni* manusia, banyak anggota badannya

rin-rin [rinrin] *n* semacam campuran yang pedas rasanya

riansan [riansan] *n* tempat menyimpan lemang

rintabu [rintabu] *n* azimat

marrintabu *v* berazimat: *halak-halak na jola marrintabu* orang-orang dahulu berazimat

rintagtag [rintagtag] *n* tetes hujan di atas daun kayu

rintang [rintay] *v* berbaris: rintang hujae hujon berbaris ke sana ke mari

rintik [rintik] *n* belang: *huting ai rintik* kucing itu belang

rintis [rintis] *n* rintis;

manrintis *v* merintis; membuat jalan baru: *bahat halak na marhorja manrintis dalam ai* banyak orang yang bekerja merintis jalan itu

rintop [rintɔp] *a* gatal: *rongon ni bulu ai rintop miang bambu itu gatal*

riog [riyɔg], **manriog** *v* tegak

ripas [ripas] *a* rusak karena habis dimakan ulat: *bulungni domma ripas daunnya sudah rusak karena habis dimakan ulat*

rip-rip *n* [riprip] *n* rendang jagung

ripuk [ripuʔ] pecah: *golas ai ripuk gelas itu pecah*

ririd [ririd], **manririd** *v* meminang: *garama domma biakni, manririd anak boru bahen parinangan ni* pemuda berke-wajiban meminang seorang wanita menjadi istrinya

riris [riris] *v* berbaris; berbaris-baris: *rambung kobun ai i suau riris rambung perkebunan itu ditanam berbaris-baris*

ris [ris] *num* sedikit: *ris bei asalma ganup dapotan* sedikit-sedikit asal semua kebagian

risa [risa] *n* cela;

manrisa *v* mencela: *ulang ma ho manrisai na ihatahon inangmu!* janganlah kamu mencela perkataan ibumu

risou [risɔw] *v* teringat; terkenang: *au risou bani bapa* aku teringat kepada ayah

ristei [ristey] *n* baris;

marristei *v* berbaris: *halak-halak singkola marristei anak-anak sekolah berbaris*

riting [ritij] *a* cerewet: *inang paduahon kahatan na riting bani anak ni nani dapat* kebanyakan ibu tiri cerewet kepada anak tirinya

rium [riyum], **marium** *a* harum: *marium goarmi halani habujurami* namanya semakin harum karena kebaikannya; **mamarium** *v* mengharum; **mamariumi** *v* mengharumi; **rium-riuman** *n* wewangian

roba [rɔba] baru: *juma nami roba na isurbui hanami nantoari* ladang kami baru, yang kami bakar kemarin

roba-roba [rɔbarɔba] *n* nama burung: *hanami laho mambidik roba-roba kami pergi menembak burung roba-roba*

roboh [rɔboh] *v* tebang;

manroboh *v* menebang: *au manroboh an hayu i harangan* saya menebang pohon di hutan

rob-rob [rɔbrɔb] *n* timbunan; lindungan;

irob-rob *v* ditimbun: *tano na irob-rob tanah yang ditimbuni oleh daun-daun*

robu [rɔbu] pantang: *hata-hata masambar ma robu do isihaphon* kata-kata kotor pantang diucapkan

robung [rɔbuŋ] *n* lubang;

marrobung *v* berlubang

rodam [rɔdam] buta; kabur: *panonggorni orang tua domma mulai rodam penglihatan orang tua sudah mulai kabur*

rodi [rɔdi] *v* 1 kerja paksa;

marrodi *v* melakukan kerja paksa;

parrodi *n* orang-orang yang melakukan kerja paksa; 2 pajak yang dikenakan kepada penduduk

rodong [rɔdɔŋ] *v* tarik;

marrodong *v* menarik: *huda hi bahen laho manrodong garet* kuda dipergunakan untuk menarik pedati

rodop [rɔdɔp] *n* rapat; padat: *rodop ni tubu hayu ai kayu itu tumbuh rapat*

rogang [rɔgaj] *a* 1 retak; 2 belah: *dosar ai domma rogang lantai itu sudah retak*

roga-roga [rɔgarɔga] *n* fitnah: *roga-roga aima pambahenan na kejam* fitnah itu perbuatan kejam

rogat [rɔgɑt] *a* retak: *anggo masa milas ni ari das, tolu puluh taon manorus, sado bumi on rogat jika terjadi panas hari sampai tiga puluh tahun terus menerus, mungkin bumi ini akan retak*

rogon [rɔgɔŋ] *n* miang

rogong [rɔgɔŋ] *v* undang;

manrogong *v* mengundang: manrogong *halak* mengundang orang

rogop [rɔgɔp] *v* 1 sembah; 2 sujud;

manrogop *v* 1 menyembah; , 2 bersujud: manrogop *do halak laho manambah na marsangan* bersujud tanda orang mulia

rogou [rɔgɔw] merdu: *halak ai mardodingan rogou orang itu bernyani merdu*

roh [rɔh] *v* datang; hadir: *sidea roh hun Jakarta* mereka datang dari Jakarta: *ia roh dob borngin bagas* ia datang sesudah malam larut *ise na roh in?* siapa yang hadir itu?;

marsiroh *v* berdatangan;

marsirohan *v* datang-mendatangi: *domma dokah sidea lang marsirohan* sudah lama mereka tidak saling mendatangi;

parohkon *v* mendatangkan;

parrohni *n* kedatangan

rohat [rɔhat] *a* lengket;

parohat 1 *v* merekatkan: parohat *lobei surat on* rekat dahulu surat ini; 2 *n* perekat; lem

rohok [rɔhɔʔ] *n* rokok;

manrohok *v* merokok: *angkulani horah halani manrohok* badannya kering karena merokok

rohop [rɔhɔp] *v* peluk;

manrohop *v* memeluk;

marsirohohan *v* berpelukan: *hami marsirohohan halani marsihol* kami saling berpelukan karena rindu;

marsirohop-rohohan *v* memeluk

rojam [rɔjam] *a* buta: *penedek-nedek ai domma rojam* peminta-minta itu sudah buta

rojan [rojan] disentri: rojan *aima sada panahit (naborit) na marbahaya* disentri itu suatu penyakit yang berbahaya

rojat [rɔjat] *v* injak;

irojat *v* diinjak;

manrojat *v* menginjak;

tarrojat *v* terinjak

rojog [rɔjɔg] *a* susut

rokam [rɔkam] *v* cetak;

tarrokam *v* tercetak: *buku-buku anak nisikola dung tarrokam* buku-buku anak sekolah sudah tercetak

rokrok [rɔgrɔg], **marokrok** *n* susut: *ae bah Bolon marokrok* air sungai Bolon menyusut

romak [rɔmag] *v* jamah; pegang: *ulang ham romag gulei hai!* jangan kau jamah gulai itu!

romban [rɔmban] *v* damping; berdampingan: *hami hundul romban* kami duduk berdampingan

rombang [rɔmbay] *n* kedua belah pihak: rombang *domma mardamei* kedua belah pihak sudah berdamai

rombuk [rɔmbug] *v* tumbuk; **manrombuk** *v* menumbuk: *inang manrombuk jagul* ibu menumbuk jagung

romei [rɔmey] *adv* perasaan haru yang datang secara tiba-tiba karena sesuatu

rompa [rɔmpa] *v* simpai

rompah [rɔp:ah] *n* rempah: *bahat halak koling mambahen rompah* banyak orang keling membuat rempah

rompas [rɔp:as] *n* diare

rompoh [rɔp:ɔh] *n* kayu yang tumbang: *dong rompoh i tonga dalam* ada kayu yang tumbang di tengah jalan

rom-rom [rɔmrɔm] *n* pembukaan pertama: *songon dong sada horja na bangga dipalobei pahon hata-hata ni rom-rom* begitu ada kerja besar di-dahului dengan kata-kata pembukaan pertama

roncon [rɔc:ɔn] *v* tunggui: *roncon ma si Bona i kodei hai!* tunggui si Bona di kedai itu!

¹**rondang** [rɔndaj] *a* terang: *domma randang na juma ladang* itu sudah terang

²**rondang** [rɔndaj] *n* berondong jagung

rondang bintang [rɔndajbintaj] *v* sejenis pesta muda-mudi untuk menampilkan keterampilan menari, bernyanyi, berpantun, dan lain-lain

rondoh [rɔndɔh] *v* reda (tentang marah dan sebagainya); **marondoh** *v* menurunkan emosi

rongam [rɔŋam] *n* sakit yang berdenyut-denyut: *boltok ni rongam* perutnya sakit berdenyut-denyut

ronggak [rɔŋgak] *v* ternanti **tarronggak** *v* ternanti-nanti: *ia hundulni taronggak* dia duduk ternanti-nanti

ronggang [rɔŋgaj] *a* renggang: *solot ai artini ronggang* celah itu artinya renggang

ronggit [rɔŋgit] *v* simpai: *ronggit lobei buluh ai!* simpai dulu bambu itu!

ronggot [rɔŋgɔt] *n* bintik; **marronggot** *v* berbintik: *hiou na marronggot aima ajanghu*

kain yang berbintik itulah punyaku; **marronggot-ronggot** *v* berbintik-bintik

rongit [rɔŋit] *n* nyamuk: *anggo borngin roh, bahat rongit habang* kalau malam tiba banyak nyamuk berterbangan

¹**rongkap** [rɔk:ap] *n* pelepah daun talas yang dilengketkan pada pelepah aren untuk menampung air aren yang sedang di-sadap

²**rongkap** [rɔk:ap] *n* jodoh: *ia lalap ma torasan halani lang ape roh rongkap ni* ia hidup sendiri (sampai lanjut usia) karena belum datang jodohnya; **marrongkap** *v* memasang(kan)

³**rongkap** [rɔk:ap] *n* nasib: *anggo rongkap ni badan aima goran na rotak* kalau nasib badan itulah namanya suratan

rongkat [rɔk:at] *v* bongkar; **irongkat** *v* dibongkar: *parngan i jabu hanami, i rongkat tuhang* alat rumah kami dibongkar tukang

rongkih [rɔk:ih] capek; letih: *rongkih angkula manghorjahon horja ai* capek badan mengerjakan kerja itu

rongkob [rɔk:ɔb] *n* tutup; **irongkob** *v* ditutup; **marrongkob** *v* menutup

rungkub → **rongkob**

rongkon [rɔk:ɔn] *v* bersama: *na rongkon si Jensen narap pakon si Budi* si Jensen bersama si Budi

rongom [rɔŋɔm] kerumun: *bahat halak marrongom i jai* banyak orang berkerumun di sana

rongut [rɔŋut] *a* cermat: *si Tohir rongut tumang marhorjakon horja ai* si Tohir sangat cermat mengerjakan kerja itu

ronjam [rɔnjam] *v* rendam; ronjam hayu ai i bagan bah tolu ari! rendam kayu itu ke dalam air selama tiga hari; **manronjam** *v* merendam; **panronjaman** *n* perendaman; **tarronjam** *v* terendam

ronjang [rɔnjan] *v* dicucuk dengan kayu kuat-kuat

ronjo → **ronjom**

ronjom [rɔnjom] *v* benam: ronjomkon hayu ai hu bagan bah! benamkan kayu itu ke dalam air!

ronsang [rɔs:ang] *a* tembus: ronsang dinding hona binodil tembus dinding itu kena tembak

ronsi [rɔs:i] *p* sehingga: torongkob rongkon sidea, ronsi matei tertutup bersama mereka sehingga mati

rontong [rɔntɔŋ] *a* tegang

rontos [rɔntɔs] rintis: rontos lobei dalam ai, ronsi ronsang hu topi ni bah rintis dulu jalan itu sehingga tembus ke tepi sungai

ropang [rɔpay] *n* sumbing: halak na ropang seng orgou anggo mardoding orang yang sumbing tidak merdu kalau bernyanyi

ropos [rɔpɔs] *v* peluk;

maropos-ropos *v* berpeluk-pelukan;

hundul marropos *ki* duduk berpeluk tangan berarti orang yang malas

ropou [rɔpɔw] *n* tali rotan yang dicocang

ropuk [rɔpu²] *a* hancur luluh: rosah bulanga hai ronsi ropuk pecah belanga itu sehingga hancur luluh

rorang [rɔray] *a* kerdil: rosa angkulani kerdil badannya

rorot [rɔrɔt] 1 jaga; 2 ikat kuat: rorot bahen panrahutni! kuat buat ikatannya!

rosa [rɔsa] *a* kerdil: rosa angkulani badannya kerdil

rosak [rɔsa²] pecah: ulang rosak golas ini jangan pecah gelas ini

rosuh [rɔsuh], **marosuh** *a* 1 suka: au seng marosuh saya tidak suka; 2 senang

rota [rɔta] *v* sentak;

irota *v* disentak: irota hon no hayu hai ase matei disentak-kannya kayu itu supaya mati;

marrota *v* menyentak

rotak [rɔtag] *a* retak;

rotak ni tangan *n* suratan tangan; nasib

rotap [rɔtap] *v* putus: ia manambung tali horbo na rotap ia menyambung tali kerbau yang putus;

manrotap *v* memutus;

manrotaphon *v* memutuskan;

panrotap *n* pemutus;

tarrotop *v* terputus;

tarrotophon *v* terputuskan

rotas [rɔtas] cair: domma rotas es ai sudah cair es itu

roti [rɔti] *Ind* *n* roti

rotol [rɔtɔl] *v* pijat

ruak [ruwak] *a* koyak: hiou ni ruak haganup kainnya koyak semua

ruang [ruway] *n* lubang: ruang ni jarum etek tumang lubang jarum sangat kecil

rubei [rubɛy] *n* semacam kayu yang bergetah

rubing [rubinj] 1 sumbang; 2 sumbing: sangkal ai rubing halani hona batu cangkul itu sumbing karena kena batu

¹**rudang** [rudanj] *n* rambut gimbal

²**rudang** [rudanj] *n* kumpulan bunga

³**rudang** [rudanj] *n* mayang;
marrudang *v* 1 bermayang;
 sunting; 2 hiasan (bunga dan sebagainya) yang dicucukkan di rambut atau di belakang telinga;
marrudang *v* bermayang; bersunting; mengenakan sunting: *daboru i huta biasani marrudang do anggo hu pesta* wanita kampung biasanya bersunting ke pesta

rugi [rugi] *a* rugi: *sahalak mahasiswa anggo lang marlajar pasti roya rugi bani dirina rap pokok orang tuani* seorang mahasiswa kalau tidak rajin belajar pasti merugikan dirinya sendiri dan orang tuanya

rugun [rugun] *v* kumpul;
marrugun *v* berkumpul: *anak dayok marrugun i toruh habong ni indung ni* anak ayam berkumpul di bawah sayap induknya

ruhu [ruhu] *n* nama bunga: *ruhu ai jeges pangidahan ni* bunga ruhu itu cantik kelihatannya

ruhun [ruhun] *n* pakaian: *marbutak ruhun do idahon* tampaknya, pakaian itu kotor

ruhup [ruhup] *n* rebung

rujak [rujak] tertusuk: *nakei ni si Ani rujak bani tarugi kaki si Ani* tertusuk oleh lidi aren

rukak [rukak] geledah;
marrukas *v* menggeledah: *ulang ho marrukas kamar hu da!* jangan kamu menggeledah kamarku, ya!

rukruk [ru²ru²] *v* cuci bagian dalam dengan mengguncang: *rukruk lobei emberni, ase tanggo bah ni ai!* cuci dulu embernya, baru tampung airnya!

rumah [rumah] *n* rumah;

marrumah *v* berumah; memiliki rumah;

rumah bolon *n* rumah adat: *rumah bolon i Simalungun jeges-jeges, janah ibahen gana-ganaan* rumah adat di Simalungun sangat cantik, penuh dengan ukiran

rumang [rumanj] *n* rangka: *mabahen sopoh parlobei i bahen rumang ni* membuat gubuk harus didasari dengan rangkanya

rumbak [rumbak] *v* roboh; tumbang;
mangkarumbak *v* bertumbangan: *halani logou marappelaos mangkarumbak on gambiri i juma* karena angin kencang bertumbangan pohon kemiri di ladang;
marumbak *v* rebah

rumbun [rumbun] *n* rimbun: *bulung mangga ai rumbun* daun mangga itu rimbun

rumbung [rumbuj] *n* suara yang besar: *si Tongat jenges marrumbung si Tongat* bagus bersuara besar

rumis [rumis] *n* gerimis

runda [runda] *v* ronda

rundut [rundut] *a* kusut: *ulos on anggo lang lang igosok pasti rundut* ulos itu kalau tidak disetrika pasti kusut

rung [ruŋ] *v* rebah: *sopoh ai domma laho rung tapi lape homa i paturei* gubuk itu telah mulai rebah (rusak), tetapi belum juga diperbaiki

runggang [runɡanj] *v* terjatuh: *sahalak humbani mahasiswa sastra runggang tingki marbaris hona milas ni ari i barisan* seorang mahasiswa sastra terjatuh dalam barisan karena terlalu lama dijemur di panas matahari

runggas [ruŋgas] *n* anak yang lasak: *si Sormin ai danak na runggas si Sormin itu anak yang lasak*

runggu [ruŋgu], **marrunggu** *v* berkumpul: *laho manriah sada horja, dearma lobei ibahen ase marrunggu untuk merencanakan sesuatu pekerjaan, lebih baiklah terlebih dahulu berkumpul untuk musyawarah*

rungkub [rukkub] *n* tutup; **manrungkub** *v* menutup; **panrungkub** *n* penutup: *i ja panrungkub ni hudon on? di mana penutup periuk ini?*

rungrung [ruŋruŋ] *v* keluaran: *rungrungma indahan ai humbagas bahul-bahul! keluaranlah nasi itu dari dalam bakul tempat nasi!*

runjang [rujjaj] *v* membersihkan bagian dalam dengan menggunakan alat kayu, berus, dll: *runjang lobei botolni, ase tanggo bah ni ai! cuci dulu botolnya, baru tampung airnya!*

runsang [russaj] *n* bunga padi yang mekar

runsi [russi] *n* tangkai padi: *anggo hita mardongi, ase sirang ma omei ni pakon runsini jika kita menginjak padi, biar terpisah padi dari tangkainya*

runta [rutta] *n* barang yang ber-serak

runting [ruttiŋ] *v* potong: *runting lobei bulung galuh ai! potong dulu daun pisang itu!*

rup [rup] *v* bersama-sama: *rup hita horjahu juma bersama-sama kita kerja ke ladang*

rupa [rupa] *n* warna; rupa: *hortas ai rupa ni lopak kertas itu warnanya putih*

rupei [rupey] *v* memberi; **rupeian** *n* jatah;

parrupe *n* pemberian

rurus [rurus] *n* gugus: *rurus ma ganup mangga ai gugur semua mangga itu*

rusak [rusak] *a* sangat takut: *rusak hu ahap halani marrakit mantuari saya merasa sangat takut naik rakit kemarin*

rusia [rusiya] *n* rahasia: *hupatagah holi rusia i lobei simbuli, anggo lang i urupi ho ahu aku akan membongkar rahasiamu di depan umum jika kamu tidak menolongku*

rusuh [rusuh] *a* rusuh; recok: *hei anggi, ulang rusuh i jai! adik, jangan recok di situ!*

rusuk [rusuk] *n* rusuk; tulang iga

ruti [ruti] *n* roti; kue

rutu [rutu] *n* kudis; borok: *rutu aima termasuk panakit ni kulit kudis itu termasuk penyakit kulit;*

marutu *v* berkudis;

rutuon *n* kudisan

rutuh [rutuh] *n* gemuruh: *rutuh sora ni bodil gemuruh suara bedil*

S

sa- [sa-] 1 se-; satu: sajabu serumah; 2 sama: saogung sebesar gong

sa [sa] *n* huruf ketiga belas dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

sab [sab] *a* banyak: sab jolma i tanoh on banyak manusia di dunia ini

sabah [sabah] *n* sawah: manuan omei inang i sabah ibu menanam padi di sawah

sabal [sabal] *n* sejenis kayu: jenges tumang do hayu sabal ibahen jadi gitar kayu sabal bagus sekali dibuat jadi gitar

sabang [sabay] *n* alat untuk bertenen

sabar [sabar] *a* sabar; **parsabar** *a* penyabar

sabas [sabas] *p* syabas: sabas mangan durian i Sembahe puas makan durian di Sembahe

sabat [sabat] *n* Sabtu

sabei [sabay] *v* selimut; **isabei** *v* diselimutkan: *bani horja adat, disabeihon hiou "bintang marratur" bani namatua* dalam upacara adat akan diselimutkan kain "bintang marratur" pada orang tua; **manabeihon** *v* menyelimutkan

sabi [sabi] 1 *n* sabit; 2 *v* potong: sabi omei ai! potong padi itu!; **manabi** *v* menyabit; memotong; **panabi** *n* penyabit; pemotong; **sabion** *n* sesuatu yang mau disabit (biasanya tanaman)

sabing [sabiŋ] *n* selimut; sabing hiou on ambia, anngo ma bongah iahap hoi! selimutkan kain ini nak, kalau kamu ke-dinginan!

sabou [sabow] *v* 1 terhibur; 2 hilang: sabou pingkiranhu hilang pikiranku

sabsab [sabsab] *v* kibas; kibar: sabsabkon hioumu ase ulang longkot orbuk! kibaskan kainmu agar jangan lengket abu!

¹**sabun** [sabun] *n* sabun; **manabun** *v* menyabun

²**sabun** [sabun] *Sp n* embun

sabung [sabun] *v* laga; sabung: sabung dayok in! laga ayam itu!; **manabung** *v* menyabung

sabur [sabor] *v* hambur; **manaburhon** *v* menaburkan: ia manaburhon omei jadi samei dia menaburkan padi menjadi bibit; **mangkasabur** *v* berhamburan

sabut [sabut] *n* sabut: sabut kalapa bahat i bolakang rumah nami sabut kelapa banyak di belakang rumah kami

sada [sada] *num* satu; **hasadaon** *n* kesatuan; **marsada** *v* bersatu; berkumpul; **parsadaan** *n* persatuan; perkumpulan; perserikatan: parsadaan merga Saragih persatuan marga Saragih; **pasadahon** *v* menyatukan; **sada-sada** *adv cak* satu per satu

sadari [sadari] *n* sehari: sadari on lalap ho lang marhorja sehari ini penuh kau belum bekerja

sadei → **sandei**

sadih [sadih] *a* lelah: sadih pangahapku lelah perasaan

sadiha [sadiha] *pron* berapa: sadiha harga ni hiou in iboli ho, baya? berapa harga kain ini kamu beli, nak?

sadokah [sadokah] *adv* selama: burju maho sadokah manggoluh baik-baiklah kau selama hidup

sagad [sagad] *a* tampan: sagad
botouni abangnya tampan

sagadon [sagadon] *n* kayu api
yang besar: *hun ja do iboan ho*
sagadon na banggal on? dari
mana kau bawa kayu api yang
besar ini?

sagak [sagak] *n* tunas: *domma roh*
sagak na baru tunas yang baru
sudah tumbuh

sagakan [sagakan] *n* kaki:
sagakan ni suluh kaki lampu

sagala [sagala] *num* sekalian:
sagala marhorja, seng adong
na sonang semua bekerja, tak
ada yang senang

sagar [sagar] *n* taruhan;
marsagar *v* bertaruh

sagi [sagi] *n* fitnah: sagi lobuh
borit pakon pambunuhan fitnah
lebih sakit daripada pembu-
nuhan;
managi *v* memitnah

sagu [sagu] *n* sugu: *tingki mahal*
boras mangan sagu do hanami
waktu beras mahal kami makan
sagu

sagur [sagur] *n* sampan besar di
sungai yang dapat mengangkut
barang-barang yang dilengkapi
dengan ruangan seperti kamar
sebagai tempat berteduh

sahal [sahal] *a* tengik: sahal dai ni
salak ai rasa salak itu tengik

sahala [sahala] *n* sembah;
sahala ni ompung yang harus
disembah

sahan [sahan] *n* cawan: *boan hu*
jon sahan in! bawa kemari
cawan itu!

sahang [sahang] *adv* terlalu; amat;
sangat: sahang ho marosuh
bani kau terlalu cinta padanya

sahap [sahap] *n* kata;
marsahap *v* berkata: *ia*
marsahap hubakku ia berbicara
kepada saya;

parsahap *n* pembicara;
pinarsahapkon *n* hal yang
dibicarakan

sahar [sahar] *n* pedas: sahar
parsahapni mambaen sigi
uhurhu kata-katanya pedas
membuat tersinggung perasa-
anku

sahat [sahat] *v* sampai: sahat bani
tujuanni sampai pada tujuan-
nya;
ipasahat *v* disampaikan;
pasahathon *v* menyampaikan

sahei [sahey] *v* selesai: *domma*
sahei haganupan semuanya
sudah selesai;
pasahaehon *v* menyelesaikan

sahira [sahira] *adv* sekiranya;
seperti: sahira tua-tua do
parsahapmu bicaramu seperti
orang tua

sahit [sahit], **marsahit** *v* sakit:
dommah piga dongkah ia
marsahit? sudah berapa lama ia
sakit?;
parsahit *n* orang yang sering
sakit

saholat [saholat] *n* coklat

sahor [sahor] *v* kencing: *bau*
sahor ho tiop ari kamu bau
kencing setiap hari

sai [sai] *adv* sesudah itu; setelah
itu: *au maridi, sai lahoma hu*
juma saya mandi, setelah itu
pergi ke ladang

saik [saik] *v* pukul: saik huda in!
pukul kuda itu!;
isaik *v* dipukul;
manaik *v* memukul;
panaik *n* pemukul

saing [sain] *n* tanda tangan: saing
lobei bukuku on! tanda tangani
dulu bukuku ini!;
manaingi *v* menandatangani

sais [sais] *n* kusir: sais ni sadu
tartunduh kusir sado itu
mengantuk

sait [sait] *n* gigi taring: *domma tubuh saitmu? sudah tumbuh gigi taringmu?*

sait dilah [saitdilah] *n* nama sejenis kayu: *hayu sait dilah dear do ibahen soban kayu sait dilah baik digunakan untuk kayu api*

saja [saja] *v* rapat: *saja i rumah ni Juni bodari patar rapat di rumah si Juni malam ini*

sajuh [sajuh] *a* sama buruknya

sakah [sakah] *a* kerap: *pala sakah huidah ibana mangkai hu juma ai ia kerap kali kulihat mencuri ke ladang itu*

salabang [salabang] *n* salak: *dopma masak salabang ai? sudah masak salak itu?*

salah [salah] *a* salah;
marsalah *v* bersalah;
pasalahkon *v* menyalahkan

salahsah [salahsah] *n* tebing;
jurang: *tungkis ni salahsah ai do tebing itu curam sekali*

salang [salang] *v* telanjang;
marsalang *v* bertelanjang

salangan [salangan] *n* rak piring yang terbuat dari rotan

salapsap [salapsap] *Spp n* dahi

salei [saley] *n* dendeng: *salei aima sipanganon harusuhku. dendeng adalah makanan kegemaranku*

salendang [salɛdday] *n* selendang

salenggam [salɛggam] *n* ikan yang dicincang halus, dicampur dengan lengkuas dan serai

salep [salep] *n* salep

saleper [saleper] *n* terompah

salhod [salhɔd] *v* terlambat: *salhod roh ia dia datang terlambat*

¹**salibon** [salibɔn] *n* dahi: *salibon ni anak ai bolag dahi anak itu lebar*

²**salibon** [salibɔn] *n* alis

salih [salih] *v* berubah menjadi: *tolur ni ampul-ampul salih gilok-gilok telur kupu-kupu berubah menjadi ulat*

salimbubu [salimbubu] *n* ubun-ubun

salimut [salimut] *Mly n* selimut;
manalimuti *v* menyelimuti;
marsalimut *v* berselimut

salin [salin] *v* salin;
manalin *v* menyalin;
panalin *n* penyalin

salipotpot [salipotpot] *n* kunang kunang;

marsipotpot *v* berkunang-kunang (karena pusing); nanar: *marsipotpot pangindahni halani tarantuk uluni penglihatannya berkunang-kunang karena kepalanya terantuk*

saloh [salɔh] *n* sejenis kayu: *pihir tumang do saloh kayu saloh keras sekali*

salohot [salɔhot] *n* nama sejenis rumput: *sada hutinta ni halak Simalungun, nini songon anggo diidah lang iboban, ahama ai? aima salohot satu teka-teki orang Simalungun, katanya begini, kalau dilihat tidak dibawa, tetapi kalau tidak dilihat, dibawa-bawa, apakah itu? Itulah salohot*

salpu [salpu] *v* selesai: *haganupan na masa na laho salpu do semua hal yang terjadi akan berakhir*

salsal → **sinalsal**

saluar [saluwar] *n* celana

salud [salud] *adv* lewat (tentang waktu): *domma salud baru ia roh sudah lewat waktunya, baru ia datang*

saluhsuh [saluhsuh] *n* corong: *saluhsuh ni minak lampu corong minyak lampu*

saluju [saluju] *n* hati yang tulus: *payoh do manonggori paruhur saluju* payah sekali mencari orang yang hatinya tulus

salung [saluŋ] *n* tempat air terbuat dari satu ruas bambu; tempat minum

salungkar [salukkar] *v* cabut; bongkar: *salungkar gadung ai!* cabut ubi itu!;
manalungkar *v* mencabut

salur [salur] *v* menceret: *salur do ia hape* dia menceret rupanya

sama [sama] *v* sama: *sama haganupan* semuanya sama

saman [saman] *n* uang meja: *i ja samanni?* mana uang mejanya?

samar [samar] *n* racun: *samar ubag* racun tikus

sambahou [sabbahow] *n* hiasan bagian samping dan belakang rumah yang biasa dilukis

sambang [sabbay] *v* gagal; tidak berhasil: *sambang haganupan* semuanya tidak berhasil

sambat [sabbat] *v* sambung: *sambat tali on!* sambung tali ini!

sambe [sabbey] *v* terjurai: *jambulanni sambei das hu ban binongeini* rambutnya terjurai sampai ke pinggangnya

sambil [sabbil] *n* jerat: *sambil ipakei bapa manangkap manuk-manuk* jerat dipakai bapak menangkap burung;
manambil *v* menjerat;
tarsambil *v* terjerat

sambilou → **siambilou**

sambilu [sabbilu] *n* sembilu: *songon na isayat-sayat sambilu* seperti disayat-sayat sembilu

sambolah [sabbolah] *n* sebelah

sambor [sabbor] *a* jelek; buruk: *ulang sai na sambor ai tong ihorjahon!* jangan yang jelek itu selalu dikerjakan!

sambou [sabbow] *n* padang; rumput: *bunga ni sambou ibaen inang tambar* bunga rumput digunakan ibu untuk obat

sambu [sabbu] *v* dikentuti: *sambu adikni kakakni* adik dikentuti oleh kakaknya

sambubu [sabbubu] *n* ubun-ubun

sambung [sambung] *n* baskom

sambut [sabbut] *n* utang: *sambut lobei ma* utang dulu ya

samei [samey] *v* semai;
isameihon *v* disemaikan: *dopma isameihon batu ni tuyung nantuari* biji terung sudah disemaikan semalam;
manamei *v* menyemai

samih-samih [samihsamih] *n* saudara: *bahat do samih-samih nami i Balige* banyak saudara kami di Balige

samir [samir] *n* tapisan; saringan: *samir ni bagod* saringan tuak

samista [samista] *adv* kalau memang: *anggo samista dong tontu ibere do pangindoanta* kalau memang ada tentu permintaan kita diberinya

samoja [samoja] *v* tahbis;
isamojai *v* ditahbiskan: *niombah ni ai lape isamojai* anaknya belum ditahbiskan;
manamojai *v* menahbiskan

¹**samon** [samɔn] *a* rabun

²**samon** [samɔn] *n* senja: *malele samon marhatama pitpit* menjelang senja berbunyiilah hewan malam (pitpit)

sampah [sappah] *n* sepah: *ulang marampar ibahen ho sampah na i alaman in ambia!* jangan kau buat berserakan sampah yang di halaman ini, nak!

sampak [sappak] *v* tabur; campak;
manampakhon *v* menaburkan; mencampakkan;

tarsampak *v* tertabur; tercampak: *tarsampak i tongah dalam!* bertabur di tengah jalan!
sampak hotang [sappa⁷hotan] *n* sepak raga rotan
sampal [sappal] *a* banyak: *sampal hutu bani uluni* banyak kutu di kepalanya
sampalan [sappalan] *n* padang (penggembalaan): *etah hu sampalan mardalani!* ayo, jalan-jalan ke padang tempat penggembalaan!
sampan [sappan] *n* sampan; **marsampan** *v* bersampan
sampang [sappan] *n* jawaban: *layoh tangaran sampangni* jawabannya lembut terdengar; **isampang** *v* dijawab; **manampang** *v* menjawab; **tarsampang** *v* menjawab
sampar [sappan] *n* sampar: *sampar do na borit ni ombahni ai* penyakit anaknya adalah sampar
sapat [sappat] *v* bantu: *sapat lobei ahu sadari on ambia!* bantu dulu aku satu hari ini, nak!
sampe [sappey] *v* sampai: *taruhkon ia sampei hu rumahni!* antarkan dia sampai ke rumahnya!; **pasampeihon** *v* menyampaikan; **tarpasampe** *v* tersampaikan
sampik [sappi⁷] *v* sembur; percik: *sampik baen ase hona haganupan!* sembur agar kena semuanya!; **manampik** *v* menyembur
sampilpil [sappilpil] *n* resam; sejenis tumbuh-tumbuhan: *pae-pae ho mardalan i sabah ai ambia, bahat i jai sampilpil!* hati-hati kau berjalan di sawah itu nak, banyak di situ tumbuhan resam!

sampilutut [sappilutut] *n* sejenis rumput: *ruahi ma holi sampilutut na turahan i tonga juma ai baya!* cabuti nanti rumput yang tumbuh di tengah ladang itu, nak!
sampinur [sappinur] *n* sejenis kayu: *sampinur tubuh i harangan* sampinur tumbuh di hutan
sampir [sappir] *adv* kurang tepat: *sampir pangonaini* tujuannya kurang tepat
sampulelet [sappulelet] *n* sejenis permainan: *sampulelet ni danak-danak* sejenis permainan anak-anak
sampul-sampul [sappulsappul] *n* kipas anglo
sampur [sappur] *v* campur: *ulang sampur ibahen ho boras ai, da!* jangan kau campur beras itu, ya!; **manampur** *v* mencampur; **panampur** *n* pencampur; **tarsampur** *v* tercampur
sampuran [sappuran] *n* air terjun: *sampuran ai bagas tumang* air terjun itu dalam sekali
samuk [samuk] *v* bercampur aduk: *domma samuk boras pakon horsik* beras sudah bercampur aduk dengan pasir
samun [samun] *n* senja; menjelang malam: *anggo domma samun sonon, ulang be mardalani* kalau sudah senja begini, jangan jalan-jalan lagi
sandang hamil [saddanhamil] *v* hamil: *sandang hamil parinangon ni Jalotup sonari* istri Jalotup hamil sekarang
sandei [saddey] *v* sandar; **isandei** *v* disandarkan: *isandei* *ia sigei ai bani bagod na martangan* tangga itu disandarkannya pada pohon aren yang bermayang

- manandehon** *v* menyandar-kan;
- mangunsandei** *v* menyandari: *au mangunsandei labah* saya menyandari pintu;
- marsandei** *v* bersandar: *marsandei do ia i dingding* ia bersandar di dinding;
- pasandehon** *v* menyandarkan;
- sandean** *n* sandaran
- sandiri** [saddir] *adv* sendiri: *bagod ai iagati sandiri do* aren itu disadap sendiri
- sandu** [saddu] *n* candu: *sandu ia mangisop* ia candu merokok
- sanduduk** [sadduduk] *n* sejenis kayu: *buah ni sanduduk ipangan manuk-manuk* buah sanduduk dimakan burung
- sanduhu** [sadduhu] *a* bungkok sabut: *halakni pe sanduhu aha lang pardalanni gundung* orangnya pun bungkok sabut, apakah tidak bungkok jalannya
- sandumahop** [saddumahop] *n* sepelukan (tentang ukuran): *sandumahop banggal ni hayu na irobah ai* kayu yang ditebang itu besarnya sepelukan
- sandur** [saddur] *a* miring (tentang pohon): *sandur halambir halani doras udan na bodari* miring kelapa itu karena hujan lebat semalam
- sandut** [saddut] *a* sedikit: *bangku sandut sambalmu!* mintalah sedikit sambalmu!
- sanei** [sanɛy], **parsaneian** *n* dubur (binatang): *hudarat tois humbae parsaneianni* tahi keluar dari duburnya
- sanei-sanei** [sanɛysanɛy] *n* anai-anai: *buei tumang sanei-sanei in* banyak sekali anai-anai itu
- sang** [say] *n* nama kehormatan: *sang raja harodes* sang raja harodes
- sangap** [sayap] *a* hormat; mulia; sempurna: *sangap iahapkon halani tamat sarjana haganup ni ombahni* terhormat dirasanya karena semua anaknya tamat sarjana;
- hasangapon** *n* kehormatan; kemuliaan;
- marsangap** *v* mulia;
- pasangapkon** *v* memuliakan
- sangar-sangar** [sayarsayar] *n* laras senjata yang lebar mulutnya di ujung
- sangat** [sayat] *n* waktu: *sangat mangan sidea sanari* sekarang waktu makan mereka
- sangei** [sayɛy] *v* berserakan: *sangei omei nami halani lape ibaen hu bagas hobon* padi kami masih berserakan karena belum dimasukkan ke dalam lumbung
- sanggah** [saggah] *adv* sedang
- sanggar** [saygar] *n* pimping: *on ma sada umpama ni halak Simalungun, nini sonon: ulangma ho songon sanggar na i atas uruk-uruk, hun jai ia meleng* inilah satu perumpamaan orang Simalungun, katanya begini, janganlah kamu seperti pimping di atas bukit, ke mana datang angin ke situ dia rebah
- saggat** [saggat] *n* ketika; sewaktu: *saggat ia roh, mangan hanami* ketika dia datang, kami sedang makan
- sangge-sangge** [saygesange] *n* serai: *alop lobei sangge-sangge hu juma!* ambil dulu serai ke ladang!
- sanggoh** [saggoh] *v* cium;
- isanggoh** *v* dicium: *mase isanggoh ho indahan mi?* mengapa kau cium nasimu itu?;
- mananggoh** *v* mencium;
- tarsanggoh** *v* tercium

sanggou [saggow] *a* hebat:
sanggou do turi-turianni
ceritanya hebat sekali

¹**sanggul** [saggul] *n* cacar; campak;

²**sanggul** [saggul] *n* sanggul; konde

sanggum [saggum] *n* tutup:
sanggum ni hudon na birong
tutup periuk yang hitam;
mananggum *v* menutup

sangir [sajir] *v* mukanya lembam
dan darah keluar dari hidung:
ma sangir bohini ilanggar
motor mukanya lembam di-
langgar motor

sangka [sakka] *n* sebatang: *tobu*
sakka sebatang tebu

sangkah [sakkah] *v* elak;
manangkah *v* mengelak;
manangkahon *v* mengelakkan:
manangkahon ase ulang hona
mengelakkan agar jangan kena

sangkak [sakka⁷] *n* sangkar ayam;
tempat ayam bertelur yang ter-
buat dari bambu: *bahen lobei*
sangkak ni dayok ai! buat dulu
sangkar ayam itu; *i bagas*
sangkak do dayok martolur
ayam bertelur di dalam sangkar

sangkal sipilit [sakkilsipilit] *n*
sejenis kayu; beluntas: *bulung*
ni sangkal sipilit boi do ibaien
tambar danak-danak daun
sangkal sipilit dapat dijadikan
obat anak-anak

sangkalan [sakkalan] *n* talenan

sangkaluat [sakkaluwat] *n* alat
musik tiup udara bebas

sangkamata [sakkamata] *num*
sebij: *sangkamata jagul boi*
mandongkon bahat sebij
jagung dapat menghasilkan
banyak

¹**sangkan** [sakkan] *adv* tepat:
tembakanni sangkan temba-
kannya tepat

²**sangkan** [sakkan] *a* karib:
sangkan pe parpalion ni sidea
hubungan famili mereka masih
karib

sangkar [sakkar] *n* raja monyet:
awas ho da idakdak sangkar
ai! awas kau dikejar raja
monyet itu!

sangkat [sakkat] *n* halangan:
halani lang roh ho, sangkat
horja ai nantuari karena kau
tidak datang, kerja itu jadi
terhalang semalam

sangkil [sakkil] *v* berhenti: *sangkil*
i tongah dalam motor ai mobil
itu berhenti di tengah jalan

sangkir [sakkir] *n* cangkir: *tolu*
sangkir tes teh tiga cangkir

sangkob [sakkob] *v* tutup;
isangkobi *v* ditutupi: *suan-*
sanan i topi dalam isangkobi
abu tumbuhan di tepi jalan
ditutupi debu;
manangkobi *v* menutupi

sangkot [sakkot] *v* sangkut:
sangkot layang-layang si
Benny bani hayu layang-layang
si Benny tersangkut di kayu;
manangkothon *v* menyangkut-
kan;
sangkotan *n* sangkutan;
gantungan: *bahat tumang dassa*
sangkotan ni baju nima!
banyak sekali gantungan baju
kalian!

sangkul [sakkul] *n* cangkul;
isangkul *v* dicangkul: *tanoh ai*
isangkul parjuma tanah itu
dicangkul petani;
manangkul *v* mencangkul;
tarsangkul *v* tercangkul

sangkup [sakkup] *v* tutup:
sangkup lobei indahan in!
tutup dulu nasi itu!;
manangkup *v* menutup;
manangkupi *v* menutupi;
manangkuphon *v* menutupkan
tarsangkup *v* tertutup

sangkut [sakkut] *v* ikat: *sangkut*
lobei soban ai! ikat dulu kayu
api itu!;

- manangkut** *v* mengikat;
manangkuthon *v* mengikat-kan;
panangkut *n* pengikat;
tarsangkut *v* terikat
- sangkuttoi** [sakkuttɔy] *n* kecibung: sangkuttoi *habang-habang i atas nami* kecibung terbang di atas kami
- sanina** [sanina] *n* saudara
- santan** [sattan] *n* santan: *poroh lobi santan ai ase ibaen kuahni gulei on!* peras dulu santan itu biar ditaruh air daging ini!;
manantani *v* menyantani;
marsantan *v* bersantan
- santik** [sattik] *v* berantuk; bergesek: santik *solok in* berantuk korek itu
- santou** [sattɔw] *n* racun: *ulang sompat tarpangan santou!* jangan sempat termakan racun!;
manantou *v* meracun;
manantoui *v* meracuni
- santun** [sattun] *a* serupa buruk: santun *dansa baliang inangmu ai* serupa buruknya istrinya itu dengan anjing
- santung** [sattuy] *n* jantung (tentang pisang): *arjuk santung ni galuh ai!* jolok jantung pisang itu!
- saoh** [saɔh] *n* sawo: *ongga doho mangan saoh?* pernahkah engkau makan buah sawo?
- saong** [saɔŋ] *n* payung;
isaongi *v* dipayungi;
manaongi *v* memayungi;
marsaong *v* berpayung *ia marsaong bulung galuh* dia berpayung daun pisang
- saor** [saɔr] *v* campur;
marsaor *v* bercampur: *minak pakon bah seng boi marsaor* minyak dengan air tidak dapat bercampur
- sap** [sap] *v* tanda: *landongmu na bangga inma sapmu anggo*
- magou ho* tahi lalatmu yang besar itulah tandamu seandainya engkau hilang
- sapa** [sapa] *v* tegur: sapa *guru mai!* tegur gurumu itu!;
isapa *v* ditegur;
manapa *v* menegur
- sapah** [sapah] *n* dulang; piring yang terbuat dari kayu: *halak sapari mangan bani sapah* orang-orang dahulu makan dengan dulang
- pahara** [pahara] *n* perkara;
ipaharahon *v* diperkarakan;
mamaharahon *v* memerkarakan;
sapahara *n* seperkara: sapahara *sedea na satangga age pesonai lang marhaila* karena seperkara mereka sekeluarga walaupun demikian tak ada rasa malu
- sapal** [sapal] *v* cakup kotor: *ulang ho sapal i jon!* jangan kau cakup kotor di sini!
- sapala** [sapala] *adv* sepala-pala: sapala *domma ihorjahon, masema lang dear ibahen* sepala-pala sudah dikerjakan, mengapa tidak baik dibuat
- sapari** [sapari] *adv* dulu; dahulu: sapari *das listrik hu huta-huta* dulu belum sampai listrik ke desa-desa
- sapata** [sapata] *v* kutuk: *hona sapata ho halani parlahoumu na lang madear* kamu kena kutuk karena kelakuanmu yang kurang baik;
isapata *v* dikutuk;
manapata *v* mengutuk
- sape** [sapɛ] *n* tikar: *amparhon sape in!* bentangkan tikar itu!
- sapih** [sapih] *n* sesama: *seng mahua, sapih hita do hansa* tidak apa, ini sesama kita saja
- ¹**sapsap** [sapsap] *n* lereng; tebing

²**sapsap** [sapsap], **masapsap** *v* luka; lecet: *mase sapsap naheimi ambia?* mengapa kakimu luka, nak?;
sapsapon *n* cacat

sapu [sapu] *n* sapu: *sapu lobei alaman ai!* sapu dulu halaman itu!;
manapu *v* menyapu;
panapu *n* penyapu

saput [saput] *n* kain: *saput tumang pe lang targanti ho* kainmu saja pun tidak dapat kau ganti

sar [sar] *a* masyhur;
hasaron *n* kemasyhuran;
massarhon *v* memasyhurkan ;
tarsar *a* termasyhur

sarad [sarad] *v* tarik; seret: *sarad hujon in!* tarik kemari itu!;
manarad *v* menarik; menyeret;
manaradhon *v* menarikkan;
panarad *n* penarik; penyeret;
tarsarad *v* tertarik; terseret

sarah [sarah], **sarah-sarah** *n* peti (tempat pakaian, padi, dsb): *sarah-sarah ianan ni omei* peti tempat padi

saran [saran] *v* istirahat;
manaranhon *v* mengistirahatkan;
marsaran *v* beristirahat: *marsaranma anggo domma loja* beristirahatlah kalau sudah lelah

sarande [saradde] *a* landai

sarang [sarang] *v* larang: *sarang danak ai mambasa buku on!* larang anak itu membaca buku ini!;
isarang *v* dilarang;
manarang *v* melarang

sarat [sarat] syarat: *aha sarat ni?* apa saratnya?;
marsarat *v* bersyarat

sareisei [sarɛysey] *n* fajar: *sareisei binsar pagi-pagi* fajar menyingsing di pagi hari

sari [sari] *v* cari: *payah tumang do sari mangan i Medan* sulit sekali cari makan di Medan;
mansari *v* mencari;
pansarian *n* pencarian

sarib [sarib], **sarib-sarib** *n* tempurung kelapa

sariguppupan [sariguppupan] *n* kodok

sarindan [sariddan] *n* benalu: *sarindan pe sarondun hotang pajalin-jalin sai inang pe saompung marga palain-lain* satu mamak satu nenek, tetapi marganya berbeda-beda

saringkut [sarikkut] *n* semacam kayu: *saringkut buei i juma* saringkut banyak di ladang

sarip [sarip] *n* cangkir (dari tempurung kelapa): *enak do daini bagod minum humbani sarib* enak rasanya minum tuak dari tempurung kelapa

sarita [sarita] *n* cerita: *aha saritamu bani?* apa ceritamu padanya?;
manaritahon *v* menceritakan;
marsarita *v* bercerita

saro [saro] *v* rodi: *horja saro i juma ni raja sadarion* kerja rodi di ladang raja hari ini

sarsar [sarsar] *v* kibas; urai: *sarsar lobei ganup sigundal in, ase diidah ho sen mai!* kibaskan dulu semua kain itu biar kau tampak uangmu itu!;
manarsarhon *v* mengibaskan; menguraikan

saru [saru] *n* syukuran (pesta syukur): *anggo dopma dapotan horja, na bahenma saru* kalau sudah dapat kerja, buatlah acara syukuran

sarung [sarung] *n* sarung: *sarung balati ni bapa magou* sarung belati bapak hilang;
manarungi *v* menyarungi;
marsarung *v* bersarung

sasa [sasa] *v* timbun: sasa *lobei lubang in ase ulang taridah!* timbun dulu lubang itu, agar jangan kelihatan!;

manasa *v* menimbun;

panasa *n* penimbun;

tarsasa *v* tertimbun

sasabi [sasabi] *n* arit; sabit: *pariama omei irotap bani sasabi* panen padi digunakan-kah sabit

sasadiha [sasadiha] *num* beberapa

sasanggal [sasanggal] *n* penyakit bubul; muncul: *na borit sasanggal masa i huta nami sonari* penyakit bubul musim di kampung kami sekarang

sasap [sasap] *v* hapus;

isasap *v* dihapus;

manasap *v* menghapus;

manasaphon *v* menghapuskan;

panasap *n* penghapus;

tarsasap *v* terhapus

¹**sasar** [sasar] *n* cacar; **marsasar** *v* bercacar: *dopma onnga ho marsasar?* sudah pernah kau bercacar?

²**sasar** [sasar] *v* suntik: sasar *ia, milas borgohon angkulani!* suntik dia, badannya panas dingin!

sasei [sasey] *v* berjangkit: *dopma sasei ganup bana panahitna ondi* penyakitnya dulu sudah berjangkit semua padamu

sasih [sasih] *n* sewa: sasih *ni sabulan?* berapa sewanya satu bulan?;

manasih *v* menyewa;

panasih *v* penyewa

sasing [sasiŋ] *n* cacing

sasou [sasow] *a* kacau: sasou *haganupan domkonsi matei inangni* semua kacau setelah ibunya meninggal

sat [sat] *n* cat: *alop lobei sat na i atas lamari ai!* ambilkan dulu cat yang di atas lemari itu!

satei [satey] *n* sate;

manatei *v* menyate

saud [saud] *v* jadi: *domma saud ipadear dalam hu jumani* jalan ke ladangnya sudah jadi diperbaiki;

ipasaud *v* dijadikan;

pasaudhon *v* menjadikan

sawi [sawi] *n* sawi

sayag [sayag] *a* landai: sayag *tu do tayub ni sopoumin* atap rumahmu itu landai sekali

sayak [sayak] *a* boros;

marsayak *v* memboroskan: marsayak *duit do hansa horjamu* kerjamu memboroskan uang saja

sayat [sayat] *v* sayat;

isayat *v* disayat;

manayat *v* menyayat;

panayat *n* alat yang digunakan untuk menyayat;

sayaton *n* sayatan;

tarsayat *v* tersayat: *ulang menggagah, tarsayat holi tanganmu!* jangan mencacah, tersayat tanganmu nanti!

sayoh [sayoh] *v* saring;

isayoh *v* disaring: *dopma isayoh santan ai* santan itu sudah disaring;

manayoh *v* menyaring;

panayoh *n* penyaring;

tarsayoh *v* tersaring

sayop [sayop] *adv* tidak akan: *anggo sonin do ulahmu sayop ma ho dapotan horja* kalau begitu ulahmu, kamu tidak akan dapat pekerjaan

sayu [sayu] *n* sejenis burung berekor panjang

sayung [sayuŋ] *a* serong: tampak bahen, ulang sayung! rata buat, jangan miring!;

manayung *v* menyerong;

pasayunghon *v* menyerongkan

sayur [sayur] *a* lurus; tidak patah sampai ke ujung;

pasayurhon *v* meluruskan
sayurmatua [sayurmatuwa] *n*
 orang usia uzur dan telah me-
 miliki cucu dari anak laki-laki
 dan anak perempuan
sebak [sɛbak] *v* sibak: *sebak*
jambulanmu! sibak rambutmu!
manebak *v* menyibak;
manebakhon *v* menyibakkan
sebe → **sengbe**
¹**sebok** [sɛboʔ] *n* sendok nasi yang
 terbuat dari tempurung
²**sebok** [sɛboʔ], **sebok-sebok** *n* alat
 atau tempat cuci tangan
seda [sɛda], **maseda** *a* rusak;
hasedaon *n* kerusakan;
marsedaan *v* berusakan;
parseda *v* merusak;
passeda-sedahon *v* merusak-
 rusak(kan)
sedea → **sidea**
seder [sɛdɛr] *a* miring;
ipaseder *v* dimiringkan;
manederhon *v* memiringkan;
sederan *a* lebih miring;
tarseder *a* agak miring
sedo [sɛdo] *adv* bukan: *sedo sonai*
mampodear ase dear bukan
 begitu membuatnya agar cantik
seer [sɛʔɛr] *adv* semua bagi rata:
seer berei sidea baya! semua
 mereka beri, nak!
sege [sɛgɛ] *v* ayak: *sege lobei*
borasta in baya! ayak dulu
 beras kita itu nak!;
manege *v* mengayak;
panege *n* pengayak
segei [sɛgɛy] *v* sebar: *segei i bai*
tanoh sebar di tanah;
manegei *v* menyebar;
manegeihon *v* menyebarkan;
tarsegei *v* tersebar
segu [sɛgu] *v* kocok (tentang
 kartu): *segu lobei pakou in, ase*
maen hita! kocok dulu kartu itu
 biar kita main!;
isegu *v* dikocok;
manegu *v* mengocok

sehang [sɛhan] *v* kangkang;
 terkangkang: *ulang ho sehang i*
jin! jangan kau terkangkang di
 situ!;
isehangi *v* dikangkangi;
manehang *v* mengangkang
sehu [sɛhu] *a* kacau;
marsehu *v* mengacau: *marsehu*
do hansa horjamu! mengacau
 saja kerjamu!
seis [seis] *n* kata yang digunakan
 untuk mengusir anjing
sekoh [sɛkɔh] *v* sembelih; gorok;
isekoh *v* disembelih;
manekoh *v* menyembelih;
panekoh *n* penyembelih
seksek [sɛksɛk] *n* tampi: *ibotoh*
ho do seksek? tahukah kau
 tampi?;
maneksek *v* menampi (beras
 dsb)
seleng [sɛlɛŋ] *n* bentuk papan se-
 tengah inci
seMBER [sɛbbɛr] *v* sindir;
isember *v* disindir: *anggo roh*
au hu jai tong isember kalau
 aku datang ke sana aku tetap
 disindirnya;
manember *v* menyindir;
tarseMBER *v* tersindir
semporong [sɛpporɔŋ] *n*
 semprong (kaca lampu): *dopma*
posah semporong ondi
 semprong ini sudah pecah
sendol [sɛddol] *n* cendol
seng [sɛŋ] *adv* tidak: *seng dong*
pambotohni na bawok tidak
 ada pengetahuan orang yang
 bodoh: *seng be songon sogari*
lobei ho huidah kau tidak lagi
 seperti dulu kulihat
senger [sɛŋɛr] *a* makin ke ujung
 makin besar
senggeh [sɛggɛh] *n* senyum;
tarsenggeh *v* tersenyum:
tarsenggeh ia bae anak boru ai
 ia tersenyum kepada gadis itu

sengkeh [sɛkkɛh] *n* cengkih: *opat rimpang sengkeh* empat tangkai cengkeh;

marsengkeh *v* bertanam cengkih;

parsengkeh *n* petani cengkih;

parsengkehon *n* perihal pengusaha dan pembudidayaan cengkeh

sengon [sɛŋon] *n* sengon

seret [sɛrɛt] *n* ceret; tempat air minum

serleng [sɛrlɛŋ] *v* delik; lotot;

manerleng *v* mendelik; melotot

ses [sɛs] *n* suara menyayat sesuatu

set → **sat**

si [si] *pron* kata penunjuk orang ketiga

sia [sia] *n* rantang tempat nasi: *nongkan indahan bae sia!* taruh nasi ini ke rantang!

siah [siyah] *num* sembilan;

pasiahkon *n* yang kesembilan: *au anak pasiahkon* aku anak yang kesembilan

siak [siyak] *a* pedas: *siak ni posal on do* pecal ini pedas;

pasiakhon *v* memedaskan;

siahan *a* lebih pedas;

tarsiak *a* agak pedas

sial [siyal] *a* sial: *sial tumang au arian on* aku sial sekali hari ini;

hasialan *n* kesialan

siam [siyam] *n* siam

siambilou [siyabbilɔw] *n* kiri: *ulang tangan sambilou manjalohon* jangan tangan kiri menerima

siamun [siyamun] *n* kanan: *maborit tangan siamunhu* tangan kananku sakit

¹**siang** [siyay] *n* siang; terang: *nahiti lobei suluh ase siang!* pasang dulu lampu biar terang!;

pasiangkon *v* membuat jadi terang

²**siang** [siyay], **pasiangkon** *v* mengebiri hewan

siap [siyap] *adv* selesai: *dopma siap ihorjahon ho?* sudah selesai kau kerjakan?;

pasiaphon *v* menyelesaikan

siar [siyar] *v* trans; kemasukan (roh): *dopma siar datu ai!* dukun itu sudah kemasukan!

siat [siyat] *a* muat: *ulang hubagas, seng siat!* jangan masuk, tidak muat lagi!;

maniat *v* memuat;

tarsiat *v* termuat

siatup [siyatup] *n* kawan; teman: *ise do siatupmu horja ai?* siapa kawanmu bekerja itu?

sibaguri [sibaguri] *n* sejenis rumput, daun dan akarnya direndam untuk obat panas

sibahuei [sibahuwey] *n* burung merbuk

sibahut [sibahut] *n* ikan lele: *bahat dapat sidea sibahut* mereka dapat banyak ikan lele

sibak [sibak] *n* asam durian (buah durian masak yang diasamkan): *topong sibak ai hu bagas buluh on!* masukkan asam durian itu ke dalam bambu ini!

sibalik angin [sibalikayin] *n* sejenis pohon kayu, warna punggung daunnya putih dan perut daunnya hijau

sibalik kuning [sibalikkunin] *n* teja

sibalingse [sibaliŋsɛ] *n* sejenis bunga, dapat dibuat ramuan obat-obatan

sibar [sibar] *n* ukuran; sampai; batas;

tarsibar *v* terukur: *lang tarsibar* tidak terukur

sibiran [sibiran] *n* nasib; peruntungan: *sononma sibaranni angkula* beginilah nasib badan

- sibarangan** [sibarayan] *n* jenis keladi yang warnanya hitam dan rasa umbinya enak bila direbus
- sibarou** [sibarow] *n* nama sejenis ikan sungai, badannya besar, mulutnya lebar, dan ada garis pinggangnya, serta mau menangkap dan memakan ikan kecil
- sibasoh** [sibasoh] *n* dukun: *dong do i huta on sibasoh?* adakah di kampung ini dukun?
- sibayak** [sibayak] *n* sebutan orang Simalungun kepada raja-raja dari tanah Karo; raja Karo
- sibetu** [sibetu] *n* sejenis kayu (menurut kepercayaan zaman dahulu kayu sibetu ini dibuat hambatan di bendungan agar jangan dilanggar naga)
- sibigou** [sibigow] *n* sejenis burung; kepodang: *sibigou* itembak *bapak natuari* burung sibigou ditembak bapak kemarin
- sibirong** [sibirong] *n* hitam
- sibit** [sibit] *n* cumi-cumi
- siboruduma** [siboruduma] *n* sejenis rumput: *siboruduma ipangan babui* rumput siboruduma dimakan babi
- sibou** [sibow] *a* hilang; tidak tampak lagi: *dopma sibou lomoman ni inang ondi* sudah tidak tampak lagi kuburan ibu dulu
- sibunbun** [sibubun] *n* sejenis kayu kecil, biasanya tumbuh di tanah keras
- sibur** [sibur] *n* minum (binatang): *bere lobei sibur lombu ai!* beri dulu minum lembu itu!;
manibur *v* minum (binatang): *manibur lombu ai i bongbongan* lembu itu minum di bendungan
- siburnei** [siburney] *n* sejenis pohon yang keras, tetapi tidak begitu besar batangnya dan bagus untuk gagang pisau
- sibur-sibur** [sibursibur] *n* kulit penutup ujung penis; kulup: *isunat do sibur-sibur ni hailaonni* kulup kemaluannya disunat
- siburuk** [siburuk] *n* sejenis burung pemakan serangga dan terbangnya tidak jauh, selalu dicari tabib untuk diambil minyaknya menjadi obat terkilir atau patah tulang
- sidabuhan** [sidabuhan] *n* nasi; makanan: *rajinma hita marhorja ase ulang holi hurang sidabuhan!* rajin-rajinalah kita bekerja agar nanti jangan kurang nasi (makanan)
- Sidadolog** [sidadolog] *n* bagian dari marga Purba
- ¹**sidalan** [sidalan] *v* pura-pura
- ²**sidalan** [sidalan] *n* perantara: *ise do naboron sidalan niar sahap hu ibana?* siapa dulu perantara-mu untuk bicara dengannya?
- sidalian** [sidaliyan] *n* alasan;
marsidalian *v* saling menolak tanggung jawab (dengan membuat alasan-alasan)
- ¹**Sidamanik** [sidamanik] *n* nama daerah di Simalungun
- ²**Sidamanik** [sidamanik] *n* salah satu marga Simalungun
- sidanggir-danggor**
[sidaggirdaggor] *n* gong yang besar: *gual lobei sidanggir-danggor ai!* pukul dulu gong itu!
- sidea** [sideya] *pron* mereka: *andigan do sidea roh?* kapan mereka datang?
- siding** [sidiy] *n* jerat: *bahen holi siding i tongah juma ai!* buat nanti jerat di tengah ladang itu!;
maniding *v* menjerat;
parsiding *n* penjerat;
tarsiding *v* terjerat

sidogetan [sidogetan] *n* tempat berpijak; pijakan: *buat kursi ai sidogetan ambil kursi itu untuk tempat berpijak*

sidok [sidok] *n* salah satu alat untuk bertenun: *onga do ho mangidah sidok? pernahkah kau melihat salah satu alat untuk bertenun?*

sidorik [sidorik] *n* sejenis kayu: *bahat i juma nami hayu sidorik banyak kayu sidorik di ladang kami*

sidungari [siduyari] *n* musang: *sidungari marlinton i topi lombang musang berlari di tepi tebing*

sigap [sigap] *a* cekatan

sigei [sigey] *n* tangga bambu: *sigei ibahen humbani buluh tangga dibuat dari bambu*

¹**sigi** [sigi] *n* cara memakai kain yang kurang sopan sehingga tampak bagian paha: *sigi pamakeini kain sarung ai kurang sopan memakai kain sarung itu*

²**sigi** [sigi] *a* mudah tersinggung

sigoh [sigoh] *v* sembelih; sayat; **isigoh** *v* disembelih: *tangkap dayok ai ase isigoh! tangkap ayam itu biar disembelih!;* **manigoh** *v* menyembelih

sigor [sigor] *n* air buah jeruk: *pisat untei in, ase hudarat sigor ni! pencet jeruk itu supaya keluar airnya*

sigorsing [sigorsij] *n* kuning: *buat baju sigorsing ai! ambil baju kuning itu!*

sigundal [siguddal] *n* kain buruk: *ai mase ragei-ragei ibahen ho sigundal in? mengapa di situ kau letakkan kain buruk itu?*

sihala [sihala] *n* tumbuhan asam: *boanma holi sihala ondi hu huta! bawalah asam itu ke kampung nanti!*

sihampilis [sihappilis] *n* jenis ubi jalar

sihampir [sihappir] *n* nama sejenis rumput: *boan holi sihampir ai ibahen tambar ipon! bawa nanti sihampir itu untuk obat gigi*

sihap [sihap] *a* cepat: *sihap do ia roh cepat juga ia datang;* **pasihaphon** *v* mencepatkan

sihat [sihat] *n* perekat gagang parang atau pisau: *sihat dong do ijual i tiga perekat parang ada dijual di pasar*

sihiap [sihiyap] *n* nama sejenis rumput

sihid [sihid] *n* nama sejenis rumput air

sihil [sihil] *a* nyaring (menggelikan telinga): *ulang ikiskisi ho buluh in sihil pinggol! jangan kau gesek-gesek bambu itu, geli rasanya telinga!*

sihilang [sihilay] *n* nama sejenis tebu: *sihilang ijual inang hu tiga tebu dijual ibu ke pekan*

sihit [sihit] *n* gergaji: *buat bangku sihit! ambikan saya gergaji!;* **manihit** *v* menggergaji; **manihiti** *v* berulang-ulang menggergaji: *tuhang ai manihiti hayu tukang itu menggergaji banyak kayu*

sihol [sihol], **marsihol** *a* rindu: *na marpadan somal do marsihol bani badanni yang bertunangan itu biasanya selalu rindu dengan kekasihnya;* **hasiholan** *n* tumpuan rindu; kesayangan; kekasih

sihonda [sihōdda] *n* coklat

sihong [sihōŋ] *a* benar; **sasihongni** *adv* sebenarnya: *ondong lobei sonaha do ia sasihongni! selidik dulu siapa ia yang sebenarnya!*

sihorhor [sihɔrhɔr] *n* nama sejenis rumput yang daunnya dapat dijadikan obat

sihorlu [sihɔrlu] *n* penanda vokal o pada aksara Batak

sihor-sihor [sihɔrsihɔr] *n* 1 pagar: *bahen nasiamma sihor-sihor ni lasina in!* kau buat pagar tanaman cabai itu!; 2 kayu yang dipancangkan untuk tempat merambat tanam-tanaman

sihotang [sihɔtaj] *n* rotan: *i harangan toras buei do ijumpah sagala masam sihotang* di hutan belukar banyak dijumpai jenis rotan

sijalu sohei [sijalusohey] *n* penerima pajak

sijumekjek [sijumekjek] *Sp n* jari manis

sikah [sikah] *a* retak: *domma sikah huidah pinggan silopak ai* sudah retak kulihat piring putih itu;

pasikahkon *v* meretakkan

sikaos [sikaɔs] *n* kiri

sikolah [sikolah] *n* sekolah:

marsikolah *v* bersekolah: *au marsikolah i SD nagori* saya bersekolah di SD negeri

parsikolahon *v* persekolahan;

pasikolahkon *v* menyekolahkan;

sikolahon *n* gedung sekolah

sikou [sikɔw] *a* mati: *ripas ganup songkeh ai sikou halani juma ai isurbui halak* habis semua cengkih itu mati karena ladangnya dibakar orang yang tidak dikenal

siku [siku] *n* siku;

marsiku *v* bersiku

silabu [silabu] *a* abu-abu: *dayokni lang piga silabu* ayamnya tidak banyak yang abu-abu

silad [silad], **marsilad** *v* membersihkan dengan kayu: *halani lang dong bah, paksama dakdanak ai marsilad* karena tidak ada air, terpaksa anak-anak itu membersihkan pantatnya dengan kayu

silah [silah] *v* mengelak: *jolma na malo mandihar biasani malo silah sorangan lawanni* orang yang pandai bermain pencak silat biasanya pandai mengelakkan serangan lawannya

silamlambau [silamlambaw] *n* nama sejenis dedaunan: *silamlambau ai ma samasam bulung-bulung na sambor tumang bauni* daun silamlambau adalah sejenis daun-daunan yang baunya tidak mengenakkan

silanton [silatɔn] *n* nama sejenis pohon yang tidak besar, daunnya berwarna merah dan dapat dijadikan obat

silastom [silastɔm] *n* nama sejenis kayu

silip [silip] *v* selip;

manilipon *v* menyelipkan;

tarsilip *v* terselip: *buat lobei suri ai tarsilip bani bajuthu!* ambil dulu sisir itu terselip di tempat sirihku!

silon-silon [silɔnsilɔn] *n* kuku: *obog silonsilonmin, domma ganjang!* potong kukumu itu, sudah panjang!

silou [silow], **marsilou** *a* silau: *silou do mata mammonoi mataniari* mata silau melihat matahari

siltag [siltag] *a* retak: *golas ai siltag hona bah milas* gelas itu retak terkena air panas;

mangkasiltag *v* beretakan

simargalunggung [simargaluggun] *n* nama sejenis rumput yang daunnya selalu dibuat untuk obat

simarganjo-ganjo

[simargajjogajjo] *n* nama sejenis kayu: *hayu simarganjo-ganjo* *dear ibahen jadi parugas ni sopou* kayu simarganjo-ganjo baik sekali dibuat bahan untuk membuat gubuk

simarpaman [simarpaman] *n* nama sejenis pohon berduri, dahan dan rantingnya jarang, dan buahnya kecil-kecil dimakan burung

simartolu [simartolu] *n* nama sejenis kayu besar dan dibuat jadi kayu bangunan

simarultop-ultop

[simarultɔpultɔp] *n* nama sejenis pohon kayu

simarumbalang [sinarubbalaj] *n* nama sejenis pohon kayu, batangnya bagus dibuat tiang karena tahan dalam tanah

sima-sima [simasima] *n* nama sejenis keturunan: *bahatma ra sima-simamu, tene?* mungkin keturunanmu sudah banyak, ya?

simatua [simatuwa] *n* mertua

simbalog [sibbalɔg] *n* batas; yang berbatasan dengan tanah atau ladang kita;

marsimbalog *n* berbatasan: *marsimbalog Indonesia pakon Malaysia* Indonesia berbatasan dengan Malaysia

simbat [sibbat] *v* tengkar; kelahi; **marsimbat** *v* bertengkar; berkelahi: *ulang handian marsimbat i jin!* jangan kalian berkelahi di situ!

simbei [sibbey] *a* silap: *simbei do panonggorhu ai hape da penglihatanku itu rupanya silap*

simbil [sibbil] *v* hindar;

manimbil *v* menghindari;

manimbili *v* menghindari: *ia manimbili au halani hutang dia menghindari aku karena utang*

simbora [sibbora] *n* pemberat jala

simbur [sibbur] *n* percikan air: *halani udan marhaba-haba, sompat simbur das hu bagas jabu* karena hujan lebat dan angin kencang, percikan air itu sampai ke dalam rumah;

manimbur *v* memercik

simbut [sibbut] *a* buru-buru: *mase min simbut ham?* mengapa engkau begitu buru-buru?

siminik [siminik] *n* ciptaan: *jolma siminik ni Tuhan* manusia adalah ciptaan Tuhan

simir [simir] *n* semir; pembersih sepatu;

manimir *v* menyemir: *manimir sipatu* menyemir sepatu

simou [simow] *a* samar-samar; kabur: *simou do hansa huidah nongkan* samar-samar kulihat tadi

simpok [sippɔk] *v* terkilir;

tarsimpok *v* terkilir: *tarsimpok baluyuhu* lututku terkilir

simu [simu] *n* kuman: *bani kotoran bahat simu* kotoran banyak kumannya

sinalsal [sinalsal] *n* sinar;

marsinalsal *v* bersinar: *mataniari marsinalsal torang* matahari bersinar terang

sinata [sinata] *n* tanda: *ibahen sinata ase lang magou* dibuat

tanda agar tidak hilang;

mansinatai *v* menandai

¹**sindar** [siddar] *n* sinar: *sindar ni lampu ai masilou tumang* sinar lampu itu sangat silau

²**sindar** [siddar] *Spp n* fajar

sindulpak [siddulpak] *n* nama sejenis pohon, getahnya pahit dan baik untuk obat gigi yang sakit

singat [sijat] *v* ingat; ingatkan: *anggo lupa au holi singatma!* kalau aku lupa nanti kau ingatkan, ya!

singatei [sinatey], **marsingatei** *a* rajin; suka: *marsingatei tumang ma ia na marhorja ai* dia bekerja rajin sekali

singat-singat [sijatsiyat] *v* berhati-hati: *singat-singat handian borngin on!* kalian berhati-hati malam ini!

singgah [siggah] *v* singgah: *ulang singgah ase girah das!* jangan singgah agar cepat sampai!; **maninggahi** *v* menyinggahi; **pasinggahkon** *v* menyinggahkan

singgan [siggan] *n* hingga; batas penghabisan

singgip [siggip] *a* nyaris; hampir: *si Nelli singgip ilanggar motor nattuari i tiga* si Nelli nyaris dilanggar motor kemarin di pekan

singgohgoh [siggohgoh] *n* nama sejenis lumut yang berbentuk tali

singgok [siggok] *v* sedak; **tarsinggok** *v* tersedak: *tarsinggok ia halani marhonang* dia tersedak karena berenang; **singgokon** *v* tersedak

singgom [siggom] *a* cukup; paspasan: *duit Rp 10.000 singgom bae ongkos do hansa ai* uang Rp 10.000 paspasan untuk ongkos saja

singgorah [siggorah] *n* waktu; saat yang tertentu untuk melakukan sesuatu: *singgorah mangan* waktu makan

singguboh [sigguboh] *n* nama sejenis pohon kayu yang buahnya selalu dipakai untuk peluru mainan anak-anak

singgung [sigguy] *n* pipa bambu untuk meniup api di dapur

singkadou [sikkadow],

marsingkadou *a* sengsara; merana: *marsingkadou tumang ma hugehkon na manggoluhon* sengsara sekali kurasa hidup ini

singkaes [sikkaes] *Sp n* kiri

singkal [sikkal] *a* salah: *singkal do ma ibahen ho ai da* salah yang kau buat itu;

maningkali *v* menyalahi;

maningkalthon *v* menyalahkan

singkam [sikkam] *n* nama sejenis pohon kayu keras yang getah kulitnya merah dan dibuat menjadi kuah masakan ayam

singkap [sikkap] *v* singkap; buka:

maningskap *v* membuka:

maningskap tingkap membuka jendela;

maningskaphon *v* membukakan;

tarsingskap *v* terbuka

singkot [sikkot] *n* celana dalam; cawat: *jomur singkotmu na bonsot ai!* jemur celana dalammu yang basah itu!

sinjata [sijjata] *n* senjata;

marsinjata *v* bersenjata

sinog [sinog] *a* nyenyak: *sinog modom halani loja hu juma* nyenyak tidur karena lelah dari ladang

sinokok [sinokok] *n* kalung: *halak na mamboli sinokok ai domma misir hu Jakarta* orang yang membeli kalung itu sudah berangkat ke Jakarta;

marsinokok *v* saling mengalungkan;

masinokokhon *v* mengalungkan;

masinokoki *v* mengalungi;

sasinokok *n* sekalung

sinongkuk [sinokkuk] *n* kalung

sinta [sitta] *n* maksud: *ahu ringgas marlajar ase pintar, sintakku podas manjadi sarjana sastra* aku rajin belajar agar pintar, maksudku agar cepat menjadi sarjana sastra

sintak [sittak] *v* sentak; tarik:
sintakma hail ai, domma dapotan huidah! sentakkan pancing itu, kulihat sudah dapat ikan!;

manintak *v* menarik;
manintakhon *v* menarikkan;
tarsintak *v* tertarik

sintakan [sittakan] *n* kain adat Simalungun yang dibuat untuk menutup keranda ketika membawa mayat ke kuburan

sintig [sittig] *n* hingga; sampai:
sintig ija hita mardalan? sampai di mana kita berjalan?

sintong [sittɔŋ] *a* baik; benar;
pasintonghon *v* memperbaiki

sio-sio [siosio] *n* nama sejenis rumput yang selalu dibuat untuk gaba-gaba dalam pesta natal dan tahun baru

sior [siyor] *n* panah;
manior *v* memanah

sip [sip] *v* diam: *sip lobei, ulang marsahap!* diam dulu, jangan berbicara!;

parsip *n* pendiam;
pasiphon *v* mendiamkan;
sip-sip *adv* diam-diam

sipaha [sipaha] *n* bulan: *bani sipaha dua hanami pariama* kami panen pada bulan dua

sipahuk [sipahuk] *n* burung hantu

sipak [sipak] *n* sepak;
manipak *v* menyepak: *ia manipak bola* dia menyepak bola;

manipakhon *v* menyepakkan;
marsisipakan *v* bersepak-sepakan;
panipak *n* penyepak;
panipakan *n* penyepakkan;
sipakan *n* sepekan;
tarsipak *v* tersepak

sipang-sipang [sipansipanj] *n* nama sejenis pohon kayu, batangnya lembek serta tidak banyak cabang dan ranting

sipata [sipata] *adv* kadang-kadang
sipatu [sipatu] *n* sepatu: *sipatu na gerger* sepatu yang merah;
marsipatu *v* bersepatu;
manipatui *v* menyepatui

Sipayung [sipayuw] *n* salah satu marga Simalungun

sir [sir] *a* suka: *sir au mangan buah apel hun Surabaya* aku suka makan buah apel yang berasal dari Surabaya

sira [sira] *n* garam;
manirai *v* menggarami;
marsira *v* bergaram: *tawar do daini lawoh ango lang marsira* rasa sayur hambar jika tidak bergaram;

parsiraan *n* pergaraman;
pasiraan *n* proses menggaramkan;
tarsirai *v* tergarami

sirabun [sirabun] *n* abu

sirak [sirak] *a* robek; koyak: *sirak bajukku haut bani andor-andor hayu* bajuku robek terkait pada ranting kayu;

manirak *v* merobek;
manirakhon *v* merobekkan;
manirak-nirak *v* merobek-robek

sirakan [sirakan] *n* gusi

sirang [siranj] *v* cerai; pisah; lerai;
manirang *v* memisah; melerai;
manirangkon *v* menceraikan;
marsirang *v* bercerai; berpisah: *au domma marsirang pakon binuatku* saya sudah bercerai dengan istri saya;

panirang *n* pemisah;
parsirangan *n* perceraian;
sirang-sirang *v* satu usaha agar suami istri saling membenci sehingga bercerai;
tarsirang *v* terpisah; terlerai

siranggang [siraggaj] *n* nyamuk

sirat [sirat] *n* atap lalang: *sopouhu tayubni i tombei humbani sirat* atap gubukku dibuat dari atap lalang;

marsirat *v* beratap lalang
siratah [siratah] *n* hijau
siratan [siratan] *n* gusi
sirdok [sirdok] *adv* matahari tepat tegak lurus di atas kepala: *dopma sirdok mataniari* sudah tegak lurus matahari
sirgang [sirgaj] *a* retak;
manirganhon *v* meretakkan;
masirgang *v* meretak
siri-siri [sirisiri] *n* capung
sirom [sirom] *n* senyum: *sirom ia laho manjumpahi hasiholanni* ia senyum menjumpai kekasihannya;
tarsirom *v* tersenyum
sirsir [sirsir] *adv* siap sedia; tersedia: *sipanganon domma sirsir i meja* makanan sudah tersedia di meja
sis [sis] *a* suara yang mengejutkan
sisa [sisa] *n* sisa;
marsisa *v* bersisa;
pasisahon *v* menyisahkan
sisei [sisey] *v* tegur: *sisei do ia anggo pajumpah* dia selalu menegur jika berjumpa;
isisei *v* ditegur;
manisei *v* menegur
sisibang [sisibaj] *n* kelabang; lipan
sisik [sisik] *n* sisik;
marsisik *n* bersisik: *haporas marsisik sibahut lang* ikan pora-pora bersisik, ikan lele tidak
sisik naga [sisiknaga] *n* nama sejenis tumbuhan, daunnya dapat dicampur bumbu untuk obat pinggang
sisik rabrab [sisikrabrab] *v* mencari kutu ramai-ramai;
manisik rabrab *v* saling mencari kutu: *sidea manisik rabrab* mereka mencari kutu ramai-ramai

sisilon [sisilon] *n* kuku: *sisilon ni singa ai marot* kuku singa itu tajam;
marsisilon *v* berkuku
sisip [sisip] *v* suap; sogok: *sadiha ibere ho duit sisip?* berapa kau beri uang sogok?;
manisip *v* menyuap;
panisip *n* penyuap
sisir [sisir] *n* cakar untuk membersihkan sawah: *olap lobei sisir hu pansa* ambil dulu cakar ke pondok
sisorlei [sisorley] *n* sejenis tumbuhan bertali yang daunnya dibuat untuk bahan campuran memasak ikan atau udang
sitabiar [sitabiar] *n* babi hutan
sitabolan [sitabolan] *v* sibak rambut; bentuk sisiran rambut: *jempes ni sitabolanmin do* sibakmu itu cantik sekali
sitalasari [sitalasari] *n* nama sejenis bunga
sitarak [sitarak] *n* sejenis kayu yang batangnya mudah dibelah dan bagus untuk kayu api
sitolu bulung [sitolubulung] *n* sejenis pohon kayu yang daunnya terdiri dari tiga helai tiap-tiap tangkai
sitomu dalan [sitomudalan] *n* sejenis rumput tali yang selalu tumbuh dipinggir jalan dan kalau dibiarkan dapat menutupi jalan
situalang [situwalaj] *n* jari tengah
situnjuk [situjjuk] *n* sejenis rumput yang daunnya dapat dibuat lalapan, rasanya agak pahit
siut [siyut], **maniut** *v* memetik senjata supaya berbunyi;
isiut *v* dipetik (tentang senjata): *ulang isiut bodil in, holi tolkas!* jangan dipetik bedil itu nanti meletus!

siwah → **siah**

soak [sowak] *v* sangrai; gongseng:
soak kopi ai, ase niduda!
sangrai kopi itu biar ditumbuk!

sobal [sobal] *a* bosan: *sobal do anggo ai dassa torus* bosan kita kalau begitu-begitu terus;
sobalan *v* merasa bosan

sobali [sobali] *p* kecuali: *ganup warna dong, sobali na birong* semua warna ada kecuali yang hitam

soban [soban] *n* kayu api: *anggo i juma, buei do soban* kalau di sawah, banyak kayu api;
marsoban *v* mencari kayu bakar;
parsoban *n* pencari kayu

sobat [sobat] *a* rapat; hampir tidak berantara: *sobat tumang suga i dalam ai* duri di jalan itu rapat sekali;
pasobathon *v* merapatkan;
tarsobat *a* agak rapat

sobu [sobu], **sobu-sobu** *n* busut; longgok tanah sarang semut

sobur [sobur] *v* minum (tentang binatang): *bere lobei sobur lembu ai!* beri dulu minum lembu itu!

sobut [sobut] *v* sebut: *sobut tumang goran tulangmon pasti domma itanda halak huta ai!* sebut saja nama pamanmu, pasti telah dikenal orang kampung itu!;
isobut *v* disebut;
manobut *v* menyebut;
manobuthon *v* menyebutkan;
tarsobut *v* tersebut

sodang [sodanj] *adv* sedang: *sodang mardaha ho nabudari i jabu?* sedang apa kau semalam di rumah?

sodap [sodap] *a* enak: *kueh on sodap ipangan* kue ini sedap dimakan

sodar [sodar], **tarsodar** *v* teringat: *tarsodar au bani amang ondi* teringat aku kepada bapakku dulu

sogam [sogam] *a* benci: *halani godalni hasoman ai sogam* uhurhu manonggorsi karena kawan itu jahat, aku benci melihatnya;
manogami *v* membenci

sogan [sogan] *a* segan: *sogan do au manonggor pangulunta ai* aku segan melihat kepala kampung kita itu;
isogani *v* disegani;
manogani *v* menyegani

sogar [sogar] *a* kasar: *jambulan ni si Risman sogar songon ijuk* rambut si Risman kasar seperti ijuk;
tarsogar *a* agak kasar

sogih [sogih] *n* batas: *i ja do sogih ni jumamu ai?* di mana batas ladangmu itu?

sogod [sogod] *n* 1 besok; 2 pagi: *sogodma ihorjahon* besok saja dikerjakan;
marsogod-sogod *v* berbesok-besok

sogop [sogop] *v* hinggap: *manuk-manuk sogop bani hayu* burung-burung hinggap di pohon;
manogopi *v* menghinggapi;
marsogopan *v* berhinggapan

soh [soh] *n* henti; berhenti; diam: *ulangma nasiam soh anggo garama ope!* jangan kamu diam selagi muda!;
marsohan *v* berhenti ramai-ramai;
pasohkon *v* menghentikan; mendiamkan;

soha [soha] *adv* waktu memulai membuat sawah: *ai dopma soha handian?* apa kalian sudah mulai membuat sawah?

sohad [sohad] *n* sokong;

- manohad** *v* menyokong: *manyohad hunjin, holi marumbak* sokong dari situ, nanti tumbang;
panohad *n* penyokong
- sohak** [sohak] *n* genggaman tangan terhadap nasi: *halak na loheian anggo mangan banggal-banggal do sohak ni* orang yang lapar kalau makan sangat besar genggaman tangannya terhadap nasi
- sohal** [sohal] *a* parau; serak (tentang suara)
- soham** [soham] *n* bau busuk; *soham mando indahan on, halani dokahni* nasi ini sudah bau busuk lantaran lamanya
- sohei** [soheɣ] *n* pajak: *satiap taun au manggalar sohei* setiap tahun saya membayar pajak;
manohei *v* memajaki;
marsohei *v* berpajak
- sohit** [sohit] *n* nama sejenis tumbuh-tumbuhan yang bentuk batangnya seperti tali dan berduri
- sohol** [sohɔl] *v* membuka mulut anak-anak dengan paksa seperti hendak memberi obat: *sohol lobei babahni ase nibere tambar!* bukakan dulu mulutnya agar diberi obat!
- soirgaga** [soirgaga] *n* nama sebuah sungai yang terdapat di sebuah desa di Simalungun
- sol** [sɔl] *adv* akan: *au sol misir hu Medan* saya akan berangkat ke Medan
- solam** [solam] *v* menutup muka dengan kain seperti orang mau hipnotis
- solar** [solar] *a* koyak lebar: *masema solar hiou min?* mengapa kainmu itu koyak lebar?
- solat** [solat] *v* terselip: *buat lobei raotku na solat bani tayup ai* ambilkan dulu belatiku yang terselip di atap itu;
manginsolat *n* orang yang bergantung hidup pada orang lain;
manolathon *v* menyelipkan
- solo** [solo] *adv* mau; hendak: *solo do nasiam mangan ambasang?* maukah kalian makan bacang?
- solok** [solɔk] *n* korek api: *buat solok ase hu nahiti palita on!* ambil korek api agar kupasang lampu teplok ini!
- solong** [solɔŋ] *a* rabun
- solop** [solɔp] *n* sandal: *solop na huning* sandal yang kuning;
marsolop *v* bersandal
- solot** [solɔt] *v* sisip: *solotma tayub na tirisian ase anggo roh udan holi ase ulang mosap hubagas!* sisipilah atap yang bocor itu agar kalau turun hujan nanti tidak basah di dalam;
manolot *v* menyisip;
manolothon *v* menyisipkan;
tarsolothon *v* tersisipkan
- solpah** [solpah] *a* matang; masak
- solu** [solu] *n* perahu: *solu na lopak on* perahu yang putih ini;
marsolu *v* berperahu: *marsolu hun Parapat hu Ajibata* berperahu dari Parapat ke Ajibata;
parsolu *n* pemilik perahu
- solup** [solup] *v* celup;
manolup *v* mencelup;
manoluphon *v* mencelupkan;
tarsolup *v* tercelup
- soma** [soma] *n* nama jenis bambu yang besar dan tinggi: *buluh soma* bambu soma
- somal** [somal] *a* biasa; lazim;
hasomalon *n* kebiasaan: *hasomalon hanami do marsiseian anggo pajumpah* kebiasaan kami bertegur sapa kalau berjumpa;
ipasomal *v* dibiasakan;
pasomalhon *v* membiasakan

soman [soman] *n* kawan: *ise somanmu nokkan hu jon?* siapa kawanmu tadi ke mari?

¹**sombah** [sɔbbah] *n* sembah;
isombah *v* disembah: *sapari isombah halak do begu-begu* dahulu kala berhala disembah orang
manombah *v* menyembah: *hanami manombah Tuhan* kami menyembah Tuhan;
marsombah *v* bersembah;
panombah *n* penyembah;
panombahan *n* penyembahan;
parsombahon *n* persembahan;
sombahon *n* yang (akan) disembah;
tarsombah *v* tersembah

²**sombah** [sɔbbah] *v* panggang dengan cara diletakkan langsung di atas bara api: *sombahonma gadung in hubani nagara in ase podas tongka!* masukkanlah ubi itu ke dalam bara api yang marak agar cepat masak!;
manombah *v* memanggang langsung di atas bara

sombam [sɔbbam] *v* sembam; memanggang dengan cara diletakkan di panggangan sebelum diletakkan di atas bara api;
isombam *v* disembam: *ulang isombam dekke in!* jangan dipanggang daging itu!;
manombam *v* menyembam

sombop [sɔbbɔp] *a* sedu: *si Beti dokahu tangis sombop dokah* si Beti terlalu lama menangis tersedu-sedu

sombuh [sɔbbuh] *a* miskin;
hasombuhon *n* kemiskinan;
masombuh *v* menjadi miskin: *anggo masombuh diri idoruni* halak do kalau kita miskin dilecehkan orang;
sombuhon *a* lebih miskin;

tarsombuh *a* agak miskin

sombul [sɔbbul] *n* mata air: *i suah an dong do sombul di lembah* sana ada mata air

sompat [sɔppat] *v* sempat: *anggo sompat singgah be au holi* kalau sempat, aku singgah;
hasompatan *v* kesempatan;
manompathon *v* menyempatkan;
marhasompatan *v* berkesempatan

sompit [sɔppit] *v* sempit;
manompiti *v* menjadikan sempit;
pasompithon *v* menyempitkan;
sompitan *n* kesempitan;
tarsompit *a* agak sempit;
marsompit-sompit *v* bersempit- sempit

sompong [sɔppɔŋ] *adv* tiba-tiba: *sompong do parujungni goluhni ai* tiba-tiba dia sampai di ujung hidupnya (meninggal)

sompul [sɔppul] *v* tiup;
manompul *v* meniup: *ia manompul apui* dia meniup api; *parmahan ai manompul sulim* anak gembala itu meniup seruling;
manompulhon *v* meniupkan;
manompul-nompul *v* meniup-niup;
marsompul *v* bertiuip;
panompul *n* peniup;
tarsompul *v* tertiuip;
sompul-sompul *n* kipas

sonaha [sonaha] *pron* bagaimana: *sonaha do manari tortor?* bagaimana caranya menari tortor?

sonai [sonay] *pron* begitu

sonam [sonam] *n* senam;
marsonam *v* bersenam;
parsonam *n* pesenam

sonang [sonaŋ] *a* senang: *sonari sonangma goluhni* sekarang senanglah hidupnya;

hasonangan *n* kesenangan;
pasonanghon *v* menyenangkan;
marsonang-sonang *v* ber-
 senang-senang; bergembira
sonari [sonari] *adv* sekarang
sondah[sɔddah], **sondahan** *adv*
 sekarang: sondahan on
 bahatma na sonangon sekarang
 ini banyak orang senang
sondahi [sɔddahi] *n* kotoran gigi;
 tahi gigi: *anggo lang ongg*
igugus ipon bueima sondahi
 kalau tidak pernah gosok gigi
 pasti banyak tahi gigi
sondi [sɔddi] *n* tempat paling atas
sondia [sɔddiya] *pron* bagaimana
sondihi [sɔddihi] *n* jeroan; alat
 bagian dalam dada atau perut
 seperti paru-paru, hati, jantung,
 usus, limpa, empedu
sondop [sɔddɔp] *v* masuk (ke
 dalam lubang);
manondophon *v* memasukkan
 ke dalam lubang: *manondophon*
galuh memasukkan bibit pisang
 ke dalam lubang
sonduk [sɔdduk] *n* sendok (nasi);
 centong;
manonduk *v* menyendok
 (nasi);
marparsonduk *v* beristri;
marparsondukhon *n* beristri-
 kan;
parsonduk *n* orang yang biasa-
 nya menyendokkan nasi untuk
 lelaki yang menikahnya; istri
song [sɔŋ] *adv* bukan: *song ahu na*
mambuat tarompahmu ai bukan
 aku yang mengambil selopmu
 itu
songa [sɔŋa] *n* bau pesing;
marsonga *v* berbau pesing
songgak [sɔggak] *n* tanah rata di
 atas bukit
songgot [sɔggɔt] *v* kejut;
manonggoti *v* mengejut;

tarsonggot *v* terkejut: *ia*
tarsonggot mangida au roh dia
 terkejut melihat saya datang;
songgot-songgot *n* kejutan-
 kejutan;
songit [sɔŋit] *a* sengit: *turi-turian*
parporangan ni Sisingamanga-
raja songit do hujaha i buku
sejarah cerita peperangan
 Sisingamangaraja sengit sekali
 kubaca di buku sejarah
songkak [sɔkkak] *n* nama sejenis
 kayu yang batangnya lembek
 dan tidak bagus untuk bahan
 bangunan
songkeh [sɔkkɛh] *n* cengkih
songkik [sɔkkik] *v* cekik: *halani*
rangaptu songkik pala ia
mangan ruti ai karena rakus-
 nya, ia tercekik makan roti itu;
manongkik *v* mencekik;
panongkik *n* pencekik;
tarsongkik *v* tercekik
songom [sɔŋɔm] *v* tutup: *ulang*
ribut, hu songom holi
pamanganmin! jangan ribut,
 kututup nanti mulutmu itu!;
manongom *v* menutup;
tarsongom *v* tertutup
songon [sɔŋɔn] *adv* seperti; mirip:
tonggor ge hiouni an, usih
songon hiouhu! lihatlah kain-
 nya, persis seperti kainku!;
songonin *adv* seperti ini;
songonon *adv* seperti itu;
songon-songon *adv* mirip-
 mirip
songkir [sɔkkir] *n* gagang:
patureima songkir sangkulhu
na maseda in! perbaikilah
 gagang cangkulku yang rusak
 ini!;
marsongkir *v* bergagang
sonson [sɔssɔn] *v* tersumbat:
patutma nongnong bah i jon,
sonson hape parik ai patutlah
 tergenang air di sini, parit itu
 tersumbat rupanya;

manonson *v* menyumbat;
panonson *n* penyumat
sonto [sɔtto] *v* berhenti;
marsono-sonto *v* berhenti-
 henti (tentang bicara); gagap:
ia marsahap marsono-sonto
 dia berbicara tergagap-gagap
sopah [sopah] *n* sepah: *bois*
namatobu sopahi ambungkon,
bois sopah pe ipangan pb habis
 manis sepah dibuang, habis
 sepah ampas pun dimakan
sopal [sopal] *a* bosan: *ulang ho i*
jon, sopal ahu manonggor
bohimu! jangan kau di sini,
 bosan aku melihat mukamu!
manopalhon *v* membosankan
sopit [sopit] *v* sunat; khitan;
marsopit *v* berkhitat: *dopma*
marsopit ho? sudah berkhitat
 kau?
sopot [sɔpɔt], **mansopoti** *v* meng-
 akui: *mansopoti parlahouni na*
lepak mengakui kelakuannya
 yang salah
sopou [sopow] *n* gubuk kecil di
 ladang atau sawah; dangau;
 pondok: *anggo roh udan*
manisio hu sopou kalau hujan
 turun berteduhlah ke gubuk
sopuh [sopuh] *n* sepuh;
isopuh *v* disepuh: *dopma*
isopuh gupak na baru itopa ai?
 sudah disepuh golok yang baru
 ditempa itu?;
manopuh *v* menyepuh;
panopuh *v* penyepuh;
pasopuhkon *v* menyepuhkan
sor [sɔr], **tarsor** *v* silap; terlanjur:
tarsor do hatahu ai nongkan
 kata-kataku terlanjur tadi
sora [sora] *n* suara: *sorani maling*
 suaranya keras;
manorahon *v* menyuarkan;
marsora *n* bersuara:
marsorama kiah i atas bona
potei monyet lampung bersuara
 di atas pohon petai

sorah [sorah] *a* retak: *somenni SD*
Inpres ai domma sorah,
padahal sangga dope salpu
 semen SD Inpres itu sudah
 retak, padahal baru selesai
soran [soran] *v* limpah; melimpah:
soran lalap bagod ni si Ali ai
 air nira si Ali melimpah terus
sorap [sorap] *v* meresap; masuk:
sorap bah niduruskon ai bani
tanoh air yang ditumpahakan itu
 meresap ke dalam tanah;
manoraphon *v* meresapkan
¹ **sorba** [sɔrba] *num* semua
² **sorba** [sɔrba] *v* terdiri dari: *huta*
sorba dolog i kampung yang
 terdiri dari gunung
sorbing [sɔrbij], **manorbing** *v*
 melintang: *ulang ho manorbing*
i jin, haru lewat! jangan kau
 melintang di situ, payah lewat!
sorbob [sɔrbob] *v* tidak beranjak:
anggo si Pirman sorbob i lobei
ni inangni ai kalau si Pirman,
 tidak beranjak dari depan ibu-
 nya
sordam [sɔrdam] *n* serdam;
marsordam *v* bermain serdam:
malo do ho marsordam pandai-
 nya kau memainkan serdam
sordu [sɔrdu] *v* berkurang: *buahni*
durian nami domma sordu taun
on humbani taun na salpu buah
 durian kami berkurang tahun
 ini dibanding tahun yang lewat
sorei [sɔrɛy] *a* urai; terurai:
jambulan ni anak boru ai, usih
songon mayang na sorei ram-
 but anak gadis itu persis seperti
 mayang terurai
sorgang [sɔrgaŋ] *a* kasar;
tarsorgang *a* agak kasar
sorgi [sɔrgi] *a* seram; ngeri;
 merinding: *sorgi ahu halani*
mardingat parmateini si anu
ondi na mandolos i bona ni
nangka ai aku merinding

- karena mengingat matinya si Anu dulu yang gantung diri di pohon nangka itu
- sorha** [sorha] *n* sejenis alat penganyam benang: *patureihon hiou ipakei halak do sorha* orang membuat kain menggunakan alat penganyam benang
- sorhop** [sorhɔp] *n* perangkap: *buei sorhop hutaon, tapi sada pe lang dapotan letou* banyak perangkap kupasang, tetapi satu burung puyuh pun tidak dapat ;
manorhop *v* memerangkap;
tarsorhop *v* terperangkap
- sori** [sori] *a* seri; imbang: *sori, seng dong na talu seri*, tidak ada yang kalah
- soridi** [soridi] *n* ayam yang berbulu bintik: *dayokhu buei na soridi* ayamku banyak yang berbulu bintik
- sorigudam** [sorigudam] *n* nama sejenis lumut, hidup di batu padas
- sorlup** [sorlup] *n* nama sejenis racun (binatang);
manorlup *v* meracun;
sorlupan *v* beracun; berbisa: *ulang pangan lampet na sogot in, sorlupan!* jangan makan lepat yang tadi pagi itu karena beracun!
- sormin** [sormin] *n* cermin: *anggo manorikah bohi, itorih bani sormin* kalau melihat wajah, lihatlah di cermin;
marsormin *v* bercermin
- sorminan** [sorminan] *n* hiasan depan biasanya dilukis ornamen
- sormou** [sormɔw] *a* gemar: *sormou do sidea mangkail i bah anak-anak na i suah ni huta on* mereka gemar memancing di sungai kecil yang di lembah kampung ini
- sorngot** [sɔrɲɔt] *a* dendam: *ulang nasiam sorngot samah hasoman nasiam!* janganlah kalian dendam sesama teman kalian!
- sornob** [sornɔb] *v* celup;
isornobkon *v* dicelupkan: *tanda na dop mambere sora, isornobkon do jari-jari hu tinta* tanda sudah memberi suara (pada pemilu) dicelupkan jari ke tinta;
manornobkon *v* mencelupkan
- sorod** [sorɔd] *n* sengat (pada lebah atau tawon): *anggo idoit ranggiting da tading do sorodni* kalau digigit tawon, sengatnya tertinggal;
isorod *v* disengat;
manorod *v* menyengat
- sorok** [sorɔk] *n* pacul; cangkul yang lebar: *boan sorok ai hu juma!* bawa pacul itu ke ladang!
- sorot** [sɔrɔt] *n* sirat; simpul tali yang membentuk mata jala;
manorot *v* menyirat; merajut tali jala atau jaring ikan
- sorou** [sorɔw] *a* ranum (buah): *sorou mando buah ni rambutan ai* buah rambutan itu ranum sekali
- sorpa hudon** [sɔrpahudɔn] *n* nama sejenis kayu yang tidak begitu keras dan tumbuh di semak-semak dan bisa dibuat jadi kayu rumah
- sosah** [sosah] *v* oles;
isosahi *v* diolesi;
manosah *v* mengoles;
manosahkon *v* mengoleskan
- sosak** [sosak] *a* sesak;
manosak *v* menyesak;
manosakhon *v* menyesakkan
- sosal** [sosah] *n* sesal;
manosal *v* menyesal: *ia manosal mamarahi inangni* dia menyesal telah memarahi ibunya;

manosalhon *v* menyesalkan;
manosali *v* menyesali
sosap [sosap] *n* tangguk (empat segi);
manosap *v* menangguk
sosar [sosar] *v* memisahkan daging dari tulang-tulang: *domma isayat lembu ai, sosarma lobei ase hubuat inganan ni!* lembu itu sudah dipotong, pisahkanlah dagingnya dari tulangnya agar kumbang tempatnya!
sosob [sosob] *v* celup;
manosobhon *v* mencelupkan;
tarsosobhon *v* tercelupkan
sosohotan [sosohotan] *v* cegukan
sosopan [sosopan] *n* nama sejenis kayu lembek dan buahnya yang matang berasa manis sehingga disukai anak-anak
sosot [sosot] *a* rapat; padat; sempit: *halani bahatni jolma, sosod use i kantur samat* karena banyaknya orang, sempit jadinya kantor camat;
isosoti *v* dipadatkan: *isosoti joring ai hubagas goni* jengkol itu dipadatkan ke dalam goni;
manosoti *v* menyempiti;
tarsosot *v* agak sempit
sotei [sotɛy] *v* putus;
marsotei-sotei *v* putus-putus: *marsotei-sotei mando andor ondi igatgat* tali itu sudah putus-putus dipotongnya
sotek [sotek] *a* campur; aduk: *sotek lobei dongkei na dob itaktaki in pakon bituhani!* campur dulu daging yang sudah dicincang itu dengan ususnya!
isotek *v* dicampur;
manotek *v* mencampur;
tarsotek *v* tercampur
sotok [sotok²] *n* patuk;
isotok *v* dipatuk: *isotok ulog tulangku* pamanku dipatuk ular;
manotok *v* mematuk

sotol [sotɔl] *v* peluk kuat-kuat;
isotol *v* dipeluk erat-erat: *isotol au ase seng boi maluah aku* dipeluk kuat-kuat agar tidak bisa lepas;
manotol *v* memeluk kuat-kuat
sotong [sotɔŋ] *n* cumi-cumi
sousou [sɔwsɔw] *n* pesan orang yang akan meninggal;
marsousou *v* berpesan (tentang orang yang akan meninggal): *paima marujung goluhni, ompung marsousou do ia bani ni ombah pakon hompuni* sebelum nenek menghembuskan napasnya yang terakhir, dia meninggalkan pesan pada anak-anak serta cucunya
soya [soya] *a* sayang; sia-sia: *anggo marsikolah ringgasma nasiam marlajar, anggo lang, soyama bois ganup artani niombah nasiam!* kalau bersekolah rajinlah kamu belajar, kalau tidak, sayang habis semua harta orang tuamu!;
manoyahon *v* menyayangkan
sua [suwa] *adv* tidak; bukan
suag [suwag] *v* menolak ke pinggir agar bisa lewat: *husuag mando jolma na buei ai baru boi au mamontas* orang ramai itu kutolaki ke pinggir baru aku bisa lewat
suah [suwah] *n* lembah
suak [suwak] *a* patah (dahan atau cabang): *dopma suak tupangni durian ai* cabang durian itu sudah patah;
manuakhon *v* mematahkan;
tarsuakhon *v* terpatahkan
suak-suak [suwaksuwak] *kas n* mulut: *sip suak-suak min, ulang marhatai!* tutup mulutmu, jangan banyak bicara!
sual [suwal], **marsual** *adv* terus-menerus: *anggo musim bunga, marsual bongkik roh* kalau

- musim bunga, kalong datang
terus- menerus
- suali** [suwali] *cak p* maaf-maaf
cakap: suali hata, si Butet
domma bunting maaf-maaf
cakap, si Butet katanya sudah
hamil
- suan** [suwan] *v* tanam;
manuan *v* menanam: *sidea*
manuan omei i sabah mereka
menanam padi di sawah;
manuani *v* menanami;
marsisuan *v* masing-masing
menanam;
marsuan *v* bertanam: *domma*
panorangni hita marsuan jagul
i juma sudah saatnya kita
bertanam jagung di ladang;
panuan *n* penanam;
panuanan *n* penanaman;
suanon *n* tanaman: *bonih*
suanon *domma tubuh* benih
tanaman sudah tumbuh;
suan-suanon *n* tanam-tanam-
an;
tarsuan *v* tertanam
- suap** [suwap], **marsuap** *v* mencuci
muka: marsuap si Ucok i bah
Bolon si Ucok mencuci muka
di sungai Bolon;
parsuapan *n* alat atau tempat
untuk mencuci muka: *buat bah*
bahen parsuapan! ambil air
untuk cuci muka!
- suasah** [suwasah] *n* suasa: *sadiha*
ituhor ho tintin suasah na
ipakaimin? berapa kamu beli
cincin suasa yang kamu pakai
itu?
- suat** [suwat] *n* corak: *ai sonaha do*
suat ni *hioumu ai?* bagaimana
corak kainmu itu?
- suawa** [suwawa] *n* nama sejenis
rumpun yang dapat digunakan
untuk obat
- suba** [suba] *v* coba: *subama* *pikkiri*
sonaha janginni mardalan
borngin i harangan toras!
- cobalah pikirkan bagaimana
jadinya berjalan malam di
hutan lebat!;
isuba *v* dicoba;
mansuba *v* mencoba
- subali** [subali] *p* kecuali: *haganup*
roh subali si Erni semua datang
kecuali si Erni
- subil** [subil] *a* iri: subil *ia*
mangidah sinadonganku dia iri
melihat kekayaanku;
manubil *v* mengiri;
parsubil *n* pengiri
- subut** [subut] *v* diterangkan;
ditegaskan: *dopma* subut *guru*
parlajaran ai pelajaran itu
sudah diterangkan guru
- suda** [suda] *a* tersinggung; sakit
hati: suda *uhurhu halani hatani*
perasaanku tersinggung karena
kata-katanya
- sudol** [sudol] *v* membal: sudol
sangkalhu halani hona batu
cangkulku membal karena kena
batu
- suduk** [suduk] *n* tembilang: *alop*
lobei suduk i rumah! ambil
dulu tembilang di rumah!
- sudur** [sudur] *v* jurul; menjulur
(keluar): *anggo i datas mobil*
ulang sudur *ulu!* kalau naik
mobil, kepala jangan menjulur
keluar!
- suga** [suga] *n* duri: suga *ni ikan ai*
marot duri ikan itu tajam;
marsuga *v* berduri;
tarsuga *v* terduri
- sugad** [sugad] *v* terhalang
(disebabkan sesuatu benda
yang melintang): sugad *au*
halani hayu na bartong ai
jalanku terhalang karena kayu
yang melintang itu
- sugar** [sugar] *a* benci: sugar
uhurhu manonggor halak na
butak hatiku benci melihat
orang yang jahat;
manugari *v* membenci

sugarang [sugaray] *n* tutup pintu bubu agar ikan yang sudah masuk tidak dapat keluar lagi: *siapkan sugarang ni bubumu ai!* siapkan pintu bubumu itu!

sugud [sugud] *v* tersuruk; tersungkur: *hutenju ia lanjar sugud kutinju dia sampai tersungkur*

sugui [suguy] *n* nama sejenis binatang

suha [suha] *n* nama bagian dari marga Simalungun, yaitu Purba Dasuha (laki-laki) dan Boru Suha (perempuan)

suhap → **suap**

suhar [suhar] *v* terbalik: *suanma hayu gadung in janah ulang suhar panuanni!* tanamlah kayu ubi ini dan jangan terbalik menanamnya!

¹**suhat** [suhat] *n* takar: *adong do dua kaleng suhat ni kopini ai* ada dua takar kopinya itu;

manuhat *v* menakar;

suhatan *n* takaran

²**suhat** [suhat] *n* talas; umbi talas: *hanami mambolgang suhat kami merebus umbi talas*

suhi [suhi] *v* asing; lain: *suhi baen ia mangan asing* buat dia makan

suhi-suhi [suhisuhi] *n* sudut: *i suhi-suhi ai ho hundul* di sudut sana kau duduk;

marsuhi-suhi *v* bersudut

suhil [suhil] *a* mengotot untuk meminta sesuatu

suhul [suhul] *n* hulu; gagang: *domma maseda suhul ni pisouhu* gagang pisauku sudah rusak;

marsuhul *v* bergagang

suhun [suhun] *a* tepat: *pajuppah hita holi jam onom suhun* kita berjumpa nanti pukul enam tepat

suhung [suhuy] *v* tunduk dan terguling (seperti orang yang terjatuh kena tumbuk tengkuknya)

suhur [suhur] *v* cukur;

isuhur *v* dicukur;

marsuhur *v* bercukur;

parsuhur *n* alat mencukur: *pisau parsuhur marot salian do, ase boi isuhurhon* pisau cukur sangat tajam, agar dapat dicukurkan

suhut [suhut] *n* orang yang punya pesta: *nini suhut, "haganup ontangan ase ijalo ibagas dear"* orang yang punya pesta berkata, "semua undangan agar diterima dengan baik"

suing [suwij] *a* payah dibelah; tidak mau lurus dibelah: *suing do bolah ni hayu on* belah kayu ini tidak lurus

suju [suju] *n* menir beras yang hancur; lembut: *bahatni suju boras in do* banyak sekali menir beras itu

sujuk [sujuk] *n* sejenis perangkap ikan

suku [suku] *n* nasihat: *tangarhon suku ni inang ai!* dengarkan nasihat ibu itu!;

manukui *v* menasihati

sula [sula] *v* membakar dengan puntung kayu yang berapi

sulang [sulay] *n* suap;

isulangi *v* disuapi: *anak-anak isulangi do mangan* anak-anak makan (dengan cara) disuapi;

manulang *v* menyuapi;

manulangi *v* menyuapi;

marsisulangan *v* bersuap-suapan;

marsulang *v* bersuap;

panulang *n* penyuaip;

tarsulang *v* tersuap;

sulang-sulang *n* nasi atau makanan untuk anak-anak

sulei [suley] *n* sisa: *mase sonin buei ni suleini? mengapa begitu banyak sisanya?*;
manuleihon *v* menyisahkan;
marsulei *v* bersisa;
tarsulei *v* tersisa

sulelet [sulɛlɛt] *v* jalan-jalan;
marsulelet *v* berjalan-jalan: *eta marsulelet hu tiga! ayo berjalan-jalan ke pekan!*

suli [suli] *n* tunas;
marsuli *v* bertunas: *dopma marsuli jagul na isuan nantuari jagung yang ditanam kemarin sudah bertunas*

sulig [sulig] *n* tempias: *bossat dasor ondi sulig hunbai tayub lantai basah karena tempias dari atap*

suligi [suligi] *n* alat tulis yang terbuat dari lidi ijuk yang diruncingkan ujungnya seperti pena (pada suku Batak dahulu ini dipakai untuk menulis di kulit-kulit kayu)

suligor [suligor] *v* sebut; ingat;
tarsuligor *v* tersebut:
tarsuligor *use goran ni amang ondi* tersebut pula nama ayah dahulu

sulim [sulim] *n* seruling: *suling: ise do na manompul sulim ai? siapa yang meniup seruling itu?*;
marsulim *v* berseruling;
parsulim *v* pemain seruling

sulit [sulit] *n* cara memasak sagu dengan membentuknya seperti bentuk kuali, tipis, lalu dijerangkan di api seperti kue martabak

suluh [suluh] *n* lampu: *suluh rigapan bani na golap lampu menerangi tempat gelap*;
marsuluh *v* berlampu

suluk [suluk] *n* tembilang

sulur [sulur] *v* lebih; bersisa: *mase sulur ibahen? mengapa lebih dibuat?*

suma [suma] *n* nama hari kedua pada penanggalan suku Batak

sumbah [subbah] *v* sembah;
manumbah *v* menyembah;
panumbah *n* penyembah;
sumbahan *n* sesuatu yang dipuja-puja (batu, pohon, patung, dll): *sumbahan ni halak parhuta on do in puja-pujaan orang kampungnya itu*

sumbang [subbah] *n* banjir

sumbi [subbi] *n* bagian dari alat tenun yang berfungsi untuk menyamakan lebar sisi kain

summah [summah] *v* cium;
marsummah *v* berciuman: *marsummah do sidea halani dakkah lang pajumpah* mereka berciuman karena lama tidak berjumpa;

sumpit [suppit] *n* karung: *nangkon boras on hu bagas sumpit ai!* taruh beras ini ke dalam karung itu!;
marsumpit *v* berkarung;
marsumpit-sumpit *num* berkarung-karung

sumpol [suppol] *n* sumbat;
manumpol *v* menyumbat;
panumpol *n* penyumbat;
tarsumpol *v* tersumbat

sumsam [sumsam] *v* sembam;
isumsam *v* disembam: *taboh do hape dekke na isumsam* enak rasanya ikan yang disembam;
manumsam *v* menyembam

sunat [sunat] *v* sunat;
isunat *v* disunat: *isunat do hailaonni ase borsih* kemaluannya disunat supaya bersih;
manunat *v* menyunat;
marsunat *v* bersunat

sundalap [suddalap] *n* nama perkakas rumah

sundar [suddar] *v* mundur; menyelah: *ulang sundar anggo lape kalah!* jangan mundur kalau belum kalah!

sundat [suddat] *v* berhalangan: *mase sundat nasiam roh bani partumpuan i jambur nongkan? kenapa kamu berhalangan hadir pada rapat tadi?*

¹**sundol** [suddɔl] *a* suntuk

²**sundol** [suddɔl] *v* terantuk: *halani ganjang ni si Bona, sundolma ia i labah* karena si Bona terlalu tinggi, ia terantuk di pintu

sundut [suddut] *v* 1 mati; 2 terbenam: *paima sundut mataniari paksa do ahu i juma mamuro* menunggu matahari terbenam aku terpaksa menjaga padi di ladang;

hasundutan *n* barat; tempat terbenam (mati) matahari;

sasundut *adv* seumur hidup

sungguh [sugguh], **tarsungguh** *a* tepat; betul: *seng tarsungguh hatami* bicaramu itu tidak tepat

sunggul [suggul], **tarsunggul** *v* sadar dari pingsan atau dari sakit: *lang pe tarsunggul ia humbae na sogod* dia belum sadar dari tadi pagi

sungkak [sukkak] *v* melintang: *sungkak hayu na mayup ai bae batu* kayu yang hanyut itu melintang di batu

sungkei [sukkey] *v* bongkar; **manungkei** *v* membongkar: *manungkei aili do gadung nami nabodari* babi hutan membongkar ubi kami tadi malam; **tarsungkei** *v* terbongkar

sungkod [sukkɔd] *v* terhalang; sangkut (kepala): *sungkod ulu hu bae labah ai* kepalaku terhalang di pintu itu

sungkok [sukkɔʔ] *v* terhalang: *ulang i labah, sungkok hasoman mardalan!* jangan di pintu, terhalang teman berjalan!

sungkun [sukkun] *v* tanya;

manungkun *v* bertanya: *ia manungkun alamat bakku* dia bertanya alamat pada saya;

manungkunhon *v* menanyakan;

marsisungkunan *v* tanya-menanya; saling bertanya;

panungkun *n* penanya;

sungkunon *n* yang ditanya

sungui [sujuy] *n* ingus;

marsungui-sungui *n* dalam keadaan pilek: *anak ni ai marsungui-sungui* anak saya ingus-ingusan;

sungui-sungui *n* pilek

suni [suni] *v* sembunyi;

isunihon *v* disembunyikan: *i ja do isunihon ho?* di mana kau menyembunyikan?;

tarsuni *v* tersembunyi

suntei [suttey] *n* pantat tabung bambu tempat kapur

suntil [suttil] *n* suntil; tembakau;

marsuntil *v* bersuntil; mengunyah tembakau: *marsuntil do oppung sonari on* nenek menyuntil sekarang

¹**supak** [supak] *n* petak;

manupaki *v* memetaki;

marsupak *v* berpetak;

sasupak *num* sepetak (tentang sawah)

²**supak** [supak] *n* takaran beras yang terbuat dari tempurung kelapa yang isinya sekitar 0,5 liter

supan [supan] *a* sopan: *supanma nasiam marpangbak hubani toras-toras nasiam!* sopanlah kamu berkenalan pada orang tua kamu!;

hasupanan *n* kesopanan;

marsupan *v* bersopan

sura [sura] *adv* ingin;

sura-sura *n* keinginan: *sura-suraku haganup dakdanak on salih sarjana* keinginanmu semua anakku menjadi sarjana; **isura-surahon** *v* diinginkan

surambih [surabbih] *n* serambi: *au hundul i surambih saya duduk di teras;*

marsurambih *v* berserambi

surar [surar] *v* bertaburan: *surar haganup tayub rumah halani logou marampilaos* semua atap rumah bertaburan karena angin puting beliung

surat [surat] *n* 1 surat: *au mambasa suratni hasiholanku* saya membaca surat kekasih saya; 2 huruf: *seng mambotoh surat* tidak tahu huruf;

manurat *v* menulis: *au manurat doding* saya menulis lagu;

manurathon *v* menuliskan:

panurat *n* penulis;

panuraton *n* penulisan;

tarsurat *v* tertulis

surbui [surbuy] *v* bakar (tentang hutan, rumah, dsb);

manurbui *v* membakar;

panurbui *v* pembakar

surduk [surduk] *v* sodor;

isurdukhon *v* disodorkan: *isurdukhon hu jon sipanganon ai* makanan itu disodorkan kemari;

manurdukhon *v* menyodorkan

surdung [surdun] *a* condong: *robahma hayu na surdung hu dalam ai!* tebanglah kayu yang condong ke jalan itu!

suri [suri], **suri-suri** *n* nama sejenis kain adat Simalungun: *dear tumang suri-suri ni amboru ai tene inang!* bagus sekali kain adat punya bibi itu, ya bu!

suruh [suruh] *v* suruh;

manuruh *v* menyuruh;

panuruh *v* penyuruh

surui [suruy] *n* sisir: *surui jambulanmi ase ulang mangajuyut!* sisir rambutmu agar tidak kusut!;

manurui *v* menyisir;

marsurui *v* bersisir

suruk [suruk] *v* suruk;

manuruk *v* menyuruk;

tarsuruk *v* tersuruk

surung [surun], **surungan** *a* berlebihan: *ringgasma ho suruhan ni inang halani surungan do pambereni bam pakon saninamu* rajinlah kau disuruh ibu sebab pemberiannya berlebihan kepadamu daripada saudaramu

surup [surup], **hasurupan** *v* kesurupan

sus [sus] *a* 1 lincak; 2 cerdas: *hasoman ai pardalanni hinsah tumang, sus hu jai, sus hu jon* kawan itu berjalan cepat sekali, lincak ke sana, lincak ke mari

susa [susa] *n* ilmu untuk melemahkan dan menundukkan orang

susat [susat] *a* sempit; tidak muat lagi: *susat mando i bagas mobil ai* sudah sempit dalam mobil itu

susu [susu] *n* tetek;

manusu *v* menetek;

manusui *v* meneteki

suyuk [suyuk] *n* nama sejenis perangkap ikan; tangguk

T

ta [ta] *n* huruf kedua belas dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

tabak [tabak] *n* dulang; talam: *tabak ibahen ianan gulei dayok* dulang dibuat tempat gulai ayam

¹**taban** [taban] *v* tahan; kekang; **itaban** *v* ditahan; dipenjara: *na marsalah itaban pulisi* yang bersalah ditahan (dipenjara) polisi; **manaban** *v* menahan; mengekang

²**taban** [taban] *n* lawan: *taban ai domma lumpat borngin nabudari* lawan itu sudah lari malam semalam

tabar [tabar] *n* obat penawar: *ia mamboli tabar bani datu* ia membeli obat penawar pada dukun

tabar-tabar [tabartabar] *n* nama sejenis tumbuhan: *porlu do tabar-tabar suanon i topi juma halani jenges tumang rupani* tabar-tabar perlu ditanam di tepi rumah karena warnanya cantik

tabas [tabas] *n* mantera; jampi; **manabas** *v* menjampi; **martabas** *v* berjampi-jampi: *datu ai martabas* dukun itu berjampi-jampi; **partabas** *n* tukang jampi

tabi [tabi] *n* kata yang digunakan untuk mendapatkan persetujuan atau izin (untuk melakukan sesuatu, ingin lewat, dsb) sebagai penanda kesopanan: *tabi, tabi, au laho lupus* maaf, maaf, saya mau lewat; **mangtabi** *v* menghormati: *anggo hita mariapusi halak dear do hita mangtabi* kalau kita melewati orang tua lebih baik menghormatinya

taboh [taboh] *a* anak: *gulei na iboanni nantuari taboh tumang* daging yang dibawahnya kemarin anak sekali

tabu [tabu] *n* nama sejenis tumbuhan labu

tabun [tabun] *a* rimbun: *hayu mangga ai tabun bulungni* pohon mangga itu daunnya rimbun; **manabun** *v* merimbun

tadah [tadah] *n* bekal: *otik tumang tadah jabolon ai* bekal buruh itu sedikit sekali; **manadahi** *v* membekali; **martadah** *v* berbekal

tadi [tadi] *n* taji: *ganjang tumang tadi ni dayok ai* taji ayam itu panjang sekali; **manadi** *v* menaji; **martadi** *v* bertaji

tading [tadiŋ] *v* tinggal; **itadingkon** *v* ditinggalkan; **manadingkon** *v* meninggalkan: *ia manadingkon au i tiga* dia meninggalkan saya di pasar; **tading-tadingan** *n* peninggalan

taduhan [taduhan] *n* keruntung; tabung: *banggal tumang taduhanni ai* keruntungnya itu besar sekali

taduk [taduk] *n* mayang kuncup: *bahat do taduk ni kelapa nami* banyak mayang kuncup kelapa kami

tadur → **tajur**

tae [taɛ] *a* nyata

taes [taɛs] *a* retak

taga [taga] *v* kencing: *si Jengo ai taga i podomanni nabodari* si Jengo itu kencing di tempat tidurnya tadi malam

¹**tagam** [tagam] *v* sedia; bersiap: *ia domma tagam paimahon parrohni pamilini hun Jakarta* dia sudah sedia menunggu kedatangan familinya dari Jakarta

²**tagam** [tagam], **tagam-tagam** *n* serap; cadangan; pengganti: *diatia dong tagam-tagam inang da, ase sandia laho* untung ada pengganti ibu, jadi dia pergi

¹**tagan** [tagan] *n* tabung: *domma magou tagan ni oppung itakko halak* tabung nenek sudah hilang dicuri orang

²**tagan** [tagan], **tagan-tagam** *n* nama sejenis cetakan gula merah: *tangka kossi gula ai dob ai, iduruskonma bani tagan-taganni* setelah gula itu masak, dituangkanlah ke dalam cetakan

tagas [tagas] *a* habis: *domma tagas indahan ai ipanganni nasi* itu sudah habis dimakannya;
managashon *v* menghabiskan;
tartagashon *v* terhabiskan

tagih [tagih] *v* tagih;
katagih *v* ketagihan; kecanduan: *katagih ia minum bagod* dia ketagihan minum tuak;
managih *v* menagih

tagil [tagil] *v* sembelih;
itagil *v* disembelih; dipotong: *lombuni itagil bani horja anakni* lembunya disembelih untuk pesta anaknya;
managil *v* menyembelih;
panagil *n* penyembelih

taha [taha] *v* belah;
martaha *v* membelah: *inang martaha hayu bani parmasak ni indahan* ibu membelah kayu untuk memasak nasi;
partaha *n* pembelah;
tartaha *v* terbelah

tahan [tahan] *a* tahan: *ia tahan manggoluh bani hasombuhan* dia tahan hidup dalam kemiskinan;
manahan *v* menahan;
manahankon *v* menahankan;
panahan *n* penahan;

tartahan *v* tertahan

tahar [tahar] *a* besar (tentang lubang): *tahar do babahni begu* mulut hantu besar lubangnya

taheak [taheya?] *n* ketiak

tahi [tahi] *n* khianat: *bahat do jolma na hona tahi halani bujatni* banyak orang yang kena khianat karena jujurnya;
martahi *v* berkhianat;
partahi *n* pengkhianat

tahu [tahu], **tahu-tahu** *n* timba; gayung;
manahu *v* menimba: *au manahu bah hun sumur* saya menimba air dari sumur;
panahu *n* penimba;
tartahu *v* tertimba

tahuk [tahuk] *n* gerakan: *ulang songon tahukni guyut!* jangan seperti geraknya tupai!

tahul → **tahu**

taun [taun] *n* tahun

tahur [tahur] *v* gali;
manahur *v* menggali: *tulang manahur tanoh laho mambahen sumur* paman menggali tanah hendak membuat sumur;
panahur *n* penggali;
tartahur *v* tergali

tahuru [tahuru], **tahuru-tahuru** *n* nama sejenis semut: *bahat tumang tahuru-tahuruni bagod ai* banyak sekali semut tahuru di pohon enau itu

¹**tail** [tail] *n* enau yang tidak lagi menghasilkan nira

²**tail** [tail] *n* sejenis mata uang pada zaman Belanda

tair [tair] *v* tergantung: *ulangma ipaturut tair andor in halani sangkot hasoman mardalan!* jangan dibiarkan tergantung tali-tali itu karena kalau teman berjalan bisa tersangkut

taja [taja] *v* rebut; rampas;

- itaja** *v* direbut; dirampas: *duitni itaja halak na seng itandaini* uangnya direbut orang yang tidak dikenalnya;
- manaja** *v* merebut; merampas
- tajak** [tajak] *n* tajak;
- manajak** *v* menajak;
- tartajak** *v* tertajak
- tajal** [tajal] *a* keras kepala: *si Obo tajal tumang, seng dapot ipodahi namatorasni* si Obo keras kepala sekali, tidak dapat dinasehati orang tuanya
- tajan** [tajan] *n* sangkar: *bahat tumang tulur ni dayok bani tajan age otik do dayokni* banyak sekali telur ayam di sangkar biarpun ayamnya sedikit
- tajap** [tajap] *a* pipih: *domma tajap ember ni bani hayu na marumbak halani odoh* embernnya sudah pipih oleh kayu yang tumbang
- tajom** [tajom] *n* tarum: *boi do tajom bani tambar borit boltok* tarum dapat dijadikan obat sakit perut
- tajuk** [tajuk] *v* anjur;
- manajukhon** *v* menganjurkan: *kopala lorong manajukhon paborsih dalam pakon bah* kepala lorong menganjurkan pembersihan jalan dan sungai
- tajur** → **tajak**
- takengan** [takeŋan] *n* lereng
- taktak** [taktak] *v* cincang: *buat gadung in, taktak lumat bani panganon ni dayok!* ambil ubi itu, cincang halus untuk makanan ayam!;
- manaktak** *v* mencincang;
- tartaktak** *v* tercincang
- taktak habong** [taktakhaboŋ] *n* anai-anai
- talag** [talag] *v* terbuka: *mase domma talag bajuni si Ali ai?* kenapa sudah terbuka baju si Ali itu?;
- ipatalag** *v* dibuka;
- patalaghon** *v* membuka
- talaga** [talaga] *n* bawah: *na hotor ulang iluan-luan bahen, tapi i talaga nakkon* yang kotor jangan di atas, tetapi letakkan di bawah
- talanjang** [talajjan] *v* telanjang: *dakdanak maridi talanjang* anak-anak mandi telanjang;
- martalanjang** *v* bertelanjang
- talari** [talar] 1 *v* terlihat jelas: *talar do ganup bani naibata* semua terlihat jelas oleh Tuhan; 2 *a* terang: *domma talari sonari pamikiranhu* pikiranku sudah terang sekarang
- talbang** [talban] *n* tebal (tentang sayatan)
- talbis** [talbis] *a* sipi: *hampirma nokkan ia madabuh, talbis nando* dia tadi hampir jatuh, sipi lagi
- talbug** [talbug] *v* jatuh: *pangkei ho manangkkih gambiri ase lang talbug* berhati-hati kamu memanjat pohon kemiri agar tidak jatuh
- taldou** [taldow] *a* berselisih jauh: *godang ni on taldou humbani na legan in* besarnya ini jauh berselisih daripada yang lain
- talempong** [taleppoŋ] *n* talempong
- tali** [tali] *n* tali: *buat tali bani panrahut barang on!* ambil tali untuk pengikat barang ini!;
- martali** *v* bertali
- tali sior** [talisiyor] *n* busur
- talkah** [talkah] *n* potongan pada batang kelapa untuk tempat berpijak saat memanjat
- tallung** [talluŋ] *n* lentera
- talotas** [talotas] *a* jelas: *sahapni ai talotas botohon* perkataannya jelas kita ketahu
- talpak** → **talpok**

talpang [talpay] *a* luas: *lang talpang parhorjaanta ai* pekerjaan kita itu tidak luas

talpok [talpok], **matalpok** *a* patah: *hayu ai matalpok* pohon itu patah;

manalpokhon *v* mematahkan: *ia manalpokhon tungkot ai* dia mematahkan tongkat itu;

mangkatalpok *v* berpatahan

talpung [talpuŋ] *v* jatuh (semua): *nonoima tongon, talpung do haganupan?* coba lihat betul, semuanya jatuh bukan?

taltal [taltal] *v* pukul;

italtal *v* dipukuli: *si Jaiman italtal tapi seng mahua* si jaiman sering dipukuli tetapi tidak apa-apa;

manaltal *v* memukuli

talun [talun] *n* hutan: *i jai dong talun bani parjumaan* di sana ada hutan untuk perladangan

talup [talup] *a* cocok; pantas: *anggo ho talup pakon si Junaha* kalau engkau cocok dengan si Junaha

talutuk [talutuk] *n* bebatuan: *akar pe lang ra tubuh i talutuk ai* akar pun tidak mau tumbuh di bebatuan itu

tama [tama] *a* cocok; pantas; patut: *haganupan tama hu bani* semuanya pantas untuk dia

tambah [tabbah] *n* tambah: *piga nari tambahni ase sukkup* berapa lagi tambahnya biar cukup;

itambahi *v* ditambah;

manambah *v* menambah;

manambahi *v* menambahi;

manambahkon *v* menambahkan;

martambah *v* bertambah

tambahur [tabbahur] *n* tempat makan dari bambu

tambal [tabbal] *v* tambal;

manambal *v* menambal;

tambalan *n* tambalan: *mase sab tambalan bani bajumin* mengapa banyak tambalan di bajumu itu?

tambam [tabbam] *v* duduk

tamban [tabban] *v* timbun: *tamban lobei lubang ai!* timbun dulu lubang ini!;

manamban *v* menimbun;

panamban *n* penimbun;

tartamban *v* tertimbun

tambang [tabbay] *v* sewa

tambar [tabbar] *n* obat;

martambar *v* berobat: *laho au martambar* saya pergi berobat;

martambari *v* berulang-ulang berobat;

martambar-tambar *v* menyenangkan hati;

partambaran *n* perobatan;

patambarhon *v* mengobatkan

tambat [tabbat] *v* ikat;

manambat *v* mengikat;

manambathon *v* mengikatkan;

tartambat *v* terikat: *hambing ni si Amir tartambat do haganupan* kambing si Amir terikat semuanya

tambihul [tabbihul] *n* tumit: *nahei ni si Ali tambihulni godang* kaki si Ali tumitnya besar

tambing [tabbiŋ] *a* bengkok: *tambing mata si Ali halani idoit bala borngin* mata si Ali bengkok karena disengat lebah kemarin

tambirik [tabbirik] *n* kuku (binatang): *tonggor lobei tambirik ni huda ai!* lihat dahulu kuku kuda itu!

tambos [tabbos] *n* nama sejenis tanaman hutan

tambul [tabbul] *n* kudapan: *etah mangan tambul lobei paima mangan ayo* makan kudapan terlebih dahulu sebelum makan (resmi)

tambun → **timban**

tambur [tabbur] *n* tanah galian: *bahat do tambur igijikkon* banyak tanah galian dilemparkan

tambus [tabbus] *v* timbun: *tambus lobei lubang ai!* timbun dahulu lubang itu!

tampak [tappak] *a* rata: *domma tampak ujung hu ujung* sudah rata dari ujung ke ujung

tampang [tappay] *n* bibir

tampar [tappar] *v* tampar;
itampar *v* ditampar: *itampar si Ali nokkan mangkap haganupan* semua tumpah ditampar si Ali tadi;
manampar *v* menampar;
manampari *v* menampari;
manamparhon *v* menamparkan

tampar apui [tapparapuy] *n* arang para-para: *dos mando birong ni bajuni pakon tampar apuy* warna bajunya sampai hitam oleh arang para-para

tampe [tappɛy] *n* letak;
itampei *v* diletakkan;
manampeihon *v* meletakkan

tampin [tappin] *v* terima;
manampin *v* menerima: *ia manampin surat bani harompokni* ia menerima surat dari orangtuanya;
panampin *n* penerima

tamporan [tapporan] *n* hilir: *pasma i tamporan paridianni daboru* pemandian perempuan tepatlah di hilir

tamporong [tapporuy] *n* tembolok

tampua [tappuwa] *n* tempua

tampuk [tappuk] *n* tangkai;
martampuk *v* bertangkai: *mangga ai lang martampuk* mangga itu tidak bertangkai

tampulak [tappulak] *n* musang: *dayokni itangkap tampulak i bagas harang bagasni* ayamnya ditangkap musang di dalam sarangnya

tanak [tanak] *v* endap;
marnanak *v* mengendap: *ia marnanak roh hu anak boru na jenges ai* ia mengendap-endap datang kepada anak gadis yang cantik itu

tanda [tadda] *n* tanda; kenal;
mananda *v* mengenal;
patandahon *v* mengenalkan;
partandaan *n* pertanda;

¹**tandang** [tadday] *v* tandang;
martandang *v* bertandang;
tandangkon *v* mengajak orang untuk bertandang

²**tandang** [tadday] *n* kentongan: *anggo dong na masa i huta igual do tandang ase ibotoh parhuta* jika ada kejadian di kampung maka dipukullah kentongan agar penduduk mengetahui

tanduk [tadduk] *n* tanduk;
mananduk *v* menanduk;
manandukhon *v* menandukkan;
martanduk *v* bertanduk;
pananduk *n* penanduk;
tandukon *n* tandukan

tandur [taddur] *n* kuda-kuda

tang [tay] *adv* hanya: *sai do tang harosukni* hanya itu cintanya

tangah [tajah] *n* kutu busuk; kepinding: *lang tarpodom halani iherati tangah* tidak bisa tidur karena digigiti kepinding

tangan [tayan] *n* tangan: *tangan manjolom, nahei manipak* tangan menjabat, kaki menyepak;
martangan *v* bertangan;
matangani *v* memberi langung dari tangan;
tangan siamun ki pemurah

tangar [tajar] *v* dengar;
manangar *v* mendengar; **1** dapat menangkap suara (bunyi) dengan telinga: *manangar radio* mendengar radio; **2**

mendapat kabar: *ia manangar kabar na jenges* dia mendengar kabar yang baik; 3 mengindah-kan: *manangar podah* mendengar nasihat;
manangarhon v mendengar-kan;
marsitangar v saling mende-
 ngar;
panangar n pendengar;
panangaran n pendengaran;
tartangar v terdengar

tangas [tarjas] n uap: *tangkas do taridah tangas bah anggo sogot-sogot* uap air tampak jelas jika pagi hari

tangga [tagga] n tangga;
martangga v bertangga: *jabu nami martangga* rumah kami bertangga

tanggak [taggak] v terbuka: *mase tanggak labahni rumah ai?* mengapa terbuka pintu rumah itu?

tanggal [taggal] v lepas; copot; *iponni domma tanggal* giginya sudah lepas

tanggam [taggam] v tetak;
itanggam v ditetak: *domma itanggam ho hayu ai?* sudah engkau tetak kayu itu?;
mananggam v menetak

tanggek [tagge?] v sedia: *domma tanggek i jai sipanganon* makanan sudah sedia di situ

tanggian [taggiyan] n nama sejenis pakis kayu yang dapat dibuat tiang gubuk

tanggiling [taggiling] n tenggiling

tanggiripan [taggiripan] n penyu

tanggo [taggo] v tampung: *tanggo bah udan ai!* tampung air hujan itu!;

mananggo v menampung;

pananggo n penampung;

tartanggo v tertampung

tanggong [taggong] n jelaga yang terdapat di periuk atau belanga

¹**tanggopul** [taggopul] n nama sejenis tumbuhan yang dapat dimakan

²**tanggopul** [taggopul] n kepompong

tanggor [taggor] v jerang: *tanggor balanga ai!* jerangkan belanga itu!;

mananggor v menjerang;

mananggorhon v menjerang-kan

tanggoruh [taggoruh] n punggung: *tanggoruh ni horbou sodap bahen sup* tulang punggung kerbau sedap dibuat sop

tangguh [tagguh] v tinggal;

manangguhkon v meninggal-kan;

tartangguh v tertinggal: *si Badu tartangguh ope bani Ali* si Badu tertinggal lagi oleh Ali

tanggulon [taggulon] n rukam

tanggung [tagguy] v tanggung;
itanggung v ditanggung;

mananggung v menanggung

tanggungan [tagguyan] n tempat makanan babi

tanggurung [tagguruy] n punggung: *ia mamboan sibonanon bani tanggurungni* dia membawa beban dengan punggungnya

tangi [taji] v dengar;

itangihon v didengarkan;

manangihon v mendengarkan: *si Ali manangihon parbualan ni sidea* si Ali mendengarkan pembicaraan mereka

tangis [tajis] v tangis; menangis: *tangis adik halani itadingkon inang* adik menangis karena ditinggalkan ibu;

tangkal [takkal] n tangkal;
 penangkal;

manangkal v menangkal;

martangkal v bertangkal

tangkap [takkap] v tangkap;

manangkap *v* menangkap;
manangkaphon *v* menangkap-kan;
panangkap *n* penangkap;
tartangkap *v* tertangkap
tangkar [takkar] *n* cupak yang terbuat dari tempurung kelapa
tangkas [takkas] *a* jelas: *domma tangkas* *huidah* sudah jelas kulihat;
ipatangkas *v* diperjelas;
patangkashon *v* memperjelas;
tartangkas *a* agak jelas
tangkei [takkey] *n* sejenis kapak; beliung
tangkidik [takkidik] *a* kecil: *dong do na bangga, ibuei tangkidik ni* ada yang besar, diberinya yang kecil
tangkiah [takkih] *v* panjang;
manangkiah *v* memanjat: *manangkiah here i hayu ai* kera memanjat di pohon itu;
panangkiah *n* pemanjat;
tartangkiah *v* terpanjang
tangking [takkiy] *v* gendong;
manangking *v* menggendong: *inang ai manangking anakni* ibu itu menggendong anaknya;
panangking *n* penggendong;
tartangking *v* tergendong
tangkir [takkir] *adv* kurang; tanggung: *parsuma horjani ai, tangkir do haganupan* percuma saja pekerjaannya, semua tanggung
tangkis [takkis] *v* sambar;
manangkis *v* menyambar: *manuk-manuk hampiles manangkis kiok* burung layang-layang menyambar ulat
tangko [takko] *v* curi;
manangko *v* mencuri: *anak ai manangko durian* anak itu mencuri durian;
panangko *n* pencuri;
tangkoan *n* curian; hasil mencuri

tangkol [takkol] *v* hinggap: *manuk na marhabong tangkol bani ranting hayu* burung yang terbang hinggap di ranting kayu
tangkong [takkoŋ] *v* mendaki: *dalanni tangkong hu dolog jalannya* mendaki ke bukit
tangkop [takkoŋ] *v* tiarap: *halak ai tangkop i atas buhit* orang itu tiarap di atas bukit
tangkuhuk [takkuhuk] *n* tengkuk; kuduk: *manongi ambulu ni tangkuhukni halani mabiar bulu kuduknya* berdiri karena takut
tangkuluk [takkuluk] *n* topi; tudung kepala;
martangkuluk *v* bertopi; memakai topi: *ahu martangkuluk* saya memakai topi
tangkul-tangkul [takkul-takkul] *n* nama sejenis tanaman yang ujung daunnya bergulung
tangtang [tattay] *v* gugur: *torih lobei tangtang ni demban!* cari dahulu sirih yang gugur
tanja [taja] *n* tombak;
mananja *v* menombak: *ia mananja aili* dia menombak babi hutan
tanjak [taja] *v* terjang;
itanjak *v* diterjang;
mananjak *v* menerjang: *mananjak dayok baliang ai anjing* itu menerjang ayam
tano → **tanoh**
tanoh [tanoh] *n* tanah; 1 permukaan bumi atau lapisan bumi yang paling atas; 2 daerah: *au marianan i tano Simalungun* saya tinggal di tanah Simalungun
tanom [tanom] *v* tanam;
mananom *v* menanam: *au mananom omei* saya menanam padi;
mananomi *v* menanami;
martanom *v* bertanam;

pananom *n* penanam;
pananoman *n* penanaman;
tanomon *n* sesuatu yang di-
tanam;
tartanom *v* tertanam
tantan [tattan] *n* akar yang
bergantung; *buat lobei tantan
ni hayu ai!* ambil dulu akar
yang bergantung di pohon itu!
tantoban [tattoban] *n* galang di
atas tiang tempat melengkutkan
lantai
tao [taɔ] *n* danau: *tao Toba na
laingan* Danau Toba yang
indah
tapa [tapa] *v* tapa; semedi;
martapa *v* bertapa; bersemedi:
piga borngin ho martapa i jai?
berapa malam kau bertapa di
situ?;
partapaan *n* pertapaan
tapak [tapak] *n* tapak
tapang [tapanj] *adv* bersamaan:
lahoma hita tapang hu jai kita
pergi besamaan ke sana
tapangan [tapayan] *n* tali perian
tape → **tapei**
tapei [tapey] *n* tapai;
manapei *v* menapai: *ibotoh
inang mambahen tapei* ibu
pandai membuat tape;
panapei *n* penapai
tapi [tapi] *p* tetapi
tapi garo-garo [tapigarɔgarɔ] *n*
elang
tapian [tapiyan] *n* pemandian;
tempat mandi;
martapian *v* pergi ke tempat
mandi: *au martapian i tao* saya
pergi mandi ke danau;
patapianhon *v* memandikan
anak yang baru lahir serta
memberi nama
¹**tapis** [tapis] *a* pecah
²**tapis** [tapis] *n* saringan
tapongan [tapɔnj] *n* bakul
taptap [taptap] *a* basah;

manaptapi *v* membasahi; men-
cuci: *au manaptapi baju i topi
bah* saya mencuci baju di tepi
sungai;
taptapan *a* sudah jadi basah;
tartaptapi *v* terbasahi
tara [tara] *n* meterai; tera
tarahuak [tarahuwak] *n* sejenis
rumput menjalar
taram [taram] *n* saat; musim
taran → **taram**
tarasih [tarasih] *n* nama sejenis
burung berparuh panjang dan
pengisap bunga
tarei [tarɛy], **mantarei** *v* memuja:
*nattuari dong huidah mantarei
siumbah* tadi malam aku me-
lihat ada orang memuja hantu
tare-tare [tarɛtarɛ] *n* penumpang
targok [targɔk] *a* sesak: *ia targok
halani borit napas* ia sesak
karena sakit napas
tarhatos [tarhatɔs] *v* pingsan
tarik [tarik] *v* tarik; hela;
itarik *v* ditarik: *sisir itarik
horbo* bajak ditarik oleh kerbau;
manarik *v* menarik;
manarikhon *v* menarikkan;
panarik *n* penarik;
tartarik *v* tertarik
tarngalut [tarjalut] *a* agak susah;
goluhni tarngalut hidupnya
agak susah
tarnitni [tarnitni] *n* cincin
tarombo [tarobbo] *n* silsilah (ten-
tang keluarga); urutan marga-
marga dari zaman dahulu
hingga kini;
martarombo *v* bersilsilah:
*anggo pajumpa pakon jolma na
baru maningon martarombo*
kalau bertemu dengan orang
baru harus bersilsilah
taron [tarɔn] *n* derita;
sitaronon *n* yang diderita (ten-
tang perasaan dsb): *parngit do
sitarononni sonari* sulit sekali
yang dideritanya saat ini

taronong-onong [tarɔŋɔŋɔŋɔŋ] *n* nama sejenis rumput

tarsop [tarsɔp] *adv* terlanjur: *ulangma ho marhoru halani palahoumu domma tarsop sonon!* janganlah kau bersedih karena perbuatanmu telah terlanjur begini!

tartar [tartar] *v* serak;
manartarhon *v* menyerakkan;
martartar *v* berserak: *bahat duitni martartar i jai* banyak uangnya berserak di sana

tarugui [taruguy] *n* lidi ijuk

taruh [taruh] *v* antar;
manaruhkon *v* mengantar; mengantarkan: *manaruhkon tinongos bani inang* mengantarkan kiriman untuk ibu;
marsitaruhkon *v* saling mengantar;
panaruhkon *n* pengantar;
tartaruhkon *v* terantar

taruhuah [taruhuah] *n* sejenis rumput yang menjalar

taruitui [taruwituy] *n* bulu roma

tarup → **tayup**

¹**tasak** [tasak] *n* kapur

²**tasak** [tasak] *a* tanak: *domma tasak indahanmu i?* sudah matang nasimu itu?

tastas [tastas] *v* retas;
itastas *v* diretas: *domma itastas ho dindingmu i?* sudahkah engkau retas dindingmu itu?;
manastas *v* meretas

tata [tata] *v* tuntun;
mantata *v* menuntun: *si Aman mantata adekni laho mardalan* si Aman menuntun adeknya yang mau berjalan

tatabu [tatabu] *n* tebu

tatada [tatada] *n* nama sejenis kayu

tatadu [tatadu] *n* ulat daun keladi

tatah [tatah] *v* tatah; memberi hiasan emas atau permata

tatang [tatay] *v* tatang;
manatang *v* menatang

tatap [tatap] *v* tinjau;
manatap *v* meninjau: *ia manatap bangunan in* ia meninjau bangunan itu;
panatap *n* peninjau

tataring [tatarin] *n* tempat tungku; dapur;
martataring *v* berdapur

tauk lawan [tauklawan] *v* melawan: *pang ho tauk lawan danak on?* beranikah engkau melawan anak itu?

taur [taur] *v* panggil;
itaur *v* dipanggil: *si Ani itaur si Badu* si Ani dipanggil si Badu;
manaur *v* memanggil;
manaurhon *v* memanggilkan

tawa [tawa] *n* tawa;
tartawa *v* tertawa: *bahat halak tartawa i bagas jabumu i* banyak orang tertawa di dalam rumahmu itu

tawar [tawar] *n* jamu; penawar racun

tawas [tawas] *n* tawas

tawei-tawei [taweytawey] *n* nama sejenis ulat

tayup [tayup] *n* atap: *tayup ni rumah nami ibaen aribut* atap rumah kami dibuat dari ijuk;
martayup *v* beratap;
martayupkon *v* beratapkan; beratap

teal [teyal] *a* tidak sama: *pas songon kilo na teal lang dos borat ni* seperti timbangan yang tidak sama beratnya

teas [teyas] *n* kaki: *teasni dayok ai ginjang* kaki ayam itu panjang

teba [teba] *n* sisa; tertinggal: *dong pe na teba?* ada lagi yang tertinggal?

teba-teba *n* sisa-sisa: *ia mangan teba-teba ni halak* dia memakan sisa-sisa orang

tedang [tɛdan] *a* jelas;
patedanghon *v* menjelaskan

tedek [tɛdek] *v* tadah;
itedek *v* ditadah;
manedek *v* menadah;
manedekhon *v* menadahkan:
ulang pala ho manedekhon
tangan humbani halak bekon!
 jangan lagi engkau menadahkan tangan kepada orang lain;
panedek *n* penadah

teget [tɛgɛt] *a* cocok; pantas:
sonari teget ia jadi polisi
 sekarang ia pantas menjadi polisi

teh [tɛh] *n* teh; pohon teh

tehan [tɛhan] *v* tahan;
itehan *v* ditahan;
manehan *v* menahan;
tartehan *v* tertahan

tehor [tɛhɔr] *a* kurus: *lang pala mabiar ho, badanni pe do tehor songon balang hayu* engkau tidak usah takut, badannya pun kurus seperti belalang kayu

tekeh [tɛkeh] *n* tembakau isapan

tektek [tɛktek] *v* tetes; titik;
manektek *v* menetes: *bagod na marbah manektek sali-sali enau* yang berair (setelah disadap) menetes sekali-sekali;
mangkatektek *v* bertetesan

telambung [tɛlabuy] *n* pelampung: *bahen telambungni ase ulang mogap!* buat pelampungnya supaya jangan tenggelam!

teleng [tɛlɛŋ] *a* miring;
patelenghon *v* memiringkan

telep [tɛlɛp] *v* terbang: *peles telep* piring terbang

telpak [tɛlpak] *adv* kurang; tidak lengkap: *ai mase telpak na sada on?* mengapa yang satu ini kurang?

telpang [tɛlpang] *v* berbeda: *ai mase telpang pahorjaan nasiam on?* mengapa pekerjaan kalian ini berbeda?

tembak [tebbak] *v* tembak;
itembak *v* ditembak: *mase itembak ho buyut ai?* mengapa engkau tembak tupai itu?;
manembak *v* menembak;
manembakhon *v* menembakkan;
panembak *n* penembak;
tartembak *v* tertembak

tembok [tɛbbɔʔ] *n* tembok;
manembok *v* menembok

tempang [tɛppang] *a* pincang

tendel [tɛddɛl] *a* keras kepala: *si Mudin tendel do, seng tarpodahi* si Mudin keras kepala, tidak bisa dinasihati

tenger [tɛŋɛr] *a* keras; padat dan kuat; *tenger pe batu, tengeran do uhur pb* keras pun batu, lebih keras pikiran

tenjalak [tejjalak] *v* loncat; meloncat: *mase tenjalak ho i jin?* mengapa engkau meloncat di situ?

tenju [teju] *n* tinju;
manenju *v* meninju;
martenju *v* bertinju: *si Maung martenju pakon si Daulat* si Maung bertinju dengan si Daulat;
partenju *n* petinju

tepak [tɛpak] *n* tepak; tempat rokok atau sirih

tepal [tɛpal] *adv* tidak sama: *mase tepal panimbanganmu?* mengapa tidak sama timbanganmu?

tepek [tɛpek] *n* tepek: *gula merah ni si Butek 20 tepek bahatni gula merah si Butek banyaknya 20 tepek*

tepong [tɛpuŋ] *n* markisa

terab [tɛrab] *n* serdawa;
marterab *v* berserdawa: *marterab si Ali siap mangan si Ali berserdawa setelah selesai makan*

terbad [tɛrbad] *a* patah: *terbad pat ni dayok ai igijig si Munir* kaki ayam itu patah dilempar si Munir

teres [tɛrɛs] *n* utang: *holi teresmu bayar!* bayar utangmu nanti!;

marteres *v* berutang

tete [tɛtɛ] *n* kemaluan perempuan; vagina

tetet [tɛtɛt] *v* setubuh; senggama;

maneteti *v* menyetubuhi;

martetet *v* bersetubuh; bersenggama

tiak [tiyak], **martiak** *a* kencing: *anak-anak ai martiak i dalam* anak-anak itu kencing di jalan

tiang [tiay] *n* tiang;

martiang *v* bertiang

tias [tiyas] *v* tunduk;

maniashon *v* menundukkan;

tartias *v* tertunduk

tibal [tibal] *v* tidur; berbaring;

patibalhon *v* menidurkan; membaringkan: *patibalhon inang anakni i podoman* ibu itu menidurkan anaknya di tempat tidur

tibis [tibis] *n* lemang

tibtib [tibtib] *v* potong rata: *holi tibtib hotang ai!* potong rata rotan itu!;

manibtib *v* memotong rata

tidah [tidah] *v* tanam; *holi tidah omei on i juma!* tanam padi ini di ladang nanti!;

mantidah *v* menanam;

tidahan *n* tempat menanam (sawah atau ladang)

tidak [tida²] *a* jelas; nyata: *nai tidak taridah* begitu jelas terlihat

tidos [tidɔs] *v* mati: *domma tidos ulog ai* ular itu telah mati;

patidoskon *v* mematikan

tidur [tidur] *v* sodor;

mantidurhon *v* menyodorkan

tiga [tiga] *n* pasar; pekan: *mardalan si Amir hu tiga* si Amir berjalan ke pasar;

martiga *v* pergi ke pasar;

martiga-tiga *v* berjualan; berdagang; berniaga;

partiga-tiga *n* pedagang: *tolu halak partiga-tiga* tiga orang pedagang;

tiga-tiga *n* dagangan; barang dagangan

tigtig [tigtig] *v* timang: *neh tigtig lobei adek ni si Jonaha ai!* ayo timang dulu adik si Jonaha itu!

¹**tiha** [tiha] *n* umpat;

mantiha *v* mengumpat: *ulang mantiha humbani hasoman* jangan mengumpat kepada sesama kawan

²**tiha** [tiha], **mangatiha** *v* meramal

tiham [tiham] *v* tikam;

maniham *v* menikam;

manihamhon *v* menikamkan;

marsitihaman *v* tikam-menikam;

paniham *n* penikam;

tartiham *v* tertikam

tijur [tijur] *n* ludah;

martijur *v* meludah: *ulang martijur bani dasor!* jangan meludah di lantai!

tikal [tikal] *a* meninggal: *domma tikal ia i topi tao Toba* ia meninggal di tepi danau Toba

tikar [tikar] *n* tikar

tikas [tikas] *n* parut; bekas luka pada kulit;

martikas *v* berparut: *bohini martikas hona piso* wajahnya berparut terkena pisau

tilaha [tilaha] *n* anak yang telah meninggal: *piga halak tilahamu?* berapa orang anakmu yang telah meninggal?

tiktik [tiktik], **tiktikan** *n* katak; kodok

tilam [tilam] *n* tilam; kasur: *amparhon tilam ase modom!* bentangkan tilam agar tidur!

tili [tili] *n* jelas: *naima tili hutangar* begitu jelas kudengar
tiling [tilij] *a* terarah: *haganupan tiling humbani hu parsahapan pangulu* semua terarah kepada pembicaraan penghulu
tilpak [tilpak] *v* petik;
itilpak *v* dipetik: *mase itilpak bunga on?* mengapa dipetik bunga ini?;
manilpak *v* memetik;
panilpak *n* pemetik;
tartilpak *v* terpetik
timah [timah] *n* timah
timbangou [tibbonow] *n* tembakau
timbang [tibbay] *v* timbang: *boan hujon lasina ai ase hita timbang!* bawa kemari cabai itu supaya kita timbang!;
manimbang *v* menimbang;
panimbang *n* penimbang
timbas [tibbas] *a* jelas: *parsahapan si Ali timbas* pembicaraan si Ali jelas
timbuk [tibbonuk] *v* muncul;
martimbuk *v* bermunculan: *martimbuk sibahut ai* ikan lele itu bermunculan
sibahut [sibahut] *n* ikan lele
timbun [tibbonun] *n* timbun;
itimbun *v* ditimbun: *ulang itimbun parit ai!* jangan ditimbun parit itu!;
manimbun *v* menimbun;
panimbun *n* penimbun;
tartimbun *v* tertimbun
timbul → **timbuk**
timpal [tippal] *v* terkapar
timuk [timuk] *n* rotan yang sudah tua
timus [tinus] *n* asap;
martimus *v* berasap
tinada [tinada] *Sp n* muara sungai
tinaru [tinaru] *n* telur;
martinaru *v* bertelur
tindih [tiddih] *v* tindih: *anggo domma isusun, tindih ase bani*

baroti! kalau sudah disusun, tindih lagi dengan beroti!;
manindih *v* menindih;
panindih *n* penindih;
tartindih *v* tertindih
tindang [tiddaj] *Tb v* tegak; berdiri: *tindang ia i atas bukit* dia berdiri di atas bukit
ting [tij] *n* tiruan bunyi; denting: *songon bosipokpok, ting sorani* seperti besi dipukul, ting bunyinya
tinggala [tiggala] *n* bajak; mata bajak
tinggil [tiggil] *v* kelahi; tengkar;
maninggili *v* menengkar;
martinggil *v* berkelahi;
 bertengkar: *ulang martinggil handian!* jangan kalian berkelahi!;
partinggil *n* orang yang suka bertengkar
tinggir [tiggir] *a* tinggi: *tinggirhu 165 cm* tinggiku 165 cm
tingkal [tikkal] *v* anjur;
maningkal *v* menganjurkan: *maningkal kopala lorong in paborsih dalam dohot bah* kepala lingkungan menganjurkan untuk membersihkan jalan dan sungai
tingkap [tikkap] *n* jendela: *dong tolu tingkap rumahku* ada tiga jendela rumahku;
martingkap *v* berjendela
¹**tingki** [tikki], **partingkian** *n* peringatan
²**tingki** [tikki] *adv* sedang
tingkir [tikkir] *v* lihat;
itingkir *v* dilihat: *mase lang itingkir ho nokkan hu ja lahani?* mengapa tidak dilihat olehmu ke mana perginya?;
maningkir *v* melihat
tingkis [tikkis] *v* harap; mohon;
martingkis *v* berharap: *haganupan halak martingkis hasonangan* semua orang berharap kesenangan

tingkup [tikkup] *v* sergap;

itingkup *v* disergap;

maningkup *v* menyergap:

domma maningkup polisi panangko ai polisi telah menyergap pencuri itu

tingting [tittij] *n* pengumuman; pemberitahuan: *dong tingting i*

kantor kepala desa ada pengumuman di kantor kepala desa

tingtingbah [tittijbah] *n* nama sejenis burung

¹**tinjak** [tijjak] *n* perangkap

²**tinjak** [tijjak] *n* keturunan

tinop [tinɔp] *v* tenggelam; karam;

patinophon *v*

menenggelamkan

tinta [titta] *n* tinta

tintin [tittin] *n* cincin: *tintin omas* cincin emas;

martintin *v* bercincin

tios [tiyɔs] *v* abai;

itioshon *v* diabaikan: *otik pe lang itioshonni hita* sedikitpun

kita tidak diabaikannya;

manioshon *v* mengabaikan;

tartioshon *v* terabaikan

tipa [tipa] *v* timpa;

itipa *v* ditimpa: *naheiku itipa*

hayu kakiku ditimpa kayu;

manipa *v* menimpa;

tartipa *v* tertimpa

tipak [tipak] *a* sopan: *parlahouni*

tipak pakon haganupan jolma

kelakuannya sopan kepada semua orang

tipis [tipis] *a* tipis: *mamasang*

kaca tipis Ali i tingkap rumahni

Ali memasang kaca tipis di jendela rumahnya;

patipishon *v* menipiskan;

tartipis *a* agak tipis

tiptip [tiptip] *n* nama sejenis burung

tipu [tipu] *n* tipu: *hona tipu si Anto i tiga nantuari* si Anto kena tipu di pasar kemarin;

manipu *v* menipu;

panipu *n* penipu;

tartipu *v* tertipu

tirahap [tirahap] *a* teruk; parah:

na borit tirahap biasani

mangutahkon daroh yang sakit

teruk biasanya memuntahkan darah

tirangkap [tirakkap] *n* perangkap;

manirangkap *v* memerangkap;

tartirangkap *v* terperangkap

tirdang [tirdan] *a* mati: *dayok ai*

domma tirdang ayam itu telah mati

tirei [tirey] *n* layar;

manirei *v* memasang layar

tirgas [tirgas] *Spp a cekatan*

tiris [tiris] *a* bocor: *ulang*

mambuat aek pakon ember na

tiris! jangan mengambil air

dengan ember yang bocor!

tirtir [tirtir] *v* tabur;

manirtir *v* menabur: *manirtir*

gulo inang i kopi ibu menabur

gula di kopi;

manirtiri *v* menaburi;

manirtirhon *v* menaburkan

tiru [tiru] *v* tiru;

maniru *v* meniru: *maniru ia*

hasil horja ni halak ia meniru

hasil pekerjaan orang;

marsitiruan *v* tiru-meniru;

paniru *n* peniru;

tartiru *v* tertiru

titah [titah] *n* perintah;

manitah *v* memerintah;

manitahi *v* memerintahi;

manitahkon *v* memerintahkan;

panitah *n* pemerintah

titeng [titeŋ] *v* timang;

maniteng *v* menimang

titi [titi] *a* gila; tidak waras

titir [titir] *n* baris;

martitir *v* berbaris: *haganup*

martitir roh hu jon semua ber-

baris datang ke mari;

patitirhon *v* membariskan

tittit [tittit] *n* nama sejenis burung kecil
tiung [tiuyɯ] *n* terong belanda
tiur [tiyur] *a* nyaring: *hatani tiur pas songon i bagas lubang* suaranya nyaring seperti di dalam lubang
toal [towel] *a* bijak
tob [tɔb] *n* tiruan suara dentuman
Toba [toba] *n* salah satu subsuku Batak
tobak [tobak] *v* tikam;
manobak *v* menikam;
manobakkon *v* menikamkan: *parburu ai manobakkon pisou hu borgokni singa* pemburu itu menusukkan pisau ke leher singa;
marsitobakan *v* bertikam-tikaman;
panobak *n* penikam;
tartobak *v* tertikam
tobal [tobal] *a* tebal: *dong sadiha tobalni bukumu?* seberapa tebal bukumu?;
tartobal *a* agak tebal
tobas [tobas] *v* tebas;
itobas *v* ditebas;
manobas *v* menebas: *manobas harangan parjuma tolu rante* petani menebas hutan tiga rantai;
partobas *n* penebas;
tartobas *v* tertebas
tobat [tobat] *v* tobat: *sonari domma tobat ia, seng songon ondi be ia* telah tobat sekarang, tidak lagi seperti dahulu;
martobat *v* bertobat
tobayas [tobayas] *n* nama sejenis ular
tobu [tobu] *n* tebu;
matobu *a* manis;
matobui *v* memanisi;
matobu-tobu *a* asam manis; bercampur rasa asam dan manis

tobus [tobus] *v* tebus;
manobus *v* menebus;
panobus *n* penebus;
tartobus *v* tertebus
tobtob [tɔbtɔb] *a* gemuk pendek: *badanni tobtob* badannya gemuk pendek
todei [todɛy] *n* sisa: *domma bois, tading todeini mando* sudah habis, tinggal sisa-sisanya lagi;
manodeihon *v* menyisakan;
martodei *v* bersisa
todei-todei → **todei**
todoh [todɔh] *v* pilih; tunjuk;
itodoh *v* dipilih: *na sada on domma itodoh si Badu ai* yang satu ini telah dipilih si Ali;
manodoh *v* memilih;
todohan *n* pilihan
todos [todɔs] *v* terlentang: *anggo domma modom todos torus das bani sogod* kalau sudah tidur, ia terlentang terus sampai pagi
togap [togap] *a* tegap; gagah: *togap dakdanak ai marangkula* anak lelaki itu berbadan tegap
togas [togas] *a* segar: *baru pe songon na togas ia idahon* baru dia kelihatan segar
togong [togɔŋ] *v* tahan: *togong halak ai, ulang ibere ia misir!* tahan orang itu, jangan biarkan ia pergi!;
manogong *v* menahan
togu [togu] *v* bimbing; tuntun;
manogu *v* membimbing;
marsitoguan *v* bimbing-membimbing;
panogu *n* pembimbing
toguh [toguh] *a* teguh; kukuh;
patoguhkon *v* meneguhkan
toha [toha] *v* mulai;
manoha *v* memulai: *manoha sabah* memulai bersawah
tohang [tohan] *n* palang dada; atap
tohod [tohod] *n* lutut;
martohod *v* berlutut

tohuk [tohuk] *n* katak (yang hidup di sungai)

toi → **tois**

tois [tois] *n* tahi; kotoran;

martois *v* buang air besar; berak

tojok [tojok] *v* tusuk; tikam;

manojok *v* menusuk; mencucuk;

tartojok *v* tertusuk: *tartojok paku naheihu* kakiku tertusuk paku

token [token] *n* cap; stempel;

manokan *v* mencap; menstempel;

martokan *v* bercap; berstempel

tolah [tolah] *v* cerai: *dong tolah rombani* sudah cerai kedua belah pihak;

manolahkon *v* menceraikan;

martolah *v* bercerai

tolon [tolon] *v* telan;

manolon *v* menelan;

tartolon *v* tertelan

tolonan [tolonan] *n* kerongkongan: *borit tolonanni manolon indahan* kerongkongannya sakit menelan nasi

tolngou [tolngow] *v* tergenang: *i sabahta tolngou bah ni udan* air hujan tergenang di sawah kita

tolor → **tolur**

tolu [tolu] *num* tiga;

partolu *num* pertiga;

patoluhon *num* yang ketiga: *au anak patoluhon bani keluarga* saya anak ketiga dalam keluarga;

toluhon *num* tigakan; jadikan tiga

tolur [tolur] *n* telur;

martolur *v* bertelur: *marhotek do indung ni dayok dob martolur* ayam betina berkotek sesudah bertelur

tomat [tomat] *a* mahir: *tomat bani marsahap* mahir berbicara

tombaga [tobbaga] *n* tembaga

tombak [tobbak] *n* hutan; rimba: *i tombak bahat hayu na banggal* banyak kayu besar di hutan

tombei [tobbey] *v* buat;

manombei *v* membuat: *manombei rumah* membuat rumah;

panombei *n* pembuat

tombom [tobbom] *n* pantat; bokong

tombu [tobbu] *n* ayam laga

tombuk [tobbuk], **matombuk** *v* tembuk;

manombuk *v* menembuk

tombul [tobbul] *n* air yang terdapat dalam bambu

tombur [tobbur] *v* campur;

manombur *v* mencampur: *manombur bah ni tambar* mencampur air obat;

panombur *n* pencampur;

tartombur *v* tercampur

tomos [tomos] *adv* amat; sangat; parah: *na boritni tomos tumang* penyakitnya sangat parah

tompas [toppas] *v* pukul; tampar;

manompas *v* memukul; menampar: *ia lang onggah manompas anak-anakni* dia tidak pernah menampar anak-anaknya;

manompasi *v* memukuli; menampari

tompoh [toppoh] *n* sampah: *tompoh bulung ni botik* sampah daun papaya;

martompoh *v* bersampah

¹**tompu** [toppu] *v* cabut;

itompu *v* dicabut: *ipon na borit podasma itompu* gigi yang sakit cepatlah dicabut;

manompu *v* mencabut;

tartompu *v* tercabut

²**tompu** [toppu] *adv* tiba-tiba: *hape tompu roh udan* hujan turun tiba-tiba

tompul [tɔppul] *v* tiup;
manompul *v* meniup: *ise do na manompul sulim ai?* siapa yang meniup seruling itu?;
panompul *n* peniup

tomu [tomu] *v* temu;
manomuhon *v* menemukan;
martomu *v* bertemu: *martomu halak ai i pardalanan* orang itu bertemu di perjalanan

tomulang [tomulaj] *adv* mesti; harus: *tomulang marhata longgur anggo domma marjepjep hilap* kalau telah berkata silap harus berkata keras

tona → **tonah**

tonah [tonah] *n* pesan: *padas tonahku bani halak ai* sampaikan pesanku untuk orang itu;
manonahkon *v* memesan;
tinonahkon *n* yang dipesankan;
tonahon *n* pesanan

tonan [tonan] *n* upa-upa; hadiah

tonang [tonaj] *a* tenang;
patonanghon *v* menenangkan

tondang [tɔndaj] *n* nama marga (bagian dari marga Purba)

tondok [tɔddɔk] *v* menginap

tondol [tɔddɔl] *v* tumbuk;
itondol *v* ditumbuk: *itondol omei ai i bagas losung* padi itu ditumbuk di dalam lesung;
manondol *v* menumbuk

tondong [tɔndɔj] *n* kerabat laki-laki dari pihak ibu; abang/kakak/adik istri;
martondong *v* beripar (laki-laki dengan saudara laki-laki istri)

¹**tondui** [tɔdduy] *n* roh: *domma roh tondui halak na matei* roh orang mati itu telah datang

²**tondui** [tɔdduy] *a* berat

tondung [tɔdduy] *v* ramal;
manondung *v* meramal: *si Lotung manondung halak ai* si Lotung meramal orang itu

¹**tong** [tɔj] *adv* selalu: *tong ia marguro-guroi hu jabuku* dia selalu bermain ke rumahku

²**tong** [tɔj] *n* tong; tempat air: *buluh dapot ibahen ianan ni bah songon tong* bambu dapat dibuat tempat air seperti tong

tongah [tojah] *n* tengah;
satongah *num* setengah;
tongah-tongah *n* pertengahan;

tongak [tojak], **manongak** *v* menengadahkan: *manongak tanganni hu atas* tangannya menengadahkan ke atas

tongantagan [tojattagan] *n* tunangan: *jenges tumang tongantagan na ipadear ni tulang* tunangan yang dipilih paman cantik sekali

tongar → **tangar**

tonggo [tɔggɔ] *n* doa;
itonggohon *v* didoakan;
manonggohon *v* mendoakan;
martonggo *v* berdoa;
tonggohonon *n* yang akan didoakan

tonggor [tɔggɔr] *v* lihat;
hatonggoron *n* kelihatan;
itonggor *v* dilihat;
manonggor *v* melihat: *au manonggor mara* saya melihat kecelakaan;
manonggori *v* melihat; mengamati-amati;
manonggor-nonggor *v* melihat-lihat;
marsitonggoran *v* saling melihat;
panonggor *n* orang yang melihat; pengunjung; penonton;
panonggoran *n* penglihatan;
tartonggor *v* terlihat

tongkar [tɔkkar], **martongkar** *v* bertengkar: *si Amir dohot si*

- Mina martongkar* i dalam si Amir dan si Mina bertengkar di jalan;
partongkar *n* orang yang suka bertengkar;
partongkaran *n* pertengkaran
tongkarang [tokkarang] *n* kolong rumah
tongkol [tɔkkɔl] *n* tungkul:
malopah inang tongkol jagol na poso ibu memasak tungkul jagung muda
tongon [toŋɔn] *a* benar;
patongonhon *v* membenarkan; menyatakan benar
tongos [toŋɔs] *v* kirim;
itongos *v* dikirim;
itongoskon *v* dirimkan:
itongoskon surat humbani kantor pos surat dikirimkan melalui kantor pos;
manongos *v* mengirim;
manongoskon *v* mengirimkan;
panongos *n* pengirim;
tinongos *n* kiriman
tongos-tongos [toŋɔstɔŋɔs] *n* nama sejenis tumbuhan bercun
tongtong [tɔttɔŋ] *adv* senantiasa; selalu; selamanya
tonja [tɔjja] *v* titip;
itonja *v* dititip: *itonja ugasni i rumah si Neli* barangnya dititip di rumah si Neli;
itonjahon *v* dititipkan;
manonjahon *v* menitipkan
tonjan [tɔjjan], **tartonjan** *v* termenung: *halak ai hundul tartonjan* orang itu duduk termenung
tonton [tɔttɔn] *n* dada;
martonton *n* berdada (yang berisi penuh)
tonun [tonun] *n* tenun;
manonun *v* menenun;
martonun *v* bertenun: *anak boru marosu martonun* anak gadis suka bertenun;
partonun *n* penenun;
partonunan *n* rumah tenun
top [tɔp] *n* tiruan bunyi letupan
topa [topa] *v* tempah;
manopa *v* menempah;
panopa *n* penempah; pandai besi: *panopa ai mambaen pisou* pandai besi itu membuat pisau;
patopahon *v* menempahkan
topak [topak] *v* petik;
manopak *v* memetik: *manopak inang bulung timbahou* ibu memetik daun tembakau;
manopakhon *v* memetikkan
topap [topap] *n* tepuk;
martopap *v* bertepuk: *dakdanak martopap halani malasni uhurna* anak-anak bertepuk tangan karena sedang bergembira
topar [topar] *v* tampar; tepuk;
manopar *v* menampar: *ia lang onggah manopar anak-anakni* dia tidak pernah menampar anak-anaknya
topas [topas] *n* tepas: *topas ipake gabe dingding* tepas dipakai untuk dinding
topat [topat] *a* tepat: *ai topat tumang pambotohmu ai memang tepat sekali* pengetahuanmu itu
topi [topi] *n* tepi; pinggir: *topi tao Toba* tepi danau Toba
topik [topik], **matopik** *a* sompek: *domma matopik pinggan ondi pinggan yang dulu sudah sompek*
toping [topiŋ] *n* topeng;
martoping *v* bertopeng
topong [topɔŋ] *v* masuk: **matopongkon** *v* memasukkan: *matopongkon bah ia hu bagas buluh* ia memasukkan air ke dalam bambu
¹**topot** [topɔt] *v* mengakui

²**topot** [topɔt], **topot-topot** *n* ampun;
manopoti *v* mengampuni: *hata manopoti na salah* kata yang mengampuni salah
topu [topu] *n* sejenis daun yang dapat dijadikan sayur
topung [topuŋ] *n* tepung: *inang mambahen itak pakon topung* ibu membuat itak dari tepung
torab [torab] *n* kali
torang [toraj] *a* terang;
manorangi *v* menerangi;
panorang *n* penerang;
patoranghon *v* menerangkan;
tartorang *a* agak terang
toras [toras] *a* tua;
patorashon *v* menuakan;
tartoras *a* agak tua;
torasan *n* orang (laki-laki atau perempuan) yang tidak kawin walau umur sudah lanjut;
namatoras *n* orang tua
tordou [tɔrdɔw] *n* alas kaki
torih [torih] *v* cari; periksa;
manorih *v* mencari: *humationg do ia manorih duitni na magou in* ia berputar-putar mencari uangnya yang hilang itu;
marsitorihan *v* mencari-carian;
panorih *n* pencari; pemeriksa;
panorihon *n* pencarian;
tartorih *v* mencari;
torih-torih *v* sedang mencari-cari
torik [torik] *a* capek; lelah: *torik amang halani dongkah mardalan ayah capek karena lama berjalan*
torjang [tɔrjaj] *n* sejenis pisau yang biasa diselipkan di pinggang; golok
torjok [tɔrjɔk] *n* pancang: *bahenma torjok batas tanoh ai i jai!* buatlah pancang sebagai batas tanah itu di sana!

torkis [tɔrkis] *n* sehat: *ia domma torkis* ia sudah sehat;
hatorkisan *n* kesehatan
tornoh [tɔrnɔh], **matornoh** *v* runtuh: *domma matornoh tanoh ai* tanah itu sudah runtuh
torop [tɔɔp] *n* sejenis kayu bergetah dan berdaun lebar
torsa [tɔrsa] **1** *v* selesai: *sidea torsa marhorja* mereka telah selesai bekerja; **2** *a* baik sekali; sempurna: *domma torsa* sudah sempurna
tortor [tɔrtɔr] *n* tari;
manortor *v* menari;
manortorhon *v* menarikan: *ia manortorhon Sitalasari, tortor na tarbarita i Simalungun* ia menarikan Sitalasari, tarian yang terkenal di Simalungun;
panortor *n* **1** penari; **2** cara menari;
panortoran *n* **1** tempat menari; **2** perihal yang berkaitan dengan tari-menari;
tartortorhon *v* tertarik; dapat ditarikan;
tortor sombah *n* tari persembahan atau penghormatan; tari untuk menghormati pihak mertua atau raja-raja pada masa lampau dan sekarang untuk menyambut kedatangan tamu
toruh [toruh] *n* bawah;
partoruh *n* bagian bawah
torus [torus] *adv* terus: *marhorja torus ia i saba* ia bekerja terus di sawah;
patorushon *n* meneruskan;
torus uhur *ki* pikiran tenang
torusuk [torusuk] *a* dingin (yang meresap);
partorusuk *n* hal dingin: *pas songon partorusuk ni es* persis seperti dinginnya es
totap [totap] *v* tetap: *seng pala mabiar ham, totaphon uhurmu!* engkau tidak usah takut, kuatkan hatimu!;

manotaphon *v* menetapkan
totok [totɔʔ] *n* gigi anak-anak:
domma piga totokni tubuh?
 sudah berapa giginya tumbuh?
totor [totɔr] *a* terang: *domma totor*
pangahaphu sudah terang pera-
 saanku
towod [towɔd] *n* lutut: *mahua*
towodmu mardaroh? mengapa
 lututmu berdarah?;
manowod *v* berlutut; menyem-
 bah: *manowod do ia ro* dia
 datang menyembah
tu [tu] *kp* **tumang** *adv* terlalu;
 sangat: *bahattu* terlalu banyak
tua [tuwa] *a* tua;
matua *n* yang tua;
partua *n* orang yang dituakan;
partua-tua *n* orang yang tua
 yang pernah menikah;
sintua *n* orang yang dituakan;
 imam dalam agama Kristen
tuah [tuwah] *n* peruntungan; tuah;
hatuahon *n* keberuntungan:
hatuahon do halak na
manangihon hata ni naibata
 keberuntungan bagi orang yang
 mendengarkan sabda Tuhan;
martuah *v* beruntung; ber-
 bahagia
tuak [tuwak] *Tb* *n* tuak;
panuakon *n* proses membuat
 tuak
tuakal [tuwakal] *v* kuat bekerja:
tuakal si Jusli i jumani si Jusli
 kuat bekerja di ladang
tualah [tuwalah] *n* kain lap: *anggo*
domma maridi, pakai tualah
ase koring kalau sudah mandi
 pakai kain lap agar kering
tualang [tuwalaj] *n* kayu raja:
hayu tualang biasani bagal-
bagal janah godang kayu raja
 biasanya besar-besar dan pan-
 jang
tualu [tuwalu] *n* sejenis burung
tuamalang [tuwamalaj] *n* jari
 tengah

tuang [tuwaj] *v* tuang: *domma,*
tuanghon hubagas kaleng on!
 sudah, tuangkan ke dalam
 kaleng ini;
ituanghon *v* dituangkan;
manuanghon *v* menuangkan
tuangan [tuwajan] *n* lumbung
 padi
tuar [tuwar] *n* perangkap ikan
tuba [tuba] *n* tuba; semacam
 tanaman berduri, mempunyai
 getah beracun, selalu dipakai
 untuk menuba ikan
tubar [tubar] *n* alat untuk meme-
 rahkan benang
tubir [tubir] *v* makan
tubuh [tubuh] *v* lahir: *domma*
tubuh anakmu? sudah lahir
 anakmu?;
hatubuhan *n* kelahiran; *ia laho*
hu huta ianan hatubuhanni dia
 pergi ke kampung tempat
 kelahirannya;
manubuhkon *v* melahirkan;
partubuh *n* 1 hari lahir; 2 cara
 lahir;
tubuhan *v* melahirkan;
tubuh tuah *ki* melahirkan anak
tubung [tubuj] *n* sejenis kayu
tuda [tuda] *a* canggung
todu [todu] *a* tepat; kena
tuduh [tuduh] *v* tunjuk;
ituduh *v* ditunjuk;
manuduh *v* menunjuk;
panuduh *n* penunjuk;
patuduhkon *v* menunjukkan
tuduh-tuduh [toduhtuduh] *n* jari
 telunjuk
tudung [tuduj] *n* tudung: *mamakai*
tudung ia anggo milas ari dia
 memakai tudung kalau hari
 panas
tugah [tugah] *v* beri tahu;
itugah *v* diberi tahu: *domma*
itugah nokkan sudah diberi
 tahu tadi;

tugan . tulang

patugahkon *v* memberitahukan;
panugah *n* pemberi tahu; pelapor;
patugah *v* memberi tahu;
tarpatugah *v* terberitahukan;
tugah-tugah *n* pemberitahuan; pengumuman
tugan [tugan] *n* ejek;
itugan *v* diejek: *ulang itugan torus* jangan diejek terus;
manugan *v* mengejek
tugat [tugat] *n* sangka;
manugat *v* menyangka;
tartugat *v* tersangka
tugo [tugo] *n* bekal: *hita mamboan tugo untuk di dalam kita* membawa bekal untuk di jalan
tuha [tuha] *a* tua: *domma tuha barang in* barang itu sudah tua;
partuha *n* pengetua; ketua (adat)
tuhak [tuhak] *n* lubang: *ia mambahen tuhak ni sulim* dia membuat lubang seruling
tuham-tuham [tuhamtuham] *n* rabung: *pasang lobei tuham-tuham ni rumah on!* pasang dulu rabung rumah ini!
Tuhan [tuhan] *n* Tuhan;
martuhan *v* bertuhan
tuhang [tuhar] *n* tukang;
martuhang *v* bertukang: *arian on au martuhang rumah ni si Godi* hari ini aku bertukang di rumah si Godi
tuhar [tuhar] *v* tukar;
manuharhon *v* menukarkan;
martuhar *v* bertukar;
tartuhar *v* bertukar
¹**tuhil** [tuhil] *n* pahat: *boban tuhilni ase martuhang hita* bawa pahatnya agar kita bertukang;
ituhil *v* dipahat;
manuhil *v* memahat: *ia sangah manuhil hayu* dia sedang memahat kayu;
martuhil *v* berpahat;

partuhil *n* pemahat;
patuhilon *n* pemahatan;
tuhilon *n* pahatan
²**tuhil** [tuhil] *n* telinga
tuhong [tuhɔŋ] *n* makanan yang menguatkan badan
tuho-tuho [tuhotuho] *n* tunggul
tuhu [tuhu] *a* benar; asli: *bagod tuhu ibahen gula* nira asli dibuat gula
tuhuk [tuhuk] *n* pundak;
manuhuk *v* memundak
tuhul-tuhul [tuhultuhul] *n* siku; lutut
tujur [tujur] *n* ludah; liur;
manujur *v* meludah;
manujuri *v* meludahi;
manujurkon *v* meludahkan;
tujur-tujur 1 *n* penyakit: *tujur-tujur do ia* dia penyakitan
2 *v* menghina dengan meludah: *roh si Jedi tujur-tujur do si Butet* si Jedi datang si Butet meludah
tukas [tukas] *v* tuduh;
itukas *v* dituduh;
manukas *v* menuduh;
panukas *n* penuduh;
tartukas *v* tertuduh
tukason [tukason] *n* aren pertama dibuka untuk mengambil nira-nya
tuktodung [tuktɔdung] *a* lapar
tuktuk [tuktuk] *n* batu giling;
manuktuk *v* menggiling;
manuktukhon *v* menggilingkan;
tartuktuk *v* tersandung: *au tartuktuk batu* aku tersandung batu
tula [tula] *n* 1 purnama: *i bulan tula huingot rupamu* di bulan purnama kuingat wajahmu; 2 hari kelima belas dalam setiap bulan
tulan [tulan] *n* paha
tulang [tulaj] *pron* saudara laki-laki ibu

tulbas [tulbas] *v* mandi bunga;
itulbasi *v* dimandikan pakai
 bunga: *patar itulbasima ia ia*
 dimandikan pakai bunga besok
manulbasi *v* memandikan
 pakai bunga
tuldak [tuldak] *n* alat yang dipakai
 dalam pertenunan
tuldik [tuldik] *n* nama sejenis
 burung
tuldom [tuldom] *v* menentang
tulduk [tulduk] *v* tunjuk;
itulduk *v* ditunjuk;
manulduk *v* menunjuk: *ia*
manulduk jolma na marsala dia
 menunjuk orang yang bersalah;
panulduk *n* penunjuk; orang
 yang menunjuk
tulila [tulila] *n* semacam seruling
 (dari bambu)
tulimat [tulimat] *a* cermat dan
 berhati-hati: *tulimat do ia*
marhorja dia bekerja dengan
 cermat;
itulimati *v* dicermati;
manulimati *v* mencermati
tulluk → **tulduk**
tulpang [tulpan] *n* anak sungai
tului [tuluy] *v* singgah; mampir
tuluk [tuluk] *n* menonjol; sangat
 baik
tulus [tulus] *v* kejar;
manulus *v* mengejar;
marsitulusan *v* berkejar-kejar-
 an;
partulus *n* pengejar
tumang [tumay] *adv* amat; sangat;
 terlalu: *borit tumang huahap*
na so marnadong on sangat
 sakit kurasa karena ketiadaan
 uang
tumba [tubba] *n* gantang; ukuran
 berat: *laho boli boras dua*
tumba hu kodei! pergi beli
 beras dua gantang ke kedai!
tumbak [tubbak] *n* tombak;
itumbak *v* ditombak;

manumbak *v* menombak;
panumbak *n* penombak
tumbalelang [tubbalelay] *v* ber-
 guling terpelanting
tumbeng [tubbey] *n* semacam tali
 yang dibuat dari akar tumbuhan
tumbor [tubbor] *n* tunas;
martumbor *v* bertunas
tumbuk [tubbuk] *v* sentuh;
itumbuk *v* disentuh;
manumbuk *v* menyentuh;
tartumbuk *v* tersentuh
tumpak [tuppak] *n* pemberian;
 bantuan
tumpanan [tuppanan] *n* tempat
 nasi di atas pahar atau nampan
tumpang → **tumpak**
tumpang-tumpang
 [tuppantuppan] *n* sejenis tabung
 tempat menyimpan obat
tuppol [tuppɔl] *v* berayun (naik
 turun)
tumpur [tuppur] *a* binasa; hancur;
 tumpur
tumtum [tuttum] *n* bungkus;
itumtum *v* dibungkus: *mase*
itumtum bani hortas? mengapa
 dibungkus pakai kertas?;
manuntum *v* membungkus
tunam [tunam] *n* bara api
tunangan [tunayan] *n* tunangan:
ise tunanganmu? siapa tuna-
 nganmu?
tunas [tunas] *n* tunas;
martunas *v* bertunas
tundal [tuddal] *v* paling; berpaling;
manundalhon *v* memalingkan
tunei [tuney] *adv* tunai; kontan
tunggal [tuggal] *a* jantan: *horbou*
tunggal kerbau jantan
tunggal isang [tuggalisay] *v* jung-
 kir balik;
martunggal isang *v* berjungkir
 balik
tunggar [tuggar] *n* ranggas;
 ranting kayu yang terbenam
 dalam air

tunggom [tuggom] *n* tabung bambu tempat tuak atau nira
tunggu [tuggu] *v* tagih;
itunggu *v* ditagih;
manunggu *v* menagih
tunggul [tuggul] *n* modal: *sadiha kira-kira tunggulni? berapa kira-kira modalnya?*;
martunggul *v* bermodal
tunggung [tuggung] *a* mulia; terhormat
tungir [tujir] *n* sejenis binatang yang kecil: *bahat do tungir i harangan toras banyak binatang kecil di hutan rimba*
tungkal [tukkal] *a* habis: *domma tungkal omei iparseda aili i jumanami padi kami di ladang habis dirusak babi hutan*;
itungkalhon *v* dihabiskan;
manungkalhon *v* menghabiskan
tungkang [tukkej] *v* tengkar;
martungkang *v* bertengkar
tungkap [tukkap] *v* tumpah;
manungkaphon *v* menumpahkan;
tartungkaphon *v* tertumpahkan
tungki [tukki] *n* congek;
tungkikon *v* menderita congek
tungking [tukkiy] *v* tengkar;
martungking *v* bertengkar
tungkir [tukkir] *v* jenguk;
manungkir *v* menjenguk: *manungkir na boritan menjenguk orang sakit*;
tungkir-tungkir *v* perhatikan; awasi
tungkis [tukkis] *n* curam; terjal: *dalan laho hu jumani tungkis tumang jalan mau ke ladangnya curam sekali*
tungkol [tukkol] *n* sokong;
itungkol *v* disokong: *pisang ai paksa do itungkol ase ulang maumbak pisang itu terpaksa*

disokong supaya jangan tumbang;
manungkol *v* menyokong;
panungkol *v* penyokong;
tungkol-tungkol *n* penyokong
tungkot [tukkot] *n* tongkat;
martungkot *v* bertongkat
tungou [tuɔw] *n* kutu ayam; tungau
tungtung [tuttu] *n* penyu
tungub [tuɔp] *n* tutup: *domma iboli bapa tungub ni hudon na dokah ai* tutup periuk yang lama itu sudah dibeli bapak;
martungub *v* bertutup
tunila [tunila] *n* sapu;
itunila *v* disapu: *mase lang itunila holah tompoh ai?* mengapa tidak disapu saja sampah itu?;
matunila *v* menyapu
tuntun [tuttun] *v* sengaja: *pas songon na tuntun parrohni bani sadari on* kedatangannya seperti disengaja hari ini
tuok [tuɔk] *v* sejenis permainan judi (menggunakan uang logam);
martuok *v* bermain judi
tupa [tupa] *adv* bagus (baik sekali); mujur; terima kasih: *tupa ma roh nasiam* terima kasih kalian sudah datang;
patupahon *v* membagikan
tupang [tupay] *n* cabang;
martupang *v* bercabang
tupang pipis [tupaypipis] *n* sejenis burung
turab [turab] *v* baru tumbuh
turah [turah] *Kr v* tumbuh
turahan [turahan] *n* lesung yang dipelihara di rumah bolon
turak [turak] *v* keluar (tentang keringat)
turan [turan] *n* kucing jantan
turbung [turbu] *n* bambu yang dibelah ujungnya

turei [turey] *a* baik: *turei uhur ni si Juan* hati si Juan baik;
ipaturei *v* diperbaiki;
patureihon *v* memperbaiki

turgis [turgis] *v* suntik;
iturgis *v* disuntik;
manurgis *v* menyuntik

¹**turih** [turih] *n* gores; garis;
iturih *v* digores;
iturihkon *v* digoreskan;
manurih *v* menggores; menggaris;
manurihkon *v* menggoreskan;
tarturih *v* tergores: *meja ai tarturih pisou* meja itu tergores pisau;
turihon *n* goresan

²**turih** [turih] *n* urat: *turih ni hayu* urat kayu

turik [turik] *n* bopeng; burik;
turikon *v* kena bopeng; bekas campak

turpa [turpa] *n* bentuk (bangunan): *jenges tumang turpa rumah ni si Anggi* bentuk rumah si Anggi cantik

tursam [tursam] *a* aib

turtar [turtar] *n* tiruan suara tembakan; bunyi yang tidak teratur

turun [turun] *v* turun;
ipaturun *v* diturunkan;
manurun *v* menurun;
manuruni *v* menuruni;
paturunhon *v* menurunkan

turut [turut] *v* turut; ikut

tusa [tusa] *n* kutu; tuma: *bahat tumang tusa longkat bani baju ai* banyak sekali kutu lengket dibaju itu

tusam [tusam] *n* tusam

tusik [tusik] *a* karat;
martusik *v* berkarat: *mase domma martusik parang mon?* mengapa sudah berkarat parangmu ini?

tusuk [tusuk] *v* tusuk; tikam;
manusuk *v* menusuk; menikam;

manusukhon *v* menusukkan; menikamkan;
panusuk *v* penusuk; penikam;
tartusuk *v* tertusuk; tertikam

tutua [tutuwa] *n* nenek

tutualang [tutuwalay] *n* jari tengah

tutuduh [tutuduh] *n* jari telunjuk

tutuhuyon [tutuhuyon] *n* sejenis tikus

tutung [tutuy] *v* bakar;

itungung *v* dibakar;

manutung *v* membakar; memanggang: *sidea manutung dekke i topi tao* mereka membakar ikan di tepi danau;
situngon *n* yang dibakar;
tartutung *v* terbakar

tutungei [tutujey] *n* jarum: *inang mamboli tutungei i kodei* ibu membeli jarum di kedai

tutup [tutup] *n* tutup: *tutup ni hudon* tutup periuk;

manutup *v* menutup: *manutup tuhil* menutup telinga;

tartutup *v* tertutup

tutupan [tutupan] *n* penjara: *ia baru mulak hun tutupan* ia baru pulang dari penjara

tutur [tutur] *v* tutur;

martutur *v* bertutur;

manuturhon *v* menuturkan;

partuturan *n* pertuturan: *palobei nisungkun marga ase nibotoh partuturan* lebih dulu ditanya suku supaya jelas pertuturan

tutut [tutut] *n* sejenis kudis yang terdapat di kepala manusia;

tututon *v* menderita penyakit kulit di kepala

tuyung [tuyuy] *n* terung

U

- ualuh** [uwaluh] *num* delapan;
marualuh-ualuh *v* berdelapan-
 delapan;
parualuh *v* membagi delapan;
paualuhkon *n* yang kedelapan
- uang** [uwan] *n* uang: *bahat do gunani uang* uang banyak gunanya
- ubag** [ubag] *n* tikus: *bahat do ubag i rumah nami* banyak tikus di rumah kami
- ubah** [ubah] *n* ubah: *ubahma parlahoumu!* ubahlah kelakuanmu!;
mangubah *v* mengubah;
marsiubah *v* masing-masing mengubah;
marubah *v* berubah;
tarubah *v* terubah
- uban** [uban] *n* uban;
maruban *v* beruban;
ubanon *v* beruban
- ubar** [ubar] *n* arah: *ubar hu siamun* arah sebelah kanan
- ¹**ubat** [ubat] *n* obat;
mangubati *v* mengobati;
marubat *v* berobat;
paubathon *v* mengobati
- ²**ubat** [ubat] *n* mesiu: *au maoban ubat* saya membawa mesiu
- ubi** [ubi] *n* ubi; sejenis umbi-umbian
- ubit** [ubit], **ubit-ubit** *v* komat-kamit: *ubit-ubit babahni manabas* mulutnya komat-kamit membaca mantera;
marubit-ubit *v* berkamat-kamit
- ubung** [ubuy] *v* sambung;
maubung *v* menyambung;
maubunghon *v* menyambungkan;
tarubung *v* tersambung
- ucok** [ucok] *n* panggilan untuk anak laki-laki kecil
- udan** [udan] *n* hujan: *anggo roh udan, lang roh au* kalau hujan turun, saya tidak datang; *ki udan songon tangtang ni na, manektek hu bongbongan* seperti sisa air hujan jatuh ke dalam kolam, datang tak tambah pergi tak kurang;
haudanan *n* kehujanan;
mangudani *v* menghujani;
marudan *v* berhujan-hujan;
paudan *n* terkena hujan;
udan marsira-sira hujan lebat
- udang** [udanj] *n* udang
- udor** [udor] *v* pintal: *udor aribut ai ase ibaen tali* pintal ijuk itu biar dijadikan tali;
iudor *v* dipintal;
mangudor *v* memintal
- ugah** [ugah] *n* luka: *tambari uгах mu in obati* lukamu itu;
mangugahi *v* melukai;
marugah *v* mempunyai luka: *marugah ni pakkuh* terluka sampai dalam (hingga tak terlupakan)
parugahon *n* pelukaan
- ugama** [ugama] *n* agama;
ugama Islam agama Islam;
ugama Kristen agama Kristen
- ugar** [ugar] *v* aduk: *ugar lowoh ai!* aduk sayur itu!;
mangugar *v* mengaduk
- ugas** [ugas], **ugas-ugas**, **ugasan** *n* barang perhiasan;
parugasan *n* hal tentang barang perhisan
- ugei** [ugey] *a* kacau: *ulang ugei hiou ai!* jangan kacau kain itu!
- uget** [uget] *v* terus; lanjut: *uget mardalan sidea hun tiga* mereka teruskan berjalan ke pekan
- uguh** [uguh] *a* lemah: *uguh angkulani* badannya lemah
- ugup** [ugup] *n* buah: *bahat ugup ni bagod on* tuak ini banyak buihnya;

- marugup** v berbuih
- ugus** [ugus] v gosok;
iugus v digosok;
mangugus v menggosok;
pangugus v penggosok
- uhal** [uhal] v gali: *ulang uhal na dop isuan in!* jangan gali yang sudah ditanam itu!;
manguhal v menggali;
panguhal n penggali;
taruhal v tergali
- uhir** [uhir] v ukir;
manguhir v mengukir:
manguhir karosi mengukir kursi;
panguhir n pengukir
- uhub** [uhub] n selimut;
maruhub v berselimut
- uhum** [uhum] n hukuman;
iuhum v dihukum: *parjahat ai iuhum jolma simbue* orang jahat itu dihukum masyarakat
manguhum v menghukum;
uhumon v akan dihukum
- uhur** [uhur] n hati; pikiran: *marmalas uhurma namin nasiam* bersuka hatilah kiranya kalian;
maruhur v hati-hati;
paruhur n perhatian;
uhur-uhur adv suka hati:
uhur-uhurmuma: suka hatimulah
- ui** [uwi] n sejenis burung: *na i atas bagod aima manuk-manuk ui* yang di atas pohon enau itu burung ui
- ujar** [ujar], **ujar-ujaran** n guna-guna: *hona ujar-ujaran* terkena guna-guna
- ujat** [ujat] a masyhur: *domma ujat goranni* namanya sudah masyhur
- uji** [uji] v coba;
iuji v diuji: *lang pala iuji domma masak gulei ai* tidak perlu dicoba daging itu sudah masak;
- manguji** v mencoba
- ujung** [ujung] n ujung;
marujung v berujung;
parujung n bagian ujung;
ujung goluh ajal;
ujung sombah uang atau makanan untuk acara menyembah
- ukur** [ukur] n ukur: *ukurma sadiha godangni!* ukurlah berapa besarnya!;
mangukur v mengukur;
pangukur n pengukur;
tarukur v terukur
- ulah** [ulah] n perangai; kelakuan: *ulahni pe lang jenges* perangnya pun tidak baik
- ulak** [ulak] v ulang; coba lagi: *ulak sahali nari* ulang sekali lagi;
mangulaki v mengulangi;
tarulaki v terulangi
- ulang** [ulang] adv jangan: *ulang ibuat duit inang mai!* jangan diambil duit ibumu!
- ulangan** [ulangan] n jala besar
- ular** [ular] a boros: *ular do duit anggo i tiga* uang boros kalau pergi ke pekan
- ulbei** [ulbey] n tambah: *ulbei indahanmu, ulang maila!* Tambah nasimu, jangan malu!;
maulbei v menambah;
maulbeihon v menambahkan
- ulbuk** [ulbuk] v sisip (tentang tanaman);
iulbuk v disisip;
maulbuk v menyisip
- ulgap** [ulgap] v timbul: *ulgap mataniari hun timur* matahari terbit dari timur
- ulig** [ulig] v dekap (saat tidur): *ulig ia ase ulang borgohan!* dekap dia biar tidak kedinginan!;
maulig v mendekap
- ulih** [ulih] n untung (tidak bersifat materi): *ulih do ai marboru na rajin* dia beruntung punya anak perempuan yang rajin

uli-uli [uliuli] *n* alat pemintal benang
ulog [uloꝒ] *n* ular;
ulog sabah ular sawah;
ulog siratah ular hijau
ulok → **ulog**
ulos [ulos] *n* selimut atau kain khas Batak;
mangulosi *v* menyelimuti;
manguloskon *v* menyelimutkan;
marulos *v* berselimut;
maruloshon *v* berselimutkan
ulpak [ulpak] *v* pukul: *ulpak ulog ai!* pukul ular itu!;
maulpak *v* memukul;
paulpak *n* pemukul
ultop [ultop] *n* sumpit;
iultop *v* disumpit;
maultop *v* menyumpit;
parultop *n* penyumpit
ulu [ulu] *n* kepala: *pantang ijolomi ulu ni halak* kepala orang pantang dipegangi;
marulu *v* berkepala;
pangulu *n* kepala desa
umbak [ubbak] *n* ombak;
marumbak *v* berombak
umbal [ubbal] *v* gonggong;
mangumbal *v* menggonggong: *mangumbal aili baliang anjing* menggonggong babi hutan
umbalos [ubbalos] *n* kata-kata yang diucapkan dalam tangisan untuk meratapi kematian mertua
umban [ubban] *n* ganti: *umban tiang ni bagas ai domma buruk!* ganti tiang rumah itu sudah rusak!
umbang [ubban] *v* terapung: *aha na umbang ai?* apakah yang terapung itu?
umboh [ubbɔh] *n* suara lembu
umbung [ubbuꝒ] *v* sambung (membuat kamar, dapur, atau teras bagian dari rumah utama)
ummah [ummah] *v* cium;

maummah *v* mencium;
marsiummahan *v* berciuman;
maummahi *v* menciumi;
maummahkon *v* menciumkan;
pangumma *n* pencium;
tarumma *v* tercium;
maumma-umma *v* mencium-cium
umpama [uppama] *n* umpama;
maumpamahon *v* mengumpamakan;
marumpama *v* berumpama;
parumpamaan *n* perumpamaan
umpasa [uppasa] *n* pantun;
marumpasa *v* berpantun
umpat [uppat] *v* cabut;
maumpat *v* mencabut: *lawei maumpat gadung i juma* saudara (ipar) mencabut ubi di ladang;
maumpati *v* mencabuti;
maumpathon *v* mencabutkan;
pangumpat *n* pencabut;
tarumpat *v* tercabut
umpong [uppɔꝒ] *n* senggulung
umung [umuꝒ] *n* ulat dalam air
umur [umur] *n* umur;
marumur *v* berumur
umut [umut] *n* lumut;
marumut *v* berlumut
unang → **ulang**
unap [unap], **maunap** *v* menguliti (mengambil kulit kayu sehingga tinggal kayu kerasnya);
iunap *v* dikuliti
undalap [uddalap] *n* nama sejenis ikan tawar yang hidup di danau atau di rawa
undalit [uddalit] *n* nama sejenis kayu
undar [uddar] *v* mundur: *undar otik ase lang tartabrak* mundur sedikit agar tidak tertabrak;
mangundarhon *v* memundurkan

undong [uddɔŋ] *a* agak banyak:
undong do halak na roh marhorja agak banyak orang yang datang bekerja

unduh [udduh] *v* mengantuk:
unduh ma au, parlobei au modom da aku sudah mengantuk, aku tidur duluan, ya

unduk [udduk] *v* tunduk;
maunduk *v* menunduk:
maunduk au halani maila aku menunduk karena malu;
paundukhon *v* menundukkan;
tarunduk *v* tertunduk

undur [uddur] *v* surut;
paundurhon *v* menyurutkan

ungar [ujar], **ungar-ungar** *n* tengkorak

unggal-unggal [uggaluggal] *v* bergoyang turun naik

unggas [uggas] *n* alat (kuas) untuk menghaluskan benang agar tidak berbulu;
mangunggas *v* menguasai benang

unggat [uggat] *v* goyang: *ulang unggat ambotik ai ase lang madabuh buahni!* jangan goyang pohon pepaya itu agar tidak jatuh buahnya!
iunggat *v* digoyang;
maunggat *v* mengoyang

unggil [uggil] *v* membungkukkan badan (sambil mengoyang-goyangkan pantat biasanya untuk memanas-manasi lawan); tungging;
maunggili *v* memantati; menungging;
maunggilhon *v* menunggingkan

unggul [uggul] *n* keputusan yang diambil orang tua ketika anak perempuannya akan menikah

unggun [uggun] *n* bujuk rayu; bujukan terus-menerus yang dilakukan orang tua kepada anak perempuan untuk segera menikah

unggur [uggur] *n* rantai yang dikalungkan ke leher anjing;
marunggur *v* berantai

ungkal [ukkal], **ungkal-ungkal** *v* goyang-goyang; jingkat-jingkat

ungkap [ukkap] *v* buka: *ungkap lobei labah in!* buka dulu pintu itu!;
maungkap *v* membuka;
tarungkap *v* terbuka

ungkat [ukkat], **ungkat-ungkat** *a* pincang: *ungkat nahei ni itojok duri* kakiku pincang tertusuk duri

ungkil [ukkil] *v* cungkil;
maungkil *v* mencungkil;
paungkil *n* pencungkil;
tarungkil *v* tercungkil

ungkoh [ukkoɦ], **ungkoh-ungkoh** *v* sesak napas (karena mengangkat beban berat): *ungkoh sidea mangangkat omei sada goni* dia sesak napas mengangkat padi satu goni

ungkor [ukkor] *n* dengkur: *tartangar ungkorni hu jon* dengkurnya terdengar ke sini;
mungkor *v* mendengkur

ungut [ujut], **ungut-ungut** *n* gerutu; sungut-sungut;
marungut-ungut *v* menggerutu; bersungut-sungut

unjah [ujjah] *a* sayang; murah hati: *unjah do ia marboru* dia sayang beranak gadis

unjaj-unjaj [ujjalujjal] *v* goyang naik turun (seperti mengendarai motor di jalan berlubang);
marunjaj-unjaj *v* bergoyang-goyang

unjar [ujjar] *v* pancang;
maunjarhon *v* memancangkan: *maunjarhon besikah ni pansa!* memancangkan tiang gubuk!

unjat [ujjat] *v* bergoyang naik turun; jungkat-jungkit

unjei [ujjɛy] *a* condong: *unjei hayu in hu ambilou kayu itu condong ke kiri*

unjom [ujjom] *v* tersungkur: *unjomma au i bagas pudi aku tersungkur di belakang rumah*

unjuk [ujjuk] *v* menikah: *dopma ho marunjuk?* apakah kamu sudah menikah?;

paunjukhon *v* menikahkan;

siparunjuk *n* pengantin

unob [unob] *v* tenggelam: *unob ibagas bah sidea sada borngin mereka tenggelam di sungai satu malam;*

iunobhon *v* ditenggelamkan;

maunobhon *v* menenggelamkan

unok [unok] *n* bagian dalam kayu yang lembut; empulur

unong [unɔŋ] *n* lubuk: *bagas tumang unong ai do lubuk itu dalam sekali*

unsaga [ussaga] *v* bangga (atas diri sendiri);

mangunsaga *v* membanggakan: *ulang ho mangunsaga i jin!* jangan kau membanggakan diri sendiri di sini!

unsagah [ussagah] *a* andal: *unsagahkonma pambotoh min!* andalkanlah kemampuanmu sendiri!

mangunsagahkon *v* mengandalkan

unsim [ussim] *n* sejenis pisang yang tumbuh liar di hutan dan tidak bisa dimakan

unsok [ussok] *n* panggilan untuk anak laki-laki kecil

unsum [ussum] *n* moncong

unta [utta] *n* unta

untal [uttal] *v* gigit (menggigit kain atau baju biasanya pada anak-anak): *ulang untal baju min!* jangan gigit bajunya!

untalas [uttalas] *v* meronta-ronta: *untalas aili ai hona siding babi hutan itu meronta-ronta terkena perangkap*

untam [uttam] *v* ikat (tentang hewan piaraan): *untam horbou mai ase ulang maluah!* ikat kerbau mu biar tidak lepas!

mauntam *v* mengikat;

taruntam *v* terikat

untei [uttey] *n* jeruk

untong [uttɔŋ] *v* tahan napas;

manguntong *v* menahan napas

untor [uttɔr] *v* sentak: *untorhon tali panrahutni ase madabuh halambir ai!* sentakkan tali pengikatnya biar jatuh buah kelapa itu!;

mauntorhon *v* menyentakkan;

taruntor *v* tersentak

untungan [uttujan] *n* untung; laba: *utik do untungan martigatiga* sedikit sekali laba dari berdagang

untut [uttut] *n* kentut: *untut ise do na marbau masak?* siapa yang kentut berbau busuk?

manguntuti *v* mengentuti;

taruntut-untut *v* terkentut-kentut

uor [uɔr] *v* putar (tentang angin);

maruor *v* berputar

uos [uɔs] *v* hembus (tentang angin);

maruos *v* berhembus

upah [upah] *n* gaji; upah: *sadiha upah ni?* berapa upahnya?;

mangupahi *v* mengupahi;

marupah *v* berupah

upak [upak] *a* hormat

upam [upam] *v* gesek (ke tanah): *upamhon lobei sandal min sandalmu gesekan dulu ke tanah;*

mangupamhon *v* menggesekan ke tanah

upar [upar] *n* ular sendok

upas [upas] *n* pesuruh; opas

upat [upat] *n* serupa: upat bohini
sidea wajah mereka serupa

upa-upa [upaupa] *n* upa-upa;
sajian;

mangupa-upa *v* mengupa-upa

upih [upih] *n* pelepah pinang:
songon upih halak ai orang itu
seperti pelepah pinang (sangat
kurus)

upir [upir] *v* geleng;

mangupir *v* menggeleng: *lalap*
mangupir do tong uluni anggo
isuruh kepalanya selalu
menggeleng kalau disuruh

upok [upok] *n* anak tumbuhan
yang baru tumbuh dari dalam
tanah

ura [ura] *n* jenis masakan dari
daging yang diberikan kepada
orang yang sakit agar cepat
sembuh

urah [urah] *a* gampang; mudah:
urah horjaonkon gampang
dikerjakan; ² murah: *urah*
hargani sipatu ai harga sepatu
itu murah

urak [urak] *adv* kurang: *harga*
bajuni seng boi urak harga baju
ini tidak boleh kurang;
manguraki *v* mengurangi;
mangurakhon *v* mengurang-
kan

uram [uram] *n* campur;

iuram *v* dicampur;

iuramhon *v* dicampurkan:
bulung bawang iuramhon hu
lowoh daun bawang dicampur-
kan ke dalam sayur;

mauram *v* mencampur

uras [uras] *v* bersih: *urasma*
jabulanmu bani untei mungkur!
bersihkan rambutmu dengan
jeruk purut!;

iuras *v* dibersihkan;

manguras *v* membersihkan

¹**urat** [urat] *n* akar;

mangurat *v* mengakar;

marurat *v* berakar

²**urat** [urat] *n* urat;

marurat *v* berurat

urdo [urdo], **mangurdo** *v* me-
nimang; membuai

urling [urlinj], **urling-urling** *n* dua
potong bambu yang diselipkan
di tengah-tengah sebagai pe-
misah antara dua bagian

ursa [ursa] *n* rusa: *eta hita*
marburu ursa mari kita berburu
rusa

ursak [ursak] *v* muntah (tentang
anak bayi): *ursak anakni halani*
bosurtu minum anaknya mun-
tah karena terlalu banyak
minum

ursam [ursam] *a* mulut kotor
(karena berbicara tidak pantas):
ursam dasa pamanganmui
ucapanmu kotor sekali

urung [uruj] *n* bukit barisan

urup [urup] *v* tolong; bantu: *urup*
au da mamboan hayu on!
tolong aku mengangkat kayu
itu!;

mangurupi *v* menolong; mem-
bantu;

marsiurupan *v* tolong-meno-
long; bantu-membantu;

pangurup *n* pembantu;

pangurupi *n* dukun bayi;

pangurupion *n* penolongan;

tarurupi *v* tertolong

usah [usah] *v* basuh: *usah naheimu*
ase borsih! kakimu basuh
supaya bersih!

mangusah *v* membasuh

usang [usanj] *a* lama: *omei usang*
lang boi mambaen boni padi
yang sudah lama tidak baik
untuk dijadikan benih:

hausangon *a* kelamaan

usap [usap] *v* hapus: *usap iluh*
min! hapus air matamu!;

mangusap *v* menghapus;

- mangusaphon** *v* menghapuskan;
tarusap *v* terhapus
- usat** [usat] *a* sedih: usat *uhurhu mamingkiri ganup on* hatiku sedih memikirkan semua ini
use → **usei**
- usei** [usey] *adv* lagi: *mulak usei hanami hu juma* kami balik lagi ke ladang
- ¹**usih** [usih] *n* serupa: usih *bajumin songon baju edamu* bajumu serupa dengan baju kakakmu
- ²**usih** [usih], **usih-usih** *n* patung yang dibuat menyerupai manusia
- usil** [usil] *n* pedas: usil *tumang sambal in* sambal ini sangat pedas
- usir** [usir] *v* usir: usir *dayok in hun alaman!* usir ayam itu dari halaman!
mangusir *v* mengusir;
tarusir *v* terusir
- usog** [usɔg] *n* sejenis burung yang memakan padi di sawah; pipit
- usop** [usɔp] *v* benam; terbenam: usop *naheini hu bagas lumpur* kakinya masuk ke dalam lumpur
- usta** [usta] *v* endus;
mangusta: mangusta *bauni begu horbou ai* kerbau itu mengendus bau harimau
- usung** [usur] *n* pikul: usung *jagul ai hu bagas!* pikul jagung itu ke dalam!
mangusung *v* memikul
- utah** [utah] *v* muntah: ulang utah *i parmodoman!* jangan muntah di tempat tidur!;
mangutahkon *v* memuntahkan;
parutah *n* pemuntah
- utang** [utang] *n* utang: sadiha utang *mu i kodei?* berapa hutangmu di kedai?;
- pautanghon** *v* mengutangkan;
marutang *v* berutang;
parutang *v* pengutang;
tarutang *v* terutang
- utap** [utap] *a* marah: ulang utap *ho!* jangan marah kau!
- ¹**utar** [utar], **utar-utar** *n* penanda dalam permainan ilmu mistik
- ²**utar** [utar], **utar-utar** *n* ikat kepala
- utok** [utɔk], **utok-utok** *n* otak;
marutok-utok *v* berotak
- utus** [utus] *v* sengaja: utus *au marlajar bodari on* aku sengaja belajar malam ini;
marutus *v* bersengaja
- utut** [utut] *n* kepompong
- uyuk** [uyuk], **uyuk-uyuk** *n* ucapan ketika memasukkan ayam ke dalam kandang
- uyup** [uyup], **uyup-uyup** *n* tempat udara dalam perut ikan

W

wa [wa] *n* huruf keenam dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

wajip [wajip] *v* wajib;

mawajiphon *v* mewajibkan

weiwei [wɛywey], **weiweian** *n* alat memintal tali

ya . yangon

Y

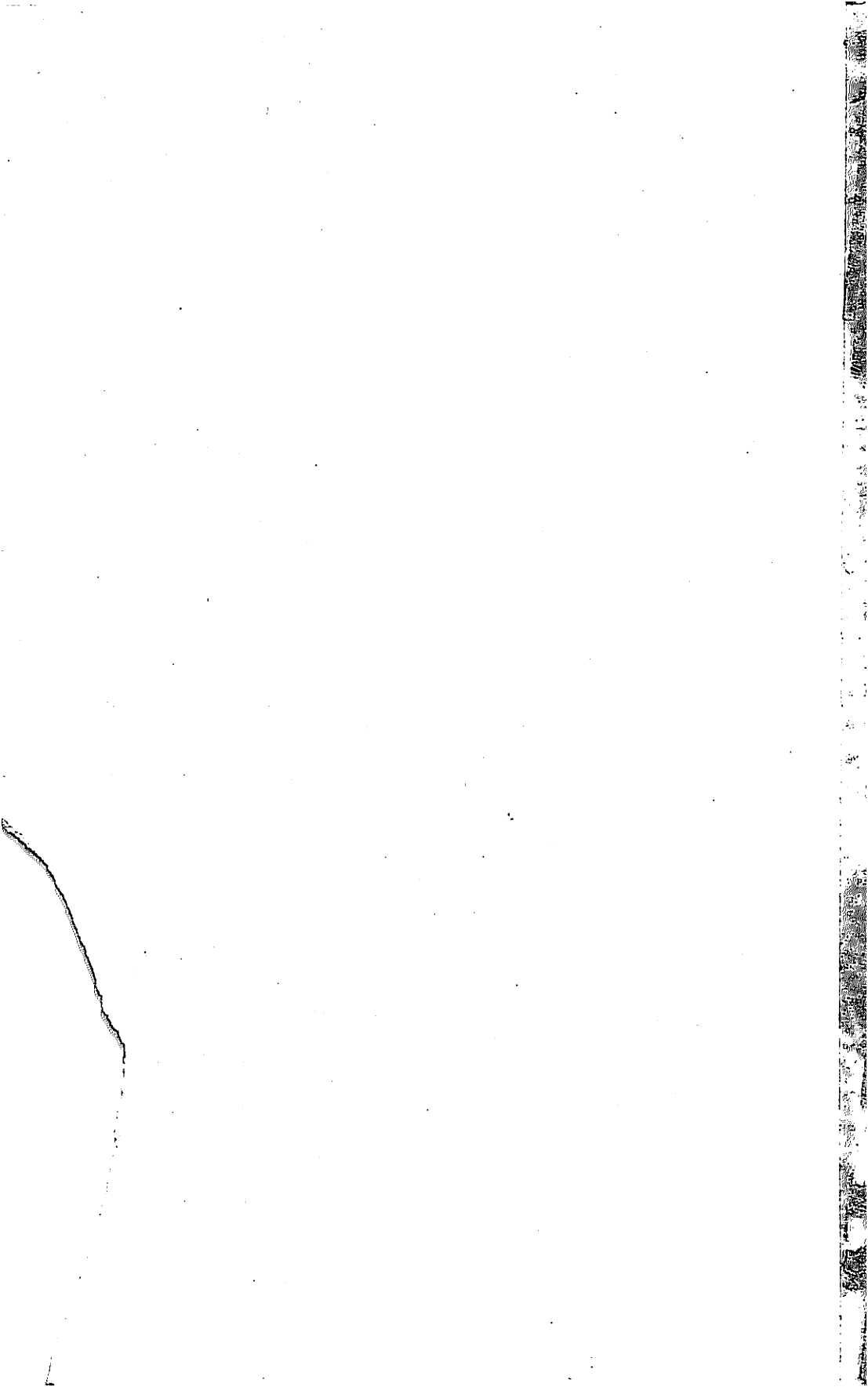
¹ya [ya] *n* huruf keempat belas
dalam aksara Simalungun (dari
surat sapuluh siah)

²ya [ya] *n* bara

yangon [yaŋɔŋ] *a* lumpuh

PUSTAKA ACUAN

- Atkins, B.T. Sue and Michael Rundell. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. New York: Oxford University Press.
- Chaer, Abdul. 2007. *Leksikologi & Leksikografi Indonesia*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Damanik, Urich H. dkk. 1984. *Morfologi dan Sintaksis Bahasa Batak Simalungun*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Hasyim, Zubeirsyah M. ddk. 2001. *Kamus Bahasa Simalungun-Indonesia*. Jakarta: Balai Pustaka.
- Jackson, Howard. 2002. *Lexicography An Introduction*. London and New York: Routledge.
- Lingga, S. Andareas, dkk. 2002. *Terjemahan Pustaka Lak-lak ke Dalam Aksara Latin*. Pematangsiantar: Disparsenibud, Pemkab Simalungun.
- Saragih, St. J.E. 1989. *Kamus Simalungun Indonesia*. Pematangsiantar: Kolportase GKPS.
- Sinaga, Salmon. 2008. *Adat ni Simalungun, Hasil Seminar/ Bedah Buku Presidium Partuha Maujana Simalungun 2008*. Pematangsiantar: tanpa penerbit.
- Sinaga, Salmon. 2010. *Uppasa & Uppama Simalungun*. Medan: tanpa penerbit.
- Tim Penyusun Kamus Pusat Bahasa. 2005. *Kamus Besar Bahasa Indonesia*. Edisi Ketiga. Jakarta: Balai Pustaka.

ISBN 978-602-9372-08-9

Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara
Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa
Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan
2016

